Урсула Ле Ґуїн

ОСТАННІЙ БЕРЕГ

Елізабет, Кароліні і Теодору присвячую

ГОРОБИНОВЕ ДЕРЕВО

Крізь молоде листя в'язів і ясенів у Фонтанний двір лилося березневе сонце, а бризки водограю мжили у повітрі, леліючи всіма барвами веселки. Цей прямокутний внутрішній дворик стояв просто неба, але його оточували кам'яні стіни, за якими починалися покої, галереї та вежі Обителі Мудреців. Навколо самої споруди тяглися грубезні мури, здатні витримати і гарматний постріл, і землетрус, і ураган. Запорукою міцності цих замшілих стін була не лише майстерність древніх будівничих, котрі колись вимурували їх із важких, неоковирних брил, а й могутні чари, якими надійно захистили свій осідок незвичайні мешканці Обителі Мудреців. Адже Роук із давніх-давен величають островом Мудреців — саме тут здібна молодь з усіх куточків Земномор'я опановує мистецтво магії. Тож Обитель Мудреців, у якій розташована чаклунська школа, можна вважати серцем усієї чародійської спільноти. А, так би мовити, "серцем серця" став оцей, оточений стінами Обителі Мудреців, але відкритий для всіх небесних стихій, крихітний дворик із водограєм, навколо якого зеленіли бездоганно стрункі дерева.

Поруч із фонтаном вигналося вгору горобинове деревце — його пружне коріння, розростаючись ушир, підважувало мармурові плити, якими було вимощене подвір'я. Подекуди камінь репнув, і вищербленою мармуровою поверхнею змійлися яскраво-зелені, поросліі мохом тріщини. Посеред двору, на одній із замшілих мармурових плит, не зводячи погляду з мерехтливих струменів водограю, непорушно сидів юнак — міцний, плечистий, у пишному вбранні шляхетного вельможі. Тонкі риси

його юного обличчя були спокійними і незворушними, наче вирізьблені з бронзи.

За його спиною, у затінку дерев на протилежному боці двору, стояв чоловік. Принаймні, здавалося, що хтось таки ховається у тій напівтемряві, бо через химерну гру мінливого світла сказати це напевно було важко. Втім, там таки й справді мовчки стояв чоловік у білих шатах, спостерігаючи за юнаком, котрий продовжував милуватися фонтаном. Жоден звук не порушував тихого шелесту листя та дзвінкого жебоніння водограю.

Нарешті чоловік рушив до хлопця. Вітер гойднув горобину, дзвінкіше зашуміло її дрібне молоденьке листя. Почувши людські кроки, юнак спритно схопився на ноги, обернувся до чоловіка і поштиво вклонився.

— Я до ваших послуг, наставнику, — озвався він.

Архімаг острова Мудреців (а то, власне, був саме він) зупинився перед хлопцем — невисокий на зріст, худий, у білому вовняному плащі з відлогою, яка увиразнювала його темне, засмагле обличчя з яструбиним носом і давніми шрамами, що тяглися через усю щоку. Він кинув на юнака жвавий проникливий погляд.

— Гарно тут, у Фонтанному дворику, правда? — озвався він тихим голосом і додав: — Ти прибув здалеку. Мабуть, втомився? Тож присядь, не соромся…

Сам Архімаг тимчасом клякнув на білий край басейна, що оточував фонтан, і підставив руку під струмінь води, що стікала з різьбленої чаші. Прозорі цівки цебеніли йому крізь пальці. Юнак сів на мармурову плиту, і якусь мить вони обидва мовчали.

— Ти — син володаря Енладу і Ґирлищ, — заговорив Архімаг, — спадкоємець Мореда. У всьому Земномор'ї немає славетнішого

королівства! Колись і я милувався квітучими садами Енладу, захоплювався золотими дахами Берили… Як твоє ім'я?

— Мене звати Арен.

— У вашій говірці це слово, мабуть, щось означає? А як перекласти його загальновживаною мовою Архіпелагу?

— "Арен" по-нашому означає "меч", — відповів хлопець. Архімаг кивнув. Знову запала тиша, а відтак заговорив юнак (тримався він упевнено, але в його манерах не було навіть крихти зухвалості):

— Я гадав, що Архімаг знає всі мови… — його співрозмовник, не зводячи погляду з фонтана, заперечливо похитав головою. — … і всі імена…

— Всі імена? Тільки Сеґой, котрий підняв острови з океанських глибин і промовив Першослово, міг знати всі імена. Але можеш мені повірити, — погляд Архімага знову зупинився на постаті Арена, — якби я захотів дізнатися твоє справжнє ім'я, я би зумів його з'ясувати. А втім, у цьому немає потреби, тож я зватиму тебе Ареном, а ти мене — Яструбом. Розкажи, як ти сюди добирався?

— Довго, дуже довго…

— Заважали лихі вітри?

— Ні, шановний Яструбе, вітри були сприятливими… А от звістка, яку я приніс, і справді лиха!

— Гаразд, я слухаю тебе… — серйозно сказав Архімаг. Однак виглядало на те, що нетерплячість Арена видавалася магові трохи кумедною.

Юнак почав свою розповідь, а чаклун втупився у кришталеву пелену води, що осяйним ободом лилася через вінця різьбленої чаші фонтана. Вочевидь, слухаючи Арена, Архімаг подумки був далеко від Фонтанного дворика…

— Яструбе, ти знаєш, що мій батько — не лише мудрий король, а ще й чаклун. Адже він — нащадок Мореда, до того ж замолоду деякий час провів на Роуку. Він має дрібку чарівної сили і володіє деякими знаннями, хоч і вдається до них дуже рідко — головно йому доводиться займатися державними справами та розширенням зовнішньої торгівлі. Наші кораблі допливають навіть до Західних широт, торгуючи сапфірами, воловими шкурами й оловом. А на початку цієї зими один із наших купців повернувся з далекого походу до рідної Берили і приніс у місто дивну звістку. Коли чутки про цю мандрівку дійшли до батькових вух, він послав за купцем, щоби той і йому розповів свою історію.

Юнак говорив швидко і впевнено. Змалку спілкуючись із придворними, він навчився добрих манер і позбувся властивої молодим самовпевненості.

— Моряк розповів, що на острові Нарведуен, за кількасот миль від наших володінь, безслідно зникла будь-яка магія. Він сказав, що закляття там не діють і ніхто не пам'ятає магічних слів. Батько запитав: "Либонь, чаклуни і ворожбити просто покинули острів?", а купець йому і каже: "Ні, там були люди, які колись зналися на чарах, але тепер вони занедбали своє ремесло і не вдаються до нього навіть тоді, коли потрібно відновити розбитий глек чи знайти загублену голку". Тоді батько питає: "Може, тамтешні люди відчували якусь тривогу?" А крамар: "Ні, вони виглядали радше байдужими до всього. Таке враження, ніби там лютує якась дивна пошесть: скажімо, цьогоріч Нарведуен постраждав від страшного неврожаю, але нікого з остров'ян це анітрохи не хвилює". А ще він сказав (я теж був при тій розмові): "Вони виглядають, наче хворі, яким сказали, що за рік вони помруть, і поводяться так, наче вірять, що їхнє життя триватиме вічно. Люди просто блукають островом, і ніщо їх більше не цікавить". Згодом й інші

моряки, повертаючись із плавання, теж розповідали про те, що Нарведуен зубожів і занедбав мистецтво магії. А втім, то були звичайні теревені — прибульці з Широт полюбляють складати побрехеньки про землі, в яких буцімто побували. Тож ніхто, крім батька, цими фантазіями особливо не переймався…

— Під Новий рік у нас, на Енладі, святкують День отари, і дружини пастухів з навколишніх селищ приносять у місто новонароджених овечок. Як і в попередні роки, мій батько доручив чаклунові Руту накласти на ягнят ростові чари, але незабаром той, засапавшись, повернувся зі святкового майдану, поклав на землю свою патерицю і сказав: "Володарю, я не можу промовити потрібні слова!" Батько став розпитувати Рута, що й до чого, але чаклун продовжував скиглити: "Я не пам'ятаю! Я все забув!". Тоді король сам пішов на майдан і наклав чари. Додому він повернувся похмурим і стомленим. Коли ми зустрілися на сходах, батько сказав мені: "Я промовив заклинання, та не знаю, чи вони бодай хоч щось означають…" Однак, зрештою, щось таки й справді сталося… Навесні з отарами почали коїтися страшні речі: суягні[1] вівці гинули, багато ягнят народжувалися мертвими, а деякі хоч і були живими, але страждали від потворних каліцтв! — запальний голос юнака затремтів. Арен скривився так, наче клубок підступив йому до горла. — Я сам бачив таких.

Він трохи помовчав.

— Мій батько певен: ця пошесть, як і занепад Нарведуену, свідчать про те, що в наших краях угніздилося якесь зло. Тому нам конче потрібна порада Мудреців.

— Якщо вже король вирядив у дорогу саме тебе, то у вас таки й справді коїться щось небезпечне, — сказав Архімаг. — Адже ти його єдиний син, а з Енладу на Роук шлях неблизький… Ти все сказав чи можеш іще щось додати?

— Хіба що нарікання сільських знахарів…

— І на що ж вони скаржаться?

— Кажуть, що дим і вода позначені печаттю хвороби, а приворотне зілля втратило свою силу. Але ж ці неуки нічого не тямлять у справжній магії!

— Звісно, варити чар-зілля чи ворожити — не бозна-яке ремесло, проте тривожними вістями нехтувати не варто. Арене, ми обговоримо те, про що ти розповів, на зібранні Майстрів. Але наразі мені важко щось сказати з цього приводу. Енлад — не перший острів, звідки надходять кепські новини…

Ця далека подорож на Роук, повз уславлений острів Хавнор, через Потаємне море, стала першою мандрівкою в житті Арена. Протягом кількох останніх тижнів юнак усвідомив неймовірне розмаїття світу і зрозумів, що життя буяє не лише у милих його серцю Енладських горах, а й у багатьох інших, досі незнаних йому краях. Однак Арен іще не звик до цієї, нової для себе думки — потрібен був час, щоби навчитися бачити речі такими, якими вони є насправді.

— А звідки ви отримували лихі вісті? — дещо спантеличено запитав юнак — він усе ще сподівався отримати пораду, за якою прибув на Роук.

— Спочатку з Південних широт. Потім — із самісінького півдня Архіпелагу, з острова Ваторт. Люди кажуть, що там не діють жодні чари, але хтозна чи можна вірити цим чуткам… Ваторт здавна славився заколотниками та піратами, тож і сьогодні подейкують, що повірити купцеві з Півдня — все одно, що повірити брехунові. Так чи інакше, є підозра, що джерела магії міліють.

— А як же Роук?

— Ну, наразі тут іще не відбувається нічого незвичайного. Острів добре захищений і від штормів, і від ворогів, і взагалі від будь-яких негараздів. Може, навіть занадто добре захищений… Але що ти тепер робитимеш, королевичу?

— Я можу повернутися додому лише тоді, коли знатиму, як здолати зло, що прийшло на нашу землю.

Архімаг зустрівся поглядом із Ареном, і цього разу, попри весь свій великосвітський вишкіл, юнак відвів очі вбік. Він і сам не розумів, що змусило його відвернутися, адже у поставі чаклуна не було нічого лиховісного — навпаки, обличчя Архімага аж світилося спокоєм і співчуттям.

Арен був сином короля. І досі ще жоден смертний не дивився на нього ось так — як на рівного собі, не запобігаючи перед королевичем, єдиним сином і спадкоємцем могутнього володаря Енладу. І хоча навіть собі юнак не міг зізнатися в тому, що його збентежив погляд чаклуна, та все ж мусив визнати, що завдяки цій зустрічі навколишній світ немовби розсунув свої межі, і вже не тільки Енлад, а й сам Арен почали видаватися менш значущими перед величною таїною буття — по суті, він був тільки людиною, крихітною піщинкою супроти могутньої морської стихії, що оточувала вкриті темрявою острови.

Юнак сидів на мармуровій плиті і вискубував мох із тріщин у камені.

— Я зроблю так, як ви мені порадите, — озвався він нарешті, вслухаючись у свій хрипкий високий голос, що зміцнів лише кілька років тому.

— Ти маєш слухатися батька, а не мене!

Архімаг знову поглянув на Арена, і цього разу юнак уже не відвертав очей. Тепер він уповні усвідомлював, хто перед ним стоїть —

найвидатніший чарівник Земномор'я, єдиний Повелитель драконів, людина, котра побувала біля берегів Астовелю і Селідору, закрила Чорний колодязь Фундаура, здобула у Гробницях Атуану каблучку Ерет-Акбе і спорудила велетенську дамбу в Неппі. І зараз цей приземкуватий немолодий чоловік із тихим голосом і глибокими, як вечірні сутінки, очима стояв навколішки біля фонтана.

Арен підвівся зі свого мармурового ложа і підійшов до Архімага.

— Учителю, — сказав він, затинаючись, — дозволь мені допомагати тобі!

Юнак уже давно забув про свій вельможний гонор, його обличчя аж пашіло від завзяття, а голос тремтів.

На поясі в Арена висів меч у нових піхвах, оздоблених червоно-золотим мережаним литвом. Натомість сама зброя, вочевидь, уже побувала в бувальцях — принаймні, про це свідчило витерте до блиску посріблене руків'я меча. Юнак вихопив клинок із піхов і поривчасто подав його Архімагові: руків'ям уперед, як васал сюзеренові.

Спершу чаклун навіть не поворухнувся, а тоді глянув на Арена і сказав:

— Це твій меч, а не мій. І ти не мусиш нікому служити!

— Мій батько вважав, що, можливо, мені доведеться затриматися на острові доти, доки я не знатиму, у чому полягає корінь зла. Хоча я не володію магією, а, можливо, навіть не маю дару до цього мистецтва, проте серед моїх предків усе-таки були могутні маги. І якби я міг хоч якось стати вам у пригоді…

— Твої предки були передусім королями, а вже потім — чаклунами, — відповів Архімаг. Він підвівся і спокійним пружним кроком підійшов до

юнака. — Я вдячний тобі за ці слова, хоча наразі і не потребую твоїх послуг. Проте згодом, коли рада Майстрів ухвалить якесь рішення, ти справді міг би допомогти мені. Зрештою, шляхетною пропозицією шляхетної душі нехтувати не годиться. Як і відмовлятися від меча, якого тобі подає нащадок Мореда!.. Що ж, гаразд! Той хлопець, котрий привів тебе сюди, подбає про те, щоби ти попоїв, умився та відпочив. Ну ж бо! — і маг легенько підштовхнув Арена у спину.

Досі ще ніхто не дозволяв собі нічого подібного — принц негайно поклав би край будь-якому панібратству. Але дотик Архімага — то було щось цілком інакше: юнак щиро захоплювався чаклуном і вважав знайомство з ним за велику честь.

Арен ріс жвавим хлопцем, любив різні ігри, у яких з охотою гартував своє тіло і дух. Він також не цурався ні офіційних церемоній, ні державних справ, хоча ці обов'язки, певна річ, не мали нічого спільного зі звичними хлоп'ячими забавами. Юнакові заввиграшки вдавалося все, за що би він не брався, одначе досі це було для нього просто цікавою грою. Натомість щойно тепер він чи не вперше усвідомив глибину незбагненної таїни буття і власного покликання — це відчуття пробуджувала не гра і не мрія, а честь, небезпека і мудрість, пошрамоване обличчя, тихий голос і засмагла рука Архімага, у якій тьмяно поблискувала чорна тисова патериця, оздоблена вирізьбленою із срібла Втраченою Руною Єднання.

Отак ураз дуже несподівано хлопець вступив у доросле життя, не зазираючи у майбутнє і без вороття покинувши минуле, не зважаючи на ймовірні злигодні і не переймаючись можливими небезпеками.

У цю мить Арен почувався трохи розгубленим, а тоді, не прощаючись, незграбно рушив до виходу. Архімаг Гед теж більше не озивався до юнака, а тільки провів його постать поглядом, сповненим доброзичливого гумору.

* * *

Гед іще якусь мить постояв під ясенем біля фонтана, а відтак звів очі до залитого сонцем неба.

— Хлопець начебто хороший, а от вісті приніс невтішні, — зрештою, тихо, ніби звертаючись до водограю, промовив Архімаг.

Струмені води дзвеніли чистими сріблястими голосами і чаклун завмер, дослухаючись до їхнього жебоніння. А ще за хвилину Гед рвучко хитнув головою, наче відганяючи геть тривожні думки, і повагом рушив до потайних дверей, про існування яких відали тільки втаємничені.

— Майстре-Воротарю, — гукнув Архімаг.

У дверях з'явився невисокий чоловік — уже не молодий, але й не старий. На його сухому, кощавому, блідому, як слонова кістка, обличчі сяяла широка приязна усмішка.

— Що трапилося, Геде? — запитав чоловік, назвавши Архімага його Істинним ім'ям, позаяк вони були самі. Воротар був одним із тих семи людей у цілому світі, які знали це ім'я. Воно також було відоме Майстрові-Істинномовцю з острова Роук; Оґіонові Мовчазному, чарівникові з Ре-Альбі, котрий багато років тому на вершині гори Ґонт нарік Геда Істинним ім'ям; ясновельможній панні Тенар, володарці каблучки Ерет-Акбе; простому чаклунові Ветчу з острова Іфіш, котрий доводився шкільним товаришем Архімагу; і його сестрі Тростинці — вона вийшла заміж за теслю, народила трьох доньок, і хоча не володіла магією, зате зналася на справах житейських. Крім того, далеко-далеко звідси, на крайньому заході Земномор'я, це ім'я знали два дракони: Орм-Ембар і Калесин.

— Сьогодні ввечері нам треба скликати Раду, — сказав Гед. — Я знайду Формотворця і пошлю когось до Куремкармерука: нехай нині

відкладе свої нескінченні списки і дасть учням перепочити, а сам побуде з нами, бодай хоч і незримо. До речі, ти б не міг запросити решту Майстрів?

— Гаразд, — відповів, посміхаючись, Воротар і за мить щез, неначе розчинився у повітрі. Зник і сам Архімаг, тож тепер водограй продовжував співати вже тільки для себе — свіжі, чисті, невичерпні струмені вигравали всіма барвами веселки у золотавому промінні березневого сонця.

* * *

Зазвичай Примарний сад видніється на західній або південній околиці Обителі Мудреців. Одначе цієї магічної діброви немає на жодній карті світу, і ніхто не може потрапити до неї, за винятком тих небагатьох, котрі знають урочий шлях до святині. Утім, милуватися Примарним садом можуть і новачки Школи, і прості міщани, і селяни. Щоправда, лише, так би мовити, звіддаля — невеликий лісок, де листя високих дерев жевріє золотом навіть серед буйного весняного зелен-зілля. Невігласам здається, що Примарний сад у якийсь загадковий, незбагненний спосіб кружляє навколо острова. Але це помилка: насправді рухається не Сад, коріння якого є корінням самого буття, — рухається все те, що оточує цю чарівну місцину.

Гед рушив у Сад просто через поля. Він скинув свій білий плащ, бо полудневе сонце пражило вже майже по-літньому. Якийсь селянин, котрий орав лан біля бурого підніжжя пагорба, привітав Архімага, піднявши руку над головою. Гед відповів йому тим самим жестом. Звідусіль долинав щебет дрібних пташок. Обабіч доріг рясно квітувала трава-блискітка. У високій блакиті небес повагом ширяв могутній яструб. Гед поглянув угору і знову скинув руку вгору, вітаючи птаха. Яструб, розтинаючи повітря, каменем шугонув униз і небавом вмостився на Гедовій руці, затиснувши його зап'ясток у своїх жовтих кігтях. Утім, це був навіть не яструб, а великий біло-брунатний сокіл-рибалка (ці хижі птахи доволі поширені на Роуку). Сокіл скоса позирав на Архімага

круглим золотаво-бурштиновим оком, потім голосно клацнув гачкуватим дзьобом і витріщився на Геда обома своїми очима.

— Безстрашний, — звернувся чаклун до птаха мовою Створення.

Сокіл стріпнув крильми і ще міцніше стис кігті, дивлячись на Геда.

Той селянин, що вітався з чаклуном, зупинився, щоби перепочити, і тепер пильно стежив за ними. Якось минулої осені він уже бачив, як Архімаг точнісінько так само тримав на зап'ясті дикого птаха, а за мить у небі вже кружляло двійко яструбів. Одначе цього разу сталось інакше: птах стрімко злетів у небесну височінь, а чоловік пішов собі далі, грузнучи у вологій ріллі.

Власне, Гед простував саме тією єдиною стежкою, що вела до Примарного саду, — вона завжди була прямою, незалежно від того, якими манівцями рухалися навколо неї час і сам світ. Тож невдовзі постать чаклуна зникла за щільною стіною чарівних дерев.

Окремі з цих зелених велетнів просто-таки приголомшували своїми розмірами. Дивлячись на них, людина й справді могла упевнитися в тому, що Сад залишається незмінним, відколи існує світ. Стовбури дерев нагадували предковічні монументи, старовинні вежі, сірі від часу, а їхнє коріння у найглибших надрах землі переплелося з корінням гір. І все ж велетенські дерева не були безсмертними: найстарші з-поміж них уже майже позбулися листя, а їхнє гілля де-не-де починало всихати. Серед цих гігантів міцніла памолодь — високі кремезні дерева з буйними кронами і безліччю стручків з насінням.

Земля в Саду була м'якою та родючою — завдяки перепрілому листю, що протягом багатьох років опадало з дерев. Тут росла папороть і різні лісові трави, але інших дерев у Саду не було — лише ці, віковічні велетні, які в сучасній ґардійській мові Земномор'я навіть не мають

назви. Свіже повітря під їхніми кронами пахло землею, залишаючи у роті присмак джерельної води.

На галявині, що утворилася на тому місці, де колись стояло одне з велетенських дерев, Гед зустрів Майстра-Формотворця, котрий жив у Примарному саду і майже ніколи не виходив за його межі. Цей дивний чоловік із жовтим, як масло, волоссям не був уродженцем Архіпелагу. Після того, як було віднайдено каблучку Ерет-Акбе, карґадські варвари припинили свої загарбницькі війни і навіть почали торгувати із Внутрішніми землями. Звісно, ці стосунки було важко назвати приязними, адже мешканці Кареґо-Ату й досі залишалися доволі відлюдькуватими, проте час від часу то юний карґадський воїн, то купецький син з'являлися на якомусь із західних островів, шукаючи пригод або сподіваючись опанувати науку магії. Десять років тому одним із таких заброд був і Майстер-Формотворець — юний дикун із мечем на поясі і червоним пір'ям на шоломі; якогось сльотавого ранку він прибув із Кареґо-Ату на Роук і, жахливо перекручуючи ґардійські слова, навпростець заявив Воротареві: "Я прийшов учитися!" І ось тепер він стояв поміж дерев Саду, у золотаво-зеленому світлі, високий, міцний чоловік із гривою жовтого волосся і дивними ясно-зеленими очима — Майстер-Формотворець Земномор'я.

Ймовірно, він також знав Істинне ім'я Архімага, але навіть якщо це було так, жодного разу не промовив його. Маги мовчки вклонилися один одному.

— За ким це ти тут спостерігаєш? — поцікавився Гед, і Формотворець відповів:

— За павуком.

Посеред галявини, між двома високими стеблинами деревію, сріблястим леготом бриніло павутиння. Тонесенькі ниточки

виблискували у сонячному промінні, а в самому центрі павутини причаївся її творець — чорно-сірий павучок, крихітний, наче зіниця ока.

— Зрештою, він також добрий формотворець, — зауважив Гед, милуючись тонким мереживом павутиння.

— А в чому тут зло? — поцікавився молодший маг.

Здавалося, кругла павутина із чорним вічком посередині пильно стежить за обома чаклунами.

— Зло в тих тенетах, які плетемо ми, люди, — відповів Гед.

У цьому лісі не було чути пташиного співу. Тут панувала тиша, настояна на спекотному полуденному сонці. Від велетенських дерев тяглися прозорі тіні.

— Є вісті з Нарведуену й Енладу. Знову те саме…

— Спочатку південь і південний захід. Тепер північ і північний захід, — промовив Формотворець, не відводячи погляду від павутиння.

— Сьогодні увечері ми прийдемо сюди. Ліпшого місця для нашої наради тепер не знайти.

— Так то воно так, але… Мені, приміром, нічого порадити, — Формотворець нарешті перевів погляд на Геда, і від його зелених очей війнуло холодом. — Я боюся, розумієш? Усе просякло страхом. Навіть коріння…

— Авжеж, — погодився Гед. — Але нам належить дошукатися витоків цього лиха. Ми надто довго втішалися миром, який принесла віднайдена Каблучка, безтурботно грілися на сонечку і ловили рибку на

мілководді. Нині знову настав час зазирнути в глибини буття… — сказавши це, Архімаг залишив Формотворця наодинці з крихітним павучком, що сторожко зачаївся у своїх сріблястих тенетах посеред осяяної весняним сонцем галявини.

Небавом, діставшись затіненого узлісся Примарного саду, Гед сів на землю, сперся спиною на кремезний корінь велетенського дерева і поклав патерицю на коліна. Відтак він заплющив очі й послав свою душу в політ над полями та пагорбами — на північ, до оточеного бурхливими морськими хвилями мису, де височіла Одинока Вежа.

— Куремкармерук, — покликав Гед Майстра-Істинномовця, і той негайно обізвався, відірвавшись від грубезної книги з іменами коренів, трав, листя, насіння та пелюсток, які він читав своїм учням:

— Я тут, мій пане.

Потому Майстер-Істинномовець, високий і худий старець, у вовняній мантії з каптуром, накинутим на сиву голову, стояв і слухав когось невидимого, а учні, що сиділи за столами, не зводили з нього приголомшених очей.

— Я прийду, — пообіцяв Куремкармерук і знову схилився над книгою. — Отже, ця пелюстка трави молі називається "гебера", її чашолисток — "партонат", а стебло, листя й корінь мають свої власні імена…

У цю мить Гед, котрий непорушно сидів піддеревом Примарного саду, знову повернув своїй душі тілесну оболонку — він і так чудово знав усі імена трави молі, тож тепер Архімаг, не розплющуючи очей, зручно випростав ноги і незабаром тихо заснув у затінку віковічних дерев.

РОУКСЬКІ МУДРЕЦІ

На острові Роук існує Школа чаклунів, до якої з усіх Внутрішніх земель посилають хлопців, котрі змалечку виявили здібності до чарів. Тутешні учні опановують урочі мистецтва Високої Магії, знайомляться з різними видами чарів, вивчають Істинні імена і руни, вправляються у заклинаннях. Зрештою, після багатьох років навчання, глибоко усвідомивши, що належить і чого не належить робити магові, школярі можуть отримати чаклунське звання і чарівну патерицю — звісно, якщо їхні руки, розум і дух досягли зрілості.

Так чи інакше, але справжнім чарівником можна стати тільки на Роуку, хоча звичайних ворожбитів і знахарів можна зустріти на всіх островах Земномор'я, а самі чари нерідко є для остров'ян не менш потрібними, ніж хліб, і не менш приємними, ніж музика. Можливо, саме тому Роукська школа зажила серед людей неабиякої слави й особливого пошанівку. Дев'ять магів, Майстрів Школи, вважаються рівнею дев'яти принцам Архіпелагу, а над хранителем острова Роук, головним Майстром і Архімагом Земномор'я, не владна жодна людина, за винятком Короля Земномор'я, але й це лише вияв поваги до свого державця, радше веління серця, адже навіть Король не може примусити такого могутнього чаклуна скоритися. Але так було споконвіків: навіть тоді, коли не існувало ще істинних королів, Архімаги жили у злагоді з володарями, дотримуючись загальноприйнятих законів і звичаїв. На острові Роук завжди все залишалося так, як було заведено ще у сиву давнину. Це місце здавалося надійно захищеним від будь-якої лихої напасті, а у просторих шкільних залах і прохолодних коридорах Обителі Мудреців завжди лунав безтурботний сміх учнів.

Арена супроводжував кремезний юнак у плащі, застебнутому срібною пряжкою на знак того, що він уже завершує свої чаклунські студії і небавом сподівається отримати чарівну патерицю. Хлопець мав дивне ім'я — Талан ("Коли я народився, у моїх батьків уже було шестеро дочок, тож тато сказав, що зі мною їм нарешті поталанило"). Юнак був приємною людиною, кмітливим і дотепним співрозмовником. За інших обставин Арен, безперечно, поцінував би Таланів гумор, але сьогодні голова його аж гула від вражень, тож принц майже не звертав уваги на

свого нового приятеля. Звісно, це трохи дратувало Талана, одначе він продовжував незворушно розповідати гостеві про різні дива та легенди, пов'язані зі Школою чаклунів, потому почав потроху прибріхувати, доки, зрештою, не скотився до справжніх небилиць. Утім, Арен на все це відповідав однаково: "Он як!" або "Еге ж, зрозуміло!", тож небавом Талан дійшов остаточного висновку, що королевич — просто можновладний бовдур.

— Зазвичай, тут ніхто не куховарить, — натхненно просторікував Талан, ведучи Арена повз величезну кам'яну кухню, крізь двері якої виблискували начищені мідні казани, долинав стукіт важких ножів і відгонило їдким запахом цибулі. — Все це тільки так, про людське око… Насправді ми йдемо у трапезну, і кожен чаклує собі те, що йому смакує. До того ж, і посуд мити не треба.

— Еге ж, еге ж, зрозуміло, — ввічливо відгукнувся Арен.

— Певна річ, новачки, яким бракує вправності у заклинаннях, попервах таки добряче худнуть. Тому, щоби не голодувати, вони намагаються якомога краще вчитися. До речі, тут є один хлопчина із Хавнору, то він уже кілька тижнів намагається начарувати собі смажене курча, а натомість щораз отримує просяну кашу. Не вдається курча, та й квит! Щоправда, вчора йому пощастило — на додачу до каші наворожився в'ялений оселедець.

Талан аж захрип, розповідаючи свої небилиці. Він уже не дбав про те, щоби чимось зацікавити гостя, — сподівався викликати в Арена бодай недовіру. Але, зрештою, відмовився і від цього наміру — то була вочевидь марна справа.

— А звідки… з якого острова прибув сюди Архімаг? — раптом запитав дивакуватий королевич, навіть не глянувши на чудову різьбу, що вкривала стіни та склепінчасту стелю величної галереї, через яку вони в цю мить проходили. Там було зображене Дерево Життя — кожен

з тисячі його листочків, здавалося, випромінював незгасне світло вічності.

— Він із Ґонту, — відповів Талан. — Череду в селі пас.

— Архімаг був пастухом? — щойно тепер, почувши те, про що на Роуку знає кожен школяр, Арен недовірливо глипнув на співрозмовника.

— Ну, звісно… Зрештою, більшість ґонтійців цим займаються, хоча дехто з них промишляє піратством, а декому вдається стати чаклуном. Слухай, королевичу, я ж не сказав, що він і досі пасе кіз!

— Але як міг простий пастух стати Архімагом?

— Точнісінько так само, як і королевич або багацький синок! Приплив на Роук, учився у Школі, потім повернув каблучку з атуанських Гробниць, побував на Драконових Пасовищах, перевершив у майстерності всіх Майстрів і згодом став найвидатнішим чаклуном із часів Ерет-Акбе. Хіба цього мало?

Вони вийшли з галереї й опинилися перед північною брамою, за якою вже виднілися міські вулиці. Тепле полудневе проміння мріло над зеленими пагорбами, дахами будинків і Твільською бухтою. Тут юнаки спинилися.

— Щоправда, все це було дуже давно, — сказав Талан. — Відтоді, як він став Архімагом, не трапилося нічого особливого. Зрештою, всі вони такі. Я гадаю, що Архімаги просто повинні завжди залишатися на Роуку і стежити за тим, щоби не порушилася світова Рівновага. До того ж, він уже доволі старий…

— Старий? І скільки ж йому років?

— Ну, либонь, за сорок… Або й під п'ятдесят!

— А ти його бачив?

— Певно, що бачив! — гостро відповів Талан. Цей царственний бовдур, окрім усього, виявився ще й царственно зарозумілим!

— І часто?

— Ні. Зазвичай він любить самотність. Але коли я вперше приплив сюди, то бачив його у Фонтанному дворі.

— Я з ним там розмовляв сьогодні…

Арен сказав це таким тоном, що Талан поглянув на нього уважніше і пояснив:

— Це було три роки тому. Я тоді так злякався, що навіть і не розгледів його до пуття. Я ж був іще зовсім хлопчиськом… До того ж там, біля фонтану, одразу й не збагнеш, хто перед тобою насправді стоїть. Найліпше я пам'ятаю його голос і дзюрчання води. — Він якусь мить помовчав, а тоді додав: — Між іншим, з його вимови одразу помітно, що він — ґонтієць.

— Якби я вмів розмовляти з драконами їхньою мовою, — сказав Арен, — мені було би байдуже, яка в мене вимова…

Після таких слів Талан поглянув на гостя приязніше і запитав:

— А ти, принце, що, приїхав до Школи вступати?

— Ні. Батько доручив мені передати Архімагові послання.

— Колись Енлад входив до складу Королівства, еге ж?

— Так. Енлад, Ілієн і Вей. А, крім того, — ще й Хавнор та Ея, але там уже не залишилося нікого з роду Великих Королів. Натомість, приміром, володарі Ілієну є нащадками Гемаля Хвиленосного і Махаріона, котрий був Королем Земномор'я. Вейську династію започаткували Акамбар і Шеліти. А найдревнішим є рід королів Енладу, заснований Моредом і його сином Серіадхом. Саме вони побудували Енладський палац.

Арен переповідав усе це так, як школяр повторює вивчене напам'ять правило. Вочевидь, зараз королевич переймався зовсім іншими клопотами.

— Як гадаєш, чи зможемо бодай хоч ми на своєму віку побачити нового короля у Хавнорі?

— Я ніколи про це не думав.

— А от у нас, на острові Арк, частенько про це думають. Тепер ми входимо до складу Ілієнського князівства — відтоді, як запанував мир. Не пам'ятаєш, коли це сталося? Здається, сімнадцять чи вісімнадцять років тому, коли Каблучку з Руною Єднання було повернуто у Королівську вежу у Хавнорі. Тоді життя на якийсь час нібито покращало, але зараз справи ще гірші, ніж будь-коли. Час, час уже справжньому Королеві зійти на трон Земномор'я і владарювати під Знаком Миру! Люди втомилися від війн, від нападів морських розбишак, від зажерливості гендлярів і від свавілля вельмож, які знущаються над підданцями. Роукські мудреці можуть лише вказати істинний шлях, але їм не до снаги вести людей цією дорогою. Маги повинні дбати про збереження світової Рівноваги, а сила і влада мають належати істинному Королеві.

Тепер Талан говорив щиро, з пристрасним піднесенням, забувши про свої небилиці та ущипливі дотепи, тож, зрештою, ця розмова захопила й Арена.

— Енлад — край багатий і миролюбний, — повільно промовив принц. — Ми завжди уникали чвар, одначе добре знаємо про те, що коїться на інших островах… Так чи інакше, а на Хавнорському троні ось уже вісімсот років — відтоді, як помер Махаріон, — немає нікого. Хтозна, чи приймуть народи Земномор'я істинного державця, чи коритимуться новому Королеві?

— Якщо він буде достатньо сильним, матиме мирні наміри і здобуде підтримку громади Хавнору та Роукських Майстрів.

— А ще я чув, що існує пророцтво, яке неодмінно повинно збутися, еге ж? Перед своєю смертю Махаріон нібито сказав, що наступний Король повинен бути магом.

— Наш Майстер-Менестрель сам родом з Хавнору і дуже цікавиться цим пророцтвом. Він ось уже третій рік втовкмачує у наші голови слова Махаріона: "Трон мій успадкує той, хто пройде через темний край смерті і живим дістанеться далекого берега, де згасає день".

— Саме тому новий Король і повинен бути магом.

— Атож, адже тільки великі маги та чаклуни можуть побувати у потойбічному світі і повернутися назад. А втім, навіть їм не до снаги перейти його з кінця в кінець. Кажуть, що потойбіччя має межу лише там, де воно стикається з нашим світом, а загалом йому ні кінця, ні краю нема. Але що ж то за "далекий берег, де згасає день"? Одначе таким було пророцтво Останнього Короля, тож колись неодмінно народиться той, хто виконає його заповіт. Цього обранця долі визнаватимуть Роукські мудреці, під його проводом згуртуються і флот, і військо, і всі народи Земномор'я. І тоді у Королівській вежі Хавнору — у самому серці нашого світу — знову владарюватиме істинний Король. Я б і сам віддано служив йому вірою та правдою, — сказав Талан і, знизавши плечима, засміявся, щоб не видатися Аренові аж надто пишномовним.

Але королевич, приязно дивлячись на юнака, подумав: "Він, мабуть, точнісінько так само поважав би істинного Короля, як я шаную Архімага", а вголос промовив:

— Кожен володар пишався би такими відданими придворними, як ти.

Отак вони і стояли, відчуваючи взаємну симпатію і думаючи кожен про своє, коли у них за спинами десь в Обителі Мудреців пролунав гонг.

— Ага! Ось і вечеря! — вигукнув Талан. — Сьогодні у нас юшка з цибулі та сочевична лемішка... Гайда, ходімо!

— Ти ж казав, що їсти тут ніхто не готує, — мовив Арен, розгублено крокуючи слідом за новим приятелем.

— Ну... Часом буває, що й на кухні щось зрихтують.

Страви були хоч і не чарівними, проте дуже смачними. Повечерявши, хлопці знову подалися блукати серед пагорбів, хоча навколо вже поволі сутеніло.

— А це славнозвісний пагорб острова Роук, — пояснив Талан, коли вони рушили вгору до круглястої вершини.

Ноги плуталися у мокрій від роси траві, а внизу, на багнистих берегах річки Твільбурн, кумкали жаби, вітаючи перше тепло і дедалі коротші зоряні ночі. Здавалося, тутешні краєвиди огортав серпанок якоїсь урочої таємниці.

Талан тихо промовив:

— Цей пагорб першим виринув із морських вод, коли пролунало Першослово.

— І саме його океан поглине останнім, коли настане час загального хаосу, — додав Арен.

— Отже, це найбезпечніше місце в світі, — сказав Талан, намагаючись угамувати благоговійний страх, який несподівано пойняв його в цю хвилину. Але за якусь мить він знову збентежено гукнув: — Поглянь! Он там, у Саду!..

На південь від пагорба займалося яскраве сяйво — так, наче над обрієм спиналася місячна повня. Проте насправді тоненький серпик місяця уже давно висів на заході небосхилу, а в тому сяйві, що озорювало південь, було щось дивне і непевне — світло мерехтіло та дрижало, наче листя, потривожене вітром.

— Що це?

— То світиться Примарний сад. Мабуть, там зібралися Майстри. Подейкують, що Сад сяє отак щоразу, коли вони сходяться на велику Раду, скажімо, щоб обрати Архімага — як-от п'ять років тому. Але що ж змусило їх зібратися сьогодні? Може, їм треба обговорити новини, які ти привіз із Енладу?

— Можливо, — погодився Арен.

Талан розхвилювався не на жарт і вирішив негайно повернутися в Обитель Мудреців, аби дізнатися, що чувати про причини скликання Ради Майстрів. Арен подався за ним, раз у раз позираючи на уроче сяйво, аж поки воно не зникло за пагорбом, над яким височіло всіяне дрібними зорями небо.

Принцові постелили в окремій кам'яній кімнатці. Не заплющуючи очей, Арен тихо лежав у цілковитій темряві. Досі він спав лише на м'якій постелі, вкриваючись розкішними тканими ковдрами; ба навіть на тій двадцятивесельній галері, якою королевич добирався з Енладу, в нього було більше вигод, ніж тут. Наразі Арен лежав під пошарпаною повстяною попоною на солом'яному матраці, постеленому просто на кам'яній долівці. Та це зовсім не бентежило хлопця. "Я перебуваю в самому центрі світу, — думав Арен. — Майстри зараз радяться у Примарному саду. Та чи до снаги їм захистити древнє мистецтво чарів? Невже магія справді приречена? Що може загрожувати Роуку? А втім, байдуже! Я однаково залишуся тут, не повертатимусь додому. Тепер ліпше підмітати підлогу у Школі чаклунів, ніж нудитися у покоях Енладського палацу. Але хтозна, чи дозволить він мені зостатися на Роуку? Адже незабаром тут, можливо, взагалі припинять навчання, а згодом й Істинну мову забудуть... Зрештою, дивно, чому мій батько має вроджений чаклунський дар, а я ні? Може, в сучасному світі магія і справді гине? Але я все одно служив би йому, навіть якби він позбувся всіх своїх чарівних знань і могутності. Навіть якщо я більше ніколи його не побачу і не почую..." Одначе Аренові зовсім не хотілося думати про таку сумну перспективу, тож за мить він знову побачив себе у Фонтанному дворі, віч-на-віч із Архімагом, що безмовно стояв під горобиновим деревцем. Темніли небеса над головою, з горобини спадало зів'яле листя, водограй мовчав, а сам Арен схвильовано говорив: "Повелителю, починається буря, але я залишуся з тобою і віддано служитиму тобі..." — й Архімаг посміхався до нього... Але тут юнакові забракло уяви, адже досі він ще жодного разу не бачив усмішки на смаглявому обличчі Архімага.

Вранці Арен прокинувся, відчуваючи, що з учорашнього хлопчака він устиг перетворитися на зрілого чоловіка. Він був готовий до всього. Проте вранішні новини все ж заскочили його зненацька.

— Принце, тебе хоче бачити Архімаг, — прочинивши двері, скоромовкою проторохтів маленький вістун (мабуть, один із новачків), а відтак побіг собі геть, перш ніж Арен зметикував щось йому відповісти.

Крученими сходами принц зійшов у Фонтанний двір і зупинився, не знаючи, куди йти далі. Аж тут назустріч хлопцеві вийшов старий — його порізане глибокими зморшками обличчя осявала щира приязна посмішка. Так, то був Майстер-Воротар — саме він учора зустрів Арена біля входу до Обителі Мудреців, випитуючи його Істинне ім'я, перш ніж пустити всередину.

— Ходи-но зі мною, — покликав юнака чаклун.

У цій частині будинку було тихо та спокійно. Сюди не долинав гамір, який зчиняли юні вихованці в інших куточках Обителі Мудреців. Тут якось особливо виразно відчувалася старезність грубих мурів, а древні чари, що з'єднували це предковічне каміння, здавалося, можна було навіть помацати. Стіни були помережані різьбленими рунами, розташованими на певній відстані одна від одної. Деякі із цих знаків були написані сріблом. І хоча батько навчав Арена читати ґардійські руни, проте письмена, що вкривали ці древні мури, хлопець бачив уперше. Йому, щоправда, здавалося, що він майже розуміє деякі із цих знаків. Хтозна, може, колись він і знав їх, але тепер ніяк не міг пригадати.

— Сюди, хлопче, — озвався Воротар, котрий зазвичай ні з ким особливо не церемонився. Арен пройшов за ним у темну довгасту кімнату з низькою стелею. У великому закуреному каміні горів вогонь і відблиски полум'я танцювали по дубовій долівці. А крізь гостроверхі вікна у протилежній стіні до кімнати лилося холодне, припорошене вранішнім туманом світло. Перед каміном стояв гурт магів, тож коли Арен увійшов усередину, їхні погляди зосередилися на ньому. Натомість сам він не бачив нікого з них, за винятком Архімага. Юнак зупинився, ввічливо вклонився і завмер у чеканні.

— Арене, це — Майстри Обителі Мудреців, — почав Архімаг, — семеро з дев'яти. Майстер-Формотворець ніколи не покидає Примарний сад, а Майстер-Істинномовець уже подався до своєї вежі — це за

тридцять миль на північ звідси. Усі Майстри знають, що привело тебе сюди. Панове, це нащадок Мореда.

Коли пролунали ці слова, Арен відчув у своїй душі не гордість, а радше жах. Він, звісно, пишався своїм родоводом, але вважав себе лише спадкоємцем одного з багатьох князівських родів, що утворювали розгалужену Енладську династію. Адже Моред, котрий заснував клан володарів Енладу, помер дві тисячі років тому. Його подвиги оспівані у легендах — що в них спільного із сьогоденням? Тож, по суті, Архімаг міг би з таким самим успіхом назвати Арена нащадком героя міфу чи творінням билини.

Ховаючи погляд від очей магів, юнак знічено втупився в окуту залізом патерицю Архімага і слухав, як у голові гупає гаряча кров.

— Ходімо, поснідаєш із нами, — звернувся Архімаг до Арена і запросив усіх до накритого під стрілчастими вікнами столу. Снідання було хоч і простим, але поживним: молоко, гірке пиво, хліб, свіже масло та сир.

Ще змалку Аренові не раз доводилося бувати у товаристві вельмож, державних мужів та заможних купців. Батьків палац у Берилі аж кишів тими людьми, які, володіючи всіма благами світу, однаково продовжували невтомно примножувати свої статки, провадячи численні торгові оборудки. Усі вони любили попоїсти, пили багато вина і галасливо просторікували, домагаючись якомога більшої вигоди для себе. Загалом, як на свої юні роки, Арен доволі непогано знався на людських вадах і вподобаннях. Одначе досі він ще не зустрічав таких химерних людей, як ці чаклуни. Вони снідали, майже не розмовляючи між собою, а їхні обличчя були спокійними і незворушними. Навіть якщо вони чогось і домагалися, то, звісно, не для власної користі. І все ж, то були люди, наділені величезною могутністю, — Арен відчув це зразу.

Яструб, Архімаг Земномор'я, тихо сидів на покуті за столом і, здавалося, уважно дослухався до розмов. Одначе ніхто не звертався ні до нього, ні до Арена, тож юнак мав досить часу, щоб озвичаїтися у новому товаристві. Ліворуч від нього сидів Майстер-Воротар, а праворуч — сивий чоловік із добрим обличчям. Урешті за якусь мить саме він звернувся до хлопця:

— А ми ж із тобою земляки, королевичу! Я народився у східному Енладі, це недалеко від Аольського лісу.

— Колись я був там на полюванні, — відповів Арен, і вони трохи побалакали про ліси і міста Енладу, острова легенд.

Згадавши рідний край, Арен відчув себе набагато впевненіше.

Поснідавши, усі знову зібралися біля каміна: одні сіли, дехто залишився стояти. У кімнаті запала напружена тиша.

— Минулого вечора, — почав Архімаг, — ми зібралися на Раду, щоби вирішити, як нам повестися у цій складній ситуації. Радилися довго, але згоди так і не дійшли. Але сьогодні я усе ж хотів би дізнатися вашу думку!

— Ми не змогли ухвалити жодного рішення, — озвався Майстер-Знахар, кремезний смаглявий чоловік зі спокійним поглядом. — Але це також щось та означає! У Саду завжди відкривається шлях до згоди, одначе ми не змогли його знайти. Нам завадили чвари і розбіжності у поглядах.

— Це тому, що ми не маємо чіткого уявлення ні про форму згоди, ні про шлях до неї, — уточнив сивий уродженець Енладу, Майстер-Перетворець. — Ми надто мало знаємо. Чутки з острова Ваторт, вісті з Енладу… Дивні новини, якими аж ніяк не можна нехтувати… А втім, я поки що не бачу причин для паніки. Якщо кілька чаклунів забули своє

ремесло, то це ще не означає, що нашій могутності й справді щось загрожує.

— От і я так гадаю, — озвався сухорлявий і жвавий Майстер-Вітровод. — Хіба наша сила покинула нас? Чи, може, дерева у Саду перестали рости і гублять своє листя? Тож чи варто боятися того, що може загинути мистецтво магії, найдавніше з усіх відомих людству мистецтв?

— Жодна людина, — приєднався до розмови Майстер-Приворотник, високий, ще не старий чоловік із темношкірим шляхетним обличчям, — жодне створіння, жодна сила не здатні здолати Високу Магію і зупинити дію промовленого закляття. Адже урочі слова наших чарів належать Істинній Мові Створення, і той, хто змусить їх мовчати, зруйнує світ!

— Авжеж, і той, кому до снаги це зробити, навряд чи сидів би на Ваторті або Нарведуені, — додав Перетворець. — Він би вже поспішав сюди, на Роук, і тоді світу справді загрожувала б небезпека! Але ж тут наразі панує спокій.

— І все ж таки у світі коїться щось недобре, — озвався ще один із Майстрів, і всі обернулися до нього. Плечистий і міцний, наче дубове барильце, сидів він біля вогню, а голос його лунав спокійно і чисто, як величезний дзвін. То був Майстер-Менестрель. — Де ж той Король, що мав би владарювати у Хавнорі? Роук — аж ніяк не центр Всесвіту. А центром Земномор'я є біла вежа, шпиль якої увінчаний мечем Ерет-Акбе! І саме там стоїть трон Серіадха, Акамбара, Махаріона. Вісім століть у серці нашого світу панує пустка! У нас є корона, проте немає короля, який зміг би її прийняти. Ми маємо Втрачену Руну, Королівську Руну, Руну Миру, ми нарешті віднайшли її, та чи є у нас мир? Нехай справжній Король посяде свій трон — і тоді у Земномор'ї пануватимуть мир і злагода, тоді навіть у найвіддаленіших Широтах чаклуни повернуться до звичних справ, а життя не порушуватиме свого плину.

— Так, так, — озвався Майстер-Ілюзорник, стрункий чоловік, котрий мав стриману вдачу і ясний уважний погляд. — Я погоджуюся з тобою, Менестрелю. Коли увесь світ стоїть на роздоріжжі, то не дивно, що й чаклуни збиваються на манівці. Якщо розбредеться вся отара, то чи залишиться в кошарі наша чорна овечка?

Воротар усміхнувся, почувши ці слова, але вголос не сказав нічого.

— Отже, — почав Архімаг, — всі ви вважаєте, що нічого особливо небезпечного у світі не відбувається. А якщо все-таки щось і коїться, то це лише тому, що Земномор'я досі не має гідного правителя, а при теперішніх можновладцях високі мистецтва та ремесла — занедбані й упосліджені. Що ж, до певної міри я можу з вами погодитися. Бо й справді, на південних островах наші торгові кораблі бувають вкрай рідко, тож про тамтешні землі ми тепер здебільшого дізнаємося з чуток. А що ми знаємо про Західні широти, за винятком новин із Нарведуену? Якби кораблі й досі, як колись, спокійно плавали між островами Земномор'я, то наші народи не були би такими роз'єднаними і ми би знали, що коїться у світі, могли би діяти відповідно до обставин. Адже, як на мене, нам уже давно пора щось робити! Друзі мої, якщо вже володар Енладу повідомляє нам про те, що, вимовляючи слова Істинної Мови Створення, він перестав розуміти, що вони означають; коли Майстер-Формотворець каже, що страх зачаївся у корінні дерев Примарного саду, а більше з нього й слова не витягнеш, то невже всього цього не досить для того, щоби бити на сполох? Будь-яка буря починається з хмарки над обрієм…

— Яструбе, ти, як ніхто, відчуваєш зло, — озвався Майстер-Воротар. — Це твій природжений талант. То яке ж лихо, на твою думку, загрожує світу?

— Не знаю. Тануть запаси енергії. Потрібно терміново щось змінювати. Сонце уже не світить так яскраво, як раніше. Друзі, я відчуваю… як, сидячи тут і розмовляючи, ми не помічаємо, що вражені

смертельною недугою, і поки триває наша бесіда, життя поволі покидає нас…

— І ти, звичайно, готовий негайно кинутися в бій?

— Авжеж, — кивнув Архімаг.

— Що ж, — озвався Воротар, — хіба можуть сови стати на заваді польоту яструба?

— Але куди ти хочеш податися? — запитав Перетворець, і йому відповів Менестрель: — Вочевидь, на пошуки справжнього Короля, щоби повернути його на наш трон!

Архімаг зміряв Менестреля гострим поглядом, а вголос промовив:

— Я піду назустріч небезпеці.

— Тобто на південь або на захід, — уточнив Майстер-Вітровод.

— А також — на північ і на схід, якщо буде треба, — додав Воротар.

— Але ж ти потрібен тут, володарю, — заперечив Перетворець. — Може, замість того, щоби хтозна-де поневірятися, наражаючись на небезпеку і ворожість чужинців, мудріше було би залишитися тут, де магія ще не підупала на силі, і з допомогою нашого мистецтва з'ясувати, звідки насувається загроза?

— Тут мій хист не допоможе, — відповів Архімаг. І було в його голосі щось таке, що змусило всіх поглянути на нього стримано і сумовито. — Я — Хоронитель острова Роук. І мені нелегко його покинути. Я би дуже хотів, аби ми були одностайними на цій нашій Раді, та, вочевидь, не

судилося… Тож ось моє остаточне рішення: я повинен вирушати в дорогу!

— Ми не можемо з тобою сперечатися… — зітхнув Приворотник.

— І піду я сам-один. Разом ви складаєте Раду Мудреців, а її в жодному разі не можна порушити. Але одну людину я з собою таки візьму! Звісно, якщо вона погодиться, — Архімаг перевів погляд на Арена. — Вчора ти пропонував мені свої послуги. І вчора ввечері Майстер-Формотворець сказав: "Ніхто й ніколи не потрапляє на Роук випадково. І те, що тривожні вісті приніс нащадок Мореда, також не є випадковістю". А відтак за всю ніч він більше не зронив ані слова. Тож я запитую тебе, Арене: чи підеш ти зі мною?

— Так, володарю, — відповів Арен майже пошепки, бо від хвилювання йому аж у роті пересохло.

— Я чомусь гадаю, королевичу, що твій батько не дозволив би тобі вскочити у таку халепу, — ущипливо зауважив Перетворець, а тоді обернувся до Архімага: — Твій супутник іще надто юний і зовсім не знається на чарах.

— Моїх літ і чарівної сили вистачить на двох, — сухо відповів Архімаг. — І все ж, Арене, що скаже твій батько?

— Певна річ, він відпустив би мене.

— Як ти можеш це знати? — засумнівався Приворотник.

Арен і гадки не мав, у яку подорож кличе його Архімаг. Розгублений юнак не розумів, куди, коли і навіщо їм належить податися. Його геть збили з пантелику слова цих похмурих і гордих людей (до того ж, Арен чомусь і досі страшенно ніяковів у їхньому товаристві). Якби в нього був час на роздуми, він би, швидше за все, взагалі нічого не відповів. Але

роздумувати було ніколи, адже Архімаг стояв навпроти нього і питав: "Чи підеш ти зі мною?"

— Батько, посилаючи мене сюди, сказав: "Здається мені, що на світ насувається лиха година. Ось чому я вирішив послати на Роук саме тебе, а не когось іншого. Гадаю, ти зможеш вирішити, як нам діяти у цей нелегкий час: чи просити допомоги у роукських Мудреців, чи навпаки — самим запропонувати їм підтримку Енладу". Отже, якщо комусь тут потрібна моя допомога, то, власне, для цього я сюди й приїхав.

У цю мить юнак помітив, як Архімаг усміхнувся — і ця скороминуща посмішка видалася Аренові напрочуд приязною і доброзичливою!

— Бачите? — спитав Яструб. — Хіба можуть поважний вік або Мистецтво Магії щось до цього додати?

Арен відчув, що тепер усі Майстри схвалюють його поведінку, проте йому й досі здавалося, ніби вони все ще у чомусь сумніваються.

Першим, насупивши кошлаті брови, озвався Приворотник:

— І все-таки, володарю, я, мабуть, чогось не розумію! Ти кажеш, що тобі пора рушати в дорогу. Що ж, гаразд, адже ти й так нудився на Роуку цілих п'ять років! Але ж раніше ти завжди мандрував одинцем і нікого з собою світ за очі не кликав. То навіщо ж тобі цього разу знадобився попутник?

— Бо раніше я ніколи не потребував допомоги, — відповів Яструб, і в голосі його пролунала чи то прихована погроза, чи то легка іронія. — А ще, коли хочеш знати, я нарешті знайшов доброго супутника, — тепер Архімаг, здавалося, випромінював небезпеку, тож цибатий Приворотник розсудливо припинив свої розпити.

Аж тут підвівся зі свого місця і завмер, наче статуя, Майстер-Знахар, темношкірий чоловік зі спокійним поглядом, схожий на старого мудрого вола.

— Іди, володарю, — сказав він, — іди і бери хлопця із собою. І нехай із вами будуть наша віра та благословення!

Відтак, одностайно підтвердивши свою згоду з цими словами Знахаря, майстри без зайвого галасу, парами і поодинці, почали залишати кімнату. На якусь мить затримався лише Приворотник.

— Яструбе, — озвався він, — я не казатиму, що твоє рішення помилкове. Скажу ось що: якщо ти маєш рацію, якщо справді порушено Рівновагу і Зло прагне здобути владу над світом, то будь-яка подорож — на Ваторт, чи в Західні Широти, чи хоч на край світу — буде марною. Але чи справедливо наражати хлопця на таку небезпеку? Хіба йому до снаги повернутися звідти, куди тебе можуть завести пошуки?

Вони стояли трохи далі від Арена. Приворотник говорив ледве чутно, натомість Архімаг відповів йому на повен голос:

— Так, він зможе, і це справедливо.

— Ти щось від мене приховуєш, — дорікнув йому Приворотник.

— Я сказав усе, що знав. Але знаю я надто мало! Наразі здогадів у мене набагато більше, ніж знань.

— Дозволь мені піти з тобою.

— Але ж хтось повинен пильнувати браму.

— Про це подбає Воротар.

— Я маю на увазі не лише браму Обителі Мудреців. Залишайся тут і стеж за світанком — аби знати, чи не поблякло сонце; а ще пильнуй за кам'яною стіною, щоби вчасно помітити, хто через неї перебирається і куди спрямований його погляд. Знай, Торіоне, що цілісність світобудови порушено! У ній з'явився небезпечний вилом, якась досі нікому не відома прогалина, і саме її я повинен відшукати. Якщо я не повернуся, можливо, тобі пощастить більше… Але поки що залишайся тут! Я хочу, щоб ти дочекався мене, — Архімаг уживав у розмові слова Істинної Мови, якою люди постійно послуговуються у Високій Магії, але вкрай рідко балакають про звичайні справи. Так бесідують хіба що дракони, які не визнають інших мов. Зрештою, Приворотник більше не сперечався; він тихо вклонився Архімагові й Арену, а тоді вийшов з кімнати.

Запала тиша, лише в каміні сухо потріскувало полум'я. За вікнами димом клубочилася густа туманна мла. Архімаг дивився у вогонь і ніби не помічав Арена. Юнак стояв осторонь, відчуваючи себе забутим і не знаючи, що робити: піти геть самому чи чекати, поки його про це попросять. Він знову почувався крихітною піщинкою, загубленою у безмежному, темному і тривожному світі.

— Насамперед навідаємося у Ґорт, — сказав Яструб, відвертаючись від вогню. — Туди стікаються новини з усіх Південних широт — і, може, нам поталанить знайти там хоч якусь ниточку. Енладський корабель досі чекає на тебе в порту. Попроси капітана передати вісточку твоєму батькові. Нам треба поспішати — вирушаємо завтра на світанні! Приходь до човнового причалу.

— Учителю, а що… — юнак на мить затнувся. — Що саме ти шукаєш?

— Цього я не знаю, Арене.

— Але ж…

— Як же тоді шукати? І цього я також не знаю. Може, воно само мене знайде, — він ледь усміхнувся Арену, однак в імлистому сірому світлі, що сочилося через вікно, його обличчя було незворушне, наче викуте з криці.

— Володарю, — мовив Арен, і тепер голос його лунав твердо, — я справді є одним із нащадків Мореда (звісно, якщо його родовід взагалі можливо достеменно з'ясувати). Якби я міг стати тобі в пригоді, то вважав би це за найбільшу честь у своєму житті. Ніщо би не змусило мене відступити! Але я побоююся, що ти переоцінюєш мої скромні сили.

— Можливо, — знизав плечима Архімаг.

— У мене немає ні особливих талантів, ані досвіду. Щоправда, я непогано орудую і шаблею, і двосічним мечем. Дам собі раду і з човном, і з вітрильником. Добре танцюю. Знаю, як утихомирити розсварену челядь, і вмію битися навкулачки. Лучник з мене такий собі, зате я досить прудкий і спритний. Крім того, вмію співати, граю на арфі та лютні. Ось і все. Більше мені нічим похвалитися. Яка тобі з мене користь? Майстер-Приворотник правду каже...

— Ага, то ти все чув? Приворотник просто ревнує, бо вважає, що саме він мав би йти зі мною як старий друг, котрий давно довів свою відданість.

— Але він до того ж має неабияку силу і великий життєвий досвід...

— Отже, ти хочеш, щоби він пішов зі мною, і готовий залишитися тут?

— Ні! Але я боюся...

— Боїшся чого?

Хлопцеві очі затуманилися слізьми.

— Підвести тебе, — зізнався він.

Архімаг знову повернувся і задивився на вогонь.

— Сідай, Арене, — сказав чаклун, і юнак присів на кам'яний підмурок біля каміна. — Я зовсім не покладаюся ні на твою мудрість, ані на воїнську доблесть. Ти ще занадто юний. Але, між іншим, мене потішило те, що ти вмієш правити човном. Наразі ще ніхто не знає твого майбутнього, зате я впевнений принаймні в тому, що ти — нащадок Мореда і Серіадха.

Арен мовчки вислухав Архімага.

— Усе це, звісно, правда, мій пане, — погодився юнак, — одначе... — він затнувся, але Архімаг мовчав, і хлопець закінчив свою думку: — Одначе я не Моред. Я — це лише я.

— Але ти пишаєшся своїми предками?

— Авжеж, пишаюся, завдяки їм я — спадкоємець Енладського короля. Це велика честь, і я мушу бути гідним свого родоводу.

Архімаг урвав його, ствердно кивнувши головою.

— Саме це я й хотів почути. Хто зневажає минуле, той плюндрує майбутнє. Людина не може бути творцем власної долі: вона або приймає її, або відкидає. Якщо у горобини спорохнявіє коріння, то і її крона незабаром зів'яне, — почувши це, Арен здригнувся, адже його Істинне ім'я, Лебанен, означало "горобиновий кущ". Але Архімаг все ж не вимовив цього імені вголос. — Твоє коріння глибоке, — вів чаклун далі, — і сила у тебе є, отож, ти потребуєш лише простору для зростання. Власне, саме цей простір — мандрівку в незвідані краї — я й пропоную

тобі замість безпечного повернення додому, в Енлад. Але право вибору належить тобі: вирішуй сам, що робити. Натомість мене вже занадто втомило безпечне життя, всі ці мури і дахи, що оточують і захищають нас, — він змовк, і пронизливий погляд його ясних очей раптом зробився ніби невидющим.

Арен відчув глибоку тривогу у словах Архімага і не на жарт перелякався. Але страх лише посилив його збудження, тож юнак відповів від щирого серця:

— Мій пане, я вирішив: ми підемо разом.

Арен вийшов із Обителі Мудреців приголомшений, а його тіло і душа просто-таки співали від щастя. Втім, цим словом навряд чи можна було описати стан юнака. Арен подумав, що йдеться радше про почуття гордості. Зрештою, а хіба йому нема чим гордитися? Сам Архімаг назвав його сильною, здатною обирати власну долю людиною! І все ж, либонь, то була таки не гордість… Досі Арен навіть не міг собі такого уявити: наймогутніший чарівник Земномор'я сказав йому: "Завтра ми з тобою вирушаємо туди, де починається смерть", а він лише ствердно кивнув головою, готовий до будь-якої небезпеки. Хіба не варто цим пишатися? І все ж зараз юнак почувався приголомшеним і розгубленим. Гордості не було — адже те, що сталося, ще належало осмислити.

Звивистими міськими вуличками Арен подався у Твільську гавань. На пристані він знайшов свого капітана і сказав йому:

— Завтра вдосвіта я з Архімагом відпливаю у Південні широти, на острів Ваторт. Передай королю, моєму батькові, що я повернуся в Берилу тоді, коли виконаю свій обов'язок.

Почувши це, стерничий спохмурнів. Досвідчений моряк знав, як його зустрінуть в Енладському палаці, коли він принесе таку звістку.

— Принце, я хочу, щоб ти написав це власноруч, — сказав капітан.

Арен не заперечував і поквапом — він відчував, що тепер йому взагалі не можна гаяти часу — рушив до найближчої крамнички, трохи чудернацької з вигляду, де, втім, знайшлися і каламар, і перо, і аркуш паперу — білого, м'якого і щільного, наче повсть. Повернувшись на пристань, хлопець влаштувався на краю причалу й узявся писати листа додому. Коли він подумав про свою матір, уявивши, як вона бере до рук ось цей аркуш паперу і починає читати синове послання, душу юнака обпік смуток. Мати була спокійною і життєрадісною жінкою, та Арен знав, що її радість і спокій залежать саме від нього; знав, як палко вона чекає на повернення сина. І нема жодної можливості заспокоїти чи хоч якось розрадити її під час його тривалої відсутності.

Аренів лист вийшов сухуватим і коротким. Юнак підписав своє послання руною Меча — "Арен" — і запечатав його краплею смоли з казана, що стояв на пристані. Віддавши листа капітану, він раптом вигукнув: "Зачекай!" — так, наче корабель уже відчалював, — і знову помчав до тієї самої чудної крамнички, знайти яку тепер виявилося справжньою морокою, адже тутешні вулички чомусь постійно змінювали свою подобу і щоразу здавалися цілком іншими. Врешті-решт Арен знайшов потрібну вулицю і стрімголов кинувся у крамничку, вихором розметавши довгі разки червоного глиняного намиста, що прикрашали вхід. Ще купуючи тут чорнило і папір, юнак запримітив поміж розмаїтих прикрас і самоцвітів срібну застібку, що нагадувала квітку мальви. Його матір теж звали Мальвою.

— Я купую цю брошку, — Арен сказав це з гордовитою гідністю, як і належить справжньому принцу.

— О, це справді цінна річ, її викували на острові Оу. Я бачу, ви розумієтеся на старожитностях, — зауважив крамар, промовисто позираючи на витерте руків'я Аренового меча, але зовсім не звертаючи уваги на пишно оздоблені піхви. — Ця застібка коштує чотири монети.

Хоч ціна була доволі високою, та Арен заплатив не торгуючись. У його гаманці не бракувало різьблених зі слонової кості кружалець, які правлять за гроші у Внутрішніх землях. Він знайшов для матері гідний подарунок, і сама думка про це тішила його душу. Покидаючи крамничку, королевич повагом поклав руку на руків'я меча.

Цю зброю батько подарував Аренові напередодні відплиття з Енладу. Юнак урочисто прийняв дар і відтоді ані на мить не розлучався з мечем; він тримався так, наче це було його почесним обов'язком, і ходив озброєний навіть на борту корабля. Арен пишався, відчуваючи на поясі старовинну крицю — то була вагота століть, що тягарем відповідальності лягала йому на серце. Адже то був меч Серіадха, сина Мореда й Ельфаран. Давнішим від нього був хіба що меч Ерет-Акбе, який тепер вінчає шпиль Царської вежі у Хавнорі. Клинок Серіадха ніколи не припадав пилом десь у збройниці; він завжди служив людям, однак із плином часу не вищербився і не зіржавів, не розгубив своєї урочої сили, позаяк викували його з допомогою могутніх чарів. За переказами, скористатися цим мечем можна було лише тоді, коли він служив для захисту життя. Ні жага крові, ні помста, ні заздрість, ні загарбницькі наміри не мали над ним влади. Саме на честь цього меча, найдорожчого скарбу їхнього роду, й отримав Арен своє домашнє ім'я: у дитинстві його звали Арендек, що означає "маленький меч". Щоправда, досі ні самому принцові, ні його батькові, ні батькові його батька ще не доводилося піднімати уславлений меч супроти ворога. В Енладі вже не одне десятиліття панував мир.

І ось тепер, посеред вулиці загадкового міста, на острові Мудреців, руків'я меча раптом здалося Аренові якимсь чужим, незручним і страшенно холодним. Важенна криця била по стегні, заважаючи йти. І чудесне збудження, яке він відчував кілька хвилин тому, хоча й не минуло зовсім, але якось наче охололо. Юнак повернувся на пристань, попросив капітана передати брошку матері і побажав морякам щасливого повернення додому.

Бредучи назад, до Школи, Арен накинув на плечі плащ, заховавши під ним і піхви з давнім смертоносним і непереможним мечем, що належав його предкам. Зараз юнакові зовсім не кортіло хизуватися своєю величчю.

— Що я роблю? — запитував він себе, неквапно підіймаючись вузькими провулками до фортечних мурів Обителі Мудреців, що височіла над містом. — Як я повернуся додому? І чому погодився вирушити на пошуки невідь-чого з людиною, котрої зовсім не знаю?

Відповідей на ці питання у нього не було.

МІСТО ҐОРТ

У досвітній темряві Арен, зодягнувши подароване йому матроське вбрання — дещо приношений, але чистий однострій, квапливо прокрокував через порожні зали Обителі Мудреців і вийшов до західних дверей, вирізьблених із драконового зуба. Там його зустрів Майстер-Воротар: м'яко посміхаючись, він випустив юнака в місто і показав йому найкоротший шлях до пристані. Відтак Арен минув найвищу вулицю Твіля і стежкою, що збігала положистим берегом, рушив просто до дерев'яних шопок, у яких Школа тримала свої човни. У темряві стежка була ледве помітною. Дерева, пагорби, дахи будинків здавалися невиразними, драглистими згустками нічного мороку. Повітря було напрочуд холодним і непорушним. Усе навколо завмерло, випромінюючи якесь дивне відчуження і неспокій. Тільки на сході, на самому обрії, де у темному морі відбивалися темні небеса, ледве жевріла смужка вранішньої зорі.

Біля сходів, що вели на пристань, не було ні душі. Стояла мертва тиша. У грубій матроській куртці і вовняній шапці Аренові було доволі тепло, і все ж його проймала дрож, коли він сам не свій стояв на кам'яних східцях, у сутінках чекаючи Архімага.

Човнові навіси похмуро височіли над чорною водою; раптом всередині одного з них щось тричі глухо грюкнуло. Арен завмер від несподіванки. І нараз на водну гладінь легко впала довга вузька тінь. То був човен, який тихо підійшов до причалу. Арен притьмом підбіг до суденця і заплигнув усередину.

— Візьми-но румпель, — сказав Архімаг, худорлява постать якого бовваніла попереду, — і тримай рівно, а я тим часом напну вітрило.

Коли вони вийшли з бухти, вітрило, наче біле крило, замайоріло над човном, купаючись у перших променях зорі.

— Вітер західний, отже, поки що веслувати нам не доведеться. Вочевидь, Майстер-Вітровод постарався на прощання. Стеж за стерном, юначе, цей човник дуже слухняний! Ось так. Ну що ж, західний вітер і погожий ранок — чудова погода для весняного рівнодення.

— Це і є "Світозор"? — Арен знав про човен Архімага із пісень та легенд.

— Авжеж, — відповів чаклун, перебираючи снасті.

Вітер дужчав, і човен то пірнав униз, то злітав на гребені хвилі. Арен, зціпивши зуби, намагався твердо тримати стерно суденця.

— Повелителю, хоча твоїм човном і справді легко керувати, проте мені здається, що він у тебе доволі норовистий!

Архімаг засміявся.

— Нехай собі робить, що хоче! Можеш не хвилюватися, це дуже кмітливий човник. Слухай, Арене, — повагом почав чаклун, вклякнувши біля щогли і дивлячись юнакові в очі. — Я тепер уже не "повелитель", а ти не королевич. Мене звати Соколом, я купець, а ти мій небіж Арен,

котрий мандрує разом зі мною і принагідно опановує морську справу. Ми родом з Енладу. З якого міста? Та з будь-якого великого — щоби не боятися випадкової зустрічі із "земляками"!

— Може, з Теміри? Це на східному узбережжі. Тамтешні купці торгують з усіма Широтами.

Архімаг ствердно кивнув.

— Але, мій пане, — обережно зауважив Арен, — твою вимову важко назвати енладською...

— Знаю. Вона в мене ґонтійська, — засміявся його супутник і поглянув на обрій — саме почало світати. — І все ж я гадаю, що зможу ще дечого в тебе навчитися. Отож, ми з тобою — темірці, наш човен називається "Дельфін", і я ніякий не маг, не повелитель, не Яструб, а... Як мене звати?

— Сокіл, повелителю.

Арен промовив це і прикусив язика.

— Вправляйся, небоже, — сказав Архімаг. — Треба просто більше вправлятися. Ти ж ніколи ніким, крім принца, не був... А от мені таки довелося побувати у бувальцях! Але, між іншим, Архімагом я був чи не найменше... Та годі про це! Отже, ми з тобою пливемо на південь за емелем — знаєш, це такі сині камінці, на яких заведено різьбити різні помічні закляття. По-моєму, на Енладі їх неабияк цінують. Здається, з допомогою цих камінців лікують і біль у попереку, і нежить, і печію, а також коли шию надме чи язика прикусиш...

Арена це розсмішило і він зареготав. Саме в цю мить човен високо зринув на гребені дужої хвилі, і на обрії перед ним сяйнув золотавий край вранішнього сонця, що піднімалося з морських глибин. Яструб

стояв, тримаючись однією рукою за щоглу, тому що човен хитало таки добряче. Зустрівши перші промені весняного рівнодення, він раптом заспівав якусь давню пісню. І хоч Арен не знав Істинної Мови, якою розмовляють маги і дракони, проте у голосі Яструба він відчував щиру радість — у чіткому ритмі його співу хвилі набігали одна на одну, а новий день приходив на зміну ночі, і ніхто не міг порушити цієї одвічної рівноваги. У небі кричали чайки, берег Твіля залишився далеко позаду — човен опинився серед неозорих водних просторів, залитих сонячним світлом. То було Потаємне море.

Хоча Ґорт знаходиться наче й не дуже далеко від острова Роук, а все ж мандрівники провели у морі цілих три дні. Перед відплиттям Архімаг прагнув якнайшвидше вирушити в путь — здавалося, його дратує будь-яке зволікання, однак він одразу повеселішав, щойно "Світозор" покинув Твільську гавань. Коли захищений магією острів Мудреців зник за обрієм, вітер перемінився, але Яструб вирішив не викликати попутного чар-вітру, хоча на його місці будь-який вітровод вчинив би саме так. Натомість маг узявся вчити Арена керувати човном при постійному зустрічному вітрі — вони не одну годину маневрували поміж скелями, якими рясніло море біля східного узбережжя острова Ісель. Уранці, на другий день подорожі, почався затяжний дощ — пронизливий, крижаний березневий дощ, але Яструб і пальцем не поворухнув, щоб угамувати негоду. Арен подумав про це наступної ночі, коли вони, окутані непроникною холодною мрякою, от-от мали увійти у Ґортську гавань: дивовижно, але за весь час їхнього знайомства Архімаг жодного разу не скористався магією!

Зате Яструб виявився неперевершеним мореплавцем. За ці три дні Арен дізнався від нього більше, ніж за десять років плавби у Берильській затоці. Зрештою, чаклуни мають багато спільного з моряками: адже і тим, і другим доводиться змагатися із силами небес та морів, аби хоч на крок наблизитися до жаданої мети. А втім, у Яструба-мага і Сокола-моряка мета була єдиною.

Загалом то був доволі неговіркий, але напрочуд зичливий чоловік. Його зовсім не дратувало, коли Арен робив щось не до ладу — маг завжди залишався простим і товариським; тож невдовзі хлопець упевнився в тому, що кращого попутника годі й шукати. Утім, вряди-годи Яструб надовго поринав у мовчазні роздуми, і тоді, відповідаючи на якесь із численних Аренових запитань, чаклун говорив незвично хрипким голосом, а його очі, здавалося, дивилися крізь співрозмовника. Щоправда, це зовсім не применшувало захоплення, з яким хлопець ставився до мага, але тепер щира приязнь поєднувалася з шанобливим острахом. Мабуть, Яструб відчув це, бо тієї туманної ночі, коли їхній човен дрейфував біля берегів острова Ваторт, чаклун раптом завів мову про себе і про те, що його тривожить.

— Завтра ми знову будемо серед людей. А мені зовсім цього не хочеться, — зітхнув він. — Я повсякчас намагався уявити себе вільним… Запевняв себе, що у світі все гаразд. Що я не Архімаг і навіть не чаклун. Що я лише Сокіл, простий гендляр із Теміри, котрий нікому нічого не винен і не має жодних особливих прав та обов'язків… — Він трохи помовчав, а тоді продовжив: — Арене, коли настане час робити вибір, намагайся зважувати кожен свій крок. Замолоду мені довелося вибирати, як жити: у відстороненому споглядданні чи у вирі постійної діяльності? Я вчепився за другу можливість, наче рак за палець. Але кожен твій вчинок, навіть дуже незначний, бере тебе в полон своїх наслідків і зв'язків, а відтак ти мусиш діяти знову і знову. Нагода перепочити від виснажливої доконечності життя випадає дуже рідко, — але тільки в такі хвилини, як-от зараз, можна дозволити собі просто жити і, зрештою, просто подумати над тим, хто ж ти насправді такий.

"Дивно, — губився у думках Арен, — як може така людина сумніватися в собі й у власному покликанні?" Досі юнак вважав, що вагання і непевність — то талан молодих, які ще нічого в житті не досягли.

Човен хитався серед неозорої крижаної пітьми.

— Ось за це я і люблю море, — пролунав у темряві Яструбів голос.

Арен розумів його, але власні думки юнака наввипередки мчали вперед і тільки вперед — до мети їхньої подорожі. Та оскільки Яструб нині був явно не проти поговорити, то Арен зрештою наважився запитати:

— Гадаєш, ми знайдемо в Ґорті те, що шукаємо?

Чоловік похитав головою: чи то заперечливо, чи то невпевнено.

— А може, це щось на кшталт пошесті? Якась моровиця, що спустошує острів за островом, нищить збіжжя, худобу і людські душі?

— Будь-яка пошесть чи моровиця — це, по суті, лише звичне коливання маятника Великої Рівноваги. Але зараз коїться щось зовсім інше — я відчуваю втручання злих сил. Ми інколи страждаємо від того, що Всесвіт намагається відновити порушену Рівновагу, але однаково не втрачаємо надії, не цураємося магії та не забуваємо слів Створення. Адже природа ніколи не повстає проти себе… Тож я певен, що зараз Рівновага не відновлюється, а навпаки — ще більше порушується. І на це здатна лише одна істота…

— Ти маєш на увазі людину? — напруженим голосом запитав Арен.

— Так, людей.

— Але чому?

— Через свою надмірну жагу життя.

— Життя? А хіба це погано — любити життя?

— Ні, в цьому немає нічого поганого. Але коли ми намагаємося здобути владу над життям — домагаючись безмежного багатства, цілковитої безпеки, особистого безсмертя — тоді природна жага стає захланністю. А коли така непогамовна жадоба поєднується з древніми знаннями, тоді у світ приходить Зло і, нищівним тягарем упавши на шальки всесвітніх терезів, порушує Велику Рівновагу.

Арен замислився над його словами.

— Отже, ти вважаєш, що ми шукаємо людину? — озвався врешті юнак.

— Так, людину і, до того ж, мага. Така моя думка.

— А я завжди вважав, і так мені пояснювали батько та вчителі, що мистецтво Високої Магії залежить від Великої Рівноваги, від всесвітнього ладу, і саме тому не може слугувати для втілення лихих намірів.

— Ну, це ще, як мовиться, вилами на воді писане, — гірко посміхнувся Яструб. — "Суперечки магів не мають меж". На будь-якому острові Земномор'я є ворожки, котрі промишляють лихими чарами, і чаклуни, котрі вдаються до магії, щоби розбагатіти. Але це, так би мовити, дріб'язок! Бо іноді йдеться про значно складніші речі… Приміром, Повелитель Вогню, котрий намагався перемогти темряву і назавжди зупинити у зеніті полудневе сонце, був видатним магом. Навіть Ерет-Акбе, і той навряд чи зміг би його здолати… Могутнім магом був і Той, хто занапастив Мореда. Перед ним ставали навколішки непереможні воїни і вожді. Цей чаклун прокляв Мореда, і це заклинання виявилося таким сильним, що навіть після смерті Мореда воно продовжувало діяти, і морська безодня поглинула острів Солею разом з усіма його мешканцями… Ті маги були людьми, котрі своєю великою силою і знаннями служили Злу. Саме Зло надихало і живило їхні душі… Власне кажучи, ніхто не знає, чи завжди магія, що служить Добру, перемагатиме Зло. Ми можемо тільки сподіватися на це.

Коли замість твердої упевненості тобі подають надію, завжди відчуваєш деяке розчарування. І Аренові раптом стало тоскно і незатишно у холодному піднебессі таких високих матерій.

— Здається, я тепер розумію, чому зло чинять лише люди, — сказав юнак. — Адже, порівняно з людьми, навіть акула невинна: вона вбиває, бо саме для цього створена.

— Тому-то ніщо в цілому світі не може протистояти людям. Зупинити людину, серце якої наповнене злом, може лише інша людина. У нашій ганьбі — джерело нашої слави. Тільки людський дух, споконвіків здатний творити зло, може знайти у собі силу, щоби здолати його.

— Ну а дракони? — запитав Арен. — Хіба вони не чинять зла? Хіба вони безвинні?

— Дракони! Дракони безжальні, захланні та підступні; вони не здатні на співчуття, у них не буває докорів сумління… Та чи є вони носіями зла? Хто я такий, аби судити їхні вчинки?.. Вони набагато мудріші за людей. Для нас вони наче мрії, Арене. Ми, люди, мріємо, вивчаємо магію, творимо добро і зло. А дракони не мріють, вони самі — сон, мрія. Їх не цікавлять Урочі Мистецтва, бо магія — то їхня сутність, основа їхнього буття. Дракони не діють, вони просто існують поза межами добра і зла.

— У Серілуні, — сказав Арен, — мені показували шкуру дракона Бар-Отха, вбитого Кеором, принцом Енладським, триста років тому. Відтоді у небі над Енладом ніхто не бачив жодного дракона. До речі, шкура Бар-Отха — важенна, наче з криці, і така велетенська, що нею, либонь, можна застелити Серілунську торговицю. А зуби у нього завдовжки з лікоть! І це при тому, що Бар-Отха був іще молодим драконом — так би мовити, недоростком…

— Здається, тобі страшенно кортить побачити дракона, — мовив Яструб.

— Авжеж! Чом би й ні?

— Тоді май на увазі: їхня кров — холодна й отруйна, а в очі їм взагалі краще не зазирати. Вони набагато древніші за людський рід... — Архімаг ненадовго замовк, а тоді заговорив знову: — І все ж, хоч іноді я починаю забувати або жалкувати про те, що колись накоїв, однак завжди пам'ятатиму той невимовний захват, що наповнив моє серце у мить, коли перед моїми очима, осяяні промінням надвечірнього сонця, легко і безтурботно ширяли величні дракони, котрі знайшли собі притулок на далеких Західних островах...

Говорити чомусь більше не хотілося. Мандрівці надовго замовкли, краєм вуха дослухаючись до шемрання хвиль, які щось недорікувато нашіптували "Світозорові", що незворушно погойдувався над морською безоднею. Отак, розчинившись у густій темряві глупої ночі, зморені подорожани і позасинали.

* * *

Над морем м'яко стелився серпанок ранкового туману, коли "Світозор" увійшов у Ґортську гавань. Біля портових причалів на якорі стояло кількадесят суден: рибальські човни, краболови, торгові кораблі, дві двадцятивесельні галери й одна велетенська, шістдесятивесельна, що вже давно дихала на ладан, а також кілька легких лодій під трикутними вітрилами, призначеними для того, щоби ловити висхідні потоки розжареного повітря у тихих Південних широтах.

— Це військовий корабель? — поцікавився Арен, коли вони пропливали повз одну із двадцятивесельних галер, і Гед відповів: — Ні, він пристосований радше для перевезення рабів... Он, бачиш залізний

шворень? Отже, веслярів тут приковують до лавок ланцюгами. А втім, у Південних широтах торгівля людьми — звична справа.

Арен якусь мить розмірковував над почутим, а тоді витяг зі скрині свій меч, якого сам сховав туди вранці того дня, коли вони пустилися у дорогу. Тримаючи уславлену зброю в руках, юнак зрештою наважився поділитися з Яструбом своїми сумнівами.

— Надто розкішна річ, як на простого крамарчука, — промовив він нарешті, а тоді насмішкувато додав: — А піхви, піхви — очей не відвести!..

Чаклун, котрий керував човном, обернувся до юнака:

— Та чого ж… Якщо хочеш, можеш узяти його з собою.

— Я просто подумав, що в чужому місті зброя може нам знадобитися…

— Якщо меч сам проситься до рук, то заважати йому не можна, — сказав Яструб, пильнуючи, щоб ні з ким не зіткнутися у заповненій кораблями гавані. — Адже це саме той клинок, про який кажуть, що над ним не владні злі наміри?

— Авжеж, це він, — кивнув Арен. — І все ж йому доводилося вбивати. Вбивати людей, — він перевів погляд на гладеньке руків'я. — Він уже вбивав, а я ще ні. Тож тепер, причепивши його до пояса, я почуваюся просто дурнем. Цей меч настільки старший від мене… Візьму-но я краще ножа, — зрештою вирішив хлопець, а тоді загорнув меч у полотнину і знову поклав його на дно скрині. На його обличчі чаклун прочитав зніяковілість і роздратування.

— Може, трохи повеслуєш, хлопче? Нам потрібно причалити отам, біля сходів, — через деякий час буркнув Яструб.

Місто Ґорт, один із семи найбільших портів Архіпелагу, розкинулося на схилах трьох високих пагорбів, вражаючи уяву чужинців різнобарв'ям своїх вулиць, що зусібіч збігалися до завжди заповненого галасливим людським тлумом морського берега. Тутешні мешканці жили у покритих червонястою черепицею будинках, стіни яких обмащували жовтогарячою та білою глиною. Навколо запашним темно-рожевим цвітом буяли дерева. Між дахами багатьох будинків люди понапинали барвисті намети, в тіні яких затишно влаштувалися крихітні базари. Починався чудовий сонячний день. Гамірні вулички, що вели вглиб міста, нагадували вузькі шпари, в яких вирували тіні і люди.

Прив'язавши човен до причалу, Яструб присів, удаючи, що перевіряє на міцність вузол, і тихенько сказав Аренові:

— Хлопче, тут, у Ґорті, є люди, котрі добре мене знають. Тож поглянь на мене уважно, щоби не загубити у натовпі.

Промовивши це, Архімаг звівся на ноги, і з'ясувалося, що шрам, що спотворював його обличчя, раптом кудись зник, волосся геть посивіло, ніс зробився м'ясистим і кирпатим, а замість довгої тисової патериці в руках Яструба з'явилося різьблене зі слонової кості берло, яке чаклун одразу ж сховав за пазухою.

— Ну що, не впізнаєш? — посміхаючись, звернувся він до Арена, вимовляючи слова на енладський лад. — Небоже, ти що, ніколи не бачив свого дядька?

Арен уже знав, що чаклуни можуть змінювати свою подобу, — якось він бачив, як вони відтворювали в особах "Подвиги Мореда" при дворі у Берилі. Пам'ятаючи, що подібні перетворення — це тільки ілюзія, він буркнув:

— Доста вже вам жартувати, дядьку Соколе!

Та поки старий торгувався з портовою вартою, намагаючись зменшити плату за постій та охорону човна, Арен не зводив із нього очей, аби звикнути до нового образу свого незрівнянного "дядька". Його дивовижне перевтілення дедалі сильніше вражало уяву юнака. Була в усьому цьому якась прикра надмірність — здавалося, між мудрим Архімагом і отим підстаркуватим гендлярем, котрий у цю мить натхненно сварився з портовою челяддю, немає нічого спільного… Плата за постій і справді була надто високою, тож Сокіл не переставав бурчати і коли платив охоронцям, і коли вони разом з Ареном рушили у місто.

— Мені ледь терпець не урвався! — бубонів старий. — Платити отому тлустому здирнику, отому злодюзі, тільки за те, що він догляне за моїм човном! Та для цього вистачило б і чвертки закляття! Мені аж мову відняло, чуєш, небож-ж-же?

Вони підіймалися велелюдною, смердючою і строкатою вуличкою, обабіч якої тяглися дрібні крамнички — господарі цих убогих закладів, стоячи у дверях, на всі заставки вихваляли свій завалящий крам: глечики та полумиски, панчохи та капелюхи, лопати, шпильки, гаманці, кошики, ножі, цвяхи, нитки, білизну та силу-силенну іншого хатнього начиння і реманенту.

— Дядьку, а що — у Ґорті нині ярмарок?

— Ярмарок? Ні, парубче… Тут у них цілий рік отак ярмаркують! Пані, та не треба нам ваших пиріжків з рибою, ми вже поснідали!

Арен же тим часом намагався відкараскатися від набридливого чоловічка з тацею, заставленою мідними дзбанками, котрий усю дорогу волочився за ними слідом і квилив:

— Купіть ось це, паночку, ну, спробуйте, красунчику, це зілля стане вам у пригоді, воно духмяне, як троянди Нуміми, ви чаруватимете всіх

жінок… Ось тільки спробуйте, молодий повелителю морів, юний принце…

Між крамарем і Ареном мов із-під землі виріс Яструб, запитуючи:

— Що за зілля? Хто кого чаруватиме?

— Ви не так мене зрозуміли! — зіщулився чоловічок, намагаючись накивати п'ятами. — Я не торгую чарівним зіллям, капітане! Я продаю тільки сиропи, які освіжають подих після пиятики або дурман-кореня, тільки сиропи, мій пане!

Здавалося, ще трохи і чоловічок впаде навколішки просто на брудний хідник. Мідне начиння на його таці забряжчало і загриміло, із деяких дзбанків вихлюпнулася липка та густа, як меляса, рідина рожевого та бузкового кольорів.

Не звертаючи більше уваги на лемент переляканого крамаря, Яструб дав йому спокій і повів Арена далі. Невдовзі людей поменшало, а крамниці стали і зовсім жалюгідними: тут продавали і жменю кривих цвяхів, і щербату ступу, і старий гребінь. Але ця вбогість уже не викликала в Арена відрази, натомість на багатшому кінці вулиці його пригнічувала навала речей, виставлених на продаж, дратував гармидер криків — купи! купи! Юнак зі зневагою пригадав набридливе чіпляння продавця пахощів і в його пам'яті постали прохолодні чисті вулиці свого рідного північного міста. Ніхто в Берилі, думав він, не став би отак плазувати перед чужинцем.

— Ну й мерзенний же тут люд! — промовив він уголос.

— Сюди, небоже, — анітрохи не звертаючи уваги на його слова, сказав Сокіл.

Звернувши під арку, прикрашену старими пошарпаними стягами, вони опинилися у провулку, що пхався вгору між високими будинками, а тоді знову вийшли на залитий сонцем майдан. Там був іще один базар із точнісінько такими самими крамничками і ятками.

На майдані яблуку було ніде впасти — просто на брудній бруківці скрізь непорушно сиділи чи лежали заціпенілі люди. Їхні обличчя мали якийсь дивний синюшний відтінок, а на вустах аж кишіла мушва, яка чомусь здалася Аренові схожою на розчавлену смородину.

— Як же їх багато! — тихо і квапливо промовив Яструб своїм власним голосом. Либонь, мага теж приголомшило побачене. Втім, коли Арен поглянув на свого супутника, то побачив лише байдужо-тупувате обличчя добродушного крамаря Сокола. Воно випромінювало незворушну безтурботність.

— А що сталося з цими людьми?

— Це дурман-зілля. Від нього глухнуть і німіють, а розум покидає тіло, пускаючись у далекі мандри. Та коли він знову вселяється у тіло, то потребує ще більше дурману. І ця пристрасть стає дедалі сильнішою, а життя — коротшим, бо ця гидота, крім усього іншого, ще й дуже отруйна. Спочатку у людини починають труситися руки і ноги, вона стає слутавою, а відтак і смерть не бариться.

Арен поглянув на жінку, котра сиділа, спершись спиною на нагріту сонцем стіну. Вона спробувала було зігнати мух із обличчя, але її рука безпорадно смикнулася, описала в повітрі дугу, так наче жінка раптом забула, чого вона хотіла, і заходила ходором, немов у судомах. Це трохи нагадувало якісь магічні жести, безглузді чари, у яких не було ані найменшого сенсу.

Сокіл теж подивився на жінку, проте його погляд не виказував жодних почуттів.

— Ходімо! — мовив він.

Вони перетнули майдан і опинилися біля крамнички, у якій порядкувала огрядна літня мішанка. Сонячне світло, пробиваючись крізь смугастий тент, зеленими, лимонними, червоними, блакитними і жовтогарячими смугами падало на розкладений на вітрині крам — сукні, хустки, плетені пояси. Скрізь танцювали різнобарвні сонячні зайчики, відбиваючись у крихітних дзеркальцях, якими був прикрашений високий, з плюмажем, капелюх жінки.

— Шовк, ситець, полотно, хутра, повсть, ґонтійська вовна, сеульська ґаза, шовки з Лорбанері! — виводила вона грубим голосом. — Агов, північні гості, ану скидайте свої сукмани! Ви що, сонця в небі не бачите? Ось, погляньте — хіба не варто купити таку річ у подарунок коханій, котра чекає у далекому Хавнорі? Це ж південний шовк, легкий, наче крила метелика! — вона спритно розгорнула перед мандрівниками сувій ніжно-рожевого шовку, гаптованого срібною ниткою.

— Та ні, панунцю, ми ж не збираємося свататися до королівни, — спробував було пожартувати Сокіл й одразу пошкодував про це, бо крамарка мало не заверещала: — То у що ж ви одягаєте своїх жінок — у мішковину? Чи, може, в парусину? От скнари! Навіть клаптика шовку не хочуть купити своїм бідним жінкам, котрі вічно мерзнуть серед ваших північних снігів! А ось річ якраз для них: чудова ґонтійська вовна, яка зігріє навіть у найхолоднішу зимову ніч! — і вона розправила над прилавком велику брунатно-жовту хустку, плетену з м'якої вовни, якою славляться північно-західні острови Земномор'я.

Удаваний купець Сокіл помацав його тканину й усміхнувся.

— Ну, звісно, адже ти, мабуть, теж з Ґонту? — запитав він власницю крамнички, і жінка ствердно кивнула, а її "дзеркальний" капелюх розбризкав по стінах і стелі приміщення безліч кольорових блискіток. — Але, щоб ти знала, це андрадейська робота. Основу там тчуть, беручи

по чотири нитки на палець, а на Ґонті — не менше шести. Та краще скажи мені ось що: чому ти облишила магію і зараз торгуєш цим мотлохом? Коли я був тут кілька років тому, то бачив, як ти змушувала вогонь вивергатися з людських вух, а потім перетворювала полум'я то на птахів, то на золоті дзвіночки. Тоді торгівля була куди веселішою, ніж тепер.

— То взагалі була ніяка не торгівля, — сердито відповіла товстуха, й Арен на мить перехопив її похмурий погляд.

— Це було гарно — коли з вух жахтіло полум'я, — Сокіл правив своє, і виходило це в нього доволі невимушено. — Я сподівався, що й небіж мій побачить твої штучки.

— Ось що я тобі скажу, чужинцю, — жінка змінила гнів на милість і довірчо нахилилася до купця, спершись на ляду дужими засмаглими руками і пишними грудьми. — Ми тут більше таким не займаємося. Тепер людей не цікавить штукарство. Приїлося… От, скажімо, мої дзеркала. Здається, ти їх також не забув, — вела вона далі, поправивши свій капелюх так, що навсібіч знову химерно замерехтіли сонячні зайчики. — Розумієш, можна довго туманити людям мізки за допомогою дзеркал, нісенітних скоромовок та різних хитрих пристроїв. І, зрештою, вони починають вірити, що й справді бачать диво. Хоча це просто мана. Як і те полум'я та золоті дзвіночки, або пишні шати, в які так любили вбиратися деякі марнодумці, — гаптований золотом оксамит, діаманти завбільшки зі сливу… Вони так пишалися, неначе стали королями, навіть розуміючи, що то лише ілюзія, дурисвітство. Авжеж, людей неважко ввести в оману. Вони ніби ті курчата, заворожені важким зміїним поглядом. А коли нарешті второпають, що їх пошили в дурні, то починають казитися від злості, а подібні розваги їх більше не звеселяють. Ось тому я тепер займаюся торгівлею і хоча, може, не всі шовки тут найвищої якості, не всяке руно привезли з Ґонту, зате вони справжні і їх можна носити. І їх таки носять! Адже це годящий крам, а не суміш ілюзії та повітря, як оті мої діаманти й оксамитові шати.

— То що ж це таке? — обурився Сокіл. — Невже у Ґорті не залишилося нікого, хто вміє вивергати з вух полум'я чи показувати якісь інші дива?

Почувши це, товстуха набурмосилася і заходилася дбайливо складати вовняну тканину.

— Ті, кому потрібні облудні видіння, просто жують зілля. Говори з ними, якщо маєш охоту! — відрізала вона, кивнувши головою на заціпенілі тіла, що лежали на бруківці.

— Але ж були тут справжні маги — із тих, котрі вміють викликати вітри чи захистити корабель охоронними чарами. Вони тепер що, також торгівлею промишляють?

Ображена цими словами, товстуха зарепетувала:

— Є тут один такий, якщо вже тобі так кортить чудес! Мабуть, велика птиця, бо має чарівну патерицю і все таке… Онде він, бачиш? Колись він із самим Егре плавав, заклинав для нього вітри і вистежував навантажені галери. Але ж то було чистісіньким шахрайством, і капітан Егре зрештою заслужено віддячив йому: відрубав праву руку! Тепер той дурисвіт сидить посеред майдану з повним ротом дурману і порожнім шлунком. Дурман і порожнеча! Ось тобі і магія, капітане Осел!

— Ну, годі, годі, хазяєчко, — примирливо мовив сивочолий купець. — Я ж лише запитав…

Та вона вже обернулася до них широкою спиною, знову збуривши стрімку круговерть сонячних зайчиків. Маг із Ареном подалися геть.

Яструб поволі рушив до чоловіка, на якого вказала крамарка. Той сидів, зіпершись на стіну, і дивився у порожнечу. Колись його смагляве, заросле бородою обличчя було, мабуть, дуже вродливим. Потворно

скорчена кукса покаліченої правиці безвольно лежала на розпеченій під гарячим південним сонцем бруківці. Між ятками позаду них почалася якась метушня, але Арен ніяк не міг відвести погляду від дивного чоловіка. Юнакові було соромно зізнатися собі в тому, що огидність цього видовища якось болісно вабить його.

— Він що, справді був магом? — пошепки запитав Арен.

— Цілком можливо. Я не здивуюся, якщо це Хейр, котрий замовляв вітри на кораблі у знаменитого пірата Егре… Арене, стережися!

Між ятками стрімголов промчав якийсь чоловік, мало не збивши мандрівців із ніг. За ним, пригинаючись під тягарем великої круглої таці, заваленої мітками пряжі, позументами і мереживом, поспішав ще один. Одна з яток раптом з гуркотом упала, і натовп кинувся хапати розкиданий крам. То тут, то там на ринку раптом почали виникати невеликі, але запеклі сутички, до яких, пронизливо лементуючи, долучалося дедалі більше людей. Найгучніше верещала товстуха у дзеркальному капелюсі. Мимохідь Арен зауважив, як спритно вона відбивається від цілого гурту людей якимсь кийком — ну геть тобі рубака у вирі бойовища! Годі було сказати, що саме сталося: звичайна базарна сварка, що переросла в погром, чи заздалегідь продуманий напад розбишак, чи, може, вуличні гендлярі не змогли поділити місце для торгівлі. Люди кудись бігли з оберемками краму — злодії із награбованою здобиччю і крамарі, котрі намагалися врятувати своє майно від розбишацьких зазіхань. Навколо все аж вирувало, билися навкулачки і на ножах, присмачуючи страшні зойки та погрози добірною лайкою.

— Сюди, — показав Арен на прилеглу бічну вуличку, що відгалужувалася від майдану, і вже було кинувся туди, аж тут чаклун схопив юнака за руку. Арен озирнувся і побачив, що той чоловік, Хейр, намагається звестися на ноги. Ось він підвівся і, похитуючись, поплентався краєм площі, зовсім не зважаючи на колотнечу, що

вирувала навколо. Часом він торкався здоровою рукою стін будинків, наче сподіваючись на їхню підтримку.

— Стеж за ним, — сказав Яструб, і вони пішли за Хейром назирці. Ніхто не перешкоджав їм, тож за якусь хвилину вони вже покинули торговище і мовчки рушили вниз вузенькою звивистою вуличкою.

Над їхніми головами мало не впритул одна до одної тулилися мансарди. Бруківка під ногами була слизькою від сміття і помиїв. Хейр чимчикував уже доволі жваво, хоча й досі тримався за стіни, наче сліпий. Переслідувачі майже дихали йому в потилицю, аби, бува, не загубити на якомусь із численних перехресть. Арена раптом охопив мисливський азарт. Він пильно стежив за кожним порухом, немов під час полювання на оленів у лісах Енладу. У його пам'яті чітко закарбовувалося обличчя кожного стрічного, він виразно розрізняв у солодкавому смороді міста запахи сміття, аромат ладану і квітів, гидкі міазми[2] гнилого м'яса.

Перетинаючи одну з широких велелюдних вулиць, Арен почув барабанний дріб, а тоді перед його очима з'явилася вервечка скутих одним ланцюгом оголених чоловіків і жінок. Вони йшли, похнюпивши голови, і їхні обличчя ховалися під брудними скуйовдженими патлами. За мить ця дивна процесія щезла за поворотом, а Яструб з Ареном, прямуючи за Хейром, вузькими сходами зійшли на крихітну порожню площу, де не було нікого, крім кількох жінок, котрі теревенили, стоячи біля фонтана.

Тут Яструб нарешті наздогнав Хейра і поклав руку йому на плече. Той здригнувся, наче ошпарений, і позадкував до важких дверей одного з будинків, що ховалася під різьбленим кам'яним козирком. Чоловік тремтів, як осиковий лист, і дивився на своїх переслідувачів невидющими очима загнаного звіра.

— Здається, тебе звуть Хейром? — запитав Яструб уже власним, невдаваним, голосом. Він говорив своїм звичним суворим тоном, хоча й намагався бути делікатним. Хейр мовчав, чи то не сприймаючи, чи то просто не чуючи запитання.

— Зроби мені ласку, — сказав Яструб.

Проте чоловік навіть не поворухнувся. Архімаг додав:

— Я заплачу тобі.

— Слоновою кісткою чи золотом? — нарешті мляво поцікавився Хейр.

— Золотом.

— Скільки?

— Справжній маг має знати ціну свого заклинання.

Почувши це, Хейр пополотнів, а тоді його обличчя на якусь мить ожило, хоча майже одразу по тому воно знову вкрилося полудою байдужості.

— Із цим покінчено, — сказав він, — покінчено назавжди.

Нараз його аж зсудомило від задушливого кашлю. Напад тривав доволі довго, але зрештою, відхаркнувши чорне мокротиння, Хейр випростався, похитуючись, як сновида, з таким виглядом, ніби все, про що вони тут щойно говорили, вивітрилося з його голови.

Арен, ніби зачарований, не зводив з нього погляду, вбачаючи в усьому, що відбувалося, якийсь особливий сенс. Хейр причаївся у неглибокому закапелку, що утворився між двома витесаними з каменю

людськими фігурами, встановленими обабіч дверей будинку. Здавалося, що могутні рамена статуй знемагають під тягарем фронтону, а їхні наполовину вмуровані в стіну мускулясті тіла марно намагаються вирватися з кам'яних обіймів. Двері, що їх охороняла скульптурна варта, вже наскрізь прогнили, та й сам дім, що колись був розкішним палацом, виглядав страшенно занедбаним. Похмурі обличчя кам'яних велетнів порепалися від часу і поросли мохом. Поміж цих страшнуватих ідолів виснажена постать чоловічка, званого Хейром, видавалася особливо нужденною і беззахисною. Темні провалля його очей були такими ж порожніми, як і вікна занедбаного палацу. Він простягнув до Яструба понівечену руку і заскиглив:

— Подайте бідному каліці, пане…

Чаклуна аж пересмикнуло, наче від болю чи сорому. Арен навіть помітив, що на мить з-під прибраної машкари простакуватого купця проступило справжнє обличчя Яструба. Потому він знову поклав руку на Хейрове плече і щось прошепотів тією чарівною мовою, якої Арен і досі не розумів.

Натомість Хейр чудово зрозумів сказане. Він ухопив Яструба своєю єдиною рукою і, затинаючись, прохрипів:

— Ти ще не забув… не забув тих слів… Ходімо зі мною, ходімо…

Маг ствердно кивнув, скоса поглянувши на Арена.

Невпинно спускаючись спадистим схилом, вони небавом опинилися в одному із вияpків між трьома пагорбами, на яких стоїть місто Ґорт. Вулички ставали дедалі вужчими, темнішими та безлюднішими. Тоненька смужка неба виднілася між навислими дахами, а стіни будинків були вогкими від брудних випарів. Страшенно смерділо нечистотами, які день і ніч текли вузьким рівчаком. Через цей риштак[3] подекуди можна було перейти хиткою кладкою, а обабіч нього, як

уздовж набережної, тіснилися обшарпані будинки. Хейр пірнув у темні двері однієї із цих руїн і зник, ніби полум'я погашеної у темряві свічки. Яструб із Ареном рушили за ним.

Сходи у темряві пронизливо рипіли. Піднявшись нагору, Хейр відчинив якісь двері, і перед їхніми очима постала порожня кімната, солом'яний матрац у кутку та незасклене вікно із брудними віконницями, крізь які ледве проникало сонячне проміння. Хейр обернувся до Яструба і знову схопив його за руку. Він ворушив губами, марно намагаючись щось вимовити. Нарешті він вичавив із себе:

— Дракон... дракон...

Яструб спокійно витримав його погляд, не зронивши жодного слова.

— Я не можу це вимовити! — Хейр розпачливо схлипнув, пустив руку Яструба і заплакав, зіщулившись на голій підлозі.

Маг опустився навколішки поруч із Хейром і лагідно заговорив з ним Істинною мовою. Арен стояв біля зачинених дверей, стискаючи в кулаці руків'я ножа. Сіре світло, брудні стіни і двоє чоловіків, що колінкують посеред кімнати. А ще — тихий, дивний чар тієї мови, якою розмовляють дракони. Загалом усе це нагадувало примарний сон, що не мав жодного стосунку ні до навколишнього світу, ні до часу, в якому цей світ існував.

Хейр поволі підвівся й обтріпав здоровою рукою пил з колін. Скалічену правицю він ховав за спиною. Потім огледівся, помітив Арена. Тепер чоловік уже виразно бачив усе, що його оточувало. Відтак Хейр, заспокоївшись, сів на свій солом'яник. Арен лишився на варті, а Яструб по-простому, як людина, котра змалечку звикла до бідності, вмостився просто на підлозі, схрестивши ноги.

— Розкажи, як ти втратив свій хист і забув Істинну Мову, — зажадав він.

Хейр трохи помовчав, а тоді ні сіло ні впало почав щосили гамселити скаліченою рукою по нозі. Коли йому це зрештою набридло, він вичавив із себе:

— Мені відтяли руку. Як я мав творити заклинання? Я залишився без десниці! А кров із неї цебеніла, цебеніла…

— Але ж, Хейре, це сталося вже після того, як ти втратив свою силу, — інакше б вони просто не змогли з тобою впоратися…

— Втратив силу… силу…

— Так, силу, яка давала тобі владу над вітрами, морськими хвилями і людьми. Ти називав їх Істинними іменами, і вони корилися тобі.

— Так, я пригадую, що колись був живим, — тихо прохрипів Хейр. — І знав потрібні слова та Істинні імена…

— А хіба тепер ти мертвий?

— Ні. Я живий. Живий. Але якось мені довелося перетворитися на дракона… Ні, я не вмер. Я просто інколи засинаю. Адже сон дуже схожий на смерть, це всі знають. Як і те, що мертві уві сні оживають, ходять, розмовляють…. Вони посміхаються до тебе, ніби живі, і балакають з тобою. Вони приходять із потойбічного світу просто у твої сни. Є такий шлях. І навіть якщо зайти цим шляхом занадто далеко, то все одно завжди можна повернутися назад. Ти теж зможеш знайти його, якщо знатимеш, де шукати. І якщо ти готовий за це заплатити…

— І що ж мені доведеться віддати? — голос Яструба проплив у сутінках, неначе тінь від листка, що злетів із дерева.

— Життя — що ж іще? Чим іще можна заплатити за життя, як не самим життям?

Хейр збуджено захитався на своєму матраці, а в його очах спалахнув якийсь моторошний хитруватий вогник.

— Розумієш, — узявся він пояснювати, — вони можуть відтяти мені руку. Та нехай хоч голову відрубають! Мені байдуже, бо я можу знайти дорогу назад. Я знаю, де шукати. Бо тільки дуже могутні люди можуть її знайти.

— Ти маєш на увазі магів?

— Так, — Хейр затнувся, наче намагаючись кілька разів вимовити це слово, але не зміг цього зробити.

— Дуже могутні люди, — повторив він. — І вони повинні… вони повинні віддати свою силу. Щоби заплатити ціну…

Сказавши це, Хейр нараз спохмурнів, так ніби слова "заплатити ціну" щось зрушили у його свідомості і йому стало втямки, що він вибовкав свою таємницю замість того, щоби її продати. Тепер уже годі було чогось від нього домогтися — Хейр уперто не хотів говорити про "шлях назад", незважаючи на те, що раніше сам натякав на можливість "повернення", і попри те, що саме цей момент у його розповіді чи не найбільше зацікавив Яструба. Тож зрештою Архімаг підвівся з підлоги.

— Ну, годі вже! — підсумував він. — Половина відповіді — краще, ніж нічого. Але й винагорода буде відповідною: скільки ти заробив, стільки я тобі й заплачу… — і він спритно, наче фокусник, кинув золоту монету на матрац перед Хейром.

Хейр схопив блискуче жовте кружальце. Він позирав то на монету, то на Яструба, то на Арена, і голова його якось дивно тіпалася.

— Зачекайте, — прохрипів він.

Побачивши золото, Хейр остаточно втратив самовладання і тепер знову марно намагався пригадати, що ж то за таємницю він хотів запропонувати цим дивним чужинцям.

— Сьогодні вночі, — нарешті промимрив чоловічок. — Приходьте, коли смеркнеться. Я дістану зілля…

— Мені воно не потрібне.

— Щоби показати… щоби показати тобі шлях. Сьогодні вночі. Я візьму тебе з собою. Ти зможеш добратися туди, тому що ти… ти… — він хапав ротом повітря, і Яструб відповів йому:

— Тому що я чарівник.

— Так! Удвох ми зможемо… зможемо дійти туди. Знайти той шлях. Коли я спатиму. Уві сні. Розумієш? Я візьму тебе з собою. Ти підеш зі мною тим шляхом…

Незворушний Яструб зупинився посеред кімнати і про щось міркував.

— Гаразд, можливо, я прийду, — озвався він зрештою. — Якщо ми зважимося на це, то чекай нас опівночі.

І обернувся до Арена, котрий уже відчиняв двері, готовий якнайшвидше піти геть із цього мерзенного барлогу.

Брудна і темна вулиця після Хейрової халупи видалася їм світлим садом. Вони рушили у горішню частину міста найкоротшим шляхом — крутими кам'яними сходами, що спиналися вгору поміж зарослими плющем стінами будинків.

Арен відсапувався і форкав, як загнаний кінь:

— Уф!.. Невже ти знову підеш у той вертеп?

— Так, піду, якщо не зможу дібрати безпечнішого способу дізнатися про те, що мене цікавить. Схоже, він лаштує нам пастку…

— А хіба ти не убезпечив себе від злодіїв та іншої наволочі?

— Убезпечив? — здивувався Яструб. — Що ти хочеш цим сказати? Невже ти думаєш, що я ходжу, закутавшись у заклинання, наче стара ревматична баба? Я навіть часу на таке не маю. Так, я змінив свою подобу, щоби ніхто мене не впізнав, і цього досить. Ми й так можемо подбати про себе. Але річ у тім, що нам і надалі не уникнути небезпечних ситуацій.

— Ще й як не уникнути! — сердито буркнув Арен, якого дратувала насмішкувата зверхність чаклуна. — Але я й не ухиляюся від небезпеки.

— Ну, то й добре! — вдаючи незворушність, пожартував маг, щоб угамувати запал Арена.

Утім, той і сам не відав, що на нього напало. Досі йому й на думку не спадало говорити з Архімагом таким тоном. Але, з іншого боку, цей буцімто гендляр анітрохи не схожий на Архімага: кирпатий ніс, маслакуваті, недбало виголені щоки… І голос якийсь дивний — щоразу звучить якось по-іншому.

— Але хіба є хоч якийсь сенс у тому, що намолов тобі цей Хейр? — запитав Арен. Йому страх як не хотілося знову повертатися до курної халупи побіля смердючої канави. — Ти віриш у ті його байки про життя і смерть, і про те, що він зможе воскреснути, навіть якщо йому відрубають голову?

— Наразі я ще не знаю, що про це думати. Хоч, як мовиться, вір не вір, а не кажи: "Брешеш!" Я лише хотів погомоніти з чарівником, котрий

утратив свою силу. Проте Хейр вважає, що не втратив її, а віддав… "Щоби заплатити ціну", як він каже, — життям за життя, силою за силу. Ні, я цього не розумію, та принаймні вислухати його варто.

Спокійна розважливість Яструба присоромила Арена. Він усвідомив, що досі поводився нерозумно, як вередлива дитина. Хейр спочатку привернув його увагу, однак тепер, коли цей інтерес майже розтанув, юнак відчував лише якусь болісну відразу, неначе проковтнув якусь гидоту. Він вирішив більше не говорити на цю тему, допоки не опанує себе. Аж тут несподівано послизнувся на ковзких сходах і ледве втримався на ногах.

— Хай йому грець, цьому мерзенному місту! — лайнувся він спересердя.

— Та чого ж? Нехай собі існує… — незворушно зауважив маг.

Хоча, правду кажучи, у Ґорті дійсно коїлося щось недобре: навіть у самому повітрі відчувалася якась дивна тривога, відтак стороннє око й справді могло зауважити певні ознаки того, що на місто впало страшне прокляття. І не те, щоби тут відчувалася присутність чогось чужого та мерзенного, навпаки — здавалося, що місто втратило щось вельми суттєве, наче якась загадкова неміч шашелем точила душу кожного, хто жив у Ґорті. Навіть полудневе сонячне тепло було якимсь нездоровим — занадто вже спекотним видався початок цієї весни. На вулицях і майданах міста вирувала торгівля, але у всьому цьому рейваху не відчувалося ні порядку, ні процвітання. Товар був кепський, ціни — непомірні, до того ж, ані крамарі, ні покупці не почувались у безпеці на ринках, що аж кишіли злодіями та розбишаками. Жінок було майже не видно, а ті з них, що таки наважувалися вийти в місто, зазвичай трималися свого гурту. По суті, у Ґорті наразі не існувало ні законів, ні уряду.

Поговоривши з людьми, Арен і Яструб швидко з'ясували, що тутешня громада вже давно обходиться і без міської ради, і без бургомістра[4]. Дехто з колишніх батьків міста помер, хтось пішов у відставку, а деяких можновладців було вбито; місто поділили між собою ватажки злочинних банд; портова сторожа промишляє здирством, визискуючи заїжджих купців, і скрізь панує безлад. У міста наче вирвали серце. І хоча Ґорт досі залишався осередком жвавої людської діяльності, проте в цій метушні було важко вловити бодай хоч якийсь сенс. Ремісники працювали абияк, навіть розбійники й ті, здавалося, грабували тільки тому, що не вміли нічого іншого. По суті, позірне буяння життя і яскраві барви величезного портового міста виявилися машкарою: варто було придивитись уважніше — і в око впадали постаті численних любителів дурман-зілля, котрі нерухомо сиділи уздовж вулиць. Та й звичайне, буденне життя теж здавалося несправжнім — навіть самі обличчя людей, навіть звуки, навіть запахи. Усе це час від часу ніби кудись зникало, тануло — того довгого спекотного вечора, коли Яструб і Арен тинялися вулицями, бесідуючи з городянами, це сталося кілька разів: смугасті намети, брудна бруківка, кольорові стіни, строкатий гармидер порту розчинялися у невидимому мареві — і Ґорт перетворювався на порожнє, похмуре місто-привид, залите мертвотним сонячним сяйвом.

Це жахливе видиво минулося аж тоді, коли вже почало смеркатися і подорожани зупинилися на вершині одного із пагорбів, щоби трохи перепочити.

— Навряд чи нам поталанить у цьому місті, — сказав Яструб ще кілька годин тому, і зараз, після тривалого блукання вулицями та марних балачок із незнайомцями, маг виглядав похмурим і втомленим. Навіть його чарівна машкара тепер трохи зблякнула, і крізь добродушну фізіономію енладського купця почало прозирати суворе смагляве обличчя зовсім іншої людини.

Арен і досі не міг угамувати роздратування, що охопило його ще з самого ранку, тож мовчки сів поряд із Яструбом на їжакувату траву в затінку дерев, серед темно-зеленого листя яких жевріли пуп'янки

червоних квітів. Звідси місто нагадувало килим із черепичних дахів, що положисто стелився до узбережжя. Затока простерла свої широкі обійми, що п'ялися аж до самісінького обрію. Синім маревом палало під спекотним сонячним промінням безмежне море. Подорожани сиділи, милуючись неосяжними блакитними просторами, і на душі в Арена поступово випогодилося — вона знову відкрилася назустріч світові, захоплюючись красою і величчю життя.

Трохи перепочивши, мандрівці напилися з крихітного джерела — чиста холодна вода струменіла поміж бурих скель, збігаючи вниз із чийогось чудового саду, розташованого на схилі пагорба. Арен пив довгими ковтками, а потім занурив голову у крижану воду. Нарешті, втамувавши спрагу, він підвівся і голосно прочитав кілька рядків із "Моредових подвигів":

"Хвала фонтанам Шеліета,

Сріблястому дзюрчанню вод!

Та я іменням заклинаю:

Хай славен буде той струмочок,

Що напоїв мій спраглий дух!

Це розсмішило Яструба, і самому Аренові раптом також стало весело. Він, як пес, труснув мокрою головою — і бризки води золотом спалахнули в останніх променях призахідного сонця.

Однак час було повертатися до міста. Ніч застала мандрівців у дорозі — вони саме повечеряли купленими у присадкуватого вуличного пиріжника перепічками з рибою. У вузьких провулках швидко стемніло.

— Нам треба поспішати, хлопче, — сказав Сокіл.

— До човна? — з надією запитав Арен, хоч і знав, що не до човна вони підуть, а до того обшарпаного будинку над смердючою канавою, до порожньої, страшної, огидно занедбаної комірчини з брудними віконницями.

Хейр уже чекав на них біля входу. Він запалив каганець, щоби присвітити їм на темних сходах. Крихітний вогник поривчасто хитався і мерехтів, а на стінах у дикому танці метлялися невиразні тіні.

Хейр зумів десь роздобути ще один благенький матрац, аби гості мали на що сісти, однак Арен навіть не глянув на той солом'яник, а всівся просто на підлогу біля дверей. Двері відчинялися назовні, тож, правду кажучи, юнакові годилося би чатувати на сходах. Проте залишитися у темному, ніби домовина, передпокої було понад його снагу, та й за Хейром не завадило би припильнувати.

Тепер колишній чаклун поводився спокійніше і тремтів менше. Він почистив зуби, вмився і розмовляв цілком розсудливо, хоча й виглядав трохи збудженим. При світлі каганця його очі здавалися темними проваллями, нагадуючи погляд хижого звіра. Хейр недорікувато намагався умовити Яструба пожувати дурман-зілля.

— Я хочу взяти тебе… взяти тебе з собою. Ми підемо тим самим шляхом. Але я мушу знати, що ти готовий… Тобі потрібне зілля, бо інакше ти не встигатимеш за мною…

— Я гадаю, що зможу піти з тобою і без дурману.

— Тільки не туди, куди я вирушаю зараз. Закляття… не мають там сили. — Здавалося, він просто не може вимовити слів "чарівник" і "магія". — Я знаю, що ти можеш дістатися до… ну, в те місце… ти знаєш, за стіною. Але це не там. Я поведу тебе іншою дорогою…

— Якщо ти підеш попереду, я подамся за тобою.

Хейр похитав головою. Його колись вродливе обличчя побуряковіло. Вряди-годи він крадькома позирав на Арена, але звертався лише до Яструба:

— Послухай, що я скажу… Існує два типи людей, адже так? Такі, як ми, і решта людських істот. Або, інакше кажучи, дракони і всі інші… Люди без Сили не живуть, а скніють. На них можна взагалі не зважати. Вони не розуміють своїх снів, бояться темряви. Натомість інші, народжені владарювати, не бояться пірнути в пітьму. Ми маємо Силу, щоб зважитися на це.

— Ми маємо Силу, допоки пам'ятаємо Істинні імена речей.

— Але ж Імена там втрачають будь-який сенс — ось що найголовніше, розумієш? Річ зовсім не у тім, що ти робиш саме те, що тобі треба, і розумієш, що саме ти робиш. Закляття там безсилі. Ти повинен усе це забути, викинути з голови. А дурман стане тобі у пригоді: ти забудеш Імена речей, довкілля стане примарним, і тоді ти зможеш зазирнути в іншу дійсність, потрапити в інший світ. Я ось-ось подамся туди, а тому, якщо хочеш дізнатися дорогу, роби те, що я кажу. А я кажу те, що сказав мені Він. Ти повинен панувати над людьми, щоб отримати владу над життям. Тобі належить розкрити таємницю. Я міг би назвати тобі Ім'я… але що таке Ім'я? Ім'я загалом — нереальне, не настільки реальне, не назавше… Дракони не можуть туди потрапити. Дракони смертні. І всі також смертні. Я нині зажив стільки зілля, що тобі мене нізащо не наздогнати. А втім, це пусте! Якщо я заблукаю, то ти виведеш мене звідти. Пам'ятаєш, у чому секрет? Пам'ятаєш? Смерті не існує. Нема смерті, нема! Ані тобі просяклої смертним випотом білизни, ані трухлявої домовини! Кров просто висохне у венах, наче ріка, і зникне… Немає страху. Немає смерті. Всі Імена зникли, щезли всі слова, і страх також зник. Покажи мені таку місцину, де б я міг заблукати, покажи мені, мій пане…

Натужно затинаючись, Хейр продовжував торочити нісенітницю. Він наче виспівував слова якогось закляття, хоча насправді в його

белькотінні не було ані крихти здорового глузду. Арен вслухався у цю маячню, намагаючись бодай щось уторопати, та де там! Мабуть, таки даремно Яструб відмовився спробувати дурман-зілля… Як він зможе зрозуміти, про що базікає Хейр і що то за таємниця, про яку не хоче чи не може розповісти цей юродивий? Адже що їм іще тут робити? Але в цю мить Арен перевів погляд зі спотвореної дурманом фізіономії Хейра на профіль чарівника і збагнув, що Яструб уже, можливо, здогадався, про яку таємницю йдеться. Обличчя мага було твердим, наче вирізьблене з каменю. Де й поділися колишня кирпа і добродушно-недолугий вигляд? Енладський купець Сокіл зник. Натомість на підлозі перед юнаком знову сидів могутній чарівник, Архімаг Земномор'я.

Тепер Хейр лише щось тихенько мимрив. Він сидів, схрестивши ноги, і монотонно похитувався. Обличчя його геть зів'яло, нижня губа відкопилилася. Архімаг, котрий знаходився навпроти нього, осяяний тьмяним світлом каганця, що стояв на підлозі між ними, мовчки взяв Хейра за руку і міцно тримав її у своїх долонях. Арен навіть не помітив, коли це сталося. У послідовності подій раптом з'явилися якісь прогалини, хвилини небуття, часові провалля.

Відколи вони прийшли сюди, минуло принаймні кілька годин, тож тепер було вже далеко за північ. А якщо Арен засне, то чи не зможе і він піти услід за Хейром у ті його химерні сни і дістатися туди, де починається потаємний шлях? Тепер юнакові здавалося, що в цьому немає нічого надзвичайного. Але ж він мусить пильнувати вхід! Вони з Яструбом майже не говорили про це, але їм обом було зрозуміло, що того вечора Хейр готує їм якусь пастку — недарма ж він колись знався з розбійниками! Арен відчував, що йому треба бути напоготові, бо ж коли душа мага вирушає у свою незбагненну мандрівку, його тіло зовсім беззахисне. А він же, як несосвітенний дурень, залишив свій меч у човні! Якщо в нього за спиною несподівано відчиняться двері, то з ножа-запоясника буде небагато пуття. Ні, цього не повинно статися, він буде напоготові!

Хейр замовк, і в цілому будинку запанувала мертва тиша. У такій тиші ніхто не зміг би нечутно піднятися скрипливими сходами. Арен вирішив, що, почувши підозрілий шум, йому досить буде щодуху зарепетувати, щоби вивести Архімага з трансу. Тоді Яструб повернеться у цей світ і зможе захистити їх обох, кидаючи у напасників чарівні блискавки. Коли Арен сів біля дверей, Яструб поглянув на нього; і в цьому єдиному погляді були і схвалення, і цілковита довіра. І от Арен стоїть на варті. І Архімаг може бути певним — нащадок Мореда подбає про його безпеку! Але до чого ж важко весь час бачити перед собою лише ці два завмерлі обличчя і тьмяне полум'я каганця на підлозі між ними! Архімаг і Хейр сиділи непорушно, їхні очі були розплющеними, але нічого не бачили — ні тьмяного світла, ні брудної кімнати, ні цього світу. Перед ними простирався якийсь інший світ — чи то країна снів, чи то царство смерті… Важко було просто дивитися на цих завзятців, не намагаючись податися за ними назирці.

Там, у неозорій мертвій пустелі, стояв хтось невідомий і кликав його до себе. "Ходімо", — казав він, цей високий володар тіней, і в його руці блимав крихітний, немов перлинка, вогник, і незнайомець простягнув це світло Арену, пропонуючи життя. І юнак повільно рушив йому назустріч.

МАГІЧНЕ СЯЙВО

У роті в нього геть пересохло. На язику та піднебінні відчувався неприємний присмак пилюки. На губах також запеклася курява.

Не піднімаючи голови, Арен уважно стежив за грою тіней на підлозі. Тіні були великими, вони то рухалися, то завмирали, то виростали, то меншали, а дрібніші омахи темряви, щомиті міняючись, металися по стінах і по стелі. Одна із тіней застигла у куті, ще одна непорушно лежала на підлозі.

Нараз юнак відчув гострий біль у потилиці. І ту ж мить, наче при сяйві блискавки, крізь моторошну імлу, що снувалася кімнатою, він

виразно побачив ось що: Хейр скорчився у кутку; Яструб лежав горілиць, а над ним навколішки схилився чоловік; ще один незнайомець збирав золоті монети, а третій стояв на чатах. І в цього третього у руках був каганець і кинджал — його, Аренів, запоясник.

Якщо вони і розмовляли про щось, то Арен їх не чув. Юнак дослухався лише до своїх думок, які відразу підказали йому, що робити у цій ситуації. Арен дуже повільно проповз на пару ліктів уперед, лівою рукою дотягнувся до торби з награбованою здобиччю, потому притьмом схопився на ноги і, голосно зареготавши, вискочив за двері. У суцільній темряві юнак стрімголов помчав сходами, не відчуваючи під собою ні східців, ні ніг. Вискочивши на вулицю, він прожогом кинувся геть від страшного дому і через мить зник у мороці ночі.

Темне громаддя будинків чітко вимальовувалося на тлі зоряного неба. Сяйво зірок поблискувало на поверхні води у стічній канаві праворуч від нього, і хоч Арен не бачив, куди ведуть вулиці, проте на кожному перехресті щоразу кудись повертав, аби заплутати слід. Без сумніву, грабіжники гналися за ним, він відчував, що вони вже доволі близько. Переслідувачі бігли босоніж, так що їхнє важке відсапування було чути навіть ліпше, ніж тупотіння босих ніг. Мабуть, за інших обставин це б дуже розсмішило Арена, однак тепер і він нарешті пізнав, що воно таке — бути загнаною жертвою, а не завзятим мисливцем, ватажком гурту таких самих озброєних здобичників.

Він метнувся праворуч, до риштака, а далі, намагаючись схитрувати, пригальмував біля однієї з численних кладочок, шаснув у бічну вуличку, завернув за ріг і, дістався набережною до наступного перехрестя, перебіг через канаву по іншій кладці. Підбори його черевиків голосно гупали по бруківці, і це був єдиний звук у тиші сонного міста. Перебігши через кладку, Арен зупинився, щоби роззутися, але шнурівки у темряві заплуталися, а переслідувачі й далі гналися за ним. Небавом ліхтар грабіжників блимнув на протилежному березі помийної річки, а відтак приглушене відлуння їхніх важких кроків знову почало наближуватися. На жаль, Аренові не вдалося відірватися від них. Тепер йому залишалося

тільки бігти — щосили, щодуху мчати геть, відводячи напасників якомога далі від тієї брудної халупи. Вони встигли зняти з нього куртку і ремінь разом із кинджалом, тож зараз Арен лишився у самій сорочці, йому було легко і душно, голова паморочилася, гострий біль у потилиці спалахував із кожним кроком, але він біг… біг… біг… Важка торба заважала йому. Він рвучко шарпнув її убік, і одна золота монета дзвінко покотилася брудною бруківкою.

— Ось ваші гроші! — крикнув він хрипко, задихаючись. І побіг далі. Але вулиця раптом уперлася в стіну — не було ні перехрестя, ні зоряного неба попереду — глухий кут. Не зупиняючись, Арен розвернувся і помчав назустріч своїм переслідувачам. Світло ліхтаря засліпило його, але юнак, щось відчайдушно волаючи, пішов напролом.

* * *

Перед Ареновими очима туди-сюди погойдувався ліхтар — слабенька жовта цятка світла у неозорому мерехтливому тумані. Він довго дивився на нього. Потім світло почало слабшати: чиясь тінь затулила його, а коли вона щезла, ліхтар більше не горів. Юнакові стало трохи прикро через те, що світло погасло; а може, він пожалів самого себе, бо тепер вже пора було прокидатися.

Утім, темна ліхтарня й досі висіла на щоглі. Навколо простирався безмежний океан, осяяний блідим промінням вранішнього сонця. Гупав барабан. І в такт йому важко рипіли корабельні весла. Дерев'яна палуба стогнала сотнями тоненьких голосків. На носі галери вивищувався чоловік і щось наказував матросам, котрі стояли перед ним. Усі ті, хто був скутий одним ланцюгом із Ареном, мовчали. У кожного в'язня залізний обруч на поясі і кайдани на зап'ястках були з'єднані коротким важким ланцюгом із оковами іншого бранця. А залізний пояс, крім того, ще й був зачеплений за прибиту до палуби скобу, так що можна було тільки сидіти або лежати, але не стояти. А втім, бранці у крихітному тісному трюмі сиділи настільки щільно, що лягти також було неможливо. Арен сидів попереду, біля самого виходу на палубу. Коли він

зводив голову трохи виїде, то бачив трап з поручнями і край настилу між трюмом і бортами.

Арен кепсько пам'ятав про те, що трапилося минулої ночі після його відчайдушної втечі, яка безславно завершилася в якомусь глухому куті. Він борюкався, потім його збили з ніг, зв'язали і кудись довго тягли. Арен запам'ятав схожий на моторошний шепіт голос одного із напасників. Відтак вони опинилися у приміщенні, що нагадувало маленьку кузню, у ковальському горні вирувало яскраве полум'я… Більше юнак не пам'ятав нічого, натомість виразно усвідомлював, що зараз він пливе на невільницькій галері і що його везуть на продаж.

Утім, набагато більше від цих прикрих думок йому дошкуляла спрага. Все тіло щеміло від побоїв, а голова ледве не репалася від болю. Коли зійшло сонце, його яскраві промені, наче стріли, вп'ялися Аренові в очі.

Перед полуднем кожному невільнику дали окраєць хліба і дозволили ковтнути води зі шкіряного міха, який їм по черзі підносив до вуст чоловік із грубим і хитрим обличчям. Його шию прикрашав широкий, інкрустований золотом шкіряний обруч, схожий на собачий ретязь, а коли Арен почув, як він говорить, то впізнав дивний шепіт-голос нічного розбійника.

Питво та їжа на якийсь час полегшили страждання бранців, у голові Арена трохи розпогодилося. Він поглянув на обличчя своїх побратимів по нещастю — на трьох, що сиділи на лаві поруч із ним, і на чотирьох, що тіснилися за їхніми спинами. Дехто з них сидів, опустивши голову на підняті коліна; один в'язень — мабуть, хворий чи одурманений зіллям, — немічно відкинувся назад. Праворуч від Арена сидів широколиций вилицюватий хлопець років двадцяти.

— Куди вони нас везуть? — запитав його Арен.

Юнак поглянув на нього — їхні обличчя опинилися майже впритул — і лише посміхнувся, знизавши плечима. Арен подумав, що він, напевно, також цього не знає, аж тут парубійко ворухнув скутими руками і, роззявивши все ще усміхнений рот, показав туди, де мав бути язик: там зяяла порожнеча і виднівся лише чорний обрубок.

— Мабуть, на Соул, — промовив хтось за спиною Арена.

— Або ж на Амрунський ринок, — підхопив інший.

Через мить всюдисущий чоловік у нашийнику просичав до них із палуби:

— Стуліть писки, якщо не хочете потрапити на сніданок акулам.

Усі одразу ж замовкли.

Арен спробував уявити собі ці міста: Соул, Амрун. На тамтешніх ринках торгують рабами. Їх, мабуть, шикують перед покупцями, як волів або овець на торговиці в Берилі. І він також стоятиме там, закутий у кайдани. Хтось купить його, приведе додому і спробує ним попихати, а він, звісно, відмовиться коритися. Або підкориться і спробує втекти. І тоді його вб'ють. А втім, уб'ють його у будь-якому випадку. І навіть не в тому річ, що все його єство не сприймало рабства — він іще остаточно не оговтався і був занадто кволим для такого бунту. Арен просто знав, що не зможе бути рабом, а тому через якийсь тиждень однаково помре чи загине. І хоча юнак сприймав це як жорстоку правду життя, проте йому все-таки стало так страшно, так страшно, що він вирішив більше не думати про майбутнє. І втупив погляд у підлогу, роздивляючись чорні від бруду дошки. А палюче сонце обпікало його голу спину, і нестерпна спрага лещатами стискала пересохлу горлянку…

Нарешті сонце сховалося за обрій і прийшла ніч — ясна, прохолодна. З неба пронизливо дивилися далекі зорі. Стояв мертвий штиль і гупання

барабана, як повільні удари серця, задавало веслярам ритм. Удень дошкуляла спека, а тепер на зміну їй прийшов холод. Спину Аренові трохи зігрівали закуті ноги сусіда ззаду, а лівий бік відчував тепло, що струменіло від тіла німого парубка, котрий сидів, зігнувшись у три погибелі і мугикаючи якусь одноманітну мелодію.

Змінилася команда веслярів, і знову почав гупати барабан. Арен мріяв про відпочинок, але сон тікав від нього. Нили кістки, а змінити позу було неможливо. Він тремтів від холоду, мордований болем і спрагою, і дивився на зоряну хитавицю — небесні світила погойдувалися над головою у такт зусиллям веслярів, на мить завмирали, і знову починали погойдуватися, і знову завмирали.

Біля щогли перед лядою трюму зупинилися двоє — чоловік у нашийнику і ще хтось; маленький ліхтар, що висів над ними, вихоплював із темряви обриси їхніх постатей.

— Туман, хай йому грець! — почулося ненависне шамотіння чоловіка в нашийнику. — Звідки, скажи мені, у Південних Широтах узявся цей клятий туман в цю пору року? Не щастить, та й годі!

Барабан продовжував відбивати ритм. Зорі погойдувалися, завмирали, кружляли. Аренів сусід, хлопець із вирваним язиком, раптом здригнувся всім тілом і, підвівши голову, жахливо, по-звірячому завив.

— Ану тихо там! — гаркнув другий чоловік, що стояв під щоглою.

Німий ще раз здригнувся і затих, зціпивши щелепи.

Зорі, якось ніби потайки, покотилися з небес уперед, у порожнечу.

Щогла дивно захиталася і зникла з-перед очей. На спину Аренові, здавалося, впала мокра ковдра крижаного туману. Барабан захлинувся, та небавом почав гупати знову, хоча тепер уже й повільніше.

— Густий, ніби сметана! — сказав хтось просто над головою Арена. — Гей, там, на веслах! Ану, не лінуватися! Тут на двадцять миль навколо — жодної мілини!

У такому тумані рухатися вперед не було сенсу — треба було лише утримуватися на місці, ледве рухаючи веслами. Гупання барабана стало тихшим. Було холодно і мокро. Волога мжиця, що осідала на Ареновому волоссі, стікала йому в очі; юнак намагався піймати краплі язиком, роззявленим ротом хапаючи мокре повітря, аби хоч у такий спосіб угамувати спрагу. Від холоду в нього цокотіли зуби. Холодний ланцюг натер стегно, і тепер воно пашіло вогнем. Барабан тихо бубонів, аж доки не затих зовсім.

Запала тиша.

— Веслуйте, не зупиняйтеся! У чому річ? — пролунаю вже знайоме моторошне шемрання.

Ніхто йому не відповів.

Корабель повільно похитувався на тихій воді. За ледве помітними крізь імлу перилами трапу зяяла порожнеча. Щось у темряві вдарило об борт судна. Відлуння удару пролунало, наче гуркіт грому серед мертвої неземної тиші.

— Сіли на мілину, — прошепотів хтось із бранців, і голос його розчинився в імлі.

Потім туман раптом почав світитися — так, наче десь глибоко у його надрах розквітла небачена яскрава квітка. Тепер Арен чітко бачив голови людей, скутих із ним одним ланцюгом, і навіть блискучі крапельки вологи на їхньому волоссі. Судно шарпнулося вдруге, і юнак витяг шию, намагаючись побачити якомога більше. Туман світився над палубою, наче місячна повня, вкрита тонкою поволокою хмарини, —

сяйво було таким самим холодним і чистим. Веслярі завмерли, наче камінні боввани. Члени команди з'юрмилися на кормі, їхні очі ледь помітно поблискували. Біля лівого борту самотньо стояв чоловік, котрий і випромінював це незбагненне сяйво — світилися його обличчя, постать, а патериця у руці горіла, наче розплавлене срібло.

Біля ніг осяйного чоловіка скорчилася якась чорна постать.

Арен спробував озватися, але не зміг. Огорнений м'яким серпанком урочого світла, Архімаг підійшов до юнака і став навколішки. Арен відчув дотик його руки, почув його голос, а відтак у цілому трюмі забряжчали кайдани, спадаючи з тіл нещасних бранців. Одначе ніхто з них навіть не поворухнувся. Арен спробував підвестися, але не зміг: він геть задубів, руки і ноги зсудомило від довгого сидіння. Архімаг міцно стис його руку, і, скориставшись цією допомогою, Арен якось видерся із трюму і звалився на палубу.

Архімаг відійшов трохи вбік — і єдвабне сяйво торкнулося застиглих облич веслярів. Він зупинився біля чорної постаті, що скорчилася під щоглою.

— Я ніколи нікого не караю, — карбуючи кожне слово, суворо вимовив Яструб, і голос його був холодним, як оте уроче сяйво, що прогнало туман. — Але в ім'я справедливості, Егре, я візьму на себе цей тягар: нехай твій язик залишається німим доти, доки ти не знайдеш таке слово, яке варто було би вимовити вголос!

Після цих слів чарівник повернувся до Арена і допоміг йому звестися на ноги.

— Ходімо звідси, синку, — сказав Яструб, і Арен, спираючись на плече Архімага, незграбно прошкандибав на край палуби і з великими труднощами забрався у човен, що погойдувався на воді біля борту

корабля. У темряві вітрило "Світозора" біліло, немовби метеликове крильце.

На морі й досі тримався повний штиль. Через мить чарівне сяйво згасло, а "Світозор" розвернувся на хвилях і помчав геть від галери. І майже одразу потонули в імлі і чорний борт невільницького судна, і тьмяний ліхтар на щоглі, і заціпенілі веслярі. Аренові здалося, що він чує позаду голоси, але той звук був настільки тихим, що невдовзі потонув у темряві. Трохи згодом туман почав витоншуватися, розпадатися на пасма, якими недбало бавився нічний вітерець. Над ними знову було чисте зоряне небо, і човен безшумно, як метелик, полетів уперед, розтинаючи темні хвилі океану.

Яструб закутав Арена в ковдру і дав йому води. Сам усівся поряд, поклавши руку юнакові на плече. Аренові раптом страшенно захотілося плакати. Чарівник не промовив жодного слова, але дотик його руки був настільки теплим, що поступово до Арена повернувся спокій: йому було тепло, човен м'яко похитувався на воді, життя було чудовим.

Він поглянув угору, на свого супутника. Смагляве обличчя чаклуна вже не світилося неземним сяйвом і на тлі зоряного неба було ледве помітним. Човен нестримно мчав уперед на крилах чар-вітру. А під його бортами, здавалося, про щось здивовано перешіптуються хвилі.

— Той чоловік із собачим ретязем на шиї — хто він?

— Лежи спокійно. Морський розбійник, Егре. Він носить свій нашийник, щоби приховати шрам на горлянці. Схоже, він уже настільки звироднів, що з пірата перетворився на работоргівця. Та цього разу хитрий Егре пошився в дурні, — у спокійному сухому голосі Яструба відчувалася прихована втіха.

— Як ти мене знайшов?

— Магія, гроші, ще дещо… Я змарнував надто багато часу. Мені не хотілося, щоб усі бачили, як Архімаг і Хранитель острова Роук тиняється нетрищами Ґорта. І я навіть тепер шкодую, що мені не вдалося зберегти оту свою прибрану подобу енладського купця. Довелося перепитати юрму людей, і врешті-решт з'ясувалося, що невільницька галера покинула гавань ще вдосвіта. Ось тут мені й урвався терпець! Я сів у "Світозор", а позаяк на морі був повний штиль, то я викликав чар-вітер і на якийсь час прикував весла інших кораблів до кочетів[5]… Нехай тепер спробують пояснити, що з ними сталося, якщо вся магія для них — це суцільний обман і дурисвітство. Але мною керувала злість і я занадто поспішав, а тому проґавив корабель Егре, що рухався не просто на південь, а трохи на схід, огинаючи мілини. Того дня мені все просто з рук валилося. У Ґорті нам таки й справді не поталанило… Ну, а насамкінець я скористався пошуковими чарами і знайшов корабель серед темряви. Може б, ти все-таки трохи поспав?

— Та ні, мені вже набагато краще.

Арен уже перестав хапати дрижаки, навіть трохи зігрівся і справді почувався непогано. Незважаючи на кволість тіла, голова працювала добре, думки легко перестрибували з однієї речі на іншу.

— А коли ти прийшов до тями? І що сталося з Хейром?

— Мене розбудило вранішнє сонце, і, на щастя, голова була цілою, хоча за вухом у мене з'явилася здоровенна ґуля. А от у Хейра, коли я востаннє його бачив, ще дурман із голови не вивітрився.

— Я виявився кепським вартовим…

— Але не тому, що заснув.

— Ні, — Арен затнувся. — Це було… Я був…

— Ти був там попереду мене. Я тебе бачив, — промовив Яструб дивним тоном. — Саме тому їм і вдалося захопити нас зненацька. Вони оглушили нас із тобою, наче баранів на різниці, і розжилися не лише золотом та одягом, а ще й молодим здоровим рабом. Це вони на тебе полювали, хлопче! На Амрунському ринку за тебе можна було б узяти стільки, скільки коштує гарна садиба.

— Вони вдарили мене не дуже сильно. Я очуняв і змусив їх добряче побігати, перш ніж вони загнали мене в кут… — очі Арена сяяли.

— Ти прийшов до тями ще там… і побіг? Але навіщо?

— Щоби відвести їх від тебе.

Подив, який прозвучав у голосі Яструба, боляче вразив Аренове самолюбство, і юнак запально додав:

— Я гадав, що їм потрібен ти. І боявся, що вони можуть убити тебе. Тому і вхопив їхню торбу, щоби вони кинулися вслід, і помчав геть. А вони рвонули за мною, чи радше — за золотом, яке я у них поцупив.

— Так… звісно, вони не могли діяти інакше! — тільки й промовив Яструб. Навіть натяку на вдячність. Якусь мить він замислено мовчав, а тоді запитав: — А тобі не спадало на думку, що на той час я вже міг бути мертвим?

— Ні.

— Спершу вбити, а потім пограбувати — адже так безпечніше!

— Я про це не думав. Я прагнув лише відвести їх подалі від тебе.

— Чому?

— Бо тоді ти зміг би захистити нас обох, якби тільки встиг прийти до тями. Або принаймні врятувався б сам. Я стояв на варті — і проґавив розбійників. Відтак спробував виправити свою помилку. Адже це тебе я охороняв, сидячи біля дверей. Твоє життя дорожче, ніж моє. Ти у цій справі головний, а я — лише твій челядинець; я потрібен, скажімо, для того, щоб стояти на чатах чи для чогось іншого — це вирішуєш ти і, врешті-решт, саме ти поведеш нас до мети і зможеш дістатися туди, куди нам належить потрапити. І тільки тобі до снаги виправити те, що було порушено.

— Та невже? — усміхнувся маг. — А втім, я й сам так вважав до минулої ночі. Мені здавалося, що у мене є відданий супутник, котрий піде за мною світ за очі. Однак це я мусив податися вслід за тобою, синку.

Голос його звучав незворушно і, здавалося, дещо іронічно. Арен не знав, що йому й казати. Він зовсім розгубився. Юнакові здавалося, що його провину — те, що він чи то заснув, чи то зомлів на чатах — навряд чи можна було спокутувати відчайдушною спробою відвести розбійників подалі від Яструба. А тепер виходило, що його подвиг — нікчемна дурничка, а те, що він перебував у трансі тоді, коли це було зовсім не до речі, — напрочуд розумний вчинок.

— Пробач мені, володарю, — нарешті прошепотів Арен неслухняними губами, знову ледве стримуючи сльози. — Пробач, що я підвів тебе. А ти ж урятував мені життя…

— А ти, можливо, врятував мене! — різко заперечив чарівник. — Хто знає напевне? Вони запросто могли перерізати мені горлянку, якби не… Та годі про це, Арене! Я радий, що ти знову зі мною.

Маг підійшов до скрині, у якій він тримав харчі, витягнув звідти невеличку жаровню, роздмухав жар і заходився щось готувати.

Арен лежав і дивився на зорі. Він поступово заспокоївся, до нього повернулася звична душевна рівновага. Тепер хлопець чітко усвідомлював, що Яструб і гадки не має занадто прискіпливо ставитися до його вчинків. Він просто приймає їх як доконаний факт. "Я ніколи нікого не караю", — здається так він сказав отому Егре. Але й винагороди за доблесть від Архімага також не дочекаєшся. Хоча, з іншого боку, хіба не кинувся Яструб у нічне море на пошуки Арена, застосувавши для порятунку юнака всю свою магічну силу і майстерність? І, якби довелося, він, без сумніву, знову вчинив би так само. Бо він належить до тих людей, на яких завжди можна покластися, до тих, від кого залежить твоє життя.

Яструб і справді був гідним тієї великої любові, яку відчував до нього Арен. Бо й він, поза всяким сумнівом, цілковито довіряв юнакові. Тож усе, що досі робив Арен, Яструб вважав цілком правильним.

Архімаг повернувся до юнака, тримаючи в руках кухоль із гарячим вином.

— Ось, може, це допоможе тобі заснути. Але обережно, не обпечи язика!

— А звідки тут вино? Досі я його в човні не бачив…

— На "Світозорі" є багато всякої всячини, непомітної з першого погляду, — пояснив Яструб, умостившись навпочіпки поруч із Ареном, і юнак почув у темряві його тихий уривчастий сміх.

Вино було дуже смачним і збадьорювало тіло та душу.

— Куди ми тепер пливемо? — запитав Арен.

— На захід.

— А куди ви ходили з Хейром?

— У морок. Я не відставав від нього, але він сам заблукав, тиняючись кордонами потойбічного світу, у неозорих пустищах божевілля і нічних жахіть. Душа його ячала, наче чайка… Хейр не міг нас нікуди привести. Він утратив стежку назавжди, адже яким би не був колись його чаклунський хист, Хейр ніколи не бачив дороги перед собою — він бачив тільки самого себе.

Арен дечого не второпав, однак йому й не хотілося розуміти все. Особливо тепер. Він і сам на коротку мить занурився у той "морок", про який говорив чарівник, і тепер йому анітрохи не кортіло згадувати про це. Чесно кажучи, він навіть побоювався заснути, адже йому знову міг наснитися той сон, у якому чорна тінь простягала Аренові осяйну перлину і нашіптувала: "Ходімо, ходімо…"

Аж раптом його думки різко змінили свій плин:

— Мій пане, а чому…

— Спи! — м'яко, але наполегливо відповів йому Яструб.

— Я не можу заснути, пане. Скажи, а чому ти не звільнив інших бранців?

— Звільнив. Я розбив усі кайдани на тому кораблі.

— Але люди Егре озброєні! От якби ти закував їх…

— Он як? Якби я закував їх? Насправді їх там було лише шестеро. Веслярі були такими самими рабами, як і ти. Гадаю, що зараз Егре і його людей уже або перебили, або закували в кайдани, щоби продати в рабство. Вибір я залишив за ними: битися чи укласти угоду. А мені бранці не потрібні.

— Але ж ти знаєш, скільки зла вони накоїли.

— То невже я повинен стати таким, як вони? Скористатися їхнім поганим прикладом? Нехай вони самі роблять свій вибір, а я нікому не дозволю втручатися у моє життя!

Арен мовчки міркував над почутим.

— Розумієш, Арене, — озвався трохи згодом Яструб, — ви, молоді, гадаєте, що кожен вчинок — це камінчик, який можна підняти із землі, кинути, а він або влучить у ціль, або пролетить повз неї. І на цьому його політ закінчиться. Але насправді, коли камінь піднімають, то земля стає трохи легшою, а рука, що тримає камінь, важчає. Кинутий кимось камінець впливає на рух зірок, і в залежності від того, влучить він у ціль чи пролетить повз неї, змінюється весь світ. Будь-яка дія впливає на Рівновагу всього сущого. Вітри і моря, сили землі, води і світла, як і все, що ними створено, і все, для чого існують звірі та рослини, все це влаштовано добре і правильно. І всі ці сили діють, так би мовити, всередині Світобудови, всі вони пов'язані Великою Рівновагою. Урагани і фонтани води, які вивергає величезний кит, падіння на землю сухого листочка і політ мухи — все це тісно пов'язано із Рівновагою Всесвіту. І оскільки ми наділені силою владарювати над світом і над іншими людськими істотами, то нам неодмінно належить навчитися чинити так, як відповідно до своєї природи чинять сухий листок, кит і вітер. Ми повинні навчитися берегти Рівновагу. Будучи розумними істотами, ми не можемо діяти бездумно. Маючи вибір, не можемо діяти безвідповідально. Мені, певна річ, не бракує сили для того, щоби когось покарати чи нагородити, але хто я такий, щоб дозволити собі гратися людськими долями?

— Але тоді виходить, — сказав юнак, дивлячись у зоряне небо, — що Рівновагу найлегше берегти, нічого не роблячи? Безперечно, людина має діяти навіть тоді, коли не знає всіх можливих наслідків свого вчинку! Якщо взагалі в цьому світі потрібно бодай щось робити…

— Не переймайся цим. Людині набагато легше зробити якийсь вчинок, аніж утриматися від нього. Ми й надалі будемо творити добро і зло… Але якби у Земномор'ї знову владарював істинний король, котрий, як у старі добрі часи, звертався би за порадою до чарівника, і якби саме мені довелося бути тим чарівником, то я б сказав йому: "Володарю, не роби нічого з того, що видається тобі шляхетним і доброчесним! І не роби нічого з того, що вважатимеш за корисне. Роби лише те, що маєш робити, і те, що не можна зробити інакше".

Щось у голосі Яструба змусило Арена подивитися на нього. Юнакові на мить здалося, що обличчя Архімага знову промениться чарівним сяйвом. Арен дивився на нього з любов'ю і страхом. "Наскільки ж він вищий від мене!.." — думав він. Одначе, придивившись уважніше, Арен врешті зрозумів, що це зовсім не магічне сяйво, не холодний ореол великої могутності торкався кожної риси Яструбового обличчя, а звичайне денне світло — щойно почало сходити сонце. І то була набагато могутніша потуга, ніж та сила, якою володів Архімаг. Та й літа не були до нього добрішими, ніж до інших людей. Глибокі зморшки поорали його стомлене обличчя. Чарівник позіхнув.

Отак спостерігаючи, дивуючись і міркуючи, Арен нарешті заснув. А Яструб сидів біля нього і дивився, як сходить сонце, — так іноді роздивляються коштовний камінь, аби знайти у ньому можливу тріщину чи пляму.

МОРСЬКІ СНИ

Перед полуднем Яструб угамував чар-вітер, і човен помчав далі на крилах природного південно-західного вітру. Праворуч невиразно виднілися пагорби південного Ваторту. Їхні далекі вершини здіймалися на обрії, нагадуючи блакитні хвилі туману серед справжніх морських хвиль.

Арен прокинувся. Безмежне море тихо хлюпотіло під всюдисущим золотавим сяйвом спекотного полудня. На кормі сидів голий до пояса Яструб, на голові в нього було щось на кшталт парусинового тюрбана. Маг щось тихо наспівував, відбиваючи долонею ритм на лавці. Пісенька, яку він мугикав, не мала нічого спільного ні з магією, ні з історичними баладами про подвиги героїв та королів. То був лише такий собі веселий речитатив, безглузда кумедна скоромовка — таку пісеньку може скласти будь-який хлопчисько-пастушок, ліниво поглядаючи за чередою, що спекотної літньої днини пасеться на високогірних пасовищах Ґонту.

Над поверхнею моря злетіла рибка і доволі далеко промчала у повітрі на розчепірених широких плавниках, що переливалися холодним блиском, наче крильця бабки.

— Ось ми і в Південних широтах, — озвався Яструб, урвавши свою пісеньку. — Це найхимерніший куточок Земномор'я: тут риби літають, а дельфіни співають. А от вода дуже тепла, тож не завадило би нам скупатися, тим паче, що спільну мову з тутешніми акулами я вже знайшов. Нумо, синку, змий із себе сліди брудних лап работоргівців!

В Арена боліло все тіло, та й узагалі він ледве рухався. До того ж, плавав він доволі кепсько, бо море біля берегів Енладу дуже холодне, тож купання там — це радше випробування, ніж утіха. Спочатку тутешня вода також видалася юнакові холодною, та невдовзі йому стало добре і приємно. Купіль допомогла юнакові позбутися тілесного болю. Арен хлюпався біля "Світозора", пірнаючи, наче морський змій, і розбризкуючи навколо осяйні краплі води. Незабаром Яструб теж приєднався до юнака. А слухняний і надійний "Світозор" чекав на них, і біле крило вітрила тріпотіло над мерехтливою морською гладінню. Якась рибка пролетіла у повітрі. Арен поплив за нею. Вона пірнула, тоді знову вистрибнула над хвилями.

Гнучкий засмаглий юнак втішався водою і теплом, доки сонце не сховалося за обрієм. А смаглявий сухорлявий Яструб поводився

статечніше: він теж багато і охоче плавав, однак встигав і стежити за стерном та вітрилами, і лаштувати намет із парусини, і з щирою приязню спостерігав за тим, як його юний товариш бавиться з летючими рибками.

— Куди ми пливемо тепер? — запитав Арен уже пізно ввечері, повечерявши солониною і сухарями.

— На Лорбанері, — відповів Яструб, і ця м'яка сув'язь звуків у цілковито невідомому слові була останнім, що почув Арен перед тим, як заснути. Відтак і сни його тієї ночі попервах спліталися саме навколо цього слова.

Юнакові снилося, що він рухається серед теплих хвиль — не води, ні! — то було щось на кшталт м'яких ніжних пасемець чи ниток рожевої, золотавої, блакитної барв. Сам він відчував якусь дурну втіху, і хтось казав йому: "Це — шовкові поля Лорбанері, де ніколи не буває темряви". А потім, уже перед світанком, коли у весняному небі чомусь висіялися осінні зорі Південних широт, йому наснилося, що він потрапив до якогось напівзруйнованого будинку. Всередині споруди було сухо, скрізь лежав грубий шар пилу і висіли клапті ветхого павутиння. Ноги Арена заплуталися в цій павутині, вона лізла йому в ніздрі і рот, заважаючи дихати. Але найжахливішим було те, що у брудній занедбаній кімнаті з високою стелею Арен упізнав той самий зал в Обителі Мудреців на острові Роуку, де він колись обідав із Майстрами.

Юнак прокинувся, задихаючись від розпачу. У грудях глухо гупало серце. Він сів, намагаючись відігнати спомини про прикрий сон. Було ще темно, але небо на сході вже почало сіріти. Порипувала щогла. Над головою тихо лопотіло вітрило, яке туго напинав північно-східний бриз. На кормі міцним спокійним сном спав його попутник. Арен знову ліг і задрімав, аж доки яскраве денне світло не розбудило його остаточно.

Море було таким синім і спокійним, що плавання у чистій і теплій воді нагадувало радше ковзання або політ — дивний, схожий на сон.

Удень Арен поцікавився у мага:

— Скажи, а чарівники вірять у сни?

Яструб саме вудив рибу, не помічаючи нічого довкола себе. Озвався він не відразу, запитавши:

— А що таке?

— Я хочу знати, чи є у снах бодай хоч трохи правди?

— Безперечно.

— А чи можна уві сні побачити майбутнє?

Але нараз у Яструба почало клювати, і через десять хвилин, коли він затягнув у човен їхній майбутній обід — чудового сріблясто-синього окуня, про Аренове запитання було забуто.

Пополудні, коли мандрівці відпочивали, сховавшись від палючого сонця під парусиновим тентом, Арен запитав:

— А що нам треба на Лорбанері?

— Те, за чим ми взагалі вирушили в цю подорож, — відповів Яструб.

— У нас на Енладі, — озвався Арен перегодом, — розповідають притчу про хлопчика, чиїм учителем був камінь.

— Он як?.. Ну, і чого ж він у нього навчався?

— Не ставити запитань.

Яструб пирхнув, наче стримуючи сміх, і сів прямо.

— Гаразд! — вигукнув він. — Хоча я зазвичай просто не починаю розмову доти, доки сам не зрозумію того, про що розповідаю. Чому магія більше не діє в Ґорті, і на острові Нарведуен, а, може, й у всіх Широтах? Адже саме це ми намагаємося з'ясувати, чи не так?

— Так.

— А чи знаєш ти давню приказку: "У Широтах всі закони не закони"? Її дуже люблять повторювати моряки, хоча першими цю істину сформулювали чарівники, зауваживши, що магія по-різному виявляє себе в різних місцях. Закляття, що бездоганно діє на Роуку, може перетворитися на звичайнісіньку нісенітницю десь на Іфіші. Мову Створення пам'ятають не скрізь: тут одне слово, там — друге. А плетення чарів за самою своєю суттю тісно пов'язане із землею і водою, з вітрами і сонячним промінням тієї місцини, де виникло закляття. Колись я заплив так далеко на схід, що ні вітер, ні вода не слухалися моїх наказів, бо й самі не знали своїх Істинних імен. Адже світ не має ні кінця, ні краю. Відкрите море сягає найдальших меж відомого людям світу. Але ж за тими межами існують інші світи. Буття безмежне і нескінченне, тож навряд чи можна знайти таке слово, яке б завжди і скрізь зберігало ту саму істинну ваговитість і силу. Звісно, за винятком Першого Слова, яке промовив Сеґой, створюючи все суще, та Останнього Слова, якого ще ніхто і ніколи не вимовляв, і не вимовить, доки не почнеться доба Загальної Руїни… Тож навіть у нашому світі, на тих десятках островів Земномор'я, які ми знаємо, існує безліч відмінностей, загадок і дивовиж. А найбільше таємниць — саме у Південних широтах. У Внутрішніх землях мало хто із чарівників може похвалитися знайомством із південцями. Тутешні люди не надто прихильні до чаклунів, оскільки володіють (принаймні, вони в цьому переконані) якоюсь власною, особливою, магією. Але ніхто цього достеменно не знає — можливо, південці ніколи не знали і досі до пуття

не розуміють, що таке магія. Якщо це справді так, то знищити чи бодай ослабити мистецтво Високої Магії було б тут набагато легше, ніж, скажімо, у Внутрішніх землях, де маги ніколи не втрачали своєї сили й авторитету. У такому випадку цілком можна зрозуміти різні оповідки про те, як магія занепала на півдні Земномор'я. Адже будь-яка наука чи мистецтво — це розчищене людьми повноводне річище, яке повнять наші вчинки. І що дріб'язковіші людські справи, тим мілішає ріка, збивається, а то й просто замулюється її течія. Ось так ота товстуха у дзеркальному капелюсі, загубивши свій чарівний хист, вважає, що ніколи його і не мала. Отак і Хейр жує свій дурман і вірить у те, що він дістався туди, де ще не бував жоден великий маг, хоча насправді він дійшов лише до межі, де закінчуються сни… Але що він знає про мету своїх вилазок у темінь? І куди, врешті-решт, зникли його чарівна сила і мудрість? Гадаю, у Ґорті ми побачили достатньо багато. Тепер ми пливемо на південь, до Лорбанері, й поглянемо, чим займаються тамтешні чарівники, спробуємо знайти те, що ми шукаємо. Тебе влаштовує така відповідь?

— Так, але…

— Тоді дозволь своєму "каменеві" трохи помовчати! — сказав маг.

Зіпершись спиною на щоглу, Яструб дивився кудись у море, на захід, а човен невпинно прямував на південь під спекотним полуденним небом. Чарівник просидів, не поворухнувшись, кілька годин. За цей час Арен устиг кілька разів скупатися, беззвучно пірнаючи у воду з корми "Світозора" — юнак намагався не потрапляти на очі Яструба, котрий, здавалося, обіймає поглядом не тільки захід моря та примарну лінію небокраю, а й синяву неба та потойбіччя світу.

Урешті-решт Яструб перервав свою похмуру мовчанку, хоча й говорив дуже мало, часом обмежуючись єдиним кинутим словом. Арен був вихований так, що швидко збагнув, який настрій крився за ввічливістю і стриманим самовладанням співрозмовника. Відчувши, який

тягар лежить на серці у його попутника, юнак більше ні про що його не розпитував.

Вечоріло.

— Якщо я заспіваю, це не завадить тобі думати? — запитав Арен.

Яструб спробував пожартувати:

— Це залежить від того, як ти співатимеш.

Арен сів, спершись спиною на щоглу, і заспівав. Голос його вже не був таким дзвінким і чистим, як кілька років тому вдома в Берилі, коли з ним займався вчитель музики, вправно перебираючи тонкими пальцями струни арфи. Тепер найвищі ноти виходили в Арена дещо хрипкуватими, зате його голос поглибшав і став схожим на звук віоли, чистий і печальний. Юнак співав "Плач за Білим чародієм" — пісню, що її склала Ельфаран, коли дізналася про загибель Мореда й очікувала на власну смерть. Цю пісню співають нечасто, та й співати її нелегко. Яструб слухав, як молодий голос, сильний, упевнений і сумовитий, ширяв між червоним призахідним небом і морем, і нараз сльози затуманили його погляд.

Доспівавши пісню, Арен на якийсь час затих, а тоді знову заспівав, але тепер уже взявся до легших, веселіших пісеньок, намагаючись не потривожити великої краси непорушного повітря, могутнього моря і присмеркового світла, які передували ночі.

Коли він замовк, усе навколо неначе завмерло. Вітер ущух, хвилі втишилися, тільки ледь чутно порипувала дерев'яна обшивка човна. Над тихим морем одна за одною займалися чисті зорі.

— Поглянь, маяк! — раптом вигукнув Арен і за хвилину запитав: — А може, це зірка?

Яструб мовчки поглянув на південний обрій, а тоді сказав:

— Я думаю, що це, либонь, зірка Гобардон. Її видно лише в Південних широтах. "Гобардон" означає "корона". Куремкармерук учив нас, що якщо плисти весь час на південь, то неодмінно побачиш іще вісім яскравих зірок, розташованих під Гобардоном. Разом вони утворюють велике сузір'я. Дехто вважає, що воно нагадує людину, котра біжить, інші кажуть, що це руна "Аґнен". Руна Кінця.

Вони дивилися, як зірка Гобардон ясно і спокійно сяє в небесах над мінливим морським обрієм.

— Ти співав пісню Ельфаран так, наче сам пережив її горе, і зумів передати її почуття й мені, — озвався Яструб. — З усіх історій Земномор'я мене завжди найбільше зворушувала ця. І велика мужність Мореда у хвилину відчаю, і Серіадх, народжений потойбіч відчаю, — добрий і милосердний король. І вона, Ельфаран. Навіть коли я скоїв найбільше зло у своєму житті, то й тоді мені здавалося, що я звертаюся до її вроди; і я бачив її — так, на якусь мить Ельфаран таки з'явилася перед моїми очима...

Холодний дрож пробіг по Ареновій спині. Він проковтнув клубок у горлі і принишк, не спускаючи очей із розкішної і зловісної зірки, жовтої, наче топаз.

— А кого з героїв давнини ти шануєш найбільше? — запитав чарівник, і Арен відповів:

— Ерет-Акбе.

— Так, він і справді був найвеличнішим з-поміж них.

— Але я найчастіше думаю про його смерть — самотню смерть після двобою з драконом Ормом на березі Селідору. Ерет-Акбе міг би володіти всім Земномор'ям, натомість обрав собі ось таку долю.

Вони ще трохи посиділи, думаючи кожний про своє. Потім Арен, все ще не зводячи очей із жовтої зірки Гобардон, запитав:

— Отже, це правда, що мерців можна повернути до життя, вдавшись до сил магії?

— Так, скориставшись чарами, що викликають душі мертвих. Але такі закляття застосовують дуже рідко, а я взагалі маю великі сумніви стосовно того, чи їх взагалі варто застосовувати. У цьому зі мною погоджується Майстер-Приворотник. До речі, такими чарами найбільше цікавилися на острові Пельн. Скажімо, тисячу років тому тамтешній Сірий Маг викликав душі великих героїв і чаклунів, навіть душу самого Ерет-Акбе, на нараду до володарів Пельну, щоби спитатися, як воювати, як керувати. Але поради небіжчиків — не для живих людей. Тож зрештою Пельн занепав, а Сірий Маг мусив податися у вигнання.

— То що, ці чари — суцільне зло?

— Я б сказав, що не зло, а нерозуміння. Хибне тлумачення істини. Адже життя і смерть — це, по суті, дві сторони одного явища. І все ж таки їх не можна ані розділяти, ані ототожнювати.

— Отже, тепер більше ніхто не вдається до таких заклинань?

— Я знав тільки одного чоловіка, котрий вільно користувався ними, незважаючи на ризик потрапити у біду. А це й справді небезпечно!

— І хто той чоловік? — запитав Арен.

— Він жив у Хавнорі. Його вважали звичайним чаклуном, але насправді він з веління долі був великим магом. Своїм хистом він заробляв собі на життя, являючи кожному, хто готовий заплатити, їхніх покійних рідних, друзів та знайомих. Полохливі тіні небіжчиків, викликані із сивої давнини, просто таки роїлися у його домі. Я сам бачив, як він викликав із потойбічного світу мого давнього наставника Немерле, котрий був Архімагом за часів моєї юності. Викликав просто заради розваги, забавляючи публіку! І дух великої людини з'явився на його поклик, як пес до господаря. Я розлютився і викликав того блюзніра на двобій. Тоді я ще не був Архімагом. Я сказав йому: "Ти змушуєш мертвих з'являтися у твою оселю, а сам ти готовий до них навідатися?" І я змусив його рушити за мною у потойбічний світ, хоча він щосили впирався, змінював подобу за подобою і ридма ридав у смертній пітьмі.

— Ти вбив його? — приголомшено прошепотів Арен.

— Ні! Я примусив його піти за мною у потойбіччя, а потім відвів назад. Ох, як же він боявся! Чоловік, котрий із такою легкістю прикликав до себе мертвих, більше, ніж будь-хто з тих, кого я знав, боявся смерті — власної смерті. А біля кам'яної стіни... Утім, я й так розповів тобі більше, ніж належить знати новачкові.

У густих сутінках очі мага гостро зблиснули, він поглянув Аренові просто у вічі і юнак зніяковів.

— Зрештою, це не має значення, — продовжив Архімаг. — Є там кам'яна стіна, якраз на межі потойбічного світу. Через неї душа померлого переступає, коли прямує у Пустельний край, а жива людина може повернутися назад, якщо, звісно, знає дорогу. Так-от, біля кам'яної стіни той чарівник упав на землю, скорчився, хапався руками за каміння — по той бік, де життя, — плакав і стогнав. Я змусив його піти далі. Мені було гидко дивитися на нього. Звісно, тоді я мав би вже зрозуміти, що пора зупинитися, та мене охопили сліпа лють і марнославство. Він був сильним, а мені страшенно хотілося довести, що я таки сильніший.

— А що він робив потому… коли ви повернулися?

— Плазував по землі і присягався більше ніколи не вдаватися до давніх чарів острова Пельн. Відтоді я нічого про нього не чув. Із Хавнору він подався кудись на захід, може, навіть і на Пельн. Коли я з ним зазнайомився, він уже був сивим, хоча й залишався ще дуже спритним і сильним довгоруким чоловіком, схожим на циркового борця. Мабуть, тепер його вже немає серед живих. А я ж навіть імені його не можу пригадати.

— Його Істинного імені?

— Ні! Якраз це я добре пам'ятаю… — Яструб замовк і на якусь мить ніби завмер. — У Хавнорі його звали Коб-Павук, — продовжив Архімаг вже іншим голосом, обережно вимовляючи кожен звук.

У цілковитій темряві Арен не міг розгледіти Яструбового обличчя. Він обернувся і втупив погляд у жовту зірку, що сяяла високо над обрієм. Її промені, тонкі, як павутиння, слалися по воді.

Помовчавши трохи, маг сказав:

— Як бачиш, не тільки уві сні нам доводиться бачити те, що має статися. Це часто відкривається нам у тому, що вже давно минуло. І нерідко сказане видається нам нісенітницею, бо ми не хочемо усвідомлювати істинного значення промовлених слів.

ЛОРБАНЕРІ

Лорбанері вони побачили ще здалеку. Він був яскраво-зеленим, смарагдовим, як той мох, що ріс навколо фонтану у дворі Обителі Мудреців. Коли вони підпливли ближче, із суцільної зелені почали вимальовуватися листя і стовбури дерев, темні тіні під ними, дороги та будинки, а потім і обличчя, і барвисте вбрання людей, і курява над

шляхами — словом, усе, що перетворює будь-який острів на людський осідок. І все ж зелений колір тут явно панував над іншими, адже скрізь, де не було людей і будівель, росли низенькі деревця хурба, листям яких живиться гусінь метеликів-шовкопрядів. Мешканці Лорбанері жили з продажу шовку, а ткати тут уміють і чоловіки, і жінки, і діти. У сутінках небо над островом аж кишить дрібними сірими кажанами, які поїдають гусінь шовковицевого шовкопряда. Однак із ними тут ніхто не бореться, позаяк мешканці Лорбанері вважають убивство сірого кажана поганою прикметою — мовляв, якщо вже люди живуть чужим коштом, користаючи з праці шовкопрядів, то кажани й поготів мають на це право.

Тутешні будинки, з їхніми крихітними віконцями у майже глухих стінах, виглядали доволі кумедно; їх зусібіч оточували хащі хурба, стовбури яких були геть зеленими від моху та лишайників. Колись то був багатий острів, як і більшість земель у Широтах. Про колишній достаток промовисто промовляли дбайливо пофарбовані та гарно вмебльовані садиби, великі ткацькі верстати, що стояли у численних майстернях; добротні, муровані з каменю причали у гавані Сосари, головного порту Лорбанері, де одночасно могли пришвартуватися кілька торгових галер. Але наразі в порту не було жодного судна. Фарба на будинках поблякла, умеблювання в них помітно постаріло, а ткацькою справою на острові останнім часом переймалися хіба що невтомні павуки.

— Чаклуни? — перепитав міський голова Сосари, невисокий сухий чоловічок. — На Лорбанері немає ніяких чаклунів. Та й бути не може!

— Та невже? — захоплено вигукнув Яструб.

Він сидів у товаристві остров'ян — їх було восьмеро чи дев'ятеро — і потроху цмулив місцеве винце із ягід хурби, не надто хмільне, гіркувате пійло. Йому вже довелося розповісти цим людям про те, що до Південних широт він прибув за так званим емель-каменем, однак цього разу Яструб уже не змінював своєї подоби, тільки звелів Аренові

залишити меч у човні, а чарівна патериця однаково не привертала зайвої уваги. Місцеві жителі попервах здалися їм не надто приязними, але зрештою Архімаг, уміло добираючи слова і теми для розмови, зумів здобути їхню прихильність.

— Дивовижні у вас тут люди, тільки деревами цікавляться, — зауважив Яструб. — А якщо заморозки вдарять?

— Це пусте, — відказав змарнілий чолов'яга, котрий зіщулився на самому краєчку лави.

Поселяни сиділи рядочком, підпираючи спинами стіну корчми, сховавшись під дашком очеретяної стріхи. А просто перед їхніми босими ногами зрошував землю лагідний квітневий дощ.

— Так, заморозки — то пусте! Дощ — оце справжня біда! — підхопив староста. — Від дощу кокони гниють. І якщо вже він почнеться, то ніхто його не зупинить. Та й раніше не могли! — Вочевидь, староста був дуже гостро налаштований супроти магії. Однак дехто з-поміж присутніх думав інакше.

— Раніше о цій порі ніколи не бувало дощів, — сказав один із них. — А втім, тоді старий ще був живим…

— Хто? Старий Мілді? Так він уже давно помер, — відгукнувся староста.

— Його ще Садівником прозивали, — сказав худющий чоловік.

— Точно — Садівником… — підхопив інший. І запала тиша.

У єдиній кімнаті для гостей, що була в тутешньому заїзді, сидів Арен. Він зняв зі стіни стару триструнну лютню з довгою шийкою — такі колись були дуже поширені на "шовковому" острові, — і тепер тихенько

бренькав на ній, намагаючись настроїти. Його музика була тихою, як шепіт дощу.

— На ґортських базарах, — урвав мовчанку Яструб, — я бачив різне дрантя, яке намагалися видати за шовк із Лорбанері. Втім, дещо з того краму й справді було пристойної якості. Однак жодної справжньої шовкової тканини з Лорбанері я там не бачив.

— У нас уже кілька років підряд видалися неврожайними, — пояснив худий. — Мабуть, років зо п'ять…

— Ага, п'ять років минуло якраз напередодні осіннього рівнодення, — приєднався до розмови якийсь старий, — Точнісінько від того дня, як помер старий Мілді. Авжеж, отак узяв та й помер! А він же тоді був молодшим від мене. Та й помер якраз напередодні рівнодення.

— Ет, пусте! Коли бракує шовку, то й ціни на нього зростають, — промовив староста. — Тепер за один сувій синього шовку ми правимо стільки, скільки колись коштували три сувої.

— Воно то так, але кому продавати ті сувої? Де торгові кораблі? Та й теперішня синька нікуди не годиться, — заперечив худий, а відтак вони битих півгодини сперечалися про якість ткацьких барвників.

— А хто у вас тут фарби робить? — запитав Яструб.

Знову завирували пристрасті. З'ясувалося, що найкращими фарбарями на острові з давніх-давен були члени однієї родини, які до того ж називали себе чаклунами. Може, вони й справді колись були чародіями, але тепер, здається, утратили свою майстерність — як влучно зауважив худий чоловічок, "загубили ключі до свого хисту, і ніхто інший не спромігся ті ключі підібрати". Із цим погодилися всі, крім старости. Остров'яни були одностайними в тому, що знамениті блакитні шовки Лорбанері і незрівнянне ясно-червоне "драконове полум'я", з

якого колись шили шати для королев Хавнору, — тепер уже зовсім не такі, як у давнину. Чогось їм бракувало. Чи то дощі завинили, чи барвники, чи й самі майстри шовкового тканння.

— А може, винуваті очі тих, котрим не до снаги відрізнити справжню блакить від синьої глини? — додав кощавий чоловічок і ущипливо поглянув на старосту. Але той не відповів на виклик, і всі знову замовкли.

Легке вино, здавалося, тільки посилило загальну пригніченість остров'ян. Ніхто не прохопився навіть словом, і тільки дощові краплі шемрали серед густого листя дерев, а неподалік тихо шуміло море і в темряві за зачиненими дверима заїжджого двору бринькала лютня.

— Цей твій хлопчисько, він що, вміє співати? — поцікавився староста.

— О так, співати він уміє. Арене, заспівай-но нам що-небудь, синку!

— Я ніяк не можу змусити цю лютню грати трохи бадьоріше, — Арен, усміхаючись, визирнув у вікно. — Їй чомусь хочеться ридати. Що бажаєте послухати, любі господарі?

— Щось новеньке, — пробурчав староста.

Лютня легенько забриніла, коли юнак торкнувся її струн.

— Що ж, гадаю, цієї пісні ви іще не чули, — сказав він і заспівав:

Де прозорі протоки Солеї,

Де похилені віти червоні,

Що свій цвіт осипають на неї,

На чоло її й щоки, солоні

Від тих сліз, що за милим пролила.

Павіть біла і гілка червона —

Чорний смуток терпіти несила…

Прокляну найстрашнішим прокльоном

Тих, що справи ганебні вершили!

Вони так і завмерли — з гіркими, упертими виразами на похмурих обличчях, склавши на колінах грубі, призвичаєні до важкої праці руки. У теплих південних сутінках люди тихо слухали пісню, тужну, як ячання лебедя над холодними водами Її. Лютня вже замовкла, проте вони ще довго сиділи в цілковитій тиші.

— Дивна якась музика, — нарешті озвався хтось із них.

Інший, котрий, вочевидь, самовпевнено вважав Лорбанері центром Всесвіту, заявив:

— Чужинські пісні завжди якісь похмурі і темні.

— А ви нам заспівайте щось своє, — попросив Яструб. — Я б і сам з охотою послухав щось веселеньке. Бо мій небіж завжди співає лише про славних героїв, які давно загинули.

— Ану, дай-но мені лютню, хлопче! Тепер я спробую, — запропонував отой, що нарікав на чужинські пісні. Він прокашлявся і затягнув простеньку пісеньку про баклагу доброго вина, раз у раз вигукуючи:

"Гей, гоп! Ми п'ємо, бо чудово живемо!". Але ніхто чомусь не підхопив його бадьорої співанки, і він вигукував своє "гей, гоп" сам-один.

— Ну от, уже й співати ніхто не вміє, — сердито промовив він перегодя. — А все ота молодь винна, вічно їм кортить щось перекрутити, а давніх пісень і знати не хочуть.

— Та ні, річ не в тому, — заперечив худий. — Просто весь світ сходить на пси. Куди не глянь, скрізь щось не так.

— Авжеж, — прошамотів найстарший з-поміж них. — Щастя покинуло нас, от що! А коли нема талану, то годі й старатися.

Після цих слів розмова якось миттєво згасла. Остров'яни розійшлися по домівках, а Яструб залишився сам на призьбі від вікном їхньої кімнати. І лише тепер Архімаг нарешті розсміявся. Але сміх той був гіркий і невеселий.

До кімнати, у якій з лютнею сидів Арен, увійшла сором'язлива дружина господаря заїзду і постелила подорожанам на підлозі; потім вона пішла, а мандрівці вляглися спати. Однак на кроквах під високою стелею аж кишіло кажанами. Вони цілісіньку ніч пронизливо верещали і вилітали крізь незасклені вікна. Лише на світанку кажани нарешті повернулися "додому" і затихли, повиснувши на кроквах головами вниз.

Мабуть, через метушню кажанів Арен спав кепсько. Йому вже досить давно не доводилося спати на березі, тому тіло відвикло від нерухомості землі. У напівдрімоті юнакові здавалося, ніби твердь під ним хитається, хитається... а потім починає щезати, провалюватися... і він прокидався від жаху. Коли ж Арен, нарешті, заснув по-справжньому, то знову опинився прикутим до лави у трюмі невільницької галери. Поруч сиділи інші раби, але всі вони були мертвими. Він рвонувся із цього сну ще лютіше, ніж із попереднього, але щойно отямившись, знову провалився у цю нестерпну змору. Зрештою, йому наснилося, що

він залишився на галері сам-один, закутий у кайдани, не маючи сил навіть поворухнутися. А потім якийсь дивний монотонний голос наказав йому: "Звільнися від кайданів". Юнак спробував звестися на ноги, і це йому вдалося. А відтак опинився посеред неозорого похмурого пустирища, над яким важко нависло захмарене небо. І в самій цій місцевості, і в задушливому повітрі над нею витав первісний жах. І Арен опинився в осередді цього жаху, не знаючи, як йому вибратися звідси. Ніде навколо не було ні стежок, ні доріг, але він усвідомлював, що йому належить знайти рятівний шлях із цієї дикої пустелі, яка, здавалося, не має ні кінця, ні краю... Він спробував кудись іти, але спіткнувся і прокинувся.

Незабаром почало світати, тож вони встали разом із сонцем і трохи перегодом рушили у місто. Яструб щиро розпитував людей про емель-камінь. Хоча ніхто з тутешніх мешканців до пуття не знав, що це за камінь, зате в кожного була своя думка стосовно того, де його шукати. Вони завзято сперечалися, а Яструб уважно дослухався до їхніх розмов, намагаючись дізнатися про зовсім інші речі — адже насправді емель-камінь його анітрохи не цікавив. Зрештою, вони з Ареном вийшли на дорогу, котру вказав їм староста, і рушили до кар'єру, в якому добували синювату глину для фарбування шовку. Однак на півдорозі Яструб звернув убік.

— Десь тут має бути будинок, — пояснив він. — Вони казали, що оті фарбарі, які колись були чарівниками, а потім утратили свою магічну силу, живуть десь неподалік.

— А який сенс розмовляти з ними? — запитав Арен, котрий іще надто добре пам'ятав Хейра.

— Звідкись же почалися тутешні негаразди, — різко урвав його маг. — Десь же має бути точка відліку. Тож мені потрібен провідник, котрий знає дорогу туди, де почалося це лихоліття!

Сказавши це, Архімаг рушив далі. Арен зітхнув і поплентався за ним.

Будинок фарбарів стояв осторонь від людей, його зусібіч оточували хурбові хащі. Колись то була чудова кам'яна будівля, але тепер і сам дім, і дерева навколо нього мали вельми занедбаний вигляд. Вицвілі шовкові кокони, що їх не змогли чи не захотіли позбирати господарі, висіли на обгризеному гусінню гіллі, а землю навколо дерев укривав грубезний шар мертвих личинок і метеликів. Навколо стояв сморід гнилості, і щойно вони опинилися у гущавині цих здичавілих нетрів, Арен раптом ясно пригадав те жахіття, яке снилося йому минулої ночі.

Вони ще не встигли зійти на ґанок, як двері відчинилися і з дому вискочила розпатлана сива баба. Вона розлючено витріщила на мандрівців підозріло червоні очі, а тоді загорлала на всі заставки:

— Ану геть звідси, хай вам грець, злодіяки, брехуни безсоромні, недоумки кляті! Геть, кажу, геть! Трясця вашій матері!

Яструб зупинився, стежачи за жінкою здивованим поглядом, а тоді якось дивно повів рукою і промимрив:

— Оминай нас!

Помітивши це, жінка замовкла і витріщилася на нього.

— Навіщо ти це зробив?

— Щоби відвести твої прокльони.

Вона ще раз зміряла його пильним поглядом, а тоді хрипко спитала:

— Чужинці, мабуть?

— Так, ми з Півночі.

Жінка підійшла ближче. Спочатку Арен ладен був подражнитися з крикливою старою, котра репетує не своїм голосом, стоячи на ґанку, але тепер, коли він роздивився її краще, йому стало трохи ніяково. Її вбрання було брудним і неохайним, з рота тхнуло, а в очах застиг болісний вираз.

— Я більше не маю сили, щоб тебе зурочити, — сказала вона. — Не маю сили. — Жінка повторила Яструбів жест. — У ваших краях це ще й досі діє?

Яструб ствердно кивнув головою, не зводячи з неї пильного погляду, Вона також свердлила його очима. Нараз вираз її обличчя змінився:

— А де твоя патериця, чужинцю?

— Тут я її не показую, сестро.

— І добре робиш! Інакше місцеві бевзі зацькували б тебе так само, як і мене... Колись я теж мала силу, а тепер утратила її, забувши все, що знала, всі Слова, всі Імена. Вони тонкими, як павутиння, ниточками снувалися через мої очі і рот, зникаючи у безвісті. Здається, десь з'явилася страшна прогалина, крізь яку з нашого світу спливає світло життя, а разом із ним — і слова Істини. Ти знаєш про це? Мій син уже, либонь, очманів, вдивляючись у темряву, щоби віднайти ту кляту прогалину! Тепер він каже, що бачив би краще, якби осліп. Він втратив руку, коли був фарбарем. Адже ми — знамениті фарбарі з Лорбанері! Ось, поглянь! — І вона простягнула до них свої жилаві дужі руки, всуціль поцятковані незмивними барвистими плямами. — Фарби настільки в'їлися в шкіру, що їх уже нізащо не відшкребти, — додала стара. — Зате мізки відмиваються чудово. Добіла. У пам'яті ані сліду не залишиться. То хто ви такі?

Яструб не відповів, лише поглянув фарбарці просто у вічі, але навіть Аренові, котрий стояв осторонь, зробилося трохи моторошно.

Натомість стара, дрібно затремтівши, прошепотіла:

— Здається, я тебе впізнала…

— Авжеж, сестро, адже споріднену душу неможливо не впізнати.

Дивно було бачити, як вона з жахом відсахнулася від чарівника, ніби намагаючись утекти, і водночас простягла до нього руки, ніби збираючись стати перед ним навколішки. Але Яструб міцно схопив її за руку і зупинив:

— Скажи, ти хочеш повернути собі силу, згадати свій хист та Істинні імена? Я можу це тобі дати.

— Ти — Велика Людина, — прошепотіла вона. — Ти — Король Тіней, Володар Мороку…

— Ні, я ніякий не король. Я звичайна людина, простий смертний, і ми з тобою близькі по духу…

— Але ж ти ніколи не помреш?

— Помру.

— Але потім повернешся і житимеш вічно?

— Ні. Цього не може жодна людина.

— Тоді ти не… не та Велика Людина, котра приходить із Мороку, — сказала вона якось збентежено. І поглянула на нього запитливо, але вже без страху. — Але ж ти теж Велика Людина, правда? Як тебе звати?

Суворе обличчя Яструба на мить розпогодилося.

— Цього я не можу тобі сказати, — лагідно відповів він.

— Я відкрию тобі одну таємницю, — сказала стара. Тепер вона вже стояла прямо і дивилася магові просто у вічі; відлуння колишньої гідності знову забриніло у її голосі. — Я не хочу жити, жити і жити вічно. Я б радше воліла згадати всі забуті мною Істинні імена. Але все це в минулому. Імена тепер не мають жодного сенсу. Більше не існує ніяких таємниць. Хочеш дізнатися, як мене звати? — її очі спалахнули. Вона зціпила кулаки, нахилилася до Яструба і прошепотіла: — Моє ім'я — Акарен.

А тоді закричала на повен голос:

— Акарен! Акарен! Мене звуть Акарен! Тепер усі вони знають моє потаємне ім'я, моє Істинне ім'я, і нема більше ніяких таємниць, немає істини, і немає смерті… смерті… смерті… смерті!

Вона викрикувала це слово, схлипуючи і бризкаючи слиною.

— Заспокойся, Акарен.

Жінка затихла. Сльози текли по її брудних щоках і губилися у пасмах розпатланого сивого волосся.

Яструб узяв оте зморшкувате, залите сльозами обличчя у свої долоні і лагідно поцілував жінку в чоло. Вона стояла непорушно, заплющивши очі. Тоді маг нахилився до її вуха, прошепотів щось Істинною Мовою, ще раз поцілував фарбарку в чоло і відпустив.

Жінка розплющила очі і якийсь час дивилася на нього здивованим і дещо безтямним поглядом — так немовля дивиться на матір. Відтак вона повагом розвернулася і побрела до будинку, увійшла всередину і, не промовивши ані слова, щільно зачинила за собою двері.

Яструб також мовчки розвернувся і рушив назад до дороги. Арен подався за ним, не наважуючись докучати йому запитаннями. А втім, невдовзі маг сам зупинився посеред занедбаного саду і сказав:

— Я забрав у неї колишнє Ім'я і нарік її новим найменням. А це якоюсь мірою все одно, що заново народитися. Більше я не міг їй нічим зарадити.

Яструбів голос звучав напружено і глухо.

— Вона була справжньою чарівницею. Не просто відьмою чи знахаркою, — продовжував він далі. — Свою силу і хист ця горда жінка поклала на вівтар служіння прекрасному. У цьому було все її життя. Але тепер усе пішло шкереберть.

Маг раптом різко повернувся і пішов геть у гущавину саду. Арен чекав його на осонні, розуміючи, що Яструб просто не хоче ділитися з ним тягарем своїх переживань. Але у своїй душі юнак, звичайно, щиро співчував старшому товаришеві.

За якийсь час Яструб повернувся до Арена. Вони мовчки рушили далі у зеленому затінку дерев. Припікало сонце. Зволожена нічним дощем земля вже висохла, і курява клубочилася під їхніми ногами. З самого ранку цей день здавався Аренові похмурим і сумним — затьмареним спогадами про жахливі сни. Але тепер юнак щиро тішився сонячним теплом і мерехтливою грою тіней, він з охотою крокував поруч із Яструбом, відкинувши безплідні роздуми стосовно мети їхньої мандрівки. А втім, такий настрій видавався йому цілком доречним, адже вони й справді не дізналися нічого нового.

Решту дня подорожани згаяли у кар'єрі, балакаючи з рудокопами. Потім трохи посперечалися з ними про ціну кількох камінчиків, які, якщо вірити тутешнім знавцям, були справжнім емелем. Щоправда, коли мандрівці, осяяні промінням призахідного сонця, поверталися до Сосари, Яструб зауважив:

— Насправді це блакитний малахіт, але я не думаю, що бодай хтось у Сосарі на цьому розуміється.

— Дивні тут люди, — відгукнувся Арен. — Завжди вони щось переплутають. Той кощавий дядько вчора правильно сказав, що не кожен зуміє відрізнити блакить від синьої глини. Вони скаржаться на лихоліття, але не пам'ятають, коли воно почалося; нарікають, що робота не клеїться, а самі навіть не пробують щось змінити. Їм байдуже, хто ти: чарівник чи ремісник — так, наче між ремеслом і мистецтвом магії немає ніякої різниці! Все для них однакове — сіре і невиразне.

— Авжеж, твоя правда, — замислено промовив маг, утягнувши голову в плечі, як справжній яструб. Попри невисокий ріст, його крок був доволі широким. — Але чого ж їм все-таки бракує?

— Смаку до життя, — не вагаючись відповів Арен.

— Маєш рацію, — погодився Яструб і знову задумався. Небавом, після нетривалої мовчанки, він продовжив: — Хлопче, я радий, що ти зумів висловити мої думки. Стомився я, і голова працює кепсько. Щось тлить моє серце від самого ранку, відколи ми поговорили з тією жінкою, котра колись звалась Акарен. Я терпіти не можу руїни і хаосу. І ворога мені не треба. Але якщо вже у мене конче повинен бути ненависник, то я принаймні не хотів би марнувати своє життя, тиняючись світами і шукаючи із ним зустрічі. Метою пошуку має бути щось цінне, а не всяка мерзота!

— Це ви про свого ворога, мій пане? — запитав Арен.

Яструб ствердно кивнув головою.

— І коли та жінка говорила про Велику Людину, Володаря Тіней, то…

Яструб знову кивнув.

— Гадаю, що так, — погодився він. — Здається мені, що ми досягнемо мети своєї подорожі, коли відшукаємо не лише джерело лихоліття, а й людину, котра ним "опікується". Те, що зараз коїться на цьому острові, — Зло, справжнісіньке Зло. Люди розгубили майстерність, утратили гідність, скрізь панує похмуре спустошення. Тутешнє лихоліття, без сумніву, є наслідком чиєїсь злої волі. Але це зло безпосередньо не пов'язане з островом — насправді зловмисника не обходили ані ці люди, ані Акарен, ані шовки Лорбанері. Слід, по якому ми йдемо, нагадує вирву від гарби, що зірвалася з кручі в урвище і викликала лавину.

— А чи не могла ця Акарен розповісти тобі докладніше про цього ворога: хто він, і де його шукати, і чого йому треба?

— Зараз не варто її розпитувати, Арене, — тихо і сумовито відповів чарівник. — Звісно, вона могла би розповісти багато цікавого! Світло мудрості ще й досі пробивається крізь імлу її шаленства. Але я мусив дати їй спокій — вона занадто страждала.

Раптом позаду почулося чиєсь тупотіння. Арен обернувся. Їх наздоганяв якийсь чоловік. Непевне світло призахідного сонця, дорожня курява і руда розпатлана чуприна утворювали навколо голови незнайомця кривавий ореол, а його довжелезна тінь, немов якась фантастична істота, вистрибувала серед дерев, що росли обабіч дороги.

— Стривайте! — кричав він. — Стійте! Я знайшов! Я знайшов!..

Він нарешті наздогнав їх. Спершу Арен навіть сягнув рукою туди, де донедавна було руків'я меча, потім лапнув порожнечу там, де колись висів ніж, а тоді юнак якось несамохіть стиснув пальці в кулак — він діяв блискавично, не роздумуючи.

Незнайомець був на голову вищим від Яструба, доволі кремезним і плечистим. Засапавшись, він дико, наче божевільний, вирячував очі і все повторював: "Я знайшов, знайшов!", аж поки Арен суворим погрозливим тоном не гаркнув: "Чого тобі треба?" — і не рушив на нього, намагаючись відтіснити шаленця подалі від Архімага.

Незнайомець спробував обминути юнака та підступити до Яструба з іншого боку. Проте Арен знову перегородив йому шлях.

— Ти, мабуть, один із фарбарів Лорбанері? — сказав Яструб.

Почувши ці слова, Арен зрозумів, що поводився по-дурному, намагаючись захистити свого товариша. Він відступив убік, пропустивши незнайомця, котрий уже перестав задихатися та розмахувати здоровенними, поплямленими фарбою руками. Чоловік заспокоївся і кивнув у відповідь.

— Я був фарбарем із Лорбанері, — уточнив він, — але тепер не можу більше займатися цим ремеслом. — Він скоса глипнув на Яструба, усміхнувся і труснув рудою чуприною. — Це ти забрав Ім'я у моєї матері. Тепер я не впізнаю її, а вона — мене. Мати й досі любить мене, хоч і покинула мене. Вона померла.

Аренове серце болісно стислося, але нараз він помітив, що Яструб заперечливо хитає головою.

— Ні, ні, — сказав чаклун, — вона не померла.

— Але помре. Вона помре!

— Авжеж. Усі живі створіння рано чи пізно помирають, — відказав маг.

Фарбар, здавалося, якийсь час намагався розгадати приховане значення Яструбових слів, а тоді підійшов впритул до мага, схопив його за плече, нахилився до вуха і голосно зашепотів:

— Я знайшов діру у пітьмі. Там, біля неї, стояв Король. Він стежить за нею, він — володар пітьми. У нього в руці був крихітний вогник, свічечка. Він дмухнув — і вона згасла. Знову дмухнув — і вона зайнялася! Зайнялася!

Яструб не пручався. Він просто запитав:

— Де ж ти був, коли бачив усе це?

— У своєму ліжку.

— Спав?

— Ні.

— Ти побував за Стіною?

— Ні, — відповів фарбар, скривившись так, наче йому раптом стало дуже незатишно. Він відпустив мага і відсахнувся від нього. — Ні, я… Я не знаю, де це було… Але я можу знайти це місце… Хоч і не знаю де.

— Саме про це я й хотів би дізнатися, — пояснив Яструб.

— Я можу допомогти тобі.

— Як?

— У тебе є човен. Ти приплив сюди і збираєшся плисти далі. Рушите на захід? Якраз туди вам і треба. Там починається стежка, якою Він приходить у наш світ. Приходить, тому що Він — живий, а не дух чи примара, які перебираються через Стіну на цей бік. Ні, у Нього є живе тіло! Невмируща плоть! Я сам бачив, як у темряві від Його подиху коливається полум'я свічки. Я бачив це на власні очі! — Обличчя фарбаря змінилося: у золотавому промінні вечірнього сонця воно здавалося диким і майже прекрасним. — Я знаю, що Він переміг смерть, адже колись я також був магом! І ти також це знаєш, і збираєшся піти туди… Тож візьми мене із собою.

Вечірнє світло осяяло і Яструбове обличчя, проте він навіть бровою не повів.

— Так, я справді хочу дістатися туди, — сказав він сухо.

— Дозволь мені піти з вами!

Яструб коротко кивнув.

— Якщо будеш на місці, коли ми відпливатимемо.

Фарбар ще трохи позадкував і пильно поглянув на чаклуна. Його досі збуджене обличчя поступово захмарювалося; погляд став дивним, похмурим — здавалося, розум намагається пробитися крізь вихор слів, почуттів і видінь, які бентежать його душу. Врешті-решт фарбар мовчки обернувся і побіг геть, щезнувши у мареві пилу, що висів над дорогою. Арен зітхнув із полегкістю.

Яструб і собі зітхнув, але було очевидно, що йому аж ніяк не полегшало.

— Що ж, — зауважив він, — де дивні дороги, там і дивні проводирі. Ходімо, хлопче!

— Ти ж не візьмеш його з нами? — з надією запитав Арен, ідучи поряд.

— Це залежатиме від нього.

"І від мене теж!" — подумав юнак, раптово розсердившись. Але вголос не промовив нічого, і мандрівці мовчки рушили далі.

У Сосарі їх зустріли непривітно. На такому крихітному острівці, як Лорбанері, про будь-яку подію негайно стає відомо кожному, тож, поза всяким сумнівом, хтось бачив, як чужинці звернули з дороги до будинку фарбарів і як розмовляли із безумцем. Тепер господар заїзду поводився з ними доволі безцеремонно, а його дружина сахалася від постояльців, немов від пошесті. Увечері, коли остров'яни знову зібралися на посиденьки під стріхою, то спершу навіть намагалися робити вигляд, що не помічають чужинців, розважаючись власними невигадливими жартами та побрехеньками. Проте невдовзі їм, либонь, набридло вдавати безтурботні веселощі. Запала довга німа тиша, аж поки врешті-решт староста не запитав Яструба:

— Ну що, знайшов ти свій синій камінь?

— Авжеж, дещо знайшов, — ввічливо відповів Яструб.

— То, мабуть, Сеплі показав тобі, де шукати!

— Га, га, га! — зареготали місцеві поціновувачі витонченої іронії.

— Сеплі — це, мабуть, отой рудий, якого ми зустріли на дорозі?

— Недоумкуватий. Вранці ви навідувалися до його матері.

— Я шукав чарівника, — пояснив Яструб.

Змарнілий чоловік, котрий сидів поруч із ним, сплюнув у темряву:

— А навіщо?

— Я гадав, що чарівник допоможе мені знайти те, що я шукаю.

— Люди припливають на Лорбанері, щоби купити шовк, — озвався староста. — А за камінням сюди нічого їздити! І за магією також… Нас не цікавлять всі оті шахрайські дива та чарівне ошуканство! Тут живуть чесні люди, які заробляють на життя чесною працею.

— Атож! Саме так! Він правду каже! — підхопили інші.

— І нічого тут нишпорити всіляким зайдам, що пхають свого носа куди не слід!

— Правильно, правильно! — підтримав старосту цілий хор голосів.

— Та якби в наших краях знайшовся хоч один тямущий чаклун, то ми б і його навчили якогось пристойного ремесла! Але ж чаклуни про чесну працю й уявлення не мають!

— І чого б вони могли у вас навчитися? — різко запитав Яструб. — Ваші майстерні давно спорожніли, сади занедбані, а про славні тутешні шовки скоро тільки згадка залишиться! Чим ви взагалі займаєтеся тут, на Лорбанері?

— Ми робимо свою справу! — огризнувся староста, аж раптом у розмову втрутився худий.

— А скажи-но, чому це торгові кораблі обминають наш острів? Може, тому, що наше теперішнє тканння не порівняти з шовками давніх майстрів?

Його слова спричинили справжню бурю. Зчинився неймовірний гамір, староста почав розмахувати кулаком перед самісіньким носом Яструба, хтось схопився за ножа. У повітрі запахло бійкою. Арен напружено дивився на Яструба, сподіваючись, що той скористається магічною патерицею і змусить всю оту наволоч вгамуватися. Але Яструб продовжував сидіти на призьбі, наче нічого й не сталося, не зводячи з остров'ян спокійного погляду і незворушно вислуховуючи їхні погрози. І поступово люди затихли, немов їх нараз покинула лють (так само як раніше — безглузді веселощі). А відтак вони почали поволі розходитися, наче собаки після бійки: одні — гордо випнувши вперед груди, інші — підібгавши хвоста.

Коли мандрівці залишилися самі, Яструб підвівся, зайшов до кімнати, в якій вони зупинилися, і довго пив із глиняного жбана, що стояв за дверима.

— Ходімо, хлопче, — сказав він зрештою. — Наразі з мене досить!

— До човна?

— До човна!

Яструб залишив на підвіконні пару срібних монет, заплативши за нічліг, і зібрав свої речі. Арен стомився, йому хотілося спати, проте, окинувши поглядом брудну та непривітну кімнату з безліччю кажанів, що кишіли на кроквах, юнак згадав минулу ніч, і ноги самі понесли його за Яструбом. До того ж, подумав він, прямуючи однією з темних вуличок Сосари, якщо вони відпливуть саме зараз, то божевільний фарбар Септі не зможе пристати до їхнього гурту. Одначе Септі уже чекав їх на березі.

— Отже, ти вирішив плисти з нами? — сказав чаклун. — Гаразд, тоді ласкаво просимо на борт "Світозора"!

Не зронивши й слова, Сеплі заплигнув у човен і зіщулився під щоглою, немов здоровенний кудлатий пес. І тут Аренові урвався терпець.

— Але ж, мій пане! — обурився юнак. Яструб обернувся до нього; вони стояли віч-на-віч над водою. — Я знаю, вони всі тут збожеволіли, але ж вам не бракує здорового глузду! Навіщо ви берете його із собою?

— Він буде проводирем.

— Проводирем?.. Куди ж він нас поведе — до цілковитого божевілля? Чи, може, до смерті? Щоб ми потонули або сконали від ножа, встромленого у спину?

— Так, він поведе нас до смерті, але я поки що не знаю, якою дорогою.

Арен гарячкував. Яструб, хоч і відповідав йому спокійно, та все ж насилу стримував гнів: він не звик, щоби його допитували, і не збирався звітувати перед юнаком. Ще тоді, на запилюженій дорозі, спробувавши захистити Архімага від атаки безумця, Арен зрозумів, наскільки марними і безглуздими є його зусилля. Усвідомлення цього остаточно зіпсувало юнакові настрій, а від любові та відданості, які надихали його ще сьогодні вранці, тепер не залишилося й сліду. Аренові було не під силу захистити Яструба. Йому навіть не було дозволено приймати самостійні рішення. Він нічогісінько не знав про мету їхніх пошуків. Його просто вели за руку, безтямного та безпорадного, як дитину. Але він уже давно не вважав себе дитиною!

— Мій пане, я не хочу сваритися з вами, — сказав Арен, намагаючись говорити крижаним тоном. — Але це… це просто розумом не осягнути!

— Так, це й справді розумом не осягнути. Ми прямуємо туди, де розум безсилий. То ти підеш зі мною чи ні?

Від гніву Аренові аж сльози на очі набігли.

— Я вже давно сказав, що піду з вами куди завгодно і служитиму вам. Я не порушую свого слова!

— Оце добре, — похмуро сказав чаклун і відвернувся. Але за мить знову поглянув юнакові у вічі. — Арене, ти дуже потрібен мені, а я — тобі. І от що я скажу: я переконаний у тому, що ми йдемо тим шляхом, який тобі визначила доля. І ти мусиш пройти цей шлях — але не тому, що заприсягнувся служити мені, а тому, що цей шлях був твоїм іще до того, як ми з тобою зустрілися, до того, як ти прибув на Роук, і навіть до того, як покинув Енлад. Ти не можеш ні звернути з цього шляху, ні повернути назад.

Голос мага, як і раніше, був похмурим і суворим. І Арен відповів йому не менш похмуро:

— Як же я можу повернути назад, не маючи човна? Та ще й опинившись тут, на самому краю світу?

— То це, по-твоєму, край світу? Ні, до нього ще дуже далеко. Але, можливо, нам таки доведеться там побувати.

Арен стримано кивнув і стрибнув у човен. Яструб підняв вітрило і наповнив його чар-вітром. Щойно вони вийшли з порожньої гавані Лорбанері, як стало прохолодніше. Подув свіжий північний вітер, а коли човен, огинаючи острів, рушив на південь, молочно-біла повня простелила срібну стежину просто перед очима мовчазних подорожан.

ШАЛЕНЕЦЬ

Божевільний, фарбар із Лорбанері тихо сидів у човні, спершись на щоглу й обхопивши руками коліна. Його скуйовджена руда чуприна при місячному сяйві здавалася геть чорною. Яструб, накрившись ковдрою,

задрімав на кормі. Жоден із них не ворушився. Натомість Арен сторожко чипів на носі човна, бо заприсягнувся самому собі, що чатуватиме цілу ніч. Якщо Яструбові хочеться вірити, що їхній божевільний попутник не зашкодить ні йому самому, ні Аренові і не нападе на них серед ночі, то нехай собі вірить. Але він, Арен, теж дещо тямить і має власну думку з цього приводу, а коли так, то він і сам подбає про власну безпеку.

Проте ніч виявилася надто довгою і тихою. З неба невпинно лилося місячне світло. Зіщулившись під щоглою, голосно хропів Сеплі. Човен м'яко прямував уперед, і Арен мимоволі занурився у сон. Але тієї ж миті прокинувся. І побачив, що місячна повня майже не зрушила з місця. Тоді юнак вирішив припинити своє жертовне пильнування, вмостився зручніше і міцно заснув.

Майже відразу йому приснився сон — один із тих, до яких Арен уже встиг звикнути за час їхньої подорожі. Невдовзі у дрімотній свідомості юнака завирували уривчасті, але напрочуд приємні та життєрадісні образи. Йому ввижалося, що замість щогли на "Світозорі" виросло могутнє дерево, вкрите густим смарагдовим листям. Відтак човен зусібіч оточили лебеді — вони пливли поряд, б'ючи по воді дужими крилами. Далеко попереду над синьо-зеленим морем мріли білі вежі незнайомого міста. А ще за якусь мить Арен чомусь опинився в одній із тих веж — він легко і жваво підіймався крученими сходами. Сни змінювалися, повторювалися та чергувалися, не залишаючи у пам'яті навіть сліду. І раптом він знову опинився посеред огорнутого жахними сутінками пустища, і, як і раніше, в душі юнака знову зародився колишній страх, що розростався, міцнів, аж поки йому не перехопило подих. Але Арен уперто йшов уперед — він відчував, що мусить рухатися далі. Минуло доволі багато часу, допоки хлопець нарешті не зрозумів, що тут іти вперед — означає кружляти по колу, щоразу повертаючись на те саме місце. І все ж звідси однаково треба було якось вибиратися. Причому — негайно! Тож Арен кинувся бігти. Він мчав щодуху, а кола тим часом дедалі вужчали, земля дибилася під ногами, перетворюючись на крутосхил. Сутінки густішали, а він біг і біг — наче над краєм урвища, вздовж берегів велетенської вирви, яка поступово

засмоктувала його кудись у темряву. І, щойно збагнувши це, Арен раптом втратив рівновагу, заточився й упав…

— Що сталося, Арене? — почувся з корми голос Яструба. (Недавно почало світати, море було напрочуд спокійним).

— Нічого.

— Наснилося щось страшне?

— Та ні, пусте!

Арен дуже змерз, до того ж правиця, яку він відлежав уві сні, затерпла і боліла. Він заплющив очі й подумав: "Яструб завжди на щось натякає, а однак не каже мені, куди ми насправді пливемо, і навіщо, і чому саме я повинен туди плисти. Тепер ще й цього навіженого з собою взяв… А втім, хто з нас божевільніший — цей фарбар чи я сам? Хіба я не погодився податися світ за очі разом із цими безумцями! Вони, либонь, зуміють знайти спільну мову — адже саме чарівники тепер утратили розум, він сам це сказав. А я зараз міг би вже бути вдома, у Берилі, у своїх покоях із різьбленими стінами та червоним килимом на підлозі. У коминку горів би вогонь, а я б лаштувався до завтрашніх соколиних ловів… Навіщо я подався у ці мандри? Чому Яструб узяв із собою саме мене? Бо це, мовляв, мій шлях — так він каже. Але ж усім відомо, що маги полюбляють гучні слова, які надають їхнім теревеням більшої ваги. І скидається на те, що в тих словах годі вловити бодай хоч якийсь сенс. Так чи інакше, але якщо переді мною й справді стелиться якийсь шлях, то це шлях додому! Досить уже дурно тинятися по білому світу! У мене й удома обов'язків не бракує, а я вже так довго ними нехтую. Якщо Архімаг справді вважає, що у світі з'явився якийсь могутній лиходій, котрий володіє магічною силою, то чому ж він узяв із собою тільки мене одного? Він міг би взяти у свій похід когось із магів — та хоч і сотню магів! Він міг би зібрати ціле військо, флот… Хіба можуть зарадити страшній небезпеці старий чаклун і недосвідчений юнак, котрі

нерозважно пустилися берега на вутлому суденці? Це ж несосвітенна дурість! Старий, вочевидь, просто схибнувся. До того ж, він зізнався, що шукає смерті. А відтак і мене потягне за собою. Але я поки що з глузду не з'їхав і до старості мені ще далеко. Я не хочу помирати і не піду з ним".

Арен, спершись на лікоть, підвів голову, і поглянув уперед. Місяць, який сходив просто перед їхніми очима, коли вони покидали Сосару, тепер уже хилився до обрію. Позаду, на сході, займався новий день. Небо було чистим, хоча далеко над морем стелився якийсь лиховісний серпанок. Навіть згодом, удень, коли стало вже по-справжньому спекотно, сонце все одно наполовину ховалося за цим серпанком.

Увесь день вони пливли вздовж зелених берегів Лорбанері, що мріли праворуч. З боку острова дув легкий вітерець, напинаючи вітрило "Світозора". Надвечір вони оминули останній, зусібіч оточений морем, мис. Вітер ущух, але Яструб удався до чарів, і човен знову, наче сокіл з руки мисливця, полетів уперед, лишаючи "шовковий" острів за кормою.

Фарбар цілісінький день чипів на одному місці, тримаючись за щоглу. Він не вмів плавати і взагалі страшенно боявся води, а до того йому ще й дуже дошкуляла морська хвороба.

— Ми пливемо на захід? — запитав Сеплі, ніби не помічаючи того, що сонце сідало просто перед носом човна. Яструб, котрого ніколи не дратували його несусвітні запитання, ствердно кивнув.

— На Обехол?

— Обехол також знаходиться західніше від Лорбанері.

— Набагато західніше. До нього ще далеко. І, можливо, потрібна нам місцина десь там.

— Цікаво, на що вона схожа?

— Звідки мені знати? Хіба я міг її розгледіти? Це ж не на Лорбанері! Я протягом кількох років намагався знайти оте місце, шукав у темряві, серед ночі, заплющивши очі. І щоразу приходив Він і кликав мене: "Ходімо, ходімо!" — але я не міг із Ним піти. Я не настільки могутній чарівник, щоби віднайти шлях у Темній країні. Але я знаю, що туди можна дістатися навіть при світлі дня, коли яскраво світить сонце. Власне кажучи, саме цього ніяк не могли зрозуміти ні моя мати, ні старий Мілді. Вони продовжували шукати у темряві. Потому Мілді помер, а моя мати збожеволіла. Вона забула заклинання, які служили нам у фарбарстві, а відтак у неї затуманився розум. Матір хотіла померти, але я благав її не поспішати, а дочекатися, доки я знайду оте місце. Повинно ж воно десь бути! Якщо мертві можуть повертатися у цей світ, то в ньому має існувати шлях, яким вони приходять.

— А хіба мертві справді оживають і повертаються у цей світ?

— Я гадав, що це для тебе не новина, — помовчавши, відповів Сеплі і здивовано глипнув на Яструба.

— Ні, досі я про таке не чув, але мені б дуже хотілося про це дізнатися.

Сеплі не відповів. Чаклун раптом твердо подивився йому просто у вічі, хоча голос його, як і перше, пролунав тихо і лагідно:

— Стривай-но, Сеплі, а чи не шукаєш ти способу жити вічно?

Якусь мить фарбар витримував його погляд, а тоді вперся своєю скуйовдженою рудою головою в коліна, охопив її руками і заходився хитатися вперед-назад. Мабуть, він поводився так щоразу, коли чогось боявся. А коли він чогось боявся, то вже не міг ані говорити, ані слухати, що йому кажуть. Охоплений розпачем і відразою, Арен відвернувся. Як

же вони даватимуть собі раду із цим шаленцем, упродовж довгих днів і тижнів пливучи з ним в одному човні, який має не більше десяти кроків завдовжки? По суті, це те саме, що поселитися в одному тілі з чиєюсь хворою душею.

Яструб підійшов до юнака і сперся коліном на лаву, вдивляючись у жовтувату вечірню імлу, що клубочилася над морем.

— У цієї людини лагідна душа, — промовив він.

Арен промовчав, а тоді холодно спитав:

— Що таке Обехол? Я ніколи не чув цієї назви.

— Я теж майже нічого не знаю про цей острів. Можу хіба що показати на карті, де він розташований… А ось, диви-но, — Гобардонові супутники!

Тепер величезна золотаво-топазова зірка сяяла ще вище над морем, а під нею, майже біля самої поверхні води, жевріли біла зірка праворуч і біло-блакитна ліворуч. Разом небесні світила утворювали правильний трикутник.

— А ці зірки мають Імена?

— Майстер-Істинномовець цього не знав. Звісно, остров'яни на Обехолі та Велогі мали б їх якось називати, але я цього не знаю. Ми тепер пливемо незвіданими морями, Арене, під знаком Кінця.

Юнак не відповів, ненависно дивлячись на яскраві безіменні зорі над безмежними морськими водами.

* * *

Вони просувалися все далі і далі на захід, насолоджуючись теплом південної весни і безхмарним небом. Утім, Аренові чомусь здавалося, що сонячному промінню тут бракує яскравості — воно неначе повільно цідилося крізь каламутне скло. Вода у морі була дуже теплою, тож купання тепер не надто відсвіжало юнака. Солона їжа не лізла в горло. Все навколо, здавалося, втратило пишноту і свіжість барв. Лише вночі незнані зорі сяяли йому так яскраво, як ніколи досі. Арен зазвичай лежав, дивлячись на них, доки не засинав. А відтак йому снилися сни: завжди ті самі — про вересове пустище, або про долину, оточену скелястими стрімчаками, або про довге сходження вниз схилом гори під низькими безживними хмарами… І щоразу ці сни були сповнені крижаного жаху і безнадійного прагнення врятуватися.

Про свої нічні жахіття Арен не сказав Яструбу ані слова. Власне, юнак узагалі не обговорював із ним нічого — хіба що повсякденні побутові дрібниці. А Яструб, котрий завжди був неговірким, тепер здебільшого просто мовчав.

Нарешті Арен остаточно усвідомив, яким дурнем він був, довіривши своє життя і душу цій непогамовній і потайливій людині, котра дозволяла раптовим бажанням владарювати над собою і не докладала жодних зусиль для того, щоби якось убезпечити себе, рятуючись від смерті. Чарівник чомусь поводився, наче приречений, а все тому, міркував Арен, що він боїться визнати свою поразку — поразку магії, яка колись була найбільшою силою у людському світі.

Тепер стало ясно, що для втаємничених існувало не так уже й багато справжніх таємниць, пов'язаних із мистецтвом магії, завдяки якому і сам Яструб, і численні покоління чарівників здобули свою славу і могутність. Нічого особливого в цьому не було; дехто, щоправда, вмів заклинати погоду, знався на цілющих травах, а ще вишколився створювати такі хитрі ілюзії, як туман, чарівне сяйво і зміна подоби, — все це, звісно, приголомшувало невігласів, але ж Арен знав, що насправді це лише звичайне штукарство. Дійсність незмінна. У магії немає нічого такого, що давало би справжню владу над людьми, не

може вона і врятувати від смерті. Великі маги жили не довше за звичайних людей. І таємні знання, якими вони володіли, не могли навіть на годину затримати їхню власну смерть.

Навіть при вирішенні дріб'язкових проблем покладатися на магію не випадало. Яструб надзвичайно рідко вдавався до своїх чарів. Звичайний вітер напинав їхнє вітрило, щойно з'являлася така можливість; вони рибалили, щоби прогодуватися, і ретельно ділили запаси води, як це роблять усі моряки. Після чотирьох днів боротьби із поривчастим зустрічним вітром Арен дуже втомився і попросив чарівника хоч ненадовго допомогти йому своєю магією. Коли ж Яструб у відповідь лише заперечно похитав головою, юнак не витримав:

— Але чому ні?

— Я ніколи не проситиму хвору людину бігти зі мною наввипередки, — відповів Яструб, — і ніколи не покладу ще один камінь у переповнений кошик на спині вантажника.

Було не зовсім зрозуміло, кого він має на увазі — себе самого чи світ узагалі. Маг завжди відповідав доволі неохоче, але тепер він напускав у свої висловлювання ще більше туману. Ось у цьому й полягає сама суть Мистецтва Магії, подумав Арен, — багатозначно натякнути, але загалом нічого не сказати, та ще й зробити так, аби твоя безпорадність здавалася найвищою мудрістю.

Арен уже давно намагався не зважати на Септі, але це виявилося просто неможливим. Він так чи інакше постійно стикався із божевільним фарбарем. А втім, божевілля Септі мало певні особливості — власне кажучи, він був не просто божевільним, незважаючи на свою скуйовджену чуприну та безтямні очі. По суті, безумним у ньому був лише той нездоланний жах, з яким він ставився до моря. Щоб уперше сісти у човен, Септі довелося вчинити справжню наругу над своїм єством, але він так і не зміг оговтатися від цього потрясіння. Зазвичай

він сидів, скорчившись і похиливши голову, щоби не бачити ні моря, що простиралося навколо, ні вутлого човника — беззахисної трісочки посеред жахного безмежжя вод. Коли Септі спробував було звестися на повен зріст, у нього запаморочилося в голові і йому довелося мерщій схопитися за щоглу. А коли Арен уперше вирішив скупатися й пірнув у воду, Септі заволав від жаху; коли ж юнак знову забрався у човен, фарбар аж позеленів від переживання.

— Я подумав, що ти вирішив утопитися, — сказав він, і Арен не зміг утриматися від сміху.

Якось пополудні, коли Яструб сидів, занурившись у роздуми, Септі, обережно хапаючись за снасті, підсунувся до Арена і пошепки спитав:

— Ти ж не хочеш помирати, правда?

— Звичайно, ні!

— А він хоче, — сказав Септі, киваючи підборіддям у бік Яструба.

— Звідки ти це знаєш?

Арен раптом заговорив гордовито і владно, що, правду кажучи, було для нього природним, а Септі сприйняв це як належне, хоч і був років на десять-п'ятнадцять старшим за юнака. Він відповів із покірною запобігливістю, хоча й у вже звичній для себе уривчастій манері:

— Він хоче знайти таємне місце. Але я не розумію, навіщо це йому. Він же не хоче… Він не вірить… в обіцянку.

— У яку обіцянку?

Сеплі гостро поглянув на Арена, і щось людське на мить ожило в його очах. Але воля його виявилася слабшою, ніж у юнака, тож фарбар тихо відповів:

— Ти сам знаєш. Життя. Вічне життя.

Арен здригнувся. Він раптом пригадав свої сни: вересове пустище, жахливу вирву, скелі, сутінкове світло… То була смерть, то був жах смерті. Це від смерті він повинен утікати, шукаючи шлях, що веде геть із країни мертвих. А на порозі потойбічного світу стоїть постать, увінчана тінями, і тримає в руці крихітний, як перлина, вогник — полум'я вічного життя. Арен уперше подивився Сеплі просто у вічі: очі були карими і напрочуд ясними. У них юнак прочитав, що його здогад правильний і що Сеплі теж володіє цим знанням.

— Він, — сказав фарбар, знову кивнувши підборіддям на Яструба, — нізащо не віддасть свого Імені. Але ніхто не зможе протиснутися туди разом зі своїм Іменем. Шлях занадто вузький.

— А ти бачив цей шлях?

— У темряві, у своїй душі. Але цього недостатньо. Я хочу потрапити туди сам, хочу побачити цей шлях на власні очі, при світлі дня. А що, коли… коли я помру, так і не відшукавши тієї місцини? Більшість людей не може знайти цей шлях, вони навіть не знають, що він існує. Це до снаги лише небагатьом, адже щоби потрапити туди, доведеться пожертвувати всією своєю силою. Жодна магія там не діє. І не існує жодних імен! Із цим дуже важко змиритися. Але коли ти… помираєш, твій розум… помирає разом з тобою. — Він здригався від жаху при кожному слові. — Я хочу знати напевне, що зможу повернутися. Я хочу там побувати. Але з того боку, де життя. Мені хочеться жити, жити без страху. І я ненавиджу… я ненавиджу цю воду.

Фарбар підібгав руки та ноги, немов павук, і втяг свою вогненно-руду голову у плечі, щоби не бачити моря.

Після цієї розмови Арен уже не боявся вступати з ним у розмову, знаючи, що Септі поділяє не тільки його погляди, а й побоювання. Якщо справи стануть кепські, може, Септі виступить разом із ним проти Яструба.

Помалу просувалися вони на захід, гнані легким вітерцем по спокійному морю. Яструб хотів, аби Септі служив їм за провідника, та користі від того було мало. Він нічого не знав про море, ніколи не бачив морських карт і взагалі, вперше опинившись у човні, до смерті боявся води. І маг сам вів їх, свідомо збиваючи зі шляху. Тепер Арен не сумнівався в цьому, розуміючи, в чому причина таких дій. Архімаг знав, що вони та їм подібні жадають вічного життя, яке було їм обіцяне, прагнуть до нього і, можливо, знайдуть його. У своїй гордині, самовпевненій гордині Архімага, він боявся, що вони доможуться свого, і заздрив їм, страшачись появи людей могутніших, ніж він сам. Маг вирішив плисти у Відкрите море, геть подалі від усіх островів, доти, поки вони остаточно не загубляться у порожнечі і повмирають від спраги, не маючи сил, щоби повернутися назад. Він і сам помре, але не допустить їх до вічного життя.

Час від часу Яструб говорив з Ареном про те, як керувати човном, купався разом з ним у теплому морі чи бажав йому доброї ночі під величезними зірками — у такі хвилини всі ці думки здавалися юнакові повною нісенітницею. Він дивився на незворушне обличчя свого супутника і думав: "От мій володар і друг".

І йому здавалося неймовірним, що він міг засумніватися у ньому. Але трохи згодом сумніви знову поверталися до юнака, і вони із Септі обмінювалися багатозначними поглядами, попереджаючи один одного про їхнього спільного ворога.

Кожного дня сонця пекло немилосердно, але світило якось тьмяно. Його світло наводило оманний глянець на морські хвилі, що ліниво здіймалися. У воді відбивалася первозданна, нічим не скаламучена блакить неба. Потягнув легенький вітерець — і відразу вщух. Вони розгорнули вітрило, щоби піймати його і продовжити СВОЄ неспішне плавання в нікуди.

Якось по обіді задув, нарешті, попутний вітерець, і Яструб ткнув пальцем у небо, показуючи на сідаюче сонце, і сказав:

— Дивіться.

Високо понад щоглою летіла, ніби накреслена на небі чорна руна, зграйка чайок. Вони прямували на захід. "Світозор" пішов за ними, і наступного дня на обрії показався великий острів.

— Ось він, — показав Сеплі. — Острів, який ми шукаємо. Ми мали приплисти на нього.

— Те місце, за яким ти шукаєш, воно тут?

— Так, нам туди. Далі плисти нікуди.

— Це, мабуть, Обехол. Окрім нього, у Південних широтах є ще один острів — Велогі. А острови Західних широт лежать набагато західніше від Велогі. Це справді те місце, Сеплі?

Фарбар роззлостився так, що в очах його блимнув божевільний вогник. "Але ж мислить він розумно, — думав Арен, — не те що тоді, на Лорбанері, коли ми з ним уперше побачилися".

— Це тут. Нівроку ми пропливли, але те місце, яке ми шукаємо, знаходиться саме на цьому острові. Якщо хочеш, я можу заприсягнутися. Можна мені заприсягтися своїм ім'ям?

— Не можна, — відрізав суворим тоном Яструб, котрий дивився на кремезнішого фарбаря знизу вгору. Тримаючись за щоглу, Сеплі випростався на повен зріст, щоби краще було видно острів. — Навіть не намагайся, Сеплі.

Фарбар насупився, так ніби з люті чи від болю. Тоді кинув погляд на синіючі просто перед носом човна гори, що здіймалися над неспокійним водним обширом, і промовив:

— Ви взяли мене за проводиря. Ось місце, яке ви шукаєте. Нам потрібно зійти тут на берег.

— Ми зійдемо на берег так чи інакше, бо мусимо запастися водою, — зауважив Яструб, прямуючи до румпеля.

Сеплі знову зайняв своє місце під щоглою і щось бурмотів собі під ніс. До Арена донеслося, як він говорить раз за разом:

— Присягаюся своїм ім'ям. Своїм ім'ям.

Він повторював і повторював ці слова й щоразу морщився, як від болю.

Під подувами північного вітерцю вони наблизилися до острова і попливли уздовж берега в пошуках зручної для висадки місцини чи гавані. Але по всій довжині берегової смуги в жаркому мареві сонця оглушливо ревіли буруни. Схили гір, які до самісіньких вершин були укриті лісом, купаючись у світлі, тікали углиб острова.

Урешті-решт вони обігнули мис і помітили глибоку напівкруглу бухту з піщаними берегами. Тут хвилі вщухали, стримувані мисом, і можна було пристати до берега. Ніщо навколо не вказувало на те, що десь тут могли бути люди: ні тобі човнів, ні дахів, жодної цівки диму. Легкий вітерець ущухнув, щойно "Світозор" увійшов до бухти. У стоячому

повітрі припікало сонце. Арен гріб, а Яструб кермував. Ніщо не порушувало запалої тут тиші, окрім рипіння весел у кочетах. Зарослі лісом пагорби здіймалися над бухтою, все закриваючи собою. Під палючим сонцем сліпучо блищала морська гладінь. Було так тихо, що Арен чув навіть стукіт свого серця. Сеплі залишив безпечне місце під щоглою і скорчився на носі, тримаючись за планшир[6]. Він весь аж подався вперед, пильно розглядаючи землю, яка дедалі ближчала. Піт на смаглявому, пошрамованому обличчі Яструба блищав так, наче мага змастили олією. Погляд його постійно перескакував з легких бурунів на покриті зеленню стрімчаки і назад.

— Давай! — крикнув він Аренові й човну. Юнак тричі щосили загріб веслом, і "Світозор" легко сковзнув на пісок. Яструб стрибнув у воду, щоби на останньому, слабкому, поштовху хвилі штовхнути човна якомога далі. Приготувавшись до поштовху, він раптом спіткнувся і впав би, але в останню мить устиг схопитися за борт біля корми. Напружившись усіма своїми силами, маг попхав "Світозора" на хвилі, що вже відкочувалися назад у море, і повиснув на планширі, котрий теліпався між берегом і морем.

— Греби! — гукнув Яструб і впав навколішки, відпльовуючись і відсапуючись.

Маг тримав у руці спис — дротик на два лікті завдовжки, з бронзовим наконечником. Звідки він узявся? Ще один дротик взявся тієї миті, коли Арен нерішуче брався за весла. Він сковзнув по лавці, розщепив дерево і відлетів убік. Поміж деревами, що росли на невисоких стрімчаках, звисаючих над береговою смужкою, металися пригнуті людські постаті, які й жбурляли у них ці дротики. У повітрі раз за разом чувся їхній тихий посвист. Арен різко втягнув голову в плечі, пригнувся і щосили наліг на весла: два гребки, щоби зійти з мілини, три — розвернути човна, а тепер подалі від берега.

Зарепетував не своїм голосом Сеплі, котрий стояв на носі човна в Арена за спиною. Юнака зненацька схопили за руки, весла зависли над

водою, а тупий кінець одного з них так ударив його в сонячне сплетення, що Аренові на мить потемніло в очах і він мало не задихнувся.

— Повертай назад! Повертай! — кричав Сеплі.

Човен раптом клюнув носом, потім вирівнявся. Схопившись знову за весла, Арен обернувся, злий, наче дідько. Сеплі у човні не було. Навкруги виблискувала та мерехтіла у сонячному світлі водяна гладінь глибокої гавані. Збентежений Арен знову озирнувся по сторонах і нарешті помітив Яструба, котрий скорчився на кормі.

— Там, — сказав маг, тицяючи пальцем кудись убік. Але в тій стороні було лише море і блищало сонце. Із силою кинутий дротик пролетів за кілька ступнів від човна і безшумно зник у морській глибині. Арен ще разів десять-дванадцять широко гребнув, тоді підняв весла і знову перевів погляд на Яструба.

Обидві магові долоні та передпліччя лівої руки заюшило кров'ю. Він приклав до плеча уривок парусини. На дні човна лежав спис із бронзовим наконечником. Виходить, коли Арен уперше побачив дротик у мага, то це не він тримав його в руці, а сам дротик стирчав у нього з плеча. Яструб ні на мить не зводив пильного погляду зі смужки води, що відокремлювала їх від сніжно-білого берега, по якому, розпливаючись у спекотному сонячному мареві, бігали та стрибали кілька малесеньких постатей.

— Пливемо звідси, — вимовив, нарешті, маг.

— А Сеплі?..

— Його уже не повернути.

— Він утопився? — усе ще з недовірою запитав Арен.

Яструб ствердно кивнув.

Арен гріб дотти, поки берег не перетворився на тоненьку білу смужку, що бігла попід порослими лісами стрімчаками. Яструб не відходив від румпеля, притиснувши до плеча клапоть тканини. На рану свою він не зважав.

— У нього влучив дротик?

— Він стрибнув.

— Але він же… не вмів плавати і взагалі боявся води!

— Так, страшенно боявся. Він хотів… він хотів доплисти до берега.

— Чому вони напали на нас? Хто вони такі?

— Мабуть, місцеві жителі подумали, що ми їм вороги. Чи не міг би ти… подати мені оце? — Арен побачив, що тканина, котру Яструб притискав до плеча, наскрізь просочилася кров'ю.

Дротик влучив між плечовим суглобом і ключицею і зачепив артерію. Кров била фонтаном. Маг казав, що робити, і Арен розірвав на смужки сорочку і перев'язав рану. Яструб попросив подати спис, і коли Арен поклав дротик йому на коліна, він обхопив рукою довгий і вузький, наче вербовий листок, наконечник із загартованої бронзи і спробував вимовити заклинання.

— Мені замало сил для цього, — мовив Яструб за хвилину, скрушно хитаючи головою. — Трохи пізніше. Арене, ти зможеш вивести човен з бухти?

Юнак, не кажучи ні слова, повернувся до весел і наліг на них з усією силою свого гнучкого тренованого тіла. Невдовзі "Світозор" покинув напівкруглу гавань і вийшов у Відкрите море, принишкле під пополуднім штилем Широт. Безпомічно обвисло вітрило. Крізь легку хмарну завісу немилосердно припікало сонце, а зелені вершини, здавалося, розпливалися і пульсували в цьому мареві. Яструб простягнувся на дні човна і головою сперся на лавку біля румпеля. Він лежав нерухомо, напівприкривши очі й вуста. Аренові боляче було бачити обличчя Яструба, і він став дивитися поверх корми. Пекуче марево дрижало над водою. На небо неначе накинули покривало з дуже тонкого павутиння. Руки юнака тремтіли від утоми, але він гріб не здаючись.

— У який бік ти гребеш? — хрипко запитав Яструб, ледь підвівшись.

Арен обернувся і побачив напівкруглу гавань, котра знову обступила їх своїми зеленими рукавами, білу смужку пляжу попереду та гори, що нависали над ними. Сам того не помітивши, він зробив коло.

— Я більше не годен гребти, — сказав юнак і, забравши весла, приліг на носі човна. Йому все здавалося, що Сеплі, як і раніше сидить у нього за спиною, там, де щогла. Вони чимало днів провели разом, і його смерть була настільки несподіваною і безглуздою, що просто не вкладалася в голові. Арен досі не міг отямитися від утрати.

Човен погойдувався на хвилях, вітрило безсило звисало з поперечини. Приплив, котрий почав заповнювати бухту, розвернув "Світозора" боком проти течії і помалу захоплював його дедалі глибше та глибше, скеровуючи човна до білої смужки далекого берега.

— "Світозоре", — неголосно гукнув маг і додав ще пару слів Істинною Мовою. Човен ледь гойднувся, розвернувся проти течії і заковзав сяючим морем подалі від обіймів бухти.

Та не пройшло й години, як човен поволеньки почав втрачати швидкість, аж поки вітрило знову не обвисло. Арен озирнувся назад і побачив, що маг лежить у тій самій позі, тільки голова його трохи закинулася назад, а очі були заплющені.

Увесь цей час в Аренові зростав невимовний, задушливий страх. Він неначе сповив юнакове тіло міцними путами, сковуючи всі рухи, а мозок затягнув запоною. Аренові не вистачало мужності протистояти йому, і він відчував тільки глухе неприйняття долі, котра чекала на нього.

Він не повинен був підпускати човна так близько до скелястих берегів, де непривітні мешканці нападають на чужоземців. Проте зараз це його аніскільки не турбувало. Ну що міг зробити юнак? Повернути човна назад на Роук? Так, він загубився, заблукав і втратив свій шлях у цих Широтах, яким не було кінця-краю. Багатоденного плавання самотужки до якого-небудь острова, де мешканці приязніше ставляться до чужинців, Арен не переніс би. Він зміг би плисти тільки під проводом мага, але той лежав хворий і безпорадний. Його поранення було таке саме раптове і безглузде, як і смерть Сеплі. Обличчя мага змарніло та пожовкло. Як знати, може він помирає?! Арен розумів, що мусить спорудити над ним навіс, аби захистити Яструба від палючих променів сонця, і напоїти мага. Якщо людина втратила багато крові, їй необхідно вдосталь пити. Але в них залишилося зовсім небагато прісної води, барильце майже спорожніло. Що це означало? Хоч так, хоч сяк, а нічого доброго. Удача відвернулася від них.

Збігали години, немилосердно пекло сонце. Арен нерухомо сидів в оточенні сіруватого марева.

Аж врешті-решт його обличчя стало обвівати прохолодою. Юнак підвів голову. На землю опустився вечір: сонце закотилося за обрій, і на заході догоряла сутінкова смужка. Під подувами легенького вітерцю "Світозор" неквапно линув на схід, огинаючи круті і лісисті береги Обехолу.

Арен подбав про свого супутника, котрий лежав на кормі: поклав на солом'яний матрац під навісом, напоїв його. І те, і друге він робив поспіхом, намагаючись не дивитися на пов'язку, яку вже не завадило б і поміняти, бо кров з рани сочилася не перестаючи. Яструб так знеміг, що не міг і слова вимовити. Навіть жадібно припавши до води, він не розплющував очей, а вгамувавши свою спрагу, знову провалився в сон, який аж ніяк не полегшував його страждань. Яструб лежав нерухомо, і коли у пітьмі вітер стих, то його не змінив чар-вітер, і човен знову загойдався на легкій, слабенькій хвилі, нікуди не рухаючись. Тільки гори тепер, здіймаючись праворуч, чорними грудами малювалися проти всіяного зірками неба, і Арен надовго прикипів до них своїм поглядом. Їхні обриси здавалися йому знайомими, начебто він уже колись їх бачив, неначе знав їх усе своє життя.

Коли він умостився спати, то ліг обличчям на південь, і там, високо у небі, піднявшись понад морською порожнечею, сяяла зірка Гобардон. Нижче неї виднілися ще дві зірки, які утворювали з нею трикутник, а під ними вишикувалися у пряму лінію ще три зірки, утворюючи ще більший трикутник. Потім, з плином ночі, зійшли ще дві зірки, велично випливаючи з чорно-сріблястої рідкої гладіні. Вони були жовті, як і Гобардон, але слабші за неї, й утворювали лінію, яка відходила від правого кута великого трикутника й опускалася ліворуч. Одне слово, уже зійшло вісім із дев'яти зірок, котрі, як було прийнято вважати, утворювали людську постать, або ґардійську руну "Аґнен". Аренове око не могло вловити в цьому малюнку і натяку на силует людини, може, цей малюнок був надто перекошений для цього, як це часто буває із сузір'ями. Проте руну було видно неозброєним оком, не вистачало тільки завершального штриха при самісінькій основі, який би завершив зображення. Ще не зійшла остання зірка.

Отак, споглядаючи руну, Арен нарешті заснув.

Коли він прокинувся на світанку, "Світозор" віднесло ще далі від Обехолу. І береги острова, і все, що було на ньому, крім гірських

вершин, — усе сховалося в тумані, який трохи рідшав над фіолетовою гладінню південного моря, затьмарюючи останні зірки.

Арен глянув на свого супутника. Яструб дихав нерівно, неначе біль пробивався крізь шкаралупу сну, але не пробивав її. У холодному світлі, де не було тіней, магове обличчя вкрилося зморшками і змарніло. Арен дивився й бачив перед собою чоловіка, в якому не залишилося більше ані влади, ані сили, ані здоров'я, ані навіть молодості — геть нічого. Він не порятував Сеплі, не відвернув спис, який летів у нього. Яструб втягнув усіх у халепу і не зміг уберегти від неї. Сеплі вже мертвий, він сам теж помирає, та й Арен помре. І все через цього чоловіка, і все — намарно, нізащо.

Отак юнак дивився на нього очима, повними розпачу, і нічого не бачив.

В Ареновому серці не знайшлося місця спогадам про фонтан під розлогим горобиновим деревом, про біле магічне світло в тумані на невільничому кораблі, про занедбаний сад дому фарбарів. Не потривожили його ані гордість, ані впертість. Арен спостерігав, як над спокійним морем жевріє світанок, забарвлюючи ледве видні хвилі у блідо-аметистовий колір, і це було як сон — нудний і сірий, без жодного натяку на життя. А у глибинах сну і моря не могло бути нічого, крім бездонної порожнечі.

Човен повільно плив уперед, поклавшись на волю примхливого вітру. За кормою, проти сонця, що вже сходило, вимальовувалися чорні вершини обехольських гір, з яких дув вітер, відносячи "Світозор" усе далі й далі від землі, все далі від світу — у безкрає море.

ДІТИ ВІДКРИТОГО МОРЯ

Перед полуднем Яструб прийшов до тями і попросив води.

— Куди ми пливемо? — запитав він, угамувавши спрагу.

Вітрило "Світозора" аж дзвеніло у них над головою — човен ширяв над хвилями, наче ластівка.

— На захід або на північний захід.

— Мені холодно, — поскаржився Яструб, хоча сонце вже пекло щосили, заливаючи човен гарячим промінням.

Арен промовчав.

— Стернуй на захід. Нам треба дістатися до Велогі — цей острів розташований на захід від Обехолу. Гадаю, там ми зможемо набрати води…

Юнак дивився вперед, його погляд блукав понад пустельними хвилями.

— У чому річ, Арене?

Той не відповів.

Яструб спробував звестися, але це йому не вдалося; тоді він спробував дотягнутися до патериці, котра лежала біля скрині з припасами, і теж не зміг. Маг спробував було щось сказати, проте слова застрягли в його пересохлому горлі. З-під зашкарублої пов'язки знову проступила кров і темно-червоними цівками потекла по смаглявій шкірі. Старий застогнав і заплющив очі.

Арен зміряв його швидким байдужим поглядом і відвернувся. В роті у нього було геть сухо. Східний вітер, який тепер постійно дув над Відкритим морем, нагадував пустельний суховій. У барильці залишилося

не більше двох-трьох кухлів води; Арен вважав, що ця вода — не для нього, а для Яструба. Йому навіть на думку не спадало випити бодай ковток. Він закинув у море вудки: за час їхньої тривалої мандрівки юнак дізнався, що сира риба допомагає вгамувати не лише голод, а й спрагу. Але на гачок чомусь ніколи нічого не ловилося. Втім, Арена це вже анітрохи не обходило. Покинутий напризволяще човен продовжував свій неприкаяний шлях через безмежну водну пустелю. А в небі навипередки із "Світозором" повільно котилося за обрій спекотне сонце.

Якось Аренові здалося, що на півдні блиснула вузька блакитна смуга — можливо, то був острів. А може, і просто хмарина. Він навіть не спробував змінити курс, дозволивши човну плисти далі — "Світозор" ось уже протягом кількох годин невпинно прямував у північно-західному керунку. Зрештою, яка різниця, був то острів чи ні? Однаково нема жодної надії! Тепер навіть могутня велич вітру, світла та моря здавалися Аренові жалюгідною полудою.

Так минула ніч, потім знову день. Темрява і світло нагадували повільні удари по туго напнутій опоні небесних литавр.

Перехилившись через борт, Арен занурив руку у воду. На якусь мить він напрочуд чітко побачив під водою зеленуваті обриси своїх пальців. Юнак нахилився і лизнув долоню. Вода була гіркою, обпікала вуста, але він знову вмочив пальці у море й облизав їх. Його болісно знудило, й Арен, скорчившись, перехилився за борт, але спромігся лише сплюнути жовчю, яка обпекла йому горло. Води більше не залишилося, і тепер Арен боявся навіть підходити до Яструба. Юнак приліг: незважаючи на спеку, він тремтів усім тілом. Навколо стояла якась мертвотна тиша. Нестерпно сяяло сонце. Ховаючись від яскравого світла, Арен затулив очі рукою.

* * *

Вони стояли у човні поряд із ним. Їх було троє. Стрункі, з гордовитою поставою і великими виразними очима, вони були схожими на чудернацьких чапель або журавлів. Їхньої мови Арен не розумів. Голоси були тонкими, пташиними. Один із незнайомців схилився над юнаком і підніс до його вуст чорну баклажку — то була вода! Арен пив спрагло, відсапувався, захлинався і знову пожадливо пив, доки не осушив баклагу до дна. Відтак нарешті огледівся і спробував звестися на ноги, тривожно питаючи:

— А де, де він?

У човні з Ареном були тільки ці троє — химерні тендітні створіння. Вони розгублено дивилися на юнака, не розуміючи, чого він хоче.

— Ще один чоловік, мій друг, — прохрипів Арен; у нього страшенно боліло горло, а до того ж, він ледве обертав розпухлим язиком.

Один із незнайомців, мабуть, зрозумів, що саме непокоїть юнака, і поклавши легку долоню Аренові на плече, другою рукою показав кудись у далечінь.

— Там, — пояснив він, намагаючись заспокоїти хлопця.

Арен поглянув туди й отетерів: їхній човен зусібіч оточувало безліч плотів — вони жваво роїлися навколо, і їх було так багато, що здавалося, ніби то кружляє опале листя на плесі якогось тихого ставка. Плоти були низенькими, посередині кожного з них стояли одна чи дві хатчини, а на деяких плотах були навіть щогли. Плоти м'яко погойдувалися на хвилях, які здіймала потужна західна течія. Смуги води між плотами сяяли сріблом, а в призахідному небі клубочилися пишні темно-бузкові та золотаві грозові хмари.

— Там, — повторив чоловічок, показуючи на велетенський пліт, що хитався на воді поруч із "Світозором".

— Він живий?

Всі знову спантеличено витріщилися на Арена. Нарешті один здогадався:

— Живий. Він живий.

Почувши це, Арен не стримався й заридав. Тоді хтось із незнайомців узяв його за руку і повів на той пліт, до якого був міцно прив'язаний "Світозор". Цей пліт був таким великим і міцним, що навіть не похитнувся, коли вони перебралися на нього. Тимчасом один із тутешніх мешканців, перехилившись через край, важкою острогою з гаком, зробленим із зуба китової акули, підчепив і підтягнув ближче ще один, сусідній, пліт. Вони перестрибнули на нього, й Арен опинився перед убогою халупою із рогожаними стінами.

— Лягай, — сказали йому, і більше Арен нічого не пам'ятав.

Потім він лежав горілиць і дивився на грубо сплетену зелену покрівлю, крізь яку пробивалися крихітні промінчики світла. Йому чомусь здалося, що він опинився у яблуневих садах Семерміна поблизу Берили, де зазвичай проводять літо принци Енладу, і лежить серед густої трави, дивлячись у небо крізь осяяне сонцем яблуневе гілля.

Відтак він раптом почув плескіт води десь під плотом, над океанською безоднею, а тоді до нього долинули голоси людей, котрі живуть на цих плотах. Вони говорили ґардійською мовою, якою розмовляють скрізь на Архіпелазі, але їхню вимову та інтонації було дуже непросто зрозуміти. Тепер Арен знав, що їх із Яструбом занесло дуже далеко від Архіпелагу, аж у самісіньке серце безмежного Відкритого моря. Та це чомусь анітрохи не лякало юнака — тут він почувався так само зручно, як у садах своєї далекої батьківщини.

А ще через деякий час Арен вирішив, що пора вже, мабуть, підійматися, і звівся на ноги, з подивом з'ясувавши, що тіло його дуже змарніло й обгоріло на сонці. Втім, ноги хоч і тремтіли, та все ж корилися юнакові. Він відхилив рогожу, що правила тут за стіну, і вийшов надвір. Було вже пополудні. Поки Арен спав, добряче дощило, тож тепер великі, ретельно обтесані й щільно припасовані одна до одної колоди були мокрими і темними. Чорне волосся тендітних напівголих людей блищало після дощу. Грозові хмари вже подалися геть на північний схід, танучи у сріблястому мареві.

Один із чорнявих людей обережно наблизився до Арена і зупинився за два кроки від нього. Він був струнким і невисоким на зріст — либонь, як дванадцятирічний хлопчисько. На Арена уважно дивилися його великі карі очі. В руках незнайомець тримав спис із кістяним вістрям.

— Вам і вашому племені я завдячую своїм життям, — промовив Арен.

Чоловік кивнув.

— Ви б не могли відвести мене до мого товариша?

Незнайомець обернувся і щось крикнув пронизливим, схожим на крик морського птаха, голосом. Тоді присів навпочіпки, неначе на щось чекаючи. Арен зробив так само.

На їхньому плавучому "острові" щогли не було, на відміну від більшості плотів, над якими майоріли невеличкі вітрила. Їх було пошито з якоїсь грубої брунатної тканини — не з парусини і не з полотна. Вочевидь, цю матерію навіть не ткали, а збивали, наче повсть, із якихось дивних волокон. Небавом на одному з плотів, що погойдувався на хвилях за триста кроків від них, підняли вітрило повільно рушили назустріч "острову", на якому перебував Арен. Коли відстань між плотами скоротилася до двох кроків, чорнявий чоловік, що сидів поруч із Ареном, підвівся і, анітрохи не вагаючись, стрибнув. Арен кинувся за

ним, незграбно упавши на коліна і мало не розквасивши носа. Одначе, підвівшись, юнак зауважив, що маленький чоловічок дивиться на нього зовсім не глузливо, а навіть із певним співчуттям і повагою.

Пліт, на який вони перестрибнули, був більший і вищий від інших. Зроблений із грубих колод — кроків із тридцять завдовжки і сім-вісім завширшки, — він почорнів від дощів і старості. Загадкові різьблені дерев'яні ідоли чипіли біля хатин у центрі плоту, а на кожному із чотирьох кутів дерев'яного настилу височів стовп, увінчаний жмутом пір'я морського птаства.

Чоловічок підвів Арена до найменшої хатки, і там юнак нарешті побачив Яструба — чарівник міцно спав, нерухомо простягнувшись на зеленому ложі.

Арен сів поруч із ним. Проводир повернувся на свій пліт, і ніхто більше не турбував юнака. Десь через годину незнайома жінка принесла йому попоїсти: холодну вуджену рибу зі шматочками чогось зеленого і драглистого. Вона також дала йому маленьке горнятко несвіжої води, що відгонила просмоленою діжкою. Юнак зауважив — по тому, як жінка подавала йому воду, — що тут це неабиякий скарб, який цінується понад усе. Арен випив воду повагом і з належним пошанівком. Він не наважився попросити ще, хоча залюбки випив би кільканадцять таких горнят.

Плече Яструба хтось вправно перев'язав, тож чарівник спав глибоким, спокійним сном. Прокинувшись, він поглянув на Арена ясними очима й усміхнувся своєю доброю щасливою посмішкою, яка завжди разюче змінювала його суворе обличчя. Арен раптом знову відчув, як до горла йому підкочується клубок ридання. Він накрив Яструбову долоню своєю рукою і мовчав, не в змозі вимовити бодай слово.

До хатини тихо увійшов ще один тубілець і влаштувався навпочіпки поблизу Арена і Яструба. Неподалік від хижки, у якій лежав поранений

маг, стояла простора споруда, котра, вочевидь, була для "плавучого племені" чимось на кшталт храму. Фасад споруди оздоблювала чудова мозаїка над дверима, на дерев'яному одвірку яких велично застигли двоє різьблених китів. Чоловік, який щойно прийшов, був так само тендітний і невисокий, як і всі плотогони. Він був схожий на хлопчика з напрочуд сильним і вольовим обличчям зрілого мужа. З одягу на ньому була тільки пов'язка на стегнах, але поводився він із такою гідністю й самоповагою, наче красувався у королівських шатах.

— Йому треба виспатися, — показав чоловік на Яструба, і Арен, залишивши чарівника, підійшов ближче до незнайомця.

— Ти вождь цього народу, — сказав юнак, одразу розгледівши у поставі співрозмовника владну жилку.

— Так, — відповів чоловік і ствердно кивнув. Арен, виструнчившись, нерухомо застиг перед ним. Темні очі співрозмовника ковзнули по обличчю юнака. — Ти також вождь, — переконано зауважив він.

— Так, — відповів Арен. Йому страшенно кортіло дізнатися, як вождь плотогонів здогадався про його шляхетне походження, але він навіть оком не моргнув. — Одначе зараз я служу своєму повелителеві.

Маленький вождь сказав іще щось, але Арен його не зрозумів: звичні ґардійські слова тут перекручували так, що їх годі було впізнати. Хтозна, може, то були чиїсь імена? Наразі юнак почув їх уперше. Потім вождь спитав:

— Як ви опинилися у Балатрані?

— Ми шукали… — Арен запнувся, не знаючи, як висловити оте сум'яття думок і почуттів, що вирувало у його душі. До того ж, він вагався, чи можна сказати цій людині правду. Все, що з ними сталося, як і сама мета їхньої подорожі, тепер, здавалося, втратило сенс,

загубилося в далекій минувшині. В Ареновій пам'яті панував цілковитий безлад. Нарешті він промовив:

— Ми припливли на острів Обехол. Коли ми хотіли пристати до берега, на нас напали. І мого повелителя було поранено…

— А ти?

— Я не постраждав, — спокійно відповів Арен. Йому ніколи не бракувало самовладання, тож і цього разу воно стало йому в пригоді. — Але потім зі мною сталося щось… Щось на кшталт божевілля. З нами був іще один чоловік. Він утопився… Взагалі, нас ніби огортав якийсь незбагненний жах.

Арен замовк. Вождь стежив за ним чорними непроникними очима, а тоді промовив:

— Отже, ви потрапили сюди випадково.

— Так. А ми ще й досі в Південних широтах?

— У Широтах? О ні. Острови…

Величним помахом тонкої засмаглої руки вождь накреслив у повітрі півколо з півночі на схід.

— Острови залишилися там, — промовив він. — Геть усі острови. — Відтак тим самим витонченим жестом обвів призахідне море перед ними — з півночі через захід на південь — і додав: — Це все море.

— А з якого острова походить ваш народ, мій пане?

— Ми не з острова. Ми — діти Відкритого моря.

Арен дивився на його розумне жваве обличчя, на велетенський пліт із храмом, оточеним високими ідолами, вирізьбленими зі стовбурів могутніх дерев. То були боги цього племені — напівдельфіни, напівриби, напівлюди, напівптахи… Потім він обвів поглядом плоти, на яких люди займалися своїми звичними справами: плели кошики і рогожі, різьбили щось із дерева, рибалили, готували їжу на кабицях, бавили дітей. Плотів було багато — щонайменше сімдесят, вони утворювали справжнє місто на поверхні води: над хатинами вдалині курився легкий димок, вітер розносив дзвінкі дитячі голоси… Так, по суті, це було звичайне місто, якщо не брати до уваги того, що під ногами його мешканців зяяла морська безодня.

— Невже ви ніколи не сходите на берег? — пошепки запитав юнак.

— Лише раз на рік. Тоді ми пливемо на Довгу Дюну. Рубаємо там ліс і лагодимо плоти. Ми робимо це восени, а тоді рушаємо на північ, услід за сірими китами. Зимуємо ми нарізно — кожен пліт плаває сам по собі. А навесні знову збираємося тут, у водах Балатрану: ходимо один до одного в гості, справляємо весілля, доки не настане пора Довгого Танцю. Тут починається Дорога Балатрану — потужна океанська течія, яка несе нас на південь. Всеньке літо ми мандруємо, здавшись на ласку хвиль, аж доки не побачимо, що Великі — так наш народ називає китів — повертають на північ. Тоді Й ми пускаємося слідом за ними і зрештою повертаємося до селища Емах — це на Довгій Дюні.

— Та це ж просто неймовірно, мій пане! — сказав Арен. — Я ніколи Не чув про таких людей, як ви. Моя батьківщина дуже далеко звідси. Однак і ми, мешканці острова Енлад, також танцюємо Довгий Танець напередодні літнього Сонцестояння.

— Але ви утоптуєте земну твердь — мабуть, для того, щоб вона була ще твердішою, — сухо зауважив вождь. — Натомість ми танцюємо над безоднею… — Він трохи помовчав і запитав: — Назви мені ім'я твого повелителя!

— Яструб, — відповів Арен. Вождь повторив почуте слово, але явно не мав жодного уявлення про те, що воно означає. І це було ще одним свідченням того, що його розповідь — щира правда! Ці люди й справді проводять усе своє життя у Відкритому Морі, далеко від будь-якої землі — так далеко, що навіть сухопутне птаство не долітає до цього незнаного на островах Земномор'я осереддя пустельних вод.

— Він був однією ногою в могилі, — сказав чоловік. — Тепер йому треба добре виспатися. А ти поки що повертайся на пліт Стара; я дам тобі знати, коли твій друг оклигає.

Вождь підвівся. Він почувався цілком упевненим у собі, хоча і досі остаточно не вирішив, як йому ставитися до Арена: як до рівного чи як до звичайного хлопчиська? Власне, в цій ситуації Арена більше влаштував би саме другий варіант, і він навіть утішився, що його відсилають геть, але за мить перед ним постала інша проблема: з'ясувалося, що течія віднесла плоти в різні боки на добрих сто кроків, і тепер між ними простиралися тихі води Відкритого моря.

— Доведеться плисти, — незворушно промовив вождь.

Арен пірнув у воду. Її прохолода приємно відсвіжала обпалену сонцем шкіру. Він доплив до найближчого плота, з якого за ним доброзичливо спостерігав гурт із кількох дітей та підлітків. Якась мала пропищала:

— Ти плаваєш, як риба, що потрапила на гачок.

— А як же мені плавати? — ввічливо поцікавився Арен, тамуючи образу. Звісно, він би ніколи не зміг сказати щось ущипливе такій крихітці, яка була схожою на тендітну витончену статуетку з червоного дерева.

— А он як! — крикнула вона і зграбно, немов маленький тюлень, пірнула у прозору мерехтливу воду. А десь через хвилину Арен почув її пронизливий голосочок і побачив чорну гладеньку голівку, що з'явилася над морською поверхнею за кількадесят кроків від нього.

— Тепер твоя черга, — звернувся до Арена юнак, який був, либонь, його ровесником, хоча зростом і статурою скидався радше на дванадцятирічного. То був доволі похмурий хлопчина із витатуйованим на спині блакитним крабом. Він пірнув, і решта дітлахів теж кинулися у воду, навіть найменший, трирічний малюк. Аренові, щоб не осоромитися, довелося наслідувати їхній приклад і шубовснути в море, намагаючись здійняти якомога менше бризок.

— Пливи, як вугор, — сказав отой юнак із крабом на спині, випірнувши з води поряд із плечем Арена.

— Або як дельфін, — чарівно посміхаючись, запропонувала гарненька дівчина і вмить зникла під водою.

— Або як я! — вигукнув трирічний хлопчик, погойдуючись на хвилях, як порожня пляшка.

Відтак і в той вечір, і протягом усього наступного дня, і впродовж іще багатьох довгих спекотних днів Арен купався, бесідував В працював разом із молоддю, що жила на плоту Стара. Згадуючи події, що сталися з ними відтоді, як вони з Яструбом відплили від берегів острова Роук, Арен, анітрохи не вагаючись, визнав зустріч із дітьми Відкритого моря найдивовижнішою пригодою за увесь час їхньої подорожі. Адже те, з чим вони зіткнулися у цьому пустельному куточку світу, ніяк не в'язалося з тим, що сталося раніше; а ще менше — з метою їхніх мандрів. Якоїсь зоряної ночі, лаштуючись спати просто неба, юнак подумав: "Здається, ніби я помер, і все це відбувається зі мною вже після смерті, у потойбічному краю, де завжди сяє яскраве сонце, поза межами нашого світу, серед синів і доньок моря..." Перед сном Арен

зазвичай шукав на південному небосхилі жовту зірку Гобардон та її менших сестер, які спільно утворювали у піднебессі ґардійську руну "Аґнен". Але тепер зорі сходили пізніше, і він заснув, не дочекавшись, доки все сузір'я з'явиться над обрієм. І вдень, і вночі плоти плили на південь, але в морі ніколи нічого не змінювалося, адже те, що постійно змінюється, завжди здається незмінним. Травневі дощі припинилися, на нічному небі яскраво сяяли зорі, а вдень пригрівало сонце.

Звісно, Арен розумів, що життя на плотах — не таке вже й безтурботне, як могло видатися з першого погляду. Він розпитував своїх нових друзів про зиму, і вони розповідали йому про холодні дощі та могутні хвилі, про самотні плоти, що дрейфують у бурхливому морі крізь сірий туман і темряву — тиждень за тижнем, місяць за місяцем. Минулої зими, під час шторму, що тривав майже цілий місяць, вони бачили такі величезні хвилі, які, за їхніми словами, були, "наче грозові хмари" (слова "гора" діти не знали). З гребеня однієї такої хвилі можна було побачити наступну, неймовірних розмірів, за кілька тисяч кроків від першої, і це грізне громаддя раз у раз накочувалося на їхні плоти.

— Невже ваші плоти витримують такі буревії? — запитав Арен, і йому відповіли: "Так, але не завжди. Навесні, коли ми збираємося біля Дороги Балатрану, зазвичай бракує двох, трьох, а то й шести плотів..."

Одружувалися тутешні жителі зовсім юними. Синій Краб, отой юнак із татуюванням на честь власного імені, і вродлива дівчина на ім'я Чайка вже були подружжям, хоча йому виповнилося лише сімнадцять, а їй — на два роки менше. І таких пар серед плотогонів не бракувало. Численні дітлахи повзали і спали просто на колодах — батьки прив'язували малюків до чотирьох наріжних стовпів хатини, що стояла посередині плоту. Немовлята самі залазили у рогожану криївку, ховаючись від денної спеки, і спали там покотом, вовтузячись уві сні. Старші діти дбали про молодших, а чоловіки та жінки будь-яку роботу робили спільно. Всі, без винятку, по черзі збирали великі морські водорості з бурим лапатим листям — так зване "балатранське нілгу". Ці водорості трохи нагадували папороть, але були дуже довгими — від сорока до

п'ятдесяти кроків завдовжки. Відтак всі разом трудилися, збиваючи з нілгу схожу на повсть тканину, сукаючи з грубого волокна линви і плетучи міцні рибальські сіті. Плотогони гуртом рибалили і в'ялили рибу, спільно різьбили із китових кісток всілякий реманент, і взагалі — виконували силу-силенну іншої роботи. Однак вони завжди знаходили часину для того, щоби скупатися в морі або побалакати з сусідами, адже тут ніхто ніколи не квапився ані з роботою, ані з терміном її виконання. До того ж, діти Відкритого моря вимірювали час не годинами, а днями і ночами. Після кількох таких днів і ночей Аренові почало здаватися, що він прожив на плоту неймовірно довго, а нещасливе плавання до берегів острова Обехол, смерть Сеплі і поранення Яструба — то лише недобрий сон в Ужгороді, за яким бовваніли інші туманні видива і якийсь далекий, нереальний світ, у якому він колись жив на острові Енлад і був шляхетним принцом, спадкоємцем королівського трону.

Згодом, коли Яструба вже трохи підлікували, вождь плотогонів покликав Арена на свій пліт, де юнак нарешті зміг побалакати з пораненим товаришем.

— Тепер ти схожий на того Арена, якого я вперше побачив у Фонтанному дворі, — промовив Яструб, змірявши юнака поглядом. — Гладкий, мов золотистий тюлень. Здається, тобі тут сподобалося, хлопче!

— Так, мій пане!

— Це добре… Цікаво, де ми тепер опинилися? Всі острови залишилися далеко позаду. Ми запливли невідь-куди, ці краї не вказані на жодній карті… Багато років тому мені розповідали про народ, який живе на плотах, але я тоді вирішив, що це лише ще одна казочка про Південні широти, дотепна небилиця, в якій немає жодного слова правди. А тепер, як бачиш, ця "небилиця" вчасно опинилася поряд і врятувала нас від смерті.

Яструб говорив і посміхався, неначе також радів цьому напрочуд безжурному та сяйливому життю; але його змарніле обличчя було похмурим, а в очах зачаїлася непроглядна темінь. Арен, помітивши це, наважився розповісти чарівникові про все, що сталося.

— Я зрадив… — почав він і зупинився. — Я не справдив твоїх сподівань і зрадив твою віру в мене.

— Що ти маєш на увазі, Арене?

— Там… на Обехолі, коли я вперше міг стати тобі в пригоді. Тебе поранили, і ти справді потребував моєї допомоги… А я нічого не зробив! Хвилі несли наш човен у незвідану далечінь, а я геть зневірився і покинув усе напризволяще. Ти знемагав від болю, а я ніяк не полегшив твоїх страждань. Я бачив інший острів… так, я бачив його, але навіть не спробував повернути човен до берега.

— Спокійно, хлопче, — твердо сказав чарівник, і Арен підкорився. Тоді Яструб запитав: — Скажи, про що ти думав тоді?

— Ні про що, мій пане… ні про що! Я просто опустив руки. Мені здавалося, що робити що-небудь — марна справа. Я думав, що твоя магічна сила покинула тебе — ні, що насправді її ніколи й не було, а ти просто водив мене за носа… — По обличчю Арена рясно котився піт, але він змусив себе говорити далі: — Я боявся тебе. Я боявся смерті. Я так її боявся, що мені навіть не хотілося дивитися на тебе, адже ти, можливо, вже конав. Я думав тільки про те, що десь існує шлях… існує шлях до безсмертя, який мені, можливо, поталанить знайти. Але натомість життя залишало моє тіло, витікало з мене, неначе кров зі смертельної рани — достоту такої, як у тебе. І взагалі, мені здавалося, що конає весь світ! А я нічого, нічогісінько не робив, заціпенівши від жаху перед невблаганною смертю.

Арен замовк. Йому було нестерпно соромно говорити правду ось так, уголос, просто у вічі Яструбові. До того ж, душу юнака більше пригнічував навіть не сором, а страх — той самий страх. Тепер він зрозумів, чому це безжурне життя на плотах у морі, зігрітому сонячним промінням, здалося йому примарним, схожим на життя у раю або на сон. У глибині душі він знав, що дійсність — це пустка, у якій немає життя, нема тепла, яскравих барв і радісних звуків, немає сенсу. І не існує у ній ні висот, ні глибин. А вся ця чудова гра у перетворення, сонячне проміння на поверхні води і сонце в очах людей — лише ілюзія, омана, фальшивий витвір марнотратної уяви. Коли ж ці облудні чари минають, то в душі зостаються лише порожнеча та холод. І більше нічого...

Яструб і досі пильно дивився на хлопця, і той опустив очі долі, уникаючи його погляду. Аж раптом у душі юнака тихо озвався голос мужності чи, радше, навіть самоіронії. Він лунав зарозуміло і безжально: "Боягуз! Боягуз! Невже навіть це тобі не під силу?"

Арен змусив себе підвести очі й подивитися Яструбу в обличчя.

Чаклун міцно стиснув його руку, і вони знову зустрілися — не лише поглядами, а й душами.

— Лебанене, — сказав Яструб. Він уперше вимовив уголос Істинне ім'я Арена, хоча юнак ніколи його не називав. — Лебанене, послухай. Ти живеш, і в цьому полягає твоя сутність. Вічного життя немає, як немає і смерті. Почути слово можна лише тоді, коли навколо тиша. Лише у темряві можна побачити зорі. І Довгий Танець завжди танцюють над прірвою, на краю страшної безодні.

Аренові дуже кортіло накивати п'ятами, але Яструб міцно тримав його за руку і не відпускав.

— Я не справдив твоїх надій, — промовив юнак. — І це станеться ще не раз. Мені бракує сили!

— Сили у тебе цілком досить, — Яструб говорив майже лагідно, але в його голосі дзвеніла криця, яка змусила Арена здолати свій внутрішній страх. — Ти не перестанеш любити те, що любиш. І доведеш до кінця почату справу. На тебе можна покластися, Арене! Немає нічого дивного в тому, що ти сам досі ще не зрозумів цього — адже тобі лише сімнадцять… Але май на увазі, Лебанене: відмовитися від смерті означає відмовитися від життя.

— Але ж я шукав смерті! — Арен підвів голову і витріщився на Яструба. — Як Сеплі…

— Сеплі не шукав смерті. Насправді він хотів подолати свій страх перед нею. Сеплі прагнув спокою.

— Але ж існує якийсь шлях… Той шлях, який шукав Сеплі. І Хейр. І всі інші люди… Шлях, що веде до життя, до безконечного життя, до життя без смерті. І ти… ти мав би знати… знати про той шлях.

— Я не знаю такого шляху, — відповів Яструб. — Хоча мені відомо, що дехто намагається його знайти. Але відомо мені також і те, що всі вони помруть. Як умер Сеплі. Як помремо і я, і ти…

Він і досі твердо тримав Аренову руку.

— І я дуже високо ціную це знання, воно — великий дар. Дар розуміння власної сутності. Адже нам належить тільки те, що ми можемо втратити… Самопізнання — це наша кара і наша велич, це дар, який робить нас людьми, але воно не вічне. Наше сприйняття себе і світу змінюється, зникає, відходить, як морська хвиля від берега. Ти хотів би, щоб море назавжди стало спокійним, завмерло, і припливи перестали здіймати хвилю за хвилею? Чи пожертвуєш ти хистом своїх рук, пристрастю душі і жагою пізнання задля цілковитого спокою?

— Не знаю, — після довгої мовчанки відповів Арен. — Я не розумію, що я шукаю, куди йду і хто я такий.

— Зате я знаю, хто ти такий, — сказав Яструб тим самим лагідним і водночас суворим голосом. — Ти мій провідник. Завдяки своїй невинності й мужності, недосвідченості й вірності ти став моїм провідником — як дитя, яке я послав у темряву поперед себе. Твій страх і твої страждання вказують мені шлях. Ти гадав, що я ставлюся до тебе надто жорстоко, але ти й гадки не мав, наскільки жорстоко я користуюся твоєю любов'ю — як свічкою, спалюючи її дощенту, аби освітити перед собою шлях. І все ж ми мусимо рухатися далі. Ми повинні дістатися до пересохлого річища у тому тоскному краю, куди веде тебе страх смерті…

— І де ж цей край, повелителю? — запитав Арен.

— Не знаю.

— Я не зможу відвести тебе туди. Але я піду з тобою.

Погляд Яструба був похмурим і бездонним.

— Але якщо я знову підведу тебе і зраджу…

— Я довіряю тобі, нащадку Мореда.

Вони надовго замовкли.

Високі різьблені ідоли похитувалися над їхніми головами на тлі синього південного неба — гнучкі тіла дельфінів, крила чайок, обличчя людей із вирячкуватими краб'ячими очима…

Яструб важко підвівся: його рана досі не загоїлася, тож почувався він іще доволі кепсько.

— Я вже змучився сидіти, — поскаржився чарівник Аренові. — Отак байдикуючи, я ще, чого доброго, погладшаю. — І знічев'я заходився міряти пліт повільними широкими кроками. Арен приєднався до мага. Вони неквапно бесідували; Арен розповів, як він проводить час, із ким устиг подружитися. Однак навіть незламна душа Яструба мусила поступитися перед навалою тілесної кволості: сил у нього поки що було малувато. Він зупинився біля однієї з дівчат, яка щось ткала на своєму верстаті за Храмом Великих, і попросив її покликати вождя, а сам повернувся до своєї хатини. Невдовзі туди з'явився і вождь плотогонів, він шанобливо привітав Яструба, а той поштиво вклонився йому навзаєм. Відтак вони утрьох вмостилися на плямистій тюленячій шкурі.

— Я довго думав над тим, про що ти мені розповів, — урочисто почав вождь. — Про те, як люди сподіваються повернутися з потойбічного світу і знову стати живими, безсмертними істотами з плоті й крові. Ти казав, що при цьому вони зневажають своїх богів, забувають про потреби своєї душі й тіла, а тоді божеволіють. Усе це страшне зло і небезпечний дурман! Думав я і про те, чи стосується ця біда нас, дітей Відкритого моря. Ми не спілкуємося з іншими народами, не буваємо на їхніх островах; наші шляхи не перетинаються, ми не знаємо, як вони створювали, а тепер руйнують свій світ. Ми живемо в морі, і наше життя належить морю. Ми не мріємо про безсмертя, але й не квапимося дочасно помирати. Тому ваше безумство нас не зачепило. Ми нічого не знаємо про сушу, а сухопутний люд не буває у нас. Замолоду мені кілька разів випадала нагода побалакати з людьми, які припливали на човнах до Довгої Дюни. Ми рубаємо там колоди для будівництва плотів і зимарок. Восени ми часто бачили вітрила кораблів з Охолу і Велваї (так він вимовляв назви островів Обехол і Велогі); ці судна полювали на китів. Іноді вони рушали за нашими плотами, тому що ми знаємо шляхи і місця гуртування Великих. Оце й усе, що я можу сказати про сухопутних людей, адже відтоді ми їх не бачили… Можливо, всі вони вже давно збожеволіли та повбивали один одного. Два роки тому над північним

узбережжям Довгої Дюни протягом трьох днів було видно дим страшної пожежі. Але навіть якщо то й справді була пожежа, то що нам до того? Ми — діти Відкритого моря. Наші шляхи стеляться серед його хвиль…

— І все ж, помітивши човен остров'ян, які потрапили в біду, ви не залишили його напризволяще, — сказав маг.

— Дехто з наших людей вважав, що ми робимо дурницю. Вони пропонували не чіпати човен — нехай би плив собі хоч світ за очі, — відповів вождь високим холодним голосом.

— Але ж ти не погодився з ними!

— Ні. Я сказав, що хоча це люди з островів, ми повинні допомогти їм. Оце й усе. Але нас зовсім не обходить, куди й навіщо ви мандруєте. Це не наш клопіт! Якщо остров'ян опанував безум, вони самі повинні з ним боротися. А нам належить плисти слідом за Великими. Ми не можемо допомогти вам. Але ви можете залишатися з нами доти, доки забажаєте: ми будемо раді. Незабаром свято Довгого Танцю, а після нього ми рушимо назад, на північ, і східна течія під кінець літа принесе нас до Довгої Дюни. Було б добре, якби ви залишилися з нами — ти зміг би загоїти свою рану. Але якщо ви сядете у човен і попливете своїм шляхом — то й це також нас цілком влаштує.

Яструб подякував вождеві, той підвівся — тендітний і сторожкий, як чапля, — і пішов, залишивши їх самих.

— У невинності бракує сил, аби боротися зі злом, — промовив Яструб, ледь скривившись. — Але для добрих справ сил у неї вистачає… Ми побудемо з ними ще якийсь час, а я постараюся якнайшвидше оклигати.

— Це мудре рішення, — зауважив Арен. Беззахисність пораненого мага вразила і зворушила юнака. Тепер він вирішив захистити цього нестримного чоловіка від нього самого, від його надмірного запалу та

прагнення дістатися до визначеної мети. Арен вирішив наполягати на тому, щоб вони залишилися серед плотогонів принаймні доти, доки не вщухне біль у пораненому плечі мага.

Яструб дивився на нього так, ніби його приголомшила похвала.

— Тут гарні люди, — вів далі Арен, не зважаючи на чарівника. — Здається, їх зовсім не зачепила та хвороба, що тлить душі людей у Ґорті й на інших островах. Можливо, ніде в Земномор'ї нас би не прийняли так тепло і привітно, як тут, на цих загублених серед океанських просторів плотах.

— Твоя правда, так воно, мабуть, і є.

— До того ж, влітку тут живеться дуже навіть непогано!

— Авжеж. Хоча я не хотів би все своє життя їсти холодну рибу, не знати, як цвіте груша, і ніколи не скуштувати джерельної води.

Після цієї розмови Арен знову повернувся на пліт Стара, де працював, купався і відпочивав з молоддю, а довгими прохолодними вечорами бесідував із Яструбом і ночував просто неба. Так минали дні, наближалося свято Довгого Танцю — середина літа була вже не за горами, а величезні плоти поволі сунули на південь, захоплені могутньою течією Відкритого моря.

ОРМ-ЕМБАР

Коли настала найкоротша ніч у році, аж до ранку палали смолоскипи на плотах, що збилися у велетенське плавуче коло під зоряним небом, і мерехтливі вогні віддзеркалювалися у тихій воді. Діти Відкритого моря танцювали без музичного супроводу, не було чути ані барабанів, ані флейт — лише босі ноги відбивали ритм на міцних колодах і лунали дзвінкі голоси співців, наче жалібні крики чайок над безмежними

водними просторами. Ніч була безмісячною, і тіла танцюристів сновигали, наче тіні, у тьмяному світлі зірок і смолоскипів.

Арен танцював разом з усіма, адже Довгий Танець святкують на всіх островах Земномор'я, незважаючи на те, що в цей день кожен народ танцює і співає по-своєму, трохи інакше, ніж інші. Зрештою, з плином ночі дедалі більше танцюристів почало виходити з кола, щоби перепочити і подивитися на інших. А коли голоси співців дещо захрипли, Арен із гуртом найзавзятіших юнаків-танцюристів перебрався на пліт вождя і залишився там, хоча його приятелі рушили танцювати далі.

Яструб сидів перед Храмом Великих, поряд із вождем і трьома його дружинами. Біля входу до храму, поміж різьбленими на одвірку китами, влаштувався співець, і його високий голос не змовкав усю ніч. Він співав, невтомно відбиваючи руками ритм на дерев'яних колодах під ногами.

— Про що він співає? — запитав Арен Яструба, тому що ніяк не міг розібрати слів, які співець занадто розтягував, намагаючись увібгати їх у неквапний, урочистий ритм.

— Про сірих китів, про альбатросів і про шторм… Вони не знають пісень про героїв і прадавніх королів. Вони нічого не чули навіть про Ерет-Акбе. Трохи раніше він співав про Сеґоя, про те, як він створив землю посеред моря. Оце й усе, що вони пам'ятають із наших пісень. А загалом тутешніх співців надихає лише море.

Арен слухав і чув посвист дельфіна, про якого складав пісню співець. Полум'я смолоскипа вихопило із темряви профіль Яструба, темний і твердий, наче вирізьблений з каменю; юнак бачив вологий блиск очей дружин вождя, які пошепки балакали між собою. Він відчував повільне спокійне погойдування плоту на поверхні тихого моря і, заколисаний, поступово поринув у сон.

Прокинувся він раптово — його розбудила тиша, що несподівано залягла навколо. Співець замовк, і не лише на їхньому, а й на решті плотів, дальніх і ближніх, затихли високі голоси, схожі на крики чайок, і вщух святковий гамір.

Арен поглянув через плече на схід, сподіваючись побачити світанок. Але побачив тільки щербатий місяць, який щойно зійшов над обрієм — золотавий серпик серед яскравих літніх зірок.

Потім, подивившись на південь, високо в піднебессі він побачив зірку Гобардон, а під нею — вісім її посестер: руна "Аґнен" яскраво та моторошно сяяла над морем. Обернувшись до Яструба, Арен побачив, що чарівник також стежить за сузір'ям Гобардон — його смагляве обличчя виглядало стривоженим.

— Чому ти перестав співати? — запитав вождь співця. — Сонце ще не зійшло, новий день не почався.

Той, затинаючись, відповів:

— Я не знаю.

— Співай! Довгий Танець іще не скінчився.

— Я не знаю слів, — сказав співець, і голос його забринів, наче від страху. — Я не можу співати. Я забув цю пісню.

— Ну, то заспівай іншу!

— Нема більше пісень. Це кінець! — заволав співець і упав долілиць до ніг вождя. Той здивовано витріщився на нього.

Було чутно, як шиплять і потріскують смолоскипи на сусідніх плотах. Велика тиша океану поглинула цей крихітний острівець життя і світла на своїй поверхні. Не рухався жоден танцюрист.

Аренові здалося, що навіть високе нічне небо якось поблякло, хоча з-за обрію й досі не пробивалося ані промінчика ранішньої зорі. Юнак занімів від жаху, а в голові дзвеніло: "Не буде більше світанку. Новий день не настане".

Чарівник підвівся. І тієї ж миті рівне біле світло пробігло вгору по його патериці і яскраво спалахнуло на руні Миру, яка була вирізьблена сріблом на чорній тисовій деревині.

— Довгий Танець іще не закінчився, — сказав Яструб, — і до ранку ще далеко. Заспівай нам, Арене!

Аренові хотілося сказати: "Я не можу, мій пане!" — натомість він іще раз поглянув на дев'ять зірок, що сяяли на південному небі, набрав повні груди повітря і заспівав. Спочатку його голос був тихий і хрипкий, але поступово зміцнів і погучнішав — юнак співав стародавню пісню про створення Її, про те, як було відновлено Рівновагу між світлом і темрявою, про зелені острови Земномор'я, які підняв з морського дна той, хто вимовив Першослово і став першим Володарем людей, про Сеґоя.

Арен не встиг доспівати до кінця, а небо вже прояснилося, стало сіро-блакитним, і тепер на ньому жевріли тільки щербатий місяць та жовта зірка Гобардон. Засичали на досвітньому вітрі смолоскипи. Доспівавши пісню, Арен замовк, і танцюристи, які зібралися навколо, щоби послухати його спів, почали потихеньку повертатися на свої плоти, а на сході тим часом сходило сонце.

— Гарна пісня, — озвався вождь. Голос його тремтів, хоча він дуже старався говорити звичним холодним тоном. — Було б недобре, якби

Довгий Танець завершився передчасно. Я накажу відшмагати моїх ледачих співців.

— Краще спробуй їх заспокоїти, — порадив Яструб. Він усе ще стояв, дивлячись у небо. — Жоден співець не замовкне просто так. Ходи-но зі мною, Арене!

Яструб рушив до своєї хатини, юнак подався за ним. Однак того ранку, дива, либонь, іще не скінчилися: коли східний край моря на обрії порожевів, з півночі до плотів надлетів якийсь величезний птах. Він летів так високо, що його крила іноді навіть закривали сонце — вони вогненними блискавками розтинали повітря просто над плотами. Арен скрикнув від подиву. Чаклун теж здивовано підвів очі вгору. Обличчя його нараз спаленіло від люті, і він заволав:

— Нам хієтха арв Гед аркваїса! — Мовою Створення це означало: "Якщо ти шукаєш Геда, то знайдеш його тут".

І тут, наче велетенське ядро, широко простерши золотаві крила, що гриміли в повітрі, і випустивши кігті, здатні вхопити бика, наче мишу, огорнутий омахами полум'я, що виривалося з довгастих ніздрів, дракон шулікою кинувся вниз і м'яко опустився на хиткий пліт.

Жінки пронизливо заверещали, хтось упав долілиць, дехто кинувся в море, а деякі люди просто завмерли і стояли непорушно, приголомшені дивом, яке переважало страх.

Дракон височів над плотом. Розмах його складчастих крил, що сяяли на сонці, сягав дев'яноста кроків, не меншою була й довжина драконового тіла, сухорлявого, наче в гончака, з гострими, як у ящера, кігтями та зміїною лускою. Вздовж вузького хребта стирчав гребінь із гострих шипів, схожих на трояндові. Посередині тулуба висота цих шпичаків сягала трьох ліктів, а потім вони поступово зменшувалися, тож останній шип на кінчику хвоста був не довшим від леза ножа. Колючки

були сірими, а луска, що вкривала драконове тіло, — лискучо-золотавою. Його зелені вузькі очі були напівзаплющені.

Страх за свій народ змусив вождя забути про небезпеку, яка загрожувала йому самому, — він вискочив зі своєї хижі, тримаючи в руках гарпун: з такою зброєю зазвичай полюють на китів. Гарпун був довший за самого мисливця і закінчувався вищербленим вістрям з китової кості. Поклавши його на своє тонке, проте доволі жилаве плече, вождь кинувся вперед, намірившись поцілити дракона в незахищене черево, що нависло над плотом. Однак Арен, оговтавшись від подиву, кинувся сміливцеві навперейми, схопив його за руку і разом з ним гупнув долі, відкинувши гарпун убік.

— Ти що, хочеш розлютити його цією своєю швайкою? — прохрипів юнак. — Нехай спершу своє слово скаже Повелитель драконів!

Вождь мовчки відсапувався після удару й очманіло дивився то на Арена, то на Яструба, то на дракона. І тоді заговорив дракон.

Ніхто на плотах, окрім Геда, до якого він, власне, і звертався, не зрозумів жодного слова, адже дракони розмовляють лише Істинною Мовою — своєю рідною мовою. Голос дракона був негучним і трохи нагадував шипіння розлюченого кота, але кота велетенського, могутнього; у ньому лунала якась моторошна музика.

Чаклун відповів йому одним лише словом: "Мемеас", що означало "я прийду", і підняв угору свою тисову патерицю. Дракон роззявив пащу, і з неї вирвалося тонке пасемце диму. Золотаві крила загуркотіли, неначе грім, війнуло запахом згарища, а через мить величезний дракон піднявся у небо і полетів на північ.

На плотах було дуже тихо, тільки вряди-годи лунали крики малят, плач немовлят і голоси жінок, які їх заспокоювали. Чоловіки

засоромлено вибралися з моря назад на плоти, а навколо продовжували горіти забуті смолоскипи.

Маг повернувся до Арена. Обличчя його якось дивно світилося — чи то від радості, чи то від люті. Проте говорив він спокійно:

— Настав час рушити далі, хлопче. Прощайся з друзями і приходь.

І Яструб повернувся до вождя "плавучого народу", щоби подякувати йому за гостинність і попрощатися. Відтак він покинув найбільший пліт і швидко дістався туди, де гойдався на хвилях "Світозор", міцно прив'язаний до колоди. Порожнє барильце на човні діти Відкритого моря встигли наповнити дощовою водою, а також добряче поповнили запаси провізії, виявивши в такий спосіб свою повагу до несподіваних гостей. Багато хто з плотогонів вважав Яструба одним із Великих, який постав перед ними не в китовій, а в людській подобі. Коли Арен приєднався до чаклуна, той уже встиг підняти вітрило. Юнак відв'язав линву від кілочка на плоту і заплигнув у човен. "Світозор" одразу відплив убік, його вітрило туго напнулося, ніби від дужого вітру, хоча над морем гуляв лише тихий ранковий легіт. Човен хвацько розвернувся і легко помчав на північ, услід за драконом.

Звичайний вітер нізащо не зміг би розігнати човен до такої швидкості. Але цього разу "Світозора" гнав уперед не морський вітер, а слово Архімага і його чарівна сила.

Яструб довго стояв під щоглою, пильно вдивляючись у далечінь. Але зрештою він вмостився на своєму звичному місці біля стерна і, поклавши на нього руку, поглянув на Арена.

— То був Орм-Ембар, — пояснив він, — дракон з острова Селідор, нащадок того Великого Орма, який смертельно поранив Ерет-Акбе і сам загинув від його руки.

— Він що, полював у цих краях, повелителю? — запитав Арен, бо й досі навіть не здогадувався, про що Яструб говорив із драконом.

— Авжеж, полював… На мене. Якщо дракони на когось полюють, то вони завжди знаходять свою жертву. Він прилетів просити моєї допомоги, — Яструб коротко засміявся. — Якби мені хтось про таке розповів, я б нізащо не повірив. Подумати тільки: дракон звернувся до людини за допомогою! Та ще й такий, як Орм-Ембар! Він, щоправда, не найстарший серед драконів, хоча і йому вже бозна-скільки літ, проте вважається наймогутнішим з-поміж них. Він не приховує свого Істинного імені, як це зазвичай роблять інші дракони і люди, бо не боїться, що хтось зможе його здолати. Крім того, йому невластива підступність, якою хизується решта його одноплемінників. Колись давно на Селідорі він не тільки залишив мене живим, а й повідомив мені велику істину — розповів, як знайти Королівську Руну, втрачену Руну Єднання. Саме йому я завдячую каблучкою Ерет-Акбе. Але я ніколи не гадав, що матиму нагоду якось віддячити своєму благодійникові за ту послугу! Та ще й такому благодійникові!

— І чого ж він просить?

— Він хоче показати мені той шлях, який я шукаю, — спохмурнівши, відповів маг. — Він сказав: "На заході з'явився ще один Повелитель Драконів. Він руйнує наш світ, він могутніший від нас". Я запитав: "Навіть могутніший від тебе, Орм-Ембаре?" — і дракон відповів: "Навіть від мене. Ти потрібен мені. Рушай за мною і не барися!". Оце й усе, що він сказав.

— І ти більше нічого не знаєш?

— Незабаром знатиму.

Арен змотав швартову линву, трохи прибрав у човні, і весь цей час у ньому співало напружене збудження, наче напнута тятива лука, і коли

він нарешті заговорив, то це веселе напруження забриніло і в його голосі.

— Оце вже справжній провідник! — сказав юнак. — Принаймні ліпший, ніж попередні!

Яструб поглянув на нього і засміявся.

— Авжеж, — погодився він. — Сподіваюся, що тепер ми не заблукаємо!

Отак вони й почали свою велику гонитву через океан. Не один тиждень тривала їхня мандрівка від пустельних південних морів до острова Селідор — найзахіднішого з-поміж усіх островів Земномор'я. День за днем займалася ясна зоря над обрієм; вечорове сонце пірнало у багряні призахідні води, але й під золотавим склепінням сонячного проміння, і під сріблястим сяйвом, що лилося із зоряного неба, їхній човник уперто летів на північ, сам-один посеред безмежного океану.

Іноді десь вдалечині над морем збиралися могутні грозові хмари, звичні для середини літа. Тоді Арен захоплено стежив за чарівником: ставши на повен зріст, розправивши плечі, Яструб голосом і жестом наказував хмарам підійти ближче і пролитися дощем над їхнім човном. Відтак небо вергало громами і блискавками, а чаклун непорушно стояв на кормі, піднявши руку, аж поки безодні небесні не розкривалися просто над головами подорожан, наповнюючи водою заздалегідь розставлений посуд. В такі хвилини Яструб і Арен лише щасливо посміхалися: їжі у них загалом було досить, а от води постійно бракувало. До того ж, величне шаленство бурі, що корилася волі мага, саме по собі було неабияким видовищем.

Арена вражала та неймовірна могутність, якою володів його товариш і якої він, до речі, тепер зовсім не приховував. Якось юнак запитав чаклуна:

— На початку наших мандрів ти, мій пане, взагалі обходився без магії!..

— Перша й остання заповідь Роукської школи: "Роби тільки те, що конче потрібно". І не більше!

— Отже, між першою і останньою заповідями ваші учні якраз і вивчають оте, що є необхідним?

— Авжеж. Треба у всьому зберігати Рівновагу. Але якщо Рівновага порушена, то доводиться враховувати й інші речі. І передусім — поспішати!

— І все ж таки, чому всі чаклуни на Півдні — а тепер уже, мабуть, і скрізь у Земномор'ї, — чому навіть оті співці на плотах, всі, як один, втратили свій хист, і лише ти зберіг свою силу?

— Тому що мені, крім мого мистецтва, більше нічого не потрібно, — відповів Яструб. І за якусь мить додав: — І якщо мені теж невдовзі судилося втратити свою силу, то я бодай хоч наостанку нею натішуся!

І справді він тепер охоче й легко вдавався до свого мистецтва. Арен, який звик до його обережності й стриманості, навіть не підозрював, що Архімаг може бути таким веселим і розкутим. Кожному магові подобаються різні дотепні витівки, адже чарівники — природжені штукарі. Тож, приміром, коли Яструб у Ґорті змінив свою подобу, то це якоюсь мірою також було своєрідною грою, не надто складним фокусом для того, хто міг би змінити не тільки обличчя та голос, а й навіть саму свою сутність, перетворившись, скажімо, на рибу, дельфіна чи яструба. А якось Яструб сказав:

— Поглянь-но сюди, Арене, я покажу тобі Ґонт, — і звелів дивитися на поверхню води у наповненій по вінця коновці.

Багато чаклунів уміють створювати зображення на поверхні водного дзеркала, але, безперечно, Яструбові не було рівних у цьому мистецтві: попервах у воді з'явилася вершина гори, оточена білими хмарами. Потім краєвид змінився, і Арен виразно побачив на цьому острові-горі високий стрімчак, причому сам юнак неначе ширяв над крутосхилом, перетворившись на якогось птаха — чайку чи сокола. Стрімчак, ніби вежа, височів над хвилями, а на одному з його виступів тулився до скелястого берега маленький будинок.

— Це Ре-Альбі, — пояснив Яструб. — Там живе мій Учитель, Оґіон. Колись у давнину він зумів приборкати жахливий землетрус. А тепер пасе своїх кіз, збирає трави і мовчить. Мені взагалі чомусь здається, що мовчати йому подобається понад усе. Хотів би я знати, чи він ще й досі самотою блукає горами? Адже старому вже бозна-скільки літ! Утім, якби він помер, я неодмінно дізнався би про його смерть, чи радше — відчув би це.

У голосі чаклуна не було колишньої певності, тож чарівний краєвид на якусь мить задрижав, так наче скелястий стрімчак раптово упав у море. Потім зображення знову стало виразним, а голос Яструба зазвучав твердіше:

— Наприкінці літа Оґіон зазвичай пускається в мандри, високо в гори. Отак і я з ним уперше зустрівся: він прийшов у наше гірське сільце, коли я був іще хлопчиськом. Він нарік мене Істинним ім'ям. І разом з Іменем він дав мені моє справжнє життя.

Краєвид у водному дзеркалі змінився: Аренові здалося, що він, досі залишаючись птахом, залетів у ліс і сів серед гілля, дивлячись на залиті сонцем пасовища, які збігали схилом гори. А над його головою височіла вкрита вічними снігами вершина, і до неї вела стрімка звивиста стежина, і золотаві сонячні зайчики пробивалися через густе листя…

— Ніде в світі немає такої тиші, як у цих лісах, — тужно сказав Яструб.

Зображення затуманилося, поблякло і зникло, тільки сліпучий диск полуденного сонця мерехтів у воді, налитій у коновку[7].

— Туди… — промовив Яструб, дивлячись на Арена дивним, трохи насмішкуватим поглядом, — туди — якщо я сам ще зможу коли-небудь повернутися — за мною не зможеш піти навіть ти.

* * *

Попереду виринув з-за обрію острів з низькими берегами. У полуденному мареві він здавався блакитним, наче хмарина туману.

— Це Селідор? — спитав Арен, і його серце шалено закалатало, але чарівник відповів: "Гадаю, що це Об… Або ж Єсаж. Ми не подолали ще й половини шляху, хлопче!"

За ніч вони пропливли від одного острова до іншого, але вогнів на березі не побачили, зате в повітрі страшенно смерділо димом — Арен аж закашлявся, необачно вдихнувши на повні груди. Коли почало світати, мандрівці кинули погляд на острів Єсаж, який уже залишився за кормою "Світозора", і жахнулися: земля була випалена дощенту, і над пустельним чорним згарищем курився синюватий дим.

— Вони спалили свої поля, — сказав Арен.

— Еге ж. І села. Я цей запах знаю…

— Хіба тут, на Заході, живуть дикуни?

Яструб заперечно похитав головою.

— Та ні, звичайні люди. Хлібороби, ремісники…

Арен не зводив очей із чорної споганеної землі, зі страшних обвуглених дерев у садах… Юнак спохмурнів.

— Якої шкоди завдали їм ці дерева? — гнівно сказав Арен. — Невже за власні помилки людина повинна карати траву? Ні, це дикуни, якщо вони спалюють свої сади і лани, вступивши у війну з іншими людьми.

— Ними ніхто не керує, — пояснив Яструб. — У них нема справжнього короля, а всі, хто міг би стати володарем, мудреці та чарівники, самоусунулися від суспільного життя і порпаються у власних душах, шукаючи стежку, по якій можна неушкодженим пройти через потойбічний світ і здобути вічне життя. Так було на Півдні, та й тут, як мені здається, справи не кращі.

— І в усьому цьому винна одна-єдина людина — той чоловік, про якого казав дракон? Та ні, це ж просто неймовірно!

— Чого ж ні? Якби у Земномор'ї з'явився справжній Король, то він був би єдиним володарем. І сам правив би всіма островами. Людина однаково легко здатна руйнувати, як і владарювати. Вона може бути або Великим Королем, або Великим Руйнівником.

І знову в його голосі пролунав чи то глум, чи то виклик.

Арен скипів:

— Будь-який король має слуг, воїнів, послів, радників та іншу челядь. Завдяки їм він владарює. А де ж почет цього… короля-руйнівника?

— У наших душах, хлопче. У наших душах. Це там зачаївся зрадник. Це твоє "я" волає: "Я хочу жити! Нехай світ страждає, хай навіть зітліє живцем, тільки б я залишався живим!" Цей маленький зрадник — наше

жалюгідне "я" — скніє у темряві нашої душі, наче павук у куточку скрині. Усі ми чуємо його голос. Але тільки небагатьом вдається його розуміти. Хіба що мудрецям і співцям — тобто тим, хто має творчу душу. А ще — героям, які прагнуть завжди бути самими собою. Уміння завжди залишатися собою — річ виняткова і коштовна, це великий дар. Але бути самим собою вічно — хіба не в цьому полягає справжня велич?

Арен подивився Яструбові просто у вічі:

— Ти хочеш сказати, що вічне життя нічого не варте. Але скажи мені, чому? Я був ще зовсім дитиною, коли ми пустилися в ці мандри. Я не вірив у смерть. За час, що минув відтоді, я дечого таки навчився — нехай не так уже й багато, але навчився! Так, тепер я знаю, що смерть існує і що колись я теж помру. Але радіти цьому я так і не навчився! Думка про смерть мене аж ніяк не звеселяє! Якщо я щиро люблю життя, то хіба не природно, що я ненавиджу, коли воно закінчується?

Удома Арена навчав фехтування чоловік років шістдесяти — невисокий, голомозий і вимогливий. Юнак ніколи не любив його, але терпів, розуміючи, що свою справу майстер знає бездоганно. Але якось, вправляючись у двобої зі шпагою, Арен намацав слабке місце в захисті свого навчителя і вибив у нього з рук зброю. Юнак назавжди запам'ятав, якою неймовірною, незбагненною радістю раптом засяяло обличчя його суворого наставника. Щира надія, щастя — ось він, справжній суперник! Нарешті учень зрівнявся з учителем! Відтоді наставник уже не попускав Аренові: вони рубалися навсправжки, а з обличчя старого майстра не сходила та сама вперта, безжальна посмішка, яка ставала світлішою, коли юнак починав завзятіше насідати на нього. А зараз схожа посмішка осявала сталеве обличчя Яструба.

— Життя без кінця, — сказав чаклун. — Життя без смерті. Безсмертя. Кожна жива душа прагне цього, адже жага життя є запорукою здоров'я душі. Але стережися, Арене! Ти — один із тих, хто може здійснити своє бажання.

— І що тоді?

— А тоді — те, що вже відбувається зараз: цілковитий занепад. Упослідження мистецтва. Забуті ремесла. Онімілі співці. Невидющі очі. Що далі? Король-ошуканець на троні Земномор'я. Навіки. І в його володіннях вічно пануватиме руїна. Перестануть народжуватися діти. Не почнеться нове життя. Адже тільки смертні можуть нести в собі життя. Тільки у смерті — запорука відродження. Велика Рівновага — це аж ніяк не спокій і не застій. Це вічний рух, вічне становлення нового.

— Але як може загрожувати Великій Рівновазі одна-єдина людина, яке значення для Всесвіту має одне-єдине людське життя? Ні, це неможливо, цього не можна дозволити… — Арен затнувся.

— Не можна? Але хто заборонить? І хто дозволить?

— Я не знаю.

— Я теж. Зате я добре знаю, якого лиха може накоїти одна-єдина людина. Я знаю це, бо й сам колись вчинив зло. Майже таке саме, бо й мене під'юджувала дурна пиха. Я прочинив прохід між нашими двома світами — життя і смерті, світла і темряви. То була лише щілинка, зовсім маленька і вузька — я просто хотів довести, що сильніший від самої смерті. Я був юним і зі смертю ще не стикався — точнісінько як і ти… А відтак Архімаг Немерле мусив застосувати всю свою силу і майстерність, а зрештою — і віддати своє життя, щоби загоїти рану у Всесвіті і знешкодити відкриту мною лазівку. Ось, можеш подивитися, який слід залишила та ніч на моєму обличчі! А Немерле вона вбила… О так, двері між світами світла і темряви можна відчинити! Для цього треба мати неабияку силу, але взагалі-то це цілком можливо. А от знову замкнути ці двері — ох як нелегко…

— Але те, що зробив ти, звичайно ж, відрізняється від того, що…

— Чому? Тому що я — хороша людина? — Яструб холодно поглянув на Арена, і той наче знову відчув укол шпаги старого майстра фехтування. — А що таке "хороша людина", Арене? Можливо, це той, хто не чинить зла, хто нізащо не пустить у цей світ темряву, той, хто не має темряви в душі? Нумо спочатку, хлопче! Спробуємо зазирнути трохи глибше. Те, що ти дізнаєшся зараз, допоможе тобі дістатися туди, куди ти мусиш потрапити. Зазирни собі в душу! Хіба голос із пітьми не кликав тебе: "Ходімо!" Хіба ти не пішов йому назустріч?

— Пішов. Але… я думав, що це його голос.

— Авжеж, це був його голос. Але також і твій! Як би він зміг розмовляти з тобою і з усіма іншими, хто міг би його почути, якби він не розмовляв вашими власними голосами?

— Але чому ж тоді його не чуєш ти?

— Та тому, що я не хочу його слухати! — сердито відповів Яструб. — Я народився, щоби владарювати, а не плазувати. Точнісінько так само, як і ти. Але ти ще молодий. Ти щойно підійшов до межі своїх можливостей, а тому в краю тіней, у царстві снів і марень, ти чуєш його поклик: "Ходімо!" Так само, як колись почув його я. Але тепер я старий. Я вже здійснив свій вибір і зробив те, що повинен був зробити. Тож мені зовсім не страшно зазирнути у вічі власній смерті, адже я знаю: тільки одна сила гідна того, щоб нею володіла людина. Це вміння не брати нічого силоміць, а приймати як належне. Не володіти, а давати…

Єсаж залишився далеко позаду — блакитна пляма на поверхні моря.

— У такому разі я теж його слуга, — сказав Арен.

— Атож. Ти — його, а я — твій.

— Але хто ж він? Що це за істота?

— Гадаю, людина.

— Може, це той чоловік, про якого ти мені колись розповідав, — чаклун із Хавнору, який викликав душі мертвих?

— Цілком можливо.

— Але ж ти казав мені, що той ворожбит був уже старим, коли ви з ним зустрічалися, і що це було багато років тому… Хіба він уже не мав би померти?

— Можливо, й помер, — погодився Яструб.

Обидва надовго замовкли.

Тієї ночі море мерехтіло вогнями. Гостроверхі хвилі, що лащилися до "Світозора", порух кожної рибини біля поверхні води — все це тихо світилося, наче оживаючи у чарівному сяйві. Арен сидів, підпираючи голову руками, і дивився на нескінченні вигини та закрути осяйних сріблястих ліній. Потім юнак занурив у воду руку, а коли підняв її вгору, то пальці його теж огорнулися м'яким світлом.

— Поглянь, — сказав він Яструбові, — я тепер також чарівник.

— Ні, хлопче, чого тобі не дано, того не дано, — зауважив попутник.

— Чим же я зможу допомогти тобі, — відповів Арен, не зводячи очей з мерехтливих хвиль, — коли ми зустрінемося з нашим ворогом?

Досі юнак все-таки сподівався — від самого початку сподівався! — що Архімаг вибрав для цієї подорожі саме його, одного з-поміж багатьох, завдяки якійсь природженій магічній силі, яку Арен міг успадкувати від Мореда, свого великого предка. І сила ця неодмінно

покаже себе в скрутну хвилину: тоді юнак урятує і себе, і свого повелителя, і цілий світ від страшного ворога. Згодом Арен не раз думав про це, а відтак сподіванка нагадала йому, як він, будучи ще зовсім малим, також мріяв — поміряти батькову корону; і як гірко він плакав, коли йому не дозволили цього зробити. Надія на успадковану магічну силу теж виявилася дитячою. Не було в ньому ніякої магічної сили. І ніколи не буде.

Зрештою, колись Аренові й справді доведеться успадкувати батькову корону та правити Енладом — адже це не лише його право, а й обов'язок. Однак тепер усе це здавалося йому малозначущим, а рідний край був просто маленьким і дуже далеким клаптиком суші. Ні, юнак і досі щиро любив свою Батьківщину і залишався їй відданий, проте ця відданість тепер стала глибшою, міцнішою і ґрунтувалася на іншій, серйозній основі. Тепер Арен збагнув, у чому його слабкість, і, зрозумівши це, навчився розраховувати свої сили. А сила в ньому є — це він знав достеменно. Але ж, окрім звичайної сили, у нього немає ні особливих талантів, ні магічного дару — нічого, що можна було б запропонувати своєму повелителеві! Хіба що чесну службу і щиру відданість? Але чи вистачить цього там, куди вони пливуть?

Яструб якось сказав: "Щоби полум'я свічки здавалося яскравим, треба, щоб її оточувала темрява". Арен намагався розрадити себе цими словами, але зараз вони чомусь здавалися йому не надто втішними.

Наступного ранку, коли вони прокинулися, все навколо — і вода, і повітря — було сірим. Лише високо над щоглою зоріла блакить небес, а низько над водою стелився густий туман. Утім, Арену і Яструбові, які народилися на Півночі, було не звикати до туману — вони ставилися до нього, як до старого друга, що навідався в гості з Енладу чи Ґонту. Імла м'яко огортала човен зусібіч, і мандрівцям здавалося, що вони раптом потрапили у добре знайому кімнату після багатьох тижнів плавби серед занадто яскраво освітлених і занадто безлюдних морських просторів. Вони повернулися у води зі звичним підсонням і тепер, либонь, перебували десь на одній широті з островом Роук.

А приблизно за три дні плавання на схід від цих вкритих імлою вод ясне сонячне проміння вигравало на золотавому листі дерев Примарного саду, осявало зелену маківку Роукського пагорба і черепичний дах Обителі Мудреців.

Чаклунська майстерня знаходилася у Південній вежі. То була велика кімната, заставлена ретортами і перегінними кубами, пузатими довгошиїми суліями, важкими тиглями[8] і крихітними пальниками; на столах лежало багато різних щипців, лещат і обценьків, валялися якісь терпуги[9], затискачі і трубочки; скрізь стояли скриньки, пляшечки і глеки, щільно закорковані та позначені не лише ґардійськими, а й стародавніми рунами; та й іншого алхімічного начиння тут не бракувало: склодувний реманент, пристрої для очищення коштовних металів, медичне обладнання тощо. Серед усіх цих неймовірно захаращених столів і лав стояли Майстер-Перетворець і Майстер-Приворотник.

Сивочолий Перетворець тримав у руках великий камінь, здалеку схожий на неогранований алмаз. Камінь був дуже твердий, прозорий, ніби вода, хоч іноді здавалося, що він випромінює м'яке аметистово-рожеве світло. І все ж, попри бездоганну прозорість кристала, уважний спостерігач майже одразу помічав всередині нього якусь дивну каламуть: на поверхні каменя не відбивалося анічогісінько з того, що його оточувало; і людське око ніби занурювалося у бездонні глибини кристала. Одна грань змінювала іншу, людина бачила дедалі глибше, аж доки не поринала в сон, із якого не було вороття. То був славетний Камінь Шеліета. Колись він належав володарям острова Вей і був окрасою їхньої скарбниці. Зазвичай камінь застосовували як снодійний засіб, хоч іноді з його допомогою залагоджували набагато небезпечніші оборудки. Зокрема, було відомо: той, хто надто довго та легковажно вдивляється у загадкову глибінь кристала, зрештою може збожеволіти. Але Архімаг Ґеншер був родом з острова Вей і, вирушаючи на Роук, узяв Камінь Шеліета з собою, адже в руках мага цей кристал відкриває істину.

Щоправда, істина ця виявилася дуже мінливою: вона залежала від того, в чиїх руках опинився Камінь Шеліета. А тому Майстер-Перетворець, міцно тримаючи кристал і вдивляючись у його мерехтливі глибини, говорив голосно і чітко, описуючи те, що бачив:

— Я бачу нашу землю з вершини гори Онн, яка стоїть у самому серці світу. Перед моїми очима простяглося все Земномор'я, аж до найвіддаленішого острівця у найдальших Широтах. Я бачу кораблі у водах Ілієна, бачу дим із коминів над дахами Торхевена, бачу навіть дах цієї вежі, де ми зараз стоїмо. Але далі, за Роуком, тепер не видно нічого. На півдні — жодного острова! На заході — ані клаптика суші! Я не бачу Ватворт там, де він мав би бути, не бачу жодного з островів Західних широт — кудись зник навіть Пендор, а він же розташований найближче до нас! А Оскіль та Ебоскіль — де вони? Над Енладом клубочиться мряка, густа і сіра, немов павутиння. Щоразу, як я намагаюся щось розгледіти, щезає ще кілька островів, а море у тому місці, де вони щойно були, — безживне і похмуре, немов перед Створенням… — Перетворень спіткнувся на останньому слові й замовк.

Він поставив Камінь на різьблену підставку зі слонової кості і відступив убік. Його лагідне обличчя здавалося геть виснаженим.

— А тепер розказуй, що бачиш ти, — промовив він.

Майстер-Приворотник узяв кристал і став повільно крутити його в руках, немов намагаючись відшукати на блискучій поверхні ту грань, крізь яку найкраще видно. Він досить довго обертав Камінь на всі боки, але зрештою поклав його на стіл і розгублено сказав:

— Перетворцю, я майже нічого не бачу. Якісь уривки, щось мерехтить, але цілісного зображення немає…

Сивочолий Перетворень підвів угору вказівний палець.

— Зауваж, хіба це не дивно?

— Що ти маєш на увазі?

— У тебе що, так часто сліпнуть очі? — сердито закричав Перетворень. — Невже ти не бачиш, що… — він запнувся і лише з неабиякими труднощами, затинаючись, зміг продовжити, — там… там наче чиясь рука затуляє тобі очі — точнісінько так само, як і мої вуста?

— Ти, мабуть, трохи перетрудився, мій пане. Тобі треба відпочити! — заспокійливо сказав Майстер-Приворотник.

— Виклич закляттям душу Каменя, — зажадав Перетворець.

Тепер він говорив уже доволі спокійно, хоч голос його й досі трохи тремтів.

— Навіщо?

— Навіщо? Ну хоча б тому, що я прошу тебе це зробити.

— Дай спокій, Перетворцю! Навіщо ти під'юджуєш мене, як хлопчика перед ведмежим барлогом. Хіба ми з тобою діти?

— Ще б пак! Супроти того, що показав мені Камінь Шеліета, я лише безпорадне дитя… перелякане дитя. Благаю тебе: виклич душу Каменя! Чи я мушу стати перед тобою на коліна?!

— Ну що ти таке кажеш! — зніяковів довготелесий Приворотник, а тоді зосереджено відвернувся від старшого товариша. Відтак, розкинувши руки у широкому жесті, з якого починається Велике Закляття, що викликає душі мертвих і живих, чаклун підвів голову і почав промовляти магічні слова. Він говорив, а в осередді Каменя

Шеліета зажевріло тьмяне світло. У майстерні раптом почало темніти; густі тіні геть почорніли, зате Камінь сяяв, наче зірка. Майстер-Приворотник звів руки докупи і підніс кристал ближче до очей, пильно вдивляючись у точку, з якої променіло яскраве сяйво. Якийсь час він мовчав, а тоді тихо заговорив:

— Я бачу фонтани Шеліета. Озера і ставки, копанки і гатки, водоспади і печери за срібною запоною падаючої води. Замшілі береги поросли папороттю. Я бачу, як крапля за краплею збігає вода по зеленому листі, як дзюрчить вона у струмках, що б'ють із-під землі; відчуваю солодкий смак джерельної водиці… — він раптом знову замовк і зациpенів. У сяйві, яке випромінював Камінь, обличчя чаклуна здавалося мертвотно-блідим. Нараз Приворотник голосно скрикнув і, прожогом кинувши кристал, упав навколішки, сховавши обличчя в долонях.

Чорні тіні щезли. Літнє сонце світило у вікно захаращеної майстерні. Камінь Шеліета лежав під столом серед пилу і сміття, але був цілим і неушкодженим.

Майстер-Приворотник, як незрячий, хапав руками повітря, доки не наткнувся на долоню свого товариша. Він був схожий на перелякану дитину. Минуло кілька хвилин, перш ніж він глибоко зітхнув і важко підвівся, спираючись на плече Перетворця.

— Більше тобі не вдасться намовити мене на такі ризиковані речі, — сказав він тремтливими вустами, марно намагаючись усміхнутися.

— Що ж ти таке побачив, Торіоне?

— Я бачив фонтани Шеліета. Бачив, як їх раптом поглинає суха земля, як німіють дзвінкоголосі джерела. А світ навколо здавався чорним і спустошеним. Ти бачив у Камені пустельне море, яким воно було перед Створенням, а я побачив… те, що настане потім… Я побачив Велику Руїну.

Перетворець облизав пересохлі губи.

— Мені б дуже хотілося, щоб Архімаг зараз був із нами, — зізнався він.

— А я б хотів, аби ми опинилися там, поруч із ним…

— От тільки де він? Хіба його тепер знайдеш… — Приворотник поглянув угору, де за вікном ясніло спокійне блакитне небо. — Наразі ми не маємо про нього жодної звістки, і навіть магія не здатна викликати його сюди. Він зараз там, де ти бачив пустельне море. А незабаром прибуде у той страшний край, де пересихають джерела. Там наші чари безсилі… А втім, деякі закляття навіть зараз могли би повернути Яструба на Роук — скажімо, ті магічні ритуали, якими колись уславився острів Пельн…

— Але ж то були закляття, якими тамтешні маги викликали у світ душі небіжчиків!

— А деякі чари, навпаки, можуть відправити живих у потойбіччя…

— Невже ти думаєш, що Архімаг уже помер?

— Я гадаю, що він прямує назустріч смерті — його веде туди якась незнана сила. Як і кожного з нас. Ми втрачаємо свою могутність, свої надії, своє щастя. Усі джерела поволі пересихають…

Стривожений Перетворець не зводив очей з Приворотника.

— Тоді навіть не пробуй шукати його, Торіоне, — промовив він нарешті. — Він знав, чого шукає, і притому набагато раніше, ніж це збагнули ми. Для нього цей світ — наче Камінь Шеліета: він зазирає у його глибини і бачить, що відбувається і що має статися… Ми не можемо допомогти йому. Великі Закляття стали надто небезпечними, але

найбільше лихо зачаїлося у тих чарах, про які ти щойно згадував. Ми повинні залишатися твердими у своїй вірі, охороняти мури Роуку і пам'ятати Імена.

— Твоя правда, — погодився Приворотник. — Але я мушу піти і поміркувати над цим.

І він залишив майстерню у Південній Вежі, незграбно ступаючи довгими ногами, але високо тримаючи свою шляхетну темноволосу голову.

Наступного ранку Перетворець довго шукав його. Увійшовши до кімнати Приворотника після тривалих марних спроб достукатися, він побачив, що Торіон непорушно лежить горілиць на кам'яній підлозі — здавалося, наче важкий удар у груди відкинув його геть, як ганчір'яну ляльку. Руки його застигли у тому самому жесті, з яким він промовляв Велике Закляття, і були холодними, як лід, а широко розплющені очі дивилися невидющим скляним поглядом. Перетворець, опустившись навколішки, тричі промовив Істинне ім'я друга, але той навіть не поворухнувся. Він іще не помер, у непритомному тілі жевріла іскра життя: глухо билося серце чаклуна, і з кожним кволим подихом важко здіймалися його груди. Перетворець схилився над ним і прошепотів:

— Ох, Торіоне, це ж я змусив тебе зазирнути у надра Каменя Шеліета. Це я в усьому винен!

Потім він швидко вийшов із кімнати і звернувся до Майстрів та учнів, що чекали за дверима:

— Ворог закрався сюди, на наш острів, подолавши всі мури та перепони. Він завдав удару в самісіньке серце нашого світу! — Перетворець був доброю і лагідною людиною, але зараз він виглядав таким похмурим і суворим, що всі аж злякалися. — Подбайте про Майстра-Приворотника, — сказав сивочолий маг. — Хоча навряд чи це

можливо: ніхто не зуміє прикликати назад його душу, адже навіть він сам, будучи найкращим знавцем приворотних чарів, зазнав поразки у двобої з невідомим ворогом.

Перетворець рушив до своєї кімнати, і всі розступилися перед ним.

Відтак прийшов Знахар і звелів негайно покласти Приворотника в ліжко і вкрити його теплою ковдрою. Одначе він не збирався поїти недужого цілющим відваром і не співав над ним пісень, які допомагають зцілити хворе тіло і стражденну душу. Один із учнів Знахаря, ще зовсім юний, але дуже здібний до науки, запитав у свого наставника:

— Учителю, невже йому нічим не можна допомогти?

— По цей бік стіни — ні! — відповів Знахар. А потім, згадавши, з ким говорить, пояснив: — Це не хвороба, синку. Але навіть якби це була лихоманка або якась інша неміч, я не знаю, чи наше мистецтво стало б нам тепер у пригоді. Здається, останнім часом моє зілля втрачає свої цілющі властивості, а лікувальні закляття не мають колишньої урочої сили.

— Ти говориш майже так само, як Майстер-Менестрель. Учора він раптом зупинився посеред пісні, яку розучував з нами, і сказав: "Я не розумію значення цих слів". А тоді вийшов геть… Дехто з хлопців засміявся, а от мені чомусь здалося, що підлога тікає в мене з-під ніг.

Знахар поглянув у щире і кмітливе обличчя хлопчини, а тоді глипнув на непритомного Приворотника, що каменем лежав на ліжку.

— Він іще повернеться до нас… — твердо сказав Знахар.

Тієї ж ночі Перетворець покинув острів Роук. Ніхто не знав, як саме він це зробив. Наставник ліг спати у своїй кімнаті, вікна якої виходили в сад. Вранці вікна виявилися відчиненими, а самого мага ніде не було.

Зрештою всі вирішили, що він, обернувшись птахом, вітром або туманом — адже для нього це раз плюнути! — у новій подобі подався на пошуки Архімага. Хоча ніде правди діти: знаючи, що під час таких перевтілень чарівник наражається на небезпеку потрапити у полон власного закляття, деякі Майстри переймалися долею Перетворця, проте вважали за краще мовчати про свої побоювання.

Отак острів Роук позбувся аж трьох магів, що входили до Великої Дев'ятки. Минали дні, але від Архімага та Перетворця надалі не було ні чутки, ні звістки, а Приворотник і досі лежав, як небіжчик. Обитель Мудреців поступово поринала у страх і зневіру. Учні перешіптувалися між собою, а дехто вже навіть зібрався покинути Роук, тому що мистецтво, заради якого вони сюди приїхали, тепер занепадало і ледве животіло.

— Хтозна, — припускав один, — можливо, усе це з самого початку було суцільною брехнею — оті теревені про таємні мистецтва, Високу Магію й урочі сили. З-поміж усіх Майстрів тільки Ілюзорник ще на щось здатний. Хоча кожен знає, що його вміння — це лише фокуси, ілюзія. А решта магів тепер просто принишкли: мабуть, зрозуміли, що їх вивели на чисту воду!

— Авжеж! — підхопив інший учень. — Та й що, власне, таке ота магія? Хіба це "уроче мистецтво" на щось, крім фокусів, здатне? Чи воно хоч раз урятувало людину від смерті? Чи, може, хоч життя комусь продовжило? Якби чаклуни справді володіли тією силою, яку їм приписують, то вони, певна річ, жили б вічно!

І хлопці почали згадувати, як покидали цей світ великі маги: Моред наклав головою у бою, Нереґер загинув від руки Сірого Мага, Ерет-Акбе помер від ран, отриманих у двобої з драконом, а Ґеншер, передостанній Архімаг, заслаб і помер у своєму ліжку, як звичайна людина. Той, хто мав заздрісне серце, слухав ці оповідки з охотою, натомість решта учнів лише скрушно хитали головами.

Майстер-Формотворець увесь час залишався у Примарному саду і нікого туди не пускав.

А от Майстер-Воротар, хоч учні бачили його вельми рідко, зовсім не змінився. В його очах не було смутку. Він, як завжди, усміхався і продовжував пильнувати двері Обителі Мудреців, чекаючи на повернення свого повелителя.

ДРАКОНОВІ ПАСОВИЩА

Архімаг Обителі Мудреців і хранитель острова Мудрих прокинувся у своєму човнику посеред моря на окраїні Західних широт. Був холодний ясний ранок. Чаклун смачно потягнувся, розминаючи оніміле тіло, широко позіхнув, а тоді, показуючи на північ, гукнув до свого заспаного товариша:

— Он вони! Два острови, бачиш? Ми дісталися до Драконових Пасовищ! Це південна околиця Архіпелагу!

— Мій пане, зір у тебе й справді гострий, як у яструба, — зауважив Арен, марно вдивляючись у затуманену далечінь.

— Авжеж! У мене й прізвисько відповідне… — посміхнувся Яструб. Він і досі мав чудовий настрій — принаймні, здавалося, що наразі жодні клопоти його зовсім не обходять. — Невже ти геть нічого не бачиш?

— Я бачу чайок, — тупо промовив Арен, протираючи очі та блукаючи поглядом вздовж блакитної лінії обрію.

Маг засміявся.

— Ну, знаєш, навіть яструб не годен уздріти чайок за двадцять миль звідси!

Згодом, коли сонце зіп'ялося вище над затуманеним обрієм, крихітні цяточки в небі, які спочатку здалися Аренові чайками, почали якось дивно виблискувати, наче легкі бризки над морською хвилею або порошинки у потоці сонячного проміння. І лише тепер юнак нарешті збагнув, що то дракони.

"Світозор" підходив дедалі ближче до берега, було вже виразно видно, як дракони ширяють у висхідних потоках ранішнього бризу, і сповнене щемливого щастя серце Арена теж наче здіймалося під хмари слідом за цими дивовижними створіннями. Вся велич життя і смерті була в тому польоті. Краса цих бестій поєднувалася із неймовірною силою, свавільною дикістю та незбагненним, тільки їм притаманним мисленням. Дракони були розумними істотами, вони володіли мовою і найдавнішою на землі мудрістю. У їхньому польоті відчувалися тверда воля й осмислена узгодженість дій.

Арен мовчав і думав: "Тепер мені однаково, що буде далі, адже я вже бачив, як у ранковому небі ширяють дракони!"

Часом витончений рисунок польоту порушувався, і тоді той чи інший крилатий ящір вивергав довгий струмінь полум'я, який, звиваючись, розпанахував повітря, на якусь мить повторюючи вигини і яскравий блиск гнучкого драконового тіла. Побачивши це, Яструб сказав:

— Вони розлючені. Танцюючи на вітрі, дракони виражають свій гнів. — А потому додав: — Ну ось, тепер ми опинилися в самому осиному гнізді.

І справді, щойно дракони помітили крихітне вітрило серед хвиль, вони почали один за одним вихоплюватися з вихору свого танцю, вишикувалися рівною вервечкою і полетіли просто до човна, махаючи велетенським крилами.

Маг поглянув на Арена, котрий міцно тримав стерно, готуючись зустріти сильну зустрічну хвилю. Юнак керував упевнено й рівно, хоч і не зводив очей з величезних крил, які зі свистом розтинали повітря. Вочевидь задоволений, Яструб відвернувся і, ставши під щоглою, звелів чар-вітру вщухнути. А тоді підняв угору свою патерицю і заговорив Мовою Створення.

Зачувши його гучний голос, деякі дракони раптом різко зупинилися і ніби зависли у повітрі, а решта — розвернулися і помчали назад до островів. Утім, незважаючи на грізно наїжачені кігті, крилаті бестії, здається, не мали наміру нападати на мандрівців, А один із них, спустившись до самої води, повільно рушив до "Світозора". Двічі змахнувши крильми, дракон злетів над човном, а його лускате черево мало не зачепило щоглу. Арен бачив зморшкувату, не захищену лускою шкіру під пахвами — єдине вразливе місце на тілі ящера. Юнак мало не задихнувся від диму, що клубами виривався з довгої зубатої пащі, а від жахливого, нестерпного смороду здохлятини, що стелився за драконом, Арена аж знудило.

Дракон, затуляючи небо, пролетів над людьми і повернувся назад, тримаючись на тій самій висоті. Одначе тепер Арен відчув іще й розжарений подих дракона. А тоді пролунав гучний, владний голос Яструба. Дракон знову пролетів над човном. І раптом всі ящери одностайно повернули назад, до островів, вивергаючи клуби диму та полум'я.

Арен, відсапавшись, витер з чола рясний холодний піт. Поглянувши на свого товариша, він побачив, що волосся Яструба геть побіліло — так сильно обпалило його гаряче дихання дракона. І щільне полотнище вітрила з одного боку теж аж потемніло від жару.

— Ти що, посипав голову попелом, хлопче?

— Атож! Між іншим, і твою також, мій пане!

Здивований Яструб провів рукою по волоссю.

— Ти ба!.. От нахаби! Але я не хочу з ними сваритися: мені здається, що вони втратили розум або ж просто дуже налякані. Вони так і не обізвалися до мене. А я ще ніколи не зустрічав дракона, який не поговорив би із суперником, перш ніж вступити з ним у двобій… Тепер ми мусимо пливти лише вперед. Не дивись їм у вічі, Арене. Відвертайся, якщо доведеться зіткнутися з ними віч-на-віч. Поки що вітер у нас попутний, він дме з півдня, а моя магічна сила нам іще згодом знадобиться… Отож, тримай човен за вітром!

"Світозор" стрілою помчав уперед, і незабаром ліворуч від них з'явився ще один острів, а праворуч пропливли ті два острівці, що їх вони побачили раніше. По суті, то було радше неоковирне громаддя невисоких, але могутніх скель, обліплених білим драконячим послідом і чорними плямами моху, яким поросли прямовисні схили.

Дракони кружляли у піднебессі, як шуліки, що чигають на здобич. Жоден з них більше не спускався до човна. Часом вони щось кричали, ніби розмовляючи між собою пронизливими хрипкими голосами, але навіть якщо це й справді були якісь слова, то Арен однаково не міг їх зрозуміти.

Човен оминув невеликий мис, і юнак побачив на березі те, що спочатку здалося йому старою зруйнованою фортецею. Але це теж був дракон. Одне його крило незграбно підібгалося під велетенський тулуб, а друге широко застеляло піщаний берег аж до самої води, і морські хвилі недбало шарпали безживну кінцівку, як велетенський клапоть чорного пергаменту. Довге, схоже на змііне, тіло дракона непорушно лежало на камінні. Ящерові бракувало передньої лапи, а на його грудях та череві зяяли страшні рани. Пісок навколо аж почорнів, ущерть наситившись отруйною драконовою кров'ю. Однак у цій неймовірно покаліченій істоті ще й досі жевріло життя! Адже дракони мають настільки велику життєву енергію, що лише рівна їй магічна сила здатна висотати її достатньо швидко. Золотаво-зелені очі ящера були широко

розплющені, і коли мандрівні підпливли ближче, його вузька велетенська голова поворухнулася, і з ніздрів вирвалася гаряча пара, змішана з кров'ю.

Нутрощі з розпанаханого черева дракона були втоптані в пісок, а смугу берега між конаючим ящером і краєм води геть сплюндрували могутні лапи та важкі тіла його одноплемінників.

Ні Арен, ані Яструб не промовили жодного слова, доки цей острів не залишився далеко позаду. Їхній човен продовжував свій шлях, прямуючи на північ неспокійними протоками між численними островами, що утворюють Архіпелаг Драконові Пасовища.

— Жахливе видовище, — озвався нарешті Яструб, і голос його звучав холодно і безбарвно.

— Невже вони… пожирають собі подібних?

— Ні. Не частіше, ніж люди. Вони наче від чогось збожеволіли. У них відібрали Мову! Ті, хто навчився говорити раніше, ніж будь-хто інший на землі, істинні діти Сеґоя, тепер звиродніли до безсловесного існування диких тварин! Ох, Калесине! Де тебе носять твої крила? Невже ти прожив стільки років тільки для того, щоби зрештою побачити ганьбу й упослідження свого племені?

Голос Яструба гримів, наче молот об ковадло, в той час як чіпким поглядом він обмацував небо, наче щось там шукаючи. Але дракони залишилися позаду, низько кружляючи над тим залитим чорною кров'ю берегом і скривавленими скелями, а над головою у мандрівців зосталися тільки блакитне небо і полуденне сонце.

У ті часи ще ніхто, крім Архімага, не бував на Драконових Пасовищах. Сам Яструб проплив уздовж подвійної низки цих острівців ще понад двадцять років тому. То була вельми ризикована подорож,

адже численні протоки між острівцями Драконових Пасовищ утворювали справжній блакитний лабіринт, що ряснів зеленуватими обмілинами та небезпечними рифами. І ось тепер Архімаг з Ареном обережно просувалися далі, обминаючи розкидані то тут, то там підводні скелі та стрімчаки. Морські хвилі із важким стогоном билися об каміння, і солоні бризки яскріли на сонці. Один із таких стрімчаків, якщо дивитися на нього з півдня, нагадував величезну, трохи сутулу постать людини, яка про щось глибоко замислилася, зупинившись над морем. Але варто було мандрівцям минути цю скелю, як з'ясувалося, що її подібність до людини — лише примхлива гра природи: північна сторона бескиду нічим не різнилася від інших стрімчаків, що зусібіч оточували "Світозор". Зате всередині скелі виявилася темна печера, де глухо відлунював стогін хвиль, які неначе намагалися щось сказати. Коли ж човен відплив трохи далі, відлуння вщухло, а натомість саме шемрання хвиль зробилося гучнішим.

— Здається, там, у печері, чути якийсь голос? — запитав Арен.

— То голос моря.

— Але ж воно шепоче якесь слово!

Яструб прислухався, тоді пильно поглянув на Арена:

— Що саме ти чуєш?

— Воно ніби каже: "Ахм".

— В Істинній Мові це слово означає "початок" або "споконвіку". Але мені зараз вчувається радше "огб", що означає "кінець"… Гей, ану поглянь уперед! Що це там? — нараз урвав свої пояснення Яструб. І тієї ж миті Арен застережливо заволав:

— Мілина!

Незабаром їхній човен покинув химерне скупчення скель і вийшов у відкрите море. А ще через деякий час перед очима мандрівців постав похмурий, схожий на велетенську вартову вежу, острів. Скелі навколо нього були чорними і здавалися виліпленими із численних циліндрів або стовпів, припасованих один до одного так щільно, як у мозаїці. Ця неймовірна чорна стіна здіймалася над морем майже до небес.

— Замок Калесина, — пояснив Яструб. — Так називали цей острів дракони, коли я багато років тому зустрічався з ними в тутешніх краях.

— Хто такий Калесин?

— Найдревніший…

— Це він побудував цей замок?

— Не знаю. Я взагалі не знаю, чи комусь до снаги таке побудувати… Як і навіть не здогадуюсь, скільки років Калесину. Я кажу "йому", хоча й не впевнений, що це самець… Порівняно з Калесином Орм-Ембар — немовля, а ми з тобою — просто метелики-одноденки… — Маг задумливо дивився на приголомшливі чорні стіни, й Арен теж стривожено підвів голову, думаючи про те, що буде, коли їм на голову раптом упаде велетенський дракон. Проте, на щастя, нічого такого не сталося. Вони повільно плили далі у затінку чорних скель, дослухаючись до шемрання хвиль, що накочувалися на базальтові стіни Замку Калесина. Море тут було дуже глибоким, прибережні рифи залишилися позаду. Арен керував човном, а Яструб пильно вдивлявся у чисте небо попереду.

Нарешті човен вийшов із густої тіні, яку відкидав Замок Калесина, і вони знову опинилися на осонні. Драконові Пасовища залишилися позаду. І небавом Яструб нарешті побачив те, що вже давно сподівався побачити: у безмежному небі на своїх золотавих крилах мчав до них дракон Орм-Ембар.

Арен почув, як Яструб вигукнув: "Аро Калесин?" — і здогадався, що це означає, але не зрозумів, що відповів чаклунові дракон. Арен, як завжди, відчував, що майже розуміє Істинну Мову, так наче колись він знав усі ці слова, а потім просто забув їх. Коли чарівник промовляв слова Істинної Мови, голос його лунав набагато виразніше, ніж коли він говорив по-ґардійськи, а кожне вимовлене ним слово немовби огортала тиша — так само дзвінко і чисто звучить окремий, навіть найтихіший удар величезного дзвона. Голос дракона, натомість, скидався радше на гонг — лункий і водночас трохи пронизливий.

Арен не міг відвести очей від свого товариша, який, стоячи у вузькому човнику, розмовляв із навислим над ними чудовиськом, що затуляло собою півнеба. І щаслива гордість наповнювала серце юнака: зараз він бачив, якою могутньою може бути така крихітна і вразлива істота — людина! Адже дракон міг би єдиним помахом своєї пазуристої лапи відтяти чаклунові голову, міг би розтрощити і потопити їхній човен... Одначе все це не мало жодного значення: Яструб не поступався силами Орм-Ембару, і дракон це знав.

Чарівник повернувся до Арена.

— Лебанене, — покликав він, і юнак рушив до Яструба, хоча, правду кажучи, йому зовсім не хотілося бодай на крок підходити до моторошних щелеп, що мали по п'ятнадцять ліктів завдовжки, і до продовгуватих жовто-зелених очей з уважними щілинами зіниць, які жевріли просто над його головою.

Яструб нічого більше не сказав Аренові, він лише поклав руку йому на плече і знову щось промовив, звертаючись до дракона.

— Лебанен, — прогудів моторошний холодний голос. — Аґні Лебанен!

Юнак підвів голову, і маг притьмом стиснув його плече, нагадуючи, щоби він не дивився у золотаво-зелені котячі очі дракона.

Арен не знав Істинної Мови, але мовчати не став:

— Вітаю тебе, Орм-Ембаре, наймогутніший серед драконів, — сказав він голосно і чітко. Юнак поводився так, як і належить поводитися королевичу при зустрічі з іншою особою королівської крові.

І нараз навколо запала цілковита тиша. Серце Арена скажено закалатало. Проте Яструб, що стояв із ним поруч, чомусь загадково усміхався.

Потім знову озвався дракон, і чарівник відповів йому… Ця розмова здавалася Аренові нестерпно довгою. Але, зрештою, їхня бесіда закінчилася, причому цілком несподівано. Дракон змахнув дужими крильми, при цьому мало не перекинувши човен, шугонув угору — і зник. Арен, поглянувши на сонце, зрозумів, що насправді минуло не так багато часу. Але він з подивом зауважив, що обличчя Архімага зблідло, як полотно, а очі гарячково сяяли. Обернувшись до Арена, Яструб втомлено опустився на лаву.

— Молодець, хлопче, — хрипко промовив чарівник. — Нелегка це справа — розмовляти з драконами.

Арен зготував обід, адже за цілісінький день у них і ріски в роті не було. Доки вони полуднували, Яструб не зронив ані слова. Небавом і сонце почало сповзати до обрію, хоча в цих Північних широтах та ще й посеред літа ніч зазвичай настає пізно й повільно.

— Ну, — озвався нарешті чаклун, — цього разу Орм-Ембар повідав мені багато цікавого. Зокрема, він сказав, що той, кого ми шукаємо, перебуває на Селідорі, хоча водночас його начебто там і нема… Драконам дуже важко висловлюватися просто і дохідливо, бо в них не

буває простих думок. І навіть коли хтось із них каже людині щиру правду — а таке трапляється вельми нечасто, — то все одно він не знає, як ця правда постає перед людськими очима. А тому я запитав його: "Він перебуває на Селідорі так само, як твій батько Орм?" Як тобі відомо, двобій Орма і Ерет-Акбе відбувся на Селідорі, там вони і загинули. І він відповів: "І так, і ні. Ти знайдеш його на Селідорі, але він не на Селідорі..."

Яструб замовк, замислено збираючи і кидаючи в рот хлібні окрушини.

— Можливо, він мав на увазі, що наразі того чоловіка на Селідорі немає, але щоб добратися до нього, я все одно мушу плисти туди. Може, й так... Тоді я запитав його про те, що сталося з іншими драконами. Він відповів, що той чоловік побував серед них і анітрохи їх не боявся — бо навіть убитий, він завжди повстає із мертвих, як жива людина із плоті і крові. Тому дракони тепер бояться його і вважають, що він — виплід неживої природи. І їхній страх дає йому владу над ними. Це він відібрав у них дар мови і залишив драконів віч-на-віч із їхньою дикою сутністю. Тож тепер вони пожирають один одного або гинуть, кидаючись у море, — найстрашніша смерть для вогнедишного змія, породженого вогнем і вітром. Тоді я запитав: "А де ж Повелитель драконів Калесин?", але Орм-Ембар не захотів про це говорити, сказав лише: "На заході". Можливо, це означає, що Калесин полетів на Далекі острови, які, за словами драконів, розташовані на краю землі. А втім, Орм-Ембар міг мати на увазі щось інше... Та менше з тим! Зрештою, дракон так чи інакше відповів на всі мої запитання, а тоді задав своє: "Повертаючись на північ, я пролітав над островами Калтуел і Торінкейт. Там я бачив, як люди приносили в жертву немовля: вони поклали дитину на кам'яний вівтар, а тоді перерізали їй горло. А на острові Інґат мешканці одного з сіл каменували місцевого чаклуна, а потім його мертве тіло шматували здичавілі собаки. Як ти гадаєш, Геде, тепер вони з'їдять оту дитину? А може, той чаклун повернеться з країни мертвих і кидатиме камінням у своїх односельців?" Почувши це, я подумав було, що він глузує з мене, але ні — Орм-Ембар був серйозним, як ніколи. Він сказав: "Речі втратили

свій сенс. У світі з'явилася прогалина, і крізь неї у безвість спливає море. І світло також тьмяніє. Незабаром ми опинимось у мертвій пустелі. Там більше не пролунає Істинна Мова, там більше не буде смерті". І тільки тоді я нарешті зрозумів, що саме він хотів мені сказати…

Натомість Арен, правду кажучи, не зрозумів анічогісінько і, крім того, відчував болісну тривогу, оскільки Яструб, переповідаючи йому розмову з драконом, назвав своє Істинне ім'я — і це було доконаним фактом. Юнакові стало моторошно: він мимоволі згадав ту змучену жінку з Лорбанері, котра кричала: "Моє ім'я — Акарен!" Якщо сили магії і музики вичерпалися, якщо занепадають навіть мова і віра, якщо безумство страху знищує розум людей, і вони, як і дракони, починають убивати собі подібних, — якщо все це й справді так, то чи зумів залишитися собою його повелитель? Чи досить у нього сили, щоби протистояти цьому звироднінню?

Зрештою, поглянувши на Яструба, його було важко назвати сильною людиною; особливо зараз, коли він скромно вечеряв хлібом і в'яленою рибою — згорблений, сивочолий, з тонкими руками і втомленим обличчям.

І все ж дракон боявся його.

— Тебе щось непокоїть, синку?

"Ні, від нього правди не приховаєш", — подумав Арен.

— Мій пане, ти назвав своє Істинне ім'я…

— Ну, звісно! Я й забув, що не назвав його тобі раніше. Ти мусиш знати моє Ім'я там, куди ми прямуємо. — Продовжуючи щось жувати, він спокійно поглянув на Арена. — А ти вже, мабуть, вирішив, що я теж із глузду з'їхав? І тепер повсякчас бубонітиму своє ім'я, як недоумкуватий стариган? Щось ранувато ти мене поховав, хлопче!

— Ні, — зніяковіло промимрив Арен. Він раптом відчув, що дуже стомився: надто довгим був день, надто багато драконів.

— Арене, — озвався чаклун. — Ні, Лебанене! Там, куди ми пливемо, ніде сховатися і нічого приховувати. Там усі звуться своїми Істинними іменами.

— Мертвим не боляче, — похмуро відказав Арен.

— Але ж не тільки там, не тільки у потойбічному світі люди називають одне одного Істинними іменами! Так само чинять, скажімо, найвразливіші з-поміж людей, ті, хто дарує свою любов, не сподіваючись за це жодної віддяки, — вони не приховують своїх Істинних імен. Це щирі серця, які віддають своє тепло іншим… Е, та ти куняєш, хлопче! Лягай-но спати. Головне тепер — тримати курс, і тоді вранці ми побачимо останній острів Земномор'я! Я про це подбаю!

У голосі його звучала щира ніжність, і Арен, зібгавшись калачиком, майже відразу став поринати в сон. Він іще чув, як маг тихенько, майже пошепки, заспівав щось Істинною Мовою. І Арен раптом почав розуміти прадавні слова, пригадувати їхнє значення, а тоді якось несподівано для самого себе міцно заснув.

Маг мовчки сховав їжу, що залишилася від вечері, прибрав у човні, а відтак підняв на щоглі вітрило і напнув його чар-вітром. Невтомний "Світозор" стрілою помчав на північ.

Гед, сидячи на кормі, дивився на свого юного супутника. Обличчя Арена було осяяне золотаво-червоним промінням призахідного сонця, а його довге волосся куйовдив вітер. Куди й подівся той тендітний і легковажний королевич, який лише кілька місяців тому сидів біля водограю у дворі Обителі Мудреців? Юнак помітно змужнів, його виразне обличчя променіло прихованою силою.

— Я не брав із собою нікого, — вголос промовив Архімаг, звертаючись чи то до юнака, чи до вітру морського. — Нікого, крім тебе. Але ти повинен іти своїм шляхом, а не моїм. І все ж, коли ти зійдеш на трон, це почасти стане і моєю винагородою. Бо я першим упізнав тебе. Першим! Саме за це мене згодом прославлятимуть більше, ніж за всі мої магічні подвиги. Звісно, якщо це "згодом" коли-небудь настане. Бо спершу ми з тобою маємо знайти точку Рівноваги Всесвіту, центр світобудови. І якщо загину я, то загинеш і ти, і все людство… Але не назавжди, ні! Пітьма не може тривати вічно. Навіть там, у потойбічному світі, є зорі… О, як би мені хотілося побувати на твоїй коронації у Хавнорі! Побачити сонячне сяйво на мечі Ерет-Акбе і на тій каблучці, яку ми з Тенар добули для тебе із темних Гробниць Атуану ще до того, як ти народився!

Нараз чаклун засміявся і, повернувшись обличчям на північ, сказав:

— Отже, пастух таки посадить Моредового нащадка на законний трон! Ну хто би міг подумати!

Якийсь час він сидів мовчки і дивився, як напнуте полотнище вітрила жевріє в останніх променях сонця, що ховалося за обрій.

— Ні, я більше не повернуся ні у Хавнор, ні на Роук, — прошепотів Гед. — Настав час припинити ці ігри у всемогутність. Годі бавитися старими іграшками, треба рухатися далі. Я повернуся додому. Мені страх як кортить зустрітися з Тенар. І з Оґіоном. І досхочу набалакатися з ним, доки він живий, сидячи в його хатині на скелі Ре-Альбі. Я мрію знову зійти на вершину Ґонту, поблукати черленими осінніми лісами. Немає королівства кращого, ніж ці ліси! Пора вже мені вирушати туди. Без зайвих слів. Самотою. І там я, можливо, зумію нарешті осягнути те, чого не зміг осягнути ціною своїх подвигів.

Призахідне небо палало несамовитою пишнотою багряних барв, навіть море здавалося рубіновим, а вітрило над човном — ясно-

червоним, наче кров. Але зрештою світ поволі запнувся чорною повстю ночі. Арен міцно спав, а його старший товариш сидів на кормі, вдивляючись у темінь. Зірок на небі не було.

СЕЛІДОР

Прокинувшись уранці, Арен зрозумів, що Гед виконав свою вчорашню обіцянку — вдалечині перед носом "Світозора" й справді простиралися низькі, огорнуті блакитною імлою береги Селідору.

Зненацька із надр його пам'яті виринули стіни Тронної зали у рідній Берилі — їх прикрашали велетенські мозаїчні зображення Півночі та Заходу Земномор'я, і облямований золотою смужкою острів Енлад був точнісінько над королівським троном. Арен чудово пам'ятав цю карту, бо сотні разів розглядав її у дитинстві. Північним сусідом Енладу є острів Оскіль, західним — Ебоскіль, а південніше від них розташувалися острови Семел і Пельн. А далі починалося море, викладене блідою блакитно-зеленою мозаїкою; в морі де-не-де траплялися крихітні дельфіни та кити. Відтак, нарешті, майже в кутку, там, де північна стіна зустрічалася із західною, був острів Нарведуен, а за ним іще три менших острівці. Тоді знову стелилося блакитне море, і лише біля самого краю західної стіни, біля краю карти, знову з'являлися острови: Селідор був найбільшим з-поміж них, і за Селідором уже не було нічого.

Тож Арен легко міг уявити собі круглясті обриси острова із великою затокою майже посередині берегової лінії. Одначе до вузького гирла затоки було ще надто далеко, а тому подорожани пристали до берега, кинувши якір у затишній бухті на південному краю острова. Новий день щойно починався.

Так закінчилася їхня велика гонитва від далекої Дороги Балатрану до найзахіднішого з-поміж островів Земномор'я. Непохитна земна твердь спершу навіть здалася мандрівцям дещо незвичною — надто довго вони провели у морі.

Гед вибрався на невисоку, поросту травою дюну. Її гребінь нависав над крутим схилом, наче карниз — чіпке коріння трави не давало йому обвалитися. Стоячи на вершині видми[10], маг пильно оглянув північну і західну частину моря. А от Арен іще на деякий час затримався у човні: по-перше, щоб узутися в чоботи, бо досі ходив босоніж, а, по-друге, щоб узяти зі скрині свій меч. Цього разу юнак, не вагаючись, причепив зброю до пояса. А тоді й собі подався до Геда, щоби згори оглянути тутешні околиці.

Десь на півмилі вглиб острова тяглися приземкуваті дюни, за ними бовваніли густо зарослі очеретом озерця, а ще далі, аж до обрію, виднілися пустельні жовто-бурі пагорби. Селідор був прекрасним і цілковито безлюдним. До того ж на цьому пустельному суходолі не було жодної тварини, а на заростих очеретом озерах не гніздилися ні чайки, ані дикі гуси.

Мандрівці спустилися внутрішнім схилом дюни, а відтак шум прибою і виття вітру залишилися за гребенем піщаної стіни. Навколо запала цілковита тиша.

Вони опинилися у невеликому, вистеленому білим піском, виярку — то був справді чудовий прихисток, над яким сходило тепле ранішнє сонце.

— Лебанене, — сказав чаклун, який тепер називав Арена лише його Істинним ім'ям, — я цілу ніч не спав, тож тепер мені неодмінно треба відпочити. Залишайся біля мене і будь напоготові!

Гед приліг на осонні, бо в затінку ще було прохолодно, закрив рукою очі, зітхнув і заснув. Арен сів на землю поруч із магом. Було тихо. Звіддаля долинало лише приглушене відлуння прибою.

Зненацька Арен побачив у небі якусь істоту, яка спершу здалася йому орлом, що ширяє у піднебессі. Але то був не орел, а дракон. Він

пролетів над ними одне коло, завис у повітрі, а тоді, склавши золотаві крила, каменем шугонув униз, із пронизливим свистом розтинаючи повітря. Ящір приземлився на вершину дюни, встромивши в пісок могутні кігті.

Дракон спустився трохи нижче по схилу й промовив:

— Аґні Лебанен.

Випроставшись на повен зріст між драконом і Гедом, Арен відповів:

— Орм-Ембар.

Тепер меч більше не здавався йому важким. Гладеньке руків'я було дуже зручним — юнак тримав його впевнено, міцно стискаючи у правиці. Предковічна сила меча стала союзницею Арена, адже він нарешті зрозумів, як користуватися цією зброєю задля загального добра. Тепер це був його меч.

Дракон знову заговорив, але Арен не розумів його. Він озирнувся на Геда, якого не розбудив ані страшний гуркіт крил, ані голос дракона, і відповів:

— Мій повелитель стомився. Тепер він спить.

Почувши це, Орм-Ембар сповз іще нижче і зібгався калачиком на дні виярку. Високе сонце освітило лускаті боки дракона, і він весь аж засяяв, так наче був зроблений із лискучої криці та золота.

А Гед і досі безтурботно спав, зважаючи на дракона не більше, ніж сплячий селянин зважає на свого гончака.

Так минула година. Аж раптом Арен, здригнувшись, відчув, що чаклун сидить поряд, і, вочевидь, уже досить давно.

— Бачу, ти вже настільки звик до драконів, що засинаєш у них просто між лапами? — посміхнувшись, промовив Гед і позіхнув. А потім звівся на ноги і заговорив з Орм-Ембаром.

Дракон щось сказав чаклунові, і Гед уже хотів йому відповісти, аж раптом вони обидва обернулися й поглянули на Арена. Вони почули тихий скрегіт сталі меча, вихопленого із піхов. Юнак, тримаючи зброю напоготові, пильно дивився кудись на вершину дюни, що нависала над виярком. Там, у променях яскравого сонця, стояв чоловік. Вітерець легенько шарпав поли його просторого плаща і відкинутий на спину каптур, але сам незнайомець стояв непорушно, як із каменю витесаний. Це був високий, кремезний і доволі вродливий чоловік із густою чорною чуприною — довге кучеряве волосся спадало йому на плечі. Очі його, здавалося, дивилися кудись у далечінь, повз них. Незнайомець посміхався.

— Орм-Ембара я знаю, — промовив він. — І тебе, Яструбе, також, хоча ти й добряче постарів відтоді, як ми з тобою бачилися. Я чув, що ти став Архімагом? Авжеж, ти високо злетів, але й постарів нівроку. А це хто такий? Мабуть, твій юний слуга? Один із тих молодиків, котрі вивчають мистецтво Магії на острові Мудреців. Що ж привело вас сюди, так далеко від Роуку та його неприступних стін, які оберігають Майстрів від будь-якого лиха?

— Хтось проламав стіну, важливішу за роукські мури, — відповів Гед, обіруч стискаючи свою патерицю і не зводячи очей із чоловіка на дюні. — А хіба ти не постанеш перед нами у своєму власному тілі, щоб ми могли належно привітати того, кого так довго шукали?

— У власному тілі? — перепитав чоловік і знову посміхнувся. — А хіба людське тіло, тлінна плоть має якесь значення при зустрічі двох магів? Ні, нехай краще зустрінуться наші душі, Яструбе!

— Це, як на мене, навряд чи можливо… Хлопче, сховай свій меч і не хвилюйся: перед нами лише його посланець, примара, але не справжня людина. З таким самим успіхом можна рубати мечем повітря… У Хавнорі, коли твоя голова вже була сивою, тебе прозвали Кобом-Павуком. Але ж це лише прізвисько. Як же нам називати тебе, коли ми нарешті зустрінемося насправді?

— Ви називатимете мене своїм Володарем, — відповіла висока постать, стоячи на вершині видми.

— Зрозуміло, а як іще?

— Королем і Великим Майстром.

Орм-Ембар зненацька розлючено засичав; його величезні очі шалено блиснули. Але він лише відвернувся від високого чоловіка і припав до землі.

— А куди ми маємо прийти, щоб зустрітися з тобою, і коли?

— Я сам зустріну тебе у моїх володіннях, і тоді, коли мені буде зручно.

— Гаразд, — сказав Гед і, піднявши патерицю, махнув нею у бік незнайомця, і той зник, наче полум'я свічки, погашене подихом вітру.

Приголомшений Арен не знав, що й казати. Дракон рвучко підхопився на всі свої чотири криві лапи, забряжчав лускою і люто вишкірився. Натомість маг знову спокійно сперся на свою патерицю.

— То був лише його посланець — мана, безтілесна подоба свого пана. Такий привид здатний говорити і слухати, але сили в ньому немає, хіба що наші власні страхи можуть надати йому хоч якоїсь ваги… Але він навіть зовні не надто схожий на свого господаря. Хоча може стати схожим, якщо той сам цього забажає. Тож наразі ми ще не знаємо, як тепер насправді виглядає старий Коб.

— Як ти гадаєш, він десь поряд?

— Примарні посланці не можуть перетинати водних просторів. Отже, він тут, на Селідорі. Але Селідор — величезний острів: набагато більший, ніж Роук чи Ґонт, і майже такий, як Енлад. Ми можемо ще дуже довго шукати його.

І тут озвався дракон. Гед вислухав його і повернувся до Арена.

— Ось що каже істинний Володар Селідору: "Я повернувся сюди, на рідний острів, і не покину своїх володінь. Я знайду Руйнівника, відведу вас до нього, і разом ми зможемо його знищити". А я ж казав тобі, Арене: якщо дракони на когось полюють, то вони завжди знаходять свою жертву.

І Гед шанобливо став перед велетенським змієм на одне коліно — так само, як відданий лицар перед своїм королем, — і, звертаючись до Орм-Ембара Істинною Мовою, подякував йому за мудрість і твердість духу. Відтак дракон знову виповз на вершину дюни, змахнув крилами і полетів геть.

Гед обтрусив з одягу пісок і сказав Аренові:

— Сьогодні ти бачив, як я став навколішки. Можливо, доки настане кінець, ти матимеш нагоду побачити це ще раз…

Арен не спитав, що саме маг має на увазі: за час їхнього тривалого знайомства він переконався, що в туманних висловлюваннях Геда криється істина. І все ж його остання фраза чомусь здалася юнакові трохи зловісною.

Вони ще раз повернулися на берег і пересвідчилися, що човен лежить достатньо далеко від лінії припливу. Відтак, прихопивши із собою решту провіанту і теплі плащі на випадок ночівлі просто неба, подорожани рушили на північ, углиб острова, назустріч далеким пагорбам. Вони йшли весь день, а ввечері окошилися поблизу потічка, що струменів між двома зарослими очеретом озерцями. Хоча літо було в розпалі, західний вітер, що дув з боку Відкритого моря, проймав аж до кісток. Небо запинав туман, і жодної зірки не було видно над пагорбами, які ніколи не бачили ані теплого домашнього вогнища, ані світла у вікні людської оселі.

Серед ночі Арен прокинувся. Їхнє крихітне багаття погасло, проте щербатий місяць, що висів на заході небосхилу, цідив на землю тьмяне молочно-сіре світло. У видолинку біля потічка і на схилах навколишніх пагорбів мовчки стовбичила сила-силенна людей. І всі як один дивилися на них із Гедом темними, безживними очницями.

Арен не наважився заговорити до них і поклав руку на плече Гедові. Чарівник здригнувся й одразу прокинувся.

— Що сталося? — запитав він.

Потім простежив за поглядом Арена і побачив мовчазну юрбу.

Усі вони, чоловіки й жінки, були одягнені в однакові темні шати. Годі було як слід розгледіти далекі обличчя в примарному місячному світлі, і все ж юнакові здалося, що серед тих, хто стояв ближче до них, є і його знайомі, хоч імен їхніх Арен згадати не міг.

Гед підвівся, і плащ упав із його рамен. Обличчя, волосся і сорочка мага жевріли м'яким сріблястим світлом, неначе він просочився місячним сяйвом. Чарівник простягнув руки до людей, що стояли навколо, і голосно сказав:

— О ви, хто вже прожив своє життя! Ідіть з миром і будьте вільними! Я розриваю ті пута, які досі тримали вас у полоні. Анваса мане харв пеннодате!

Ще протягом деякого часу мовчазний натовп стояв непорушно, а тоді люди повільно обернулися, побрели кудись у сіру імлу і розчинилися в ній.

Гед сів. Глибоко зітхнув. Потім поглянув на Арена і поклав руку йому на плече. Долоня була теплою і твердою.

— Їх не треба боятися, Лебанене, — сказав Гед, м'яко посміхаючись. — Це ж лише мерці, тільки й того!

Арен кивнув, хоч зуби його цокотіли, а дрижаки проймали аж до кісток.

— Але як… — почав юнак, але язик і губи не слухалися.

Гед зрозумів його запитання.

— Це він викликав їх із потойбіччя. Власне кажучи, оце і є те вічне життя, яке він усім обіцяє. А повернутися назад вони можуть лише за його наказом. З'явившись на поклик Коба, ці мерці приречені нипати серед пагорбів живого світу, але їм не вистачить снаги бодай бадилинку під ногами прим'яти!

— Тоді… тоді він, мабуть, також мертвий?

Гед похитав головою і спохмурнів.

— Мертві не можуть викликати душі мертвих у світ живих. Ні, він володіє силою живої людини, ба навіть більшою… А тих, хто сподівався стати з ним поруч, він просто обдурив. Свою силу він береже для себе. Коб вважає себе Королем Мертвих, і не тільки мертвих… Але підданці його — лише тіні.

— Не знаю, чому я боюся їх, — зашарівшись від сорому, зізнався Арен.

— Ти боїшся їх тому, що боїшся смерті. І це цілком природно: смерть — жахлива річ, і її належить боятися, — пояснив маг. Він підклав у багаття хмизу та подмухав на жарини, що жевріли під тонким шаром попелу. За мить перед очима Арена затанцював крихітний язичок полум'я. — Адже життя також страшна штука, синку, — додав Гед, — і його теж належить боятися і шанувати.

Якийсь час обоє сиділи, закутавшись у плащі, і мовчали. Тоді Гед раптом промовив дивним похмурим голосом:

— Лебанене, я не знаю, як довго ще він збирається дражнити нас своїми посланцями і примарами. Але ти знаєш, куди він зрештою повернеться…

— У потойбічний світ?

— Так. До них.

— Тепер я їх бачив. І піду з тобою туди.

— Що тебе спонукає? Віра в мене? Ти можеш не сумніватися в моєму щирому ставленні до тебе, але не переоцінюй моєї сили. Бо, здається, я нарешті зустрів рівного собі.

— Я піду з тобою.

— Але якщо я зазнаю поразки, якщо втрачу свою силу і життя, то не зможу відвести тебе назад, а сам ти повернутися не зможеш.

— Я повернуся разом з тобою.

Гед трохи помовчав, а тоді сказав:

— Хлопче, ти стаєш зрілим мужем перед самою брамою смерті. — А тоді тихцем додав ще якесь слово чи ім'я, яким дракон Орм-Ембар двічі назвав Арена. — Аґні… Аґні Лебанен.

Більше вони ні про що не говорили і незабаром знову заснули, вмостившись біля свого ледь жевріючого багаття.

Наступного ранку вони рушили далі, на північний захід; так вирішив Арен, тому що Гед сказав йому:

— Вибирай, куди нам тепер іти, хлопче! Мені однаково…

Вони не поспішали, бо якоїсь певної мети у них наразі не було, і чекали звістки від Орм-Ембара. Навмисно намагалися йти вершинами невисоких дюн уздовж берега, щоб їх було легше помітити з піднебесся. Під ногами подорожан хиталася суха невисока трава. Праворуч від них тяглися золотаві схили горбів, а зліва були солоні болота і західне узбережжя острова. Одного разу далеко-далеко на півдні мандрівці побачили лебедину зграю. Але більше жодної живої істоти вони того дня не зустріли. Якась дивна втома й очікування чогось жахливого тримали душу Арена немов у лещатах. І зрештою він не витримав, першим порушивши тривалу мовчанку:

— Цей острів так само мертвий, як потойбіччя!

— Не смій так казати! — різко перебив його маг. За якусь мить, опанувавши себе, Гед уже зовсім іншим голосом пояснив: — Поглянь на цю землю, уважно поглянь навколо. Адже все це — твоє королівство, королівство життя. Це — твоє безсмертя. Поглянь на ці пагорби: адже вони також смертні і не існуватимуть вічно. Їхні схили вкриває жива трава, у потоках струменіє жива вода… У цілому Всесвіті, у незліченних світах і неосяжних безоднях часів нема і не було інших, точнісінько таких самих струмків, витоки яких криються у земних надрах. А потім ці струмки, зливаючись у потоки і ріки, біжать до самого моря. Глибокі джерела буття, глибші, ніж життя, глибші, ніж смерть…

Гед замовк, і в очах його, коли він сумно дивився на Арена і на залиті сонцем пагорби, була лише велика, невимовна, вселенська любов. І Арен зрозумів це, а коли зрозумів, то вперше цілісно побачив і самого чарівника.

— Я не можу пояснити це краще, — гірко сказав Гед.

І вони мовчки рушили далі. Одначе тепер Арен дивився на світ очима свого товариша і бачив чарівну красу життя, яка нараз відкрилася йому в цьому похмурому краю, — кожна билинка, кожен камінчик під ногами тепер були єдиними і неповторними. Так людина востаннє дивиться на милі серцю місця, вирушаючи в мандри, з яких не буде вороття.

Надвечір дужий вітер прогнав геть отару хмар, що закривали західний край неба, і сонце, ховаючись за обрій, кинуло кармазиновий[11] обрус[12] на океанські хвилі. А згодом, збираючи хмиз для багаття, Арен раптом побачив на березі річечки, біля якої вони влаштувалися на нічліг, залитого черленим сяйвом чоловіка. Обличчя його було трохи дивним, але Арен упізнав його: то був покійний фарбар Сеплі з острова Лорбанері.

За ним стояли інші люди. У всіх були сумні, скорботні обличчя. Вони уважно дивилися на Арена і, здавалося, навіть щось говорили, проте

юнак не міг розібрати слів — до його вух долинало тільки невиразне шемрання, яке одразу ж відносив геть західний вітер. Дехто з людей поволі рушив до хлопця.

Арен поглянув на них, потім знову на Сеплі, а тоді відвернувся убік і тремтячими руками підібрав із землі ще одну суху галузку. Випроставшись, Арен оглянувся — біля річечки вже нікого не було. Юнак повернувся до Геда й кинув оберемок хмизу на землю біля багаття, але нічого не сказав про побачене.

Цілу ніч в імлистій мряці острова Селідор, де ніколи не жили люди, Арен прокидався і чув навколо себе шепіт мерців. Тоді зусиллям волі він змусив себе не зважати на нього. І незабаром знову заснув.

Прокинулися вони з Гедом пізно, коли сонце вже височенько підбилося над пагорбами. Мандрівці саме снідали, коли прилетів Орм-Ембар і закружляв над їхніми головами. З його пащі виривалося полум'я, а з червоних ніздрів — іскри і дим. Зуби дракона виблискували, як мечі зі слонової кості. Одначе він не промовив жодного слова, хоча Гед гукнув до нього Істинною Мовою:

— Ти знайшов його, Орм-Ембаре?

У відповідь дракон різко повернув голову і неймовірно вигнувся, неначе відштовхуючись від повітря своїми пазуристими лапами. Потім він зненацька розвернувся і полетів на захід, раз по раз озираючись на них із Гедом. Чаклун міцно стиснув свою патерицю і гнівно вдарив нею об землю.

— Він більше не може говорити! — вигукнув він. — У нього відібрали дар Істинної Мови, і тепер Орм-Ембар перетворився на безсловесне створіння — як якийсь хробак чи звичайна гадюка! Його мудрість оніміла… Але він іще може вести нас, і ми підемо за ним!

Підхопивши свої легкі наплечники, вони швидко пішли через пагорби на захід туди, куди полетів Орм-Ембар.

Вони йшли не менше двох годин рівним, швидким кроком. Тепер море оточувало їх з обох боків довгого положистого пагорба, по якому Гед із Ареном сходили вниз, прямуючи до широкого піщаного берега. Це був західний мис Селідору, кінець останнього острова Земномор'я, край землі.

Орм-Ембар стояв на піску, вигнувши спину дугою і низько опустивши голову, як розлючений кіт. А неподалік, між драконом і морем, виднілося щось на кшталт халупи чи куреня, збудованого із чогось білого, схожого на дуже старі, вицвілі під сонцем уламки деревини, яку прибило до берега. От лише плавнику[13] на цьому березі бути не могло: далі не було островів, тільки Відкрите море. Коли вони підійшли ближче, Арен побачив, що ветхі стіни хатини зроблені з гігантських маслаків; спочатку він подумав, що то кістки китів, і тільки потім, зауваживши трикутні, гострі, як ніж, зубці вздовж хребта, зрозумів, що це скелет дракона.

Нарешті мандрівці досягли своєї мети. За двері в цій моторошній споруді правив уламок велетенської стегнової кістки. Над дверима був прикріплений людський череп, порожні очниці якого витріщалися на селідорські пагорби. Приголомшені побаченим, вони зупинилися. Несподівано двері хатини відчинилися і звідти вийшов чоловік у старовинному обладунку з позолоченої бронзи. Щоправда, панцир було в багатьох місцях пробито чи то кинджалом, чи бойовою сокирою. Чоловік тримав зламаний меч: залишилося тільки руків'я, а самого клинка не було. Обличчя незнайомця здавалося суворим: чорні дуги брів, тонкий ніс і темні очі, проникливі та сумні. Його тіло, руки, горло і бік вкривали жахливі рани, і хоча вони вже не кровоточили, проте будь-яка з них здавалася смертельною. Чоловік стояв непорушно і дивився на прибульців. Гед ступив крок йому назустріч. Вони були якось дивно схожими один на одного.

— Ти — Ерет-Акбе, — сказав Гед.

Чоловік пильно поглянув на нього і ствердно кивнув, не зронивши жодного слова.

— Навіть тебе він примушує виконувати свої накази! — голос Геда тремтів від люті. — О, мій пане, найдостойніший і найхоробріший серед людей, спочинь же у славі своїй — у потойбіччі!

І Гед, піднявши руки, повторив ті самі слова, які промовляв уночі перед юрмою мерців. Після магічного жесту в повітрі на мить залишився широкий світний слід. Коли цей слід зник, щез і чоловік в обладунку, тільки сонце яскраво освітлювало пісок там, де він щойно стояв.

Гед ударив патерицею по хатині з драконячих кісток, і вона теж зникла. Тепер на піску не залишилося нічого — тільки одне велетенське ребро ще стирчало вгору.

Чаклун обернувся до дракона:

— Це тут, Орм-Ембаре? Це саме те місце?

Дракон щось глухо проревів.

— Отже, це тут. На останньому березі світу! Що ж, гаразд. — І, тримаючи свою чорну тисову патерицю у лівій руці, Гед широко розвів руки і заговорив Істинною Мовою. Арен нарешті теж розумів слова Прамови: адже кожен, хто чує Велике Закляття, повинен його розуміти, бо воно має владу над усім. — Я закликаю тебе, враже мій: явись і постань переді мною тут і тепер, у власній подобі з плоті і крові! Заклинаю тебе Словом, що не буде промовлене до скону віків! Явись!

Промовляючи Велике Закляття, Гед не називав імені свого супротивника — сказав просто: "враже мій". Запала тиша, не було чутно навіть шемрання хвиль. Аренові на якусь мить здалося, що сонце сховалося у загадковій імлі, хоча воно й досі сяяло у ясному небі.

Незбагненне марево нараз опустилося на берег, стемніло — весь світ ніби опинився за закіптюженим склом. А просто перед Гедом темрява була й зовсім непроникною — принаймні Арен не міг розгледіти в ній нічого. То була чорна порожнеча, безформна ніщота.

І раптом із цього згустку пітьми вийшов чоловік. Той самий, якого вони бачили на вершині дюни, — високий, чорнявий, з довгими чіпкими руками. Тепер він тримав у правиці довгий сталевий жезл, помережаний старовинними рунами. Наблизившись упритул до Геда, він наставив на нього свою зброю. Але в його погляді було щось дивне: здавалося, що насправді чоловік нічого не бачить, немов засліплений сонцем.

— Я приходжу, — промовив він, — тільки тоді, коли сам цього захочу. Ти не можеш викликати мене своїм закляттям, Яструбе! Я не мертва тінь. Я жива людина. І лише я живу насправді! Ти, мабуть, також вважаєш себе живим, але ж ти помираєш, повільно, але невпинно. Знаєш, що я тримаю в руках? Це патериця Сірого Мага, того, хто змусив назавжди замовкнути Нереґера і був найвидатнішим майстром мистецтва, яким опанував і я. А втім, тепер я і сам неабиякий майстер! І мені набридло бавитися з тобою!

Сказавши це, він зненацька різко викинув руку зі сталевим жезлом і доторкнувся ним до Геда, котрий стояв безмовно і непорушно. Арен, що стояв поряд із Архімагом, не зміг навіть поворухнутися, аби бодай торкнутися руків'я меча, і голос теж застряг у нього в горлі.

Аж раптом над Гедом і Ареном, над їхніми головами, стрімко пронеслося величезне тіло розлюченого дракона — Орм-Ембар навально кинувся на ворога. Зачароване сталеве лезо прохромило вкриті твердою лускою груди, але й чорнявий чоловік був розчавлений важким тілом дракона й обпалений його вогненним подихом.

Піднявшись над піщаним берегом, Орм-Ембар вигнув спину, замахав крильми і пронизливо закричав, вивергаючи згустки полум'я. Він

спробував злетіти, але не зміг. Холодна, отруєна злими чарами, криця влучила йому в серце. Дракон упав, і чорна отруйна кров полилася з його пащі, полум'я в ніздрях завмерло, і вони стали схожими на притрушені попелом вугільні ями. Велетенська голова його безсило схилилася на пісок.

Так загинув Орм-Ембар, загинув на тому самому березі, де поліг і його славетний предок Орм. Умер на його могилі, серед пісків, у яких покоївся прах великого дракона. Але там, де Орм-Ембар, кинувшись на ворога, намагався його розчавити, лежало тепер щось потворне і скорчене, схоже на тіло велетенського павука, що заплутався у власному павутинні. Потвора була обпалена подихом дракона і понівечена його пазуристими лапами. І все ж Арен зауважив, що створіння рухається, відповзаючи подалі від поверженого дракона.

Нараз потвора підняла голову і повернулася до них із Гедом обличчям. Тепер на ньому не залишилося навіть сліду від колишньої вроди — лише тлін, старість, яка пережила саму себе. Рот запався, очниці зяяли порожнечею. Нарешті Гед і Арен побачили справжнє обличчя свого ворога.

Потвора відвернулася і розпростерла обгорілі почорнілі руки. Тьмяне марево, що висіло над берегом, раптом почало ущільнюватися та збиратися у згусток непроникного мороку між руками Коба. Пітьма химерно клубочилася і вигиналася, утворюючи щось на кшталт арки. За розпливчастими обрисами цієї брами не було видно ні світлого піску, ні океану — лише спадистий темний схил невідомої гори, що стелився кудись униз, у моторошну темряву. Власне, саме цим схилом і порачкувала скалічена драконом потвора, але, щойно опинившись у пітьмі, Коб відразу відновив свої сили, звівся на ноги і швидко подався геть, небавом зникнувши з-перед очей.

— Ходімо, Лебанене, — сказав Гед і поклав правицю на плече юнака. Разом вони рушили вперед, углиб пустельного потойбічного світу.

У МЕРТВІЙ ПУСТЕЛІ

Тисова патериця в Гедовій руці срібно жевріла серед густих похмурих сутінків. Краєм ока Арен зауважив іще якесь кволе сяєво — виявляється, то м'яко іскрилося лезо його меча, який він міцно стискав у правиці. Ще тоді, на березі острова Селідор, коли дракон ціною власного життя зруйнував страшні мертвотні чари, Арен притьмом вихопив меч із піхов. А тут, де й сам юнак здавався лише тінню, та все ж тінню живою, він тримав у руках живу тінь свого старовинного меча.

Хоча обриси навколишніх предметів губилися в темряві, що нагадувала пізні сутінки похмурого листопадового вечора, проте Арен упізнав це місце — то було безживне пустирище, яке колись являлося йому в страшних гнітючих снах. Але тепер юнакові здавалося, що він зайшов неймовірно далеко, набагато далі, ніж йому доводилося бувати у своїх снах. Арен майже нічого не бачив, але було зрозуміло, що вони з Гедом стоять на схилі пагорба, а просто перед ними бовваніла приземкувата, десь по коліно заввишки, стіна з грубого каменю.

Гедова рука й досі лежала в Арена на плечі. Чаклун першим ступив уперед, і юнак рушив за ним; разом вони перебралися через кам'яну стіну.

Неозорий схил стелився перед ними — підніжжя пагорба губилося в пітьмі. Але над головою, де Арен сподівався побачити важкі сірі хмари, небо було цілковито чорним і на ньому сяяли крижані зорі. Юнак уважно подивився на них, і його серце болісно стислося в лещатах смертного холоду й жаху. То були зовсім не ті зорі, які він звик бачити. Вони жевріли нерухомим мертвим світлом. Ці зорі ніколи не займалися і ніколи не зникали з небосхилу. Їх ніколи не запинали хмари; ніколи схід сонця не затьмарював їхнього сяйва. Непорушні, дрібні та холодні, вони невпинно сяяли над мертвою пустелею.

Гед ішов униз положистим схилом Пагорба Буття, й Арен ступав услід за ним. Здавалося, що їхнє сходження триває вже дуже довго, але насправді все могло бути й не так: плин часу в цій пустелі не відчувався — там не дули вітри, не рухалися в небі зірки, не сходило сонце. Незабаром подорожани увійшли до одного з міст Потойбіччя, й Арен побачив будинки, у вікнах яких ніколи не горіло світло. Крізь відчинені двері деяких будинків виднілися темні постаті мертвих людей. Обличчя їхні були спокійними і до всього байдужими.

Міські майдани і вулиці були порожніми. Тут ніхто нічого не продавав і не купував, ніхто не торгувався і не тринькав грошей. У цьому краю нічого не споживали і нічого не виробляли. Гед і Арен самотою пройшли через усе місто, хоча кілька разів попереду них із темряви виринала знайома постать, щоби за якусь мить знову зникнути в густих сутінках за поворотом. Побачивши її вперше, Арен кинувся було вперед, але Гед лише похитав головою і спокійно йшов далі. І тільки тоді Арен помітив, що це постать жінки, а рухається вона зовсім не кваплячись і аж ніяк від них не тікає.

Усі ті, кого вони бачили, — а таких було небагато, бо, попри незліченне множтво померлих, їхній світ воістину безмежний, — стояли непорушно або ж рухалися дуже повільно, без будь-якої мети. Ніхто з них не мав ні ран, як-от, скажімо, привид Ерет-Акбе, якого зла воля Коба викликала у світ живих, ані слідів якої-небудь хвороби. Тіла мерців здавалися здоровими та міцними. Вони були звільнені від страждань, назавжди позбулися болю — як і самого життя. Однак небіжчики не викликали відрази, як того раніше побоювався Арен. Спокійними були їхні обличчя: мерців не бентежили ані пристрасті, ані бажання живих, а в їхніх затуманених очах зачаїлися байдужість і безнадія.

І тоді на зміну жаху в душі юнака прийшла безмежна туга, і навіть якщо його скорбота поєднувалася з окрушиною страху, то це був страх не за самого себе, а за все людство. Бо він побачив матір і дитя, котрі померли одночасно; вони потрапили у Потойбіччя разом, але дитина не бавилася і не озивалася, а мати не брала маля на руки і навіть не

дивилася в його бік. А колишні закохані, що загинули через неможливість бути разом, тепер, зустрівшись на вулиці, байдуже йшли собі далі, не зронивши навіть слова.

Непорушно стояв гончарський круг, завмер ткацький верстат, холодом дихала піч пекаря. Ніхто тут ніколи не співав.

Темні вулиці серед примарних будинків вели їх у безвість. А єдиним живим звуком тут був шурхіт їхніх кроків. Ставало дедалі холодніше. Спочатку Арен не помічав холоднечі, але поступово вона проникла в саму його душу. Юнак страшенно втомився. Зайшли вони, мабуть, таки далеченько. "Навіщо йти далі?" — думав Арен, потроху сповільнюючи крок.

Зненацька Гед зупинився, зазираючи в обличчя якомусь чоловікові, котрий стояв на перехресті. Чоловік той був струнким і високим, його обличчя здалося Аренові знайомим, хоча він не міг пригадати, де вони зустрічалися. Гед заговорив із чоловіком, і вперше живий голос порушив тишу відтоді, як вони переступили через кам'яну стіну.

— О Торіоне, друже мій, а ти як тут опинився?

І маг простяг руки до Майстра-Приворотника із Роукської школи. Торіон навіть не поворухнувся. Він стояв як вкопаний, і обличчя його було наче витесане з каменю. Але сріблясте світло Гедової патериці вже проникло у затуманені очі Приворотника, а відтак зажевріло і в глибині його свідомості. Гед сам узяв товариша за руку і знову запитав:

— Що ти тут робиш, Торіоне? Повертайся додому!

— Я пішов за безсмертним. І заблукав. Не зміг повернутися. — Голос Приворотника звучав рівно і тихо, як у людини, котра розмовляє уві сні.

— Іди вгору, до стіни, — промовив Гед, показуючи на довгу темну вулицю, якою вони з Ареном щойно прийшли.

Обличчя Торіона пересмикнуло так, наче гостре лезо ножа болісно увійшло в його плоть.

— На жаль, мені не до снаги віднайти дорогу назад, — поскаржився він. — О, мій повелителю, я не можу повернутися...

— І все ж, спробуй! Нехай тобі щастить, — відповів Гед і міцно стис Приворотника в обіймах. Відтак Архімаг рушив далі, а Торіон залишився стояти на перехресті.

Небавом Гед з Ареном вийшли за межі міста. Тепер потойбічний світ здавався справжньою пустелею. Ані дерев, ані чагарів, ані бодай бадилинки не росло на кам'янистому ґрунті під нерухомими зорями. Тут не було обрію, адже око не здатне бачити так далеко у пітьмі. Але попереду дрібні холодні зорі наче ховалися за якоюсь високою стрімкою стіною, нерівний гострий край якої нагадував обриси гірського хребта. Коли ж подорожани підійшли ближче, то з'ясувалося, що це таки й справді гори — велетенські, похмурі бескиди, які ніколи не знали ні дощу, ні вітру. На їхніх вершинах не було снігів, які б могли виблискувати при сяйві зірок, — гори завжди залишалися суцільно чорними. Арен упізнав цей краєвид і його душу охопив відчай самотності. Юнак відвернувся. Щоразу, як він бачив ці вершини, крижаний холод огортав його серце, убиваючи в душі твердість і мужність. Але юнак продовжував іти — все далі й далі вниз, бо земля ніби сама несла їх уперед, утікаючи з-під ніг. Але зрештою Арен не витримав:

— Повелителю мій, що це за... — і він мовчки показав на вершини, бо договорити вже не зміг: у горлі йому зовсім пересохло.

— Ці гори стоять на межі потойбічного світу, — пояснив Гед, — так само, як і та стіна, через яку ми переступили. Їх називають Горами Скорботи. Там пролягає зворотний шлях у світ живих…

— Я хочу пити, — ледве вимовив Арен, і Гед відповів йому:

— Тут п'ють куряву.

І вони рушили далі.

Аренові почало здаватися, що Гед ступає вже не так швидко і наче якось невпевнено. Зате сам він більше не мав жодних сумнівів, хоча й почувався вкрай утомленим. Просто вони з Гедом повинні йти далі та й квит!

Дорогою вони бачили інші мертві міста — гостроверхі дахи будинків бовваніли на тлі непорушного зоряного неба. Ці моторошні поселення були зусібіч оточені безживними пустищами. І щойно Гед з Ареном виходили за межі міста, як його вмить поглинав морок і вже годі було щось розгледіти, крім гір, які стіною височіли перед очима подорожан. Праворуч і досі стелився вниз неозорий схил. Цікаво, скільки часу збігло відтоді, як вони перебралися через кам'яну стіну на межі двох світів?!

— Куди веде цей шлях? — прошепотів Арен, його злякав звук власного голосу.

— Не знаю, — похитав головою чаклун. — Можливо, в нікуди.

Схоже, схил пагорба, вздовж якого вони простували, поволі ставав дедалі спадистішим. Земля неприємно рипіла під ногами, немов суха жужелиця. Але вони йшли далі, і тепер Арен уже не думав ні про повернення, ні про свою подальшу долю взагалі. Не думав юнак і про те, щоб зупинитися та відпочити, хоча страшенно втомився. Щоправда, він спробував трохи розвіяти темряву, втому і страх, що чаїлися в його душі,

спогадами про рідний дім, але не зміг згадати навіть обличчя матері. Тож не залишалося нічого іншого, як просто йти вперед. І він продовжував іти.

Незабаром Арен відчув, що земля під ногами стала майже рівною. Поруч із ним раптом зупинився Гед: здавалося, чаклун поринув у роздуми. Тоді юнак теж зупинився. Їхнє сходження в цю долину страждань і розпачу завершилося: це був кінець, своєрідний глухий кут — далі просто не існувало жодної дороги.

Вони з Гедом стояли в долині біля самого підніжжя Гір Скорботи. Під ногами скрипіла дрібна жорства, а над головою нависали скелі з грубою і шорсткою, як жужелиця, поверхнею. Мабуть, у сиву давнину цим виярком бігла жива річечка, а втім, хтозна, — може, то був потік розжареної лави.

Арен стояв як укопаний, і Гед теж стояв непорушно. Зараз вони були схожими на небіжчиків, яким нікуди йти і нічого прагнути. Аренові стало трохи страшно, він подумав: "Здається, ми занадто далеко зайшли." Хоча і це тепер не мало особливого значення.

Ніби прочитавши його думки, озвався Гед:

— Ми пройшли надто далеко, щоби повернути назад. — Чаклун говорив тихо, проте велична похмура порожнеча, яка оточувала їх, відлунням повторила його слова, і Арен аж повеселів, почувши живий голос друга. Зрештою, хіба не для того вони прийшли сюди, щоби зустріти ворога, за яким шукали?

Зненацька з темряви долинув голос чужинця:

— Ви й справді зайшли надто далеко.

Арен голосно відповів:

— Для нас "занадто далеко" означає "достатньо далеко"!

— Ви прийшли до Сухої Ріки, — сказав голос, — і тепер не зможете повернутися назад, до кам'яної стіни. Не зможете повернутися до життя...

— Назад — ні, — погодився Гед, звертаючись у пітьму.

Арен заледве бачив Архімага, хоч і стояв із ним пліч-о-пліч: їх огортала густа тінь гори — здавалося, що річищем Сухої Ріки тече сама Пітьма.

— Але ми знайдемо інший шлях у світ живих. Той, яким приходиш ти, — твердо закінчив свою думку Гед.

Відповіді не було.

— Тут ми зустрічаємося, як рівні суперники. Якщо ти осліп, Кобе, то й ми наразі опинилися у цілковитій темряві.

Знову тиша.

— Тут ми не здатні тобі зашкодити; ми навіть убити тебе не можемо. Чого ж тобі боятися?

— Я не боюся нічого, — знову пролунав голос. Відтак повільно, ледь-ледь тліючи кволим світлом, схожим на сяйво чарівної патериці, з темряви виринув чоловік. Він стояв трохи вище від Геда й Арена, на самому березі Сухої Ріки, серед велетенських диких скель. Високий та довгорукий, як і тоді, коли з'являвся перед ними на вершині дюни та на піщаному березі острова Селідор, Коб тепер, одначе, виглядав набагато старшим. Його довге волосся над високим чолом було геть сивим і скуйовдженим. Отакою повернулася душа їхнього ворога у Потойбіччя:

його не спалило і не покалічило полум'я драконового подиху, і все ж таки він не був живою людиною — очниці Коба зяяли пусткою.

— Я не боюся нічого, — повторив він. — Та й чого може боятися мертвий? — Коб засміявся, і його сміх у цій безживній пустелі пролунав настільки неприродно та моторошно, що Аренові на мить перехопило подих. Але натомість він тільки сильніше стиснув руків'я меча і нашорошив вуха.

— Я не знаю, чого може боятися мертвий, — відповів Гед. — Гадаю, що не смерті. І все ж таки, здається, ти її боїшся… Навіть попри те, що зумів знайти шпарину, крізь яку можеш дременути від неї.

— Так, знайшов! Я живу! Тіло моє живе!

— Власне кажучи, виглядає воно не надто добре, — сухо заперечив маг. — Чарівна мана може приховати справжній вік, але, вочевидь, Орм-Ембар зовсім не панькався із твоїм тілом…

— Це пусте! Я можу загоїти будь-які рани. Мені відомі секрети зцілення і вічної молодості, а це не просто ілюзії. Ким ти мене вважаєш? Тільки тому, що сам став Архімагом, ти ставишся до мене, як до сільського ворожбита? Це принизливо для мене, єдиного серед магів, хто зумів знайти шлях до безсмертя, — досі це ще нікому не вдавалося!

— Хтозна, можливо, ми просто його не шукали, — недбало кинув Гед.

— Ні, ви шукали його. Всі ви. Ти шукав його і не міг знайти, а тому й вигадав оті пусті словеса про "невідворотність смерті", "збереження Рівноваги" і "відновлення світобудови". Але все це лише слова — брехня, що приховує твою ганебну поразку, твій страх перед смертю. Хіба людина відмовиться жити вічно, якщо отримає таку можливість? А я це можу! Я — безсмертний! Я здійснив те, чого ви зробити не змогли, а

тому тепер я ваш володар — і ти це розумієш. Хочеш дізнатися, як я цього домігся, Яструбе?

— Хочу.

Коб підійшов ближче. У нього не було очей, але рухався він упевнено й легко, вочевидь, добре уявляючи, де стоять Гед з Ареном, і остерігаючись їх, хоча в бік юнака Коб жодного разу навіть не повернувся. Мабуть, він вдавався до якоїсь особливої магії, завдяки якій, скажімо, могли бачити й чути його безтілесні посланці, — в усякому разі, Коб чудово орієнтувався в темряві, хоча й був позбавлений справжнього зору.

— Я жив на Пельні, — почав він, звертаючись до Геда, — після того, як ти, бундючний чаклуне, вирішив, що, зганьбивши мене, зламав мій дух. О, ти й справді дав мені добрий урок, але зовсім не той, на який сподівався! Я тоді сказав собі: тепер я бачив смерть, і я її не хочу. Нехай уся ця дурна природа йде своїм недолугим шляхом, але я — людина, найвище досягнення природи, навіть вище, ніж вона сама. Я не піду шляхом смерті і залишуся тим, ким був досі! Відтак я знову взявся студіювати твори Пельнських мудреців, але знайшов там лише натяки і поверхові згадки про те, що мене цікавило. Тож я, по суті, перекроїв їх на свій лад і склав нове заклинання — наймогутніше з-поміж заклять, які будь-коли існували у Всесвіті! Наймогутніше й останнє!

— Але, промовивши це закляття, ти сконав...

— Так! Я помер! Мені тоді вистачило духу піти в небуття і знайти те, що нікому з вас, боягузів, відшукати не вдалося, — дорогу з Потойбіччя у світ живих. Я відчинив двері, які були замкнені від початку часів. І тепер я вільно приходжу у країну темряви і вільно повертаюся у світ живих. Я, єдина людина в історії людства, став Повелителем Двох Світів. І знайдені мною двері відчиняються не тільки тут, а й у душах живих людей, у найпотаємніших куточках буття, у таких глибинах, де всі ми

рівні перед Великою Пітьмою. Люди розуміють це і приходять до мене. І душі мертвих мусять являтися на мій поклик, бо я анітрохи не втратив чарівної сили живого мага: якщо я наказую, вони всі вирушають до кам'яної стіни — геть усі: душі великих володарів, і чаклунів, і гордих жінок!.. Зі смерті — в життя; і навпаки, з життя — у смерть. За моїм наказом! Всі мусять коритися мені, і живі, й мертві, мені — єдиному володареві, котрий помер, але залишився живим!

— І де ж вони зустрічаються з тобою, Кобе? Де вони можуть тебе знайти?

— Поміж двох світів.

— Але ж це не життя і не смерть. Що таке, по-твоєму, життя?

— Влада.

— А що таке любов?

— Влада, — важко повторив сліпець, знизавши плечима.

— А що таке світло?

— Пітьма!

— Назви своє ім'я!

— Я не маю імені.

— У цій країні ніхто не приховує свого Істинного імені…

— Тоді назви мені своє!

— Моє ім'я Гед. А твоє?

Сліпець трохи повагався і сказав:

— Коб. Павук.

— Це тільки прізвисько, а де ж твоє ім'я, твоє Істинне ім'я? Де твоя справжня суть? Чи не залишилася вона на Пельні, коли ти помер? Ти надто багато не пам'ятаєш, Повелителю Двох Світів. Ти забув, що таке світло, любов, Істинне ім'я...

— Зате тепер я знаю твоє Ім'я, а отже, маю владу над тобою, чаклуне Геде! І що тобі з того, що колись ти був Архімагом?

— Моє Ім'я не стане тобі в пригоді, — спокійно промовив Гед. — І ти не маєш жодної влади наді мною. Я — жива людина, тіло моє лежить на березі Селідору, під сонцем, на землі, яка невпинно обертається навколо своєї осі. І лише тоді, коли моє тіло помре, я потраплю сюди: але то вже буде лише моє Ім'я, тільки тінь справжнього Геда. Невже ти цього не второпав? Невже ти ніколи не розумів цього? Ти, що зумів викликати із небуття стільки душ, кому вдалося змусити явитися на білий світ навіть душу мого повелителя Ерет-Акбе, наймудрішого з-поміж людей? Хіба ти не збагнув, що навіть він — тепер всього лише тінь, безтілесне ім'я. Але його смерть не перекреслила Життя — як не применшила вона і слави його великого імені, і значення його видатних подвигів. Зараз Ерет-Акбе там — розумієш, там, а не тут! Тут нема нічого, крім куряви і тіней. А там він став землею і сонячним світлом, листям дерев і польотом орла. Він живий. І всі, хто помирає, теж живуть; вони відроджуються, бо життя не має і ніколи не матиме кінця-краю! Життя кожної людини триває вічно! Лише ти один занапастив своє життя, намагаючись уникнути власної смерті. Ти втратив смерть, щоб урятувати себе, але ти втратив і життя. О так, звісно, ти врятував себе! Своє безсмертне "я"! Але що воно таке? Хто ти такий?

— Я — це я. Моє тіло ніколи не зітліє, ніколи не помре.

— Жива плоть відчуває біль, Кобе; живе тіло старіє і помирає. Смерть — це та ціна, яку ми платимо за наше життя. І за Життя взагалі.

— А я нікому ні за що не платитиму! Я можу вмерти і тієї ж миті ожити знову! Мене не можна вбити, я безсмертний, тільки я збережу своє "я", свою сутність на віки вічні!

— Тоді хто ж ти такий?

— Безсмертний! Єдиний безсмертний у Всесвіті!

— Назви своє ім'я.

— Я — Великий Король.

— Назви моє ім'я. Я сказав його тобі хвилину тому. Назви моє ім'я!

— Ти несправжній. У тебе нема ніякого імені. Існую тільки я один.

— Так, ти існуєш — без імені, без плоті. Не можеш бачити ні сонця, ні темряви. Ти зрадив нашу зелену землю, сонце і зорі, щоб урятувати себе, власне "я". Ти задарма віддав усе, а натомість отримав ніщо. І тепер намагаєшся заманити у своє павутиння цілий світ, усе те світло та життя, які ти назавжди втратив. Ти прагнеш заповнити це ніщо — свою власну порожнечу. Але ніщоту заповнити неможливо. Навіть усі пісні землі й усі зорі небес не здатні заповнити твого спустошеного нутра.

Гедів голос лунав у холодному вузькому виярку, і сліпець аж відсахнувся від жаху. Він підняв голову, і тьмяне світло зірок упало на його спотворене обличчя. Здавалося, він плакав, але сліз не було, адже його очниці були порожніми. Коб то роззявляв, то стуляв рота — чорне

провалля посеред обличчя — але жодного слова не злетіло з його вуст. Нарешті він вичавив з себе одне-єдине слово: "Життя".

— Кобе, я дав би тобі життя, якби міг. Але я не можу. Ти мертвий. Проте я можу дати тобі смерть.

— Ні! — заволав сліпець і повторив: — Ні, ні! — Він ридав, але щоки його залишалися такими ж сухими, як і кам'янисте річище, по якому струменіла нічна пітьма. — Ти не можеш. Ніхто не зможе визволити мене. Я відчинив двері між світами і тепер не годен їх замкнути. Ніхто не зможе їх зачинити. І ці двері постійно тягнуть мене до себе… Я мушу знову і знову повертатися до них. Я мушу проходити крізь них і знову повертатися сюди — у куряву, холод і німоту. Двері виснажують мою силу. Я не можу ні покинути їх, ні зачинити! Врешті-решт, крізь них просочиться все світло світу. А тоді всі ріки стануть такими, як ця Суха Ріка. І нема такої сили, яка б могла замкнути двері, відчинені мною!

У його словах і голосі химерно переплелися розпач і мстивість, страх і марнославство. Проте Гед тільки запитав:

— Де вони, ці двері?

— Отам. Неподалік. Ти можеш туди піти, але вже нічим не зарадиш. Навіть якщо ти змарнуєш усю свою силу, то й цього буде не досить!

— Може, й так, — відповів Гед. — Але якщо ти сам удався в розпач, то не думай, що й ми готові опустити руки. Веди нас туди!

Сліпець підвів голову, на його обличчі явно боролися страх і ненависть. Перемогла зненависть.

— Не поведу, — відрізав він.

І тут уперед виступив Арен і сказав:

— Поведеш.

Сліпець завмер. Крижана тиша потойбічного світу щільно огортала їх зусібіч — слова наче повисали у ній.

— Хто ти такий?

— Моє ім'я — Лебанен.

— Хіба ти, називаючи себе Великим Королем, не знаєш, хто це такий? — насмішкувато спитав Гед.

І знову Коб завмер як укопаний. Потім сказав, ледь задихаючись:

— Але він помер… Ви обоє мертві! Ви не можете повернутися назад. Звідси немає вороття. Ви потрапили у пастку!

Він говорив, і мерехтіння світла навколо нього згасало. Вони почули, як привид розвернувся у пітьмі й поквапно пішов геть від них у темряву.

— Мій повелителю, дай мені світло! — закричав Арен, і Гед підняв патерицю, і біле сяйво розігнало прадавню тьму, в якій роїлися тіні. Між ними миготіла висока зсутулена постать сліпця, який, ховаючись, де тільки міг, поспішав уверх по річищу своєю дивною, незрячою, проте невтомною ходою. Арен з мечем у руках кинувся за ним, Гед — услід за юнаком.

Скоро Арен відірвався від свого супутника, і світло стало дуже слабким, бо його заступали валуни і закрути річища. І тоді за дороговказ правили звуки Кобової ходи та відчуття його присутності попереду. Шлях крутішав, і відстань між ним та Ареном стала скорочуватися. Ось вони вже друться крутою ущелиною, захаращеною каменюками. Русло Сухої Ріки, чим вище, тим вужче, звивалося поміж крутими берегами. Камені зривалися з-під ніг, а коли доводилося лізти рачки, то й з-під рук.

Арен, відчуваючи, що береги от-от зімкнуться, рвонув уперед і наздогнав Коба перед самісіньким заглибленням, що мало ліктів п'ять чи шість у попереку та могло служити запрудою, якщо колись тут протікала вода. Над ним височіли стрімчак і груди шлаку. А в цьому стрімчаку зяяла чорна діра — джерело Сухої Ріки.

Коб навіть не пручався. Він стояв як укопаний весь час, поки світло від Гедової патериці не освітило його безоке обличчя. Аж тоді він обернувся до Арена.

— Ось це місце, — промовив він, і на губах його заграла якась подоба усмішки. — Те місце, яке ти шукаєш. Бачиш? Там ти зможеш відродитися. І все, що від тебе потрібно, — це просто піти за мною. Там тебе чекатиме вічне життя, і ми з тобою запануємо над світом.

Арен дивився у ту безвідрадну, запилену діру. Там, у тьмі-теменній, мертві душі зміюками звивалися у пилюзі, знову перероджуючись у мертвяків. Видовище наповнило його огидою, і, ледве стримавши нестерпну нудоту, він сказав:

— Нехай би вже та діра запалася!

— Вона западеться, — озвався Гед, порівнюючись із ними, і світло заструміло вже з його рук і обличчя, неначе не чоловік це був, а зірка, що впала на землю у цю безмежну ніч. Перед ним зяяло пусткою пересохле джерело — двері у Пітьму. Отвір був широкий і глибокий, але наскільки сягала його глибина, судити було важко, оскільки погляду не було за що зачепитися. То була безодня, яка не знала ні світла, ні темряви, ні життя, ні смерті. Вона була нічим, була дорогою в нікуди.

Гед звів догори руки і заговорив.

Арен усе ще тримав Коба за руку. Іншою рукою сліпець зіперся на стрімчак. Піддавшись силі чарів, вони обидва застигли.

Зібравши мудрість усього свого життя, напруживши усі сили свого пристрасного серця, Гед силкувався зачинити двері тьми, щоби відновити у світі Рівновагу. І, скоряючись його голосу, слухаючись його жестів, скелі важко рушили назустріч одна другій, аби зімкнутися, стати одним цілим. І водночас з кожною миттю чимраз тоншало сяйво, покидаючи спочатку руки, потім — обличчя і чарівну тисову патерицю, допоки від нього не залишилося ледь помітне мерехтіння. Але й при цьому непевному світлі Арен побачив, що скелі майже зімкнулися.

Тримаючи руку на камені, сліпець відчував, як рухаються скелі, чув, як вони змикаються… Однак він відчував і те, як вичерпуються сила та міць Архімага, щоразу меншаючи і меншаючи.

— Ні! — раптом заволав він, випручуючись із Аренових рук, потім стрибнув уперед і наосліп ухопив Геда своєю дужою рукою. Пригинаючи чаклуна до землі вагою свого тіла, він схопив його за горло і почав душити.

Арен вихопив меч Серіадха і щосили рубонув просто по зігнутій Кобовій шиї, що прозирала з-під сплутаної кучми волосся.

Потрапивши у потойбічний світ, жива душа не втрачає своєї сили, а тінь її меча така сама гостра, як і сам меч. Блиснуло гостре лезо — і зі страшної рани ринула чорна кров.

Убивши мерця, годі сподіватися чогось доброго, а Коб, власне, уже не перший рік був небіжчиком. Його рана миттю загоїлася, сліпець випростався у повен зріст і з перекошеним від ненависті обличчям навмання сягнув довжелезними ручищами до Арена. Так ніби тільки тепер він утямив, хто його справжній ворог і суперник.

Бачачи таке моторошне воскресіння після смертоносного удару та безсмертя смерті, яка сама була бридкішою за будь-яку смерть, Арен весь аж закипів од люті і звіром кинувся на мертвяка. Він вклав в удар

усю свою нелюдську ненависть, і Коб упав долі з розрубаним черепом та заюшеним кров'ю обличчям. Тієї самої миті Арен знову був над ним, готовий ударити, перш ніж затягнеться рана, і бити доти, поки той сконає…

А неподалік, важко вклякнувши на землю, Гед промовив якесь слово.

Зачувши його голос, Арен завмер, немов хтось схопив його караючу руку. Закам'янів і сліпець, котрий почав було знову підводитися. Ледь похитуючись, Гед випростався і повернувся обличчям до стрімчака.

— Будь єдиним цілим! — дзвінко вигукнув він і змахнув патерицею, вогненними лініями викреслюючи проти кам'яного входу якийсь знак. То була руна "Аґнен", Руна Кінця, яка знаменує завершення шляху і яку малюють на віках домовин. Відтак між валунами не залишилося жодної безодні, навіть жодної шпари. Вхід було замкнено.

Під їхніми ногами затремтів ґрунт Сухокраю, а голим змертвілим небом прокотився гуркіт грому і стих удалині.

— Словом, яке не буде мовлене до скінчення часів, я прикликав тебе. Тепер же словом, мовленим при створенні світу, я даю тобі свободу. Ти вільний!

І, схилившись над сліпцем, котрий стояв навколішки, Гед щось зашепотів йому на вухо, що ховалося під сивою скуйовдженою чуприною.

Коб підвівся. Роздивився навколо, кліпаючи темними очицями. Зиркнув спершу на Арена, тоді на Геда. Його губи не зронили жодного слова, а обличчя не виражало ні гніву, ні зненависті, ні смутку. Коб повільно обернувся і побрів геть по річищу вниз, аж поки не розчинився вдалині.

Гедове обличчя і його тисова патериця більше не світилися. Кромішня темрява огорнула чаклуна. Коли Арен підійшов до нього, той схопився за його руку, намагаючись утриматися на ногах. На якусь мить його тіло пересмикнула коротка судома.

— Справу зроблено, — сказав він. — Усе вже позаду.

— Справу зроблено, дорогий повелителю. Нам потрібно повертатися.

— Так. Час повертатися додому!

Гед мав вигляд чоловіка, який був чимось спантеличений або виснажений. Він ішов услід за Ареном вниз по річищу, спотикався і заледве протискувався поміж скелями та валунами. Арен тримався поруч із ним. Коли береги Сухої Ріки понижчали, а кручі стали пологішими, він повернув у той керунок, що привів їх сюди, — на довгий схил з розпливчастими обрисами, що здіймався вгору. Пройшовши трохи, Арен збочив з нього.

Гед нічого на те не сказав. Щойно вони зупинилися на відпочинок, як маг, знеможений до краю, присів на брилу застиглої лави і похилив голову.

Арен знав, що дорога, яка привела їх сюди, була для них закрита. Їм залишалося тільки йти, йти і йти вперед. Потрібно було здолати весь шлях. "Навіть якщо йти дуже далеко — цього ще не досить", — подумав Арен. Він зміряв поглядом холодні чорні піки, котрі мовчазними страхіттями стриміли навпроти нерухомих зірок, і раптом десь у його душі заговорив невблаганний, глузливий голосок: "Невже ти зупинишся на півдорозі, Лебанене?"

Юнак підійшов до Геда і дуже лагідно сказав:

— Мій пане, ми таки повинні йти далі.

Гед далі ані слова не зронив, але підвівся.

— Як на мене, нам треба подолати гори.

— Ти йдеш першим, юначе, — ледь чутно прохрипів Гед. — Допоможи мені.

І вони подерлися по схилу, всіяному пилом і шлаком. Арен як міг підтримував свого супутника. В ущелинах і вузьких западинах панувала чорнильна темрява, дорогу доводилося намацувати, і підтримувати Геда було чим далі, тим важче. Дорога була надзвичайно важкою, одна перепона змінювала іншу. Дертися ставало чимраз складніше, бо схил усе крутішав і крутішав. Шорсткий камінь обпікав пальці, наче розплавлене залізо. Однак повітря було холоднючим, і що вище вони підіймалися, тим зимнішим воно ставало. Навіть простий дотик до цієї землі спричиняв біль. Вона обпікала, наче розпечені жарини: мабуть, у серці цих гір вирувало полум'я. Холод і темінь… І безгоміння… Жоден звук не потривожить тишу. Ані найменший вітерець не сколихне повітря. Гострюще каміння дерло руки і вислизало з-під ніг. Гірські піки і чорні урвища виринали перед ними, щоби потім зостатися у пітьмі далеко позаду. Бозна-де внизу зостався потойбічний світ. Спереду, нависаючи над ними, на тлі зірок громадилися стрімчаки і скелі. І скільки сягало око, ніщо не рухалося у цих чорних горах, крім душ двох смертних.

Від утоми Гед увесь час спотикався і ледь не падав. Його подих дедалі важчав, і коли руки з розмаху вдарилися об камінь, він закричав від болю. Від цього крику Аренові стислося серце. Він спробував було йти, підтримуючи Геда, проте дорога часто звужувалася так, що двом там ніде було стати. Арен мусив вириватися вперед, аби намацувати шлях. Урешті-решт, уже видершись на високий схил, який, здається, стелився аж до зірок, Гед послизнувся, впав долілиць і більше не зводився.

— Повелителю мій, — заблагав Арен, схилившись над ним. — Геде!

Гед не поворухнувся і не відповів.

Арен узяв його на руки і поніс. Незабаром підйом закінчився рівною площадкою. Украй знеможений і ні на що вже не сподіваючись, Арен опустив свою ношу і сам важко сів поруч. Це була вершина перевалу, що залягла між двома чорними піками, це до неї вони стільки часу пробивалися. Але вершина водночас була і кінцем. Далі не було нічого. Рівна площадка стрімко уривалася в порожнечу: там, унизу, панувала споконвічна тьма, над якою в чорній небесній порожнечі незрушно висіли маленькі зірки.

Терпінню немає меж, навіть коли знайшлися межі для людської надії. Зібравши останні сили, Арен уперто поповз до урвища. Він прозирнув за край пітьми і просто під собою побачив жовтувате піщане узбережжя. Бурштинові хвилі билися об берег і скипали білою піною, а там, де море обіймалося з небом, до обрію хилилося оповите золотим серпанком сонце.

Арен знову повернувся у пітьму. Якомога турботливіше взяв Геда на руки і побрів уперед. Він ішов із ним доти, допоки ще міг зробити хоч крок уперед. А потім усе для нього зникло — і спрага, і біль, і тьма, і світло сонця, і гуркіт морського прибою.

КАМІНЬ ЗІ СКОРБОТНИХ ГІР

Коли Арен прийшов до тями, все навколо — море, дюни і пагорби острова Селідор — огортав густий сірий туман. Хвилі щось тихо нашіптували, набігаючи на берег; з імли долинав далекий гуркіт прибою. Вочевидь, недавно почався приплив, тож смуга сухого піску на березі була тепер набагато вужчою, ніж тоді, коли вони вперше навідалися в цю місцину. Гед лежав долілиць на піску, і піняві язики хвиль лизали його відкинуту вбік ліву руку. Волосся й одяг чаклуна були

мокрими, а вбрання Арена, неначе крижана оболонка, прикипіло до тіла. Мабуть, морю таки вдалося, бодай хоч раз, накрити їх з головою. Від мертвого тіла Коба не залишилося й сліду. Можливо, хвилі вже потягли його в море. Зате у себе за спиною юнак уздрів величезне сіре тіло дракона. Воно бовваніло в тумані, неначе руїни поваленої вежі. То був мертвий Орм-Ембар.

Арен підвівся, хапаючи дрижаки від холоду; він ледве тримався на ногах, тіло судомило, а голова паморочилася від кволості. Але щойно юнак трохи очуняв, він кинувся до Геда і, напружуючи останні сили, відтягнув його подалі від води. На жаль, це було все, що Арен міг для нього зробити. Тіло чаклуна здалося хлопцеві дуже холодним і страшенно важким. Арен заледве переніс Геда через межу, що відділяє смерть від життя, одначе його зусилля, цілком можливо, виявилися марними. Юнак приклав вухо до грудей Архімага, але сам ніяк не міг угамувати дрижаки і цокотів зубами так, що не годен був збагнути, б'ється серце Геда чи ні.

Відтак Арен, важко шаркаючи ногами, наче старий дід, подався на пошуки їхніх наплечників. Вони кинули їх біля гірського струмка у той день, коли побачили хатину, збудовану з кісток драконів. Власне кажучи, Арена передусім цікавив саме той струмочок, бо він уже давно не міг думати ні про що інше, крім води, свіжої холодної води.

Він вийшов до потічка раніше, ніж сподівався, й, упавши навколішки, спрагло пив прозору, наче кришталь, джерельну воду. Потім занурив у струмок обличчя і руки, вбираючи життєдайну вологу всією своєю стражденною душею.

Напившись досхочу, Арен сів на бережку. А підвівши голову, він майже одразу побачив величезного дракона, що зупинився біля струмка.

Його сталево-сіра голова бовваніла в тумані просто перед очима Арена. Гострі кігті ящера глибоко ввігналися у вологий пісок, а його складені за спиною шкірясті крила трохи нагадували вітрила, загублені в густій імлі.

Дракон не ворушився. Хтозна, можливо, він простояв отут, біля струмка, уже багато годин, а то й років чи століть… Його тіло здавалося викуваним із заліза або витесаним із каменю, проте очі дракона, в які юнак дивитися не наважувався — жовті, тьмяні очі, схожі на мінливі плями нафти на воді або на жовтий дим за віконним склом — оті проникливі очі пильно стежили за Ареном.

Юнак однаково нічого не зміг би зробити, тож він просто підвівся і став на повен зріст. Якщо дракон захоче його вбити, то й нехай; а коли ні, то Арен усе-таки спробує допомогти Гедові — звісно, якщо старому ще можна хоч якось допомогти. І юнак повільно поволікся берегом струмка на пошуки своїх пожитків.

Утім, дракон поки що наче не збирався нападати на Арена. Він і досі не ворушився. Юнак зрештою знайшов покинуті мішки, наповнив обидві шкіряні баклаги джерельною водою і повернув назад до Геда. Щойно він ступив кілька кроків від струмка, як дракон зник за щільною завісою туману.

Юнак напоїв Геда, але підняти його не зміг. Чаклун лежав холодний і непорушний, а голова його важко тиснула на підкладену під неї Аренову руку. Смагляве обличчя посіріло, ніс і вилиці загострилися, а на щоці випнулися старі шрами. Навіть тіло його здавалося дуже худим і висохлим мало не вдвічі.

Арен сидів на вологому піску, поклавши Гедову голову собі на коліна. Зусібіч їх огортав густий туман, який угорі вже починав рідшати. Десь поряд, в імлі, лежав мертвий дракон Орм-Ембар, а біля струмка їх чекав живий дракон. І десь на протилежному кінці острова Селідор

дожидався порожній і самотній "Світозор". А далі на сході було море. І там, за морем, на відстані кількох днів плавби — найближчі острови Західних широт, а звідти ще два тижні — до Внутрішнього моря. Що й казати, неблизький шлях... "Далеко, як до Селідору", — кажуть у них на Енладі. А старовинні казки та легенди, які розповідали дітям, зазвичай починалися однаково: "Давним-давно, ще цілу вічність тому, і так далеко, як звідси до Селідору, жив-поживав один королевич..."

Він сам був отим королевичем. Але у прадавніх легендах був лише початок його історії, а тепер вона, схоже, добігала кінця.

Ні, Арен аж ніяк не занепав духом. Попри жахливу втому й тугу за Гедом, юнак анітрохи не нарікав на лиху долю. Просто він уже зробив усе, що міг, і виконав свій обов'язок.

Коли сили знову повернулися до нього, Арен подумав, що можна було би спробувати упіймати якусь рибину — у наплечнику він мав жилку, гачки та інше нехитре рибальське причандалля. Вгамувавши спрагу, юнак відчув страшенний голод. Але сухарі він хотів зберегти, тому що розмоченим у воді сухарем юнак згодом сподівався погодувати Геда.

Арен обнишпорив свої кишені — чи не знайдеться там, бува, чогось корисного? У кишені куртки він намацав щось тверде й гостре. Юнак дуже здивувався, витягнувши назовні невеликий камінець, чорний, ніздрюватий, але досить важкий. Він уже хотів жбурнути знахідку геть, але нараз, обмацавши гострий край каменя, упізнав у ньому уламок скелі з Гір Скорботи. Мабуть, гостра рінь потрапила до його кишені, коли вони дерлися на крутосхил або коли він тягнув Геда до краю урвища. Арен потримав камінець на долоні — вічний, незмінний камінь із краю страждання. Потім стиснув пальці і сховав його в кулаку. А тоді усміхнувся — засмучено і водночас радісно: він був сам-самісінький на останньому березі, і ніхто не сказав йому ні слова похвали, але Арен уперше в житті здобув справжню перемогу — і сам, як ніхто інший, розумів це...

* * *

Туман розсіювався. Вдалечині на хвилях Відкритого моря замерехтіли сонячні блискітки. Селідорські дюни та пагорби то з'являлися, то знову зникали в імлі, невиразні і майже безбарвні. Промені сонця виблискували на могутніх, вкритих лускою грудях Орм-Ембара, величного навіть у своїй смерті.

Сталево-чорний дракон на тому боці струмка й досі сидів на своєму місці, наїжачившись і не рухаючись.

Пополудні сонце нарешті вирвалося з туману і поплило у небі, ясне і тепле; поступово воно розігнало останні клапті сірого марева над островом. Арен, скинувши мокре вбрання, розклав його на осонні, щоби просохло, а сам ходив голяка, підперезавшись поясом із мечем. Юнак висушив на сонці й Гедову одежину; але хоча дужий потік цілющого тепла і сонячного світла лився просто на розпластане тіло чаклуна, він, як і раніше, не приходив до тями.

Нараз Арен почув скрегіт — немов залізо терлося об залізо, а потім — наче тихе сичання схрещених мечів. Сталевий темно-сірий дракон підвівся і на своїх кривуватих лапах посунув уперед, через струмок. Тихо шурхотіло по піску його лускате тіло. Брижилася шкіра під пахвами, ходором ходили могутні боки, пошрамовані та посічені, немов обладунок Ерет-Акбе. В усьому — у його впевненій урочистій ході, у незворушному і трохи моторошному супокої — Арен бачив прикмети старості: це було дуже древнє створіння, яке жило на цій землі неймовірно довго, либонь, іще з прадавнини. Коли дракон зупинився за кілька кроків від Арена і Геда, що лежав на піску, юнак вийшов наперед і, не знаючи Істинної Мови, запитав ґардійською:

— Ти Калесин?

Дракон нічого не відповів, але щось схоже на посмішку блиснуло в його очах. Відтак, опустивши величезну голову і витягнувши шию, він поглянув униз, на Геда, і назвав його ім'я. Із пащі дракона тхнуло кузнею, а його громовий голос тепер звучав тихо і навіть лагідно.

Він вимовив ім'я чаклуна вдруге, а потім — і втретє; і цього разу Гед нарешті розплющив очі. За мить старий спробував було сісти, але не зміг. Арен опустився біля нього навколішки, підтримуючи за плечі, і Гед заговорив:

— Калесин, сенванісай'ін ар Роук!

Слова ці забрали у чаклуна останні сили, він знеможено опустив голову Аренові на плече і заплющив очі.

Дракон не відповів. Він знову зіщулився, як тоді, на березі струмка, і завмер. А на землю знов упав туман, крізь шарувату запону якого пробивалося призахідне сонце.

Арен зодягнувся сам і закутав у плащ свого товариша. Починався приплив: зі своїх денних мандрів море повергалося до острова, і юнак подумав, що варто відтягти Геда ще далі, на сухий пісок.

Та коли він уже нахилився, щоб узяти друга на руки, дракон виставив уперед свою величезну пазуристу лапу і ледь не зачепив Арена. Спереду лапу "прикрашали" чотири кігті, а ще один пазур стирчав ззаду на кшталт півнячої остроги, щоправда, кігті ці були з криці і нагадували радше лезо коси.

— Собріост, — сказав дракон, і наче зимовий вітер прошелестів у обмерзлих очеретах.

— Не чіпай мого повелителя. Він урятував нас усіх і заради цього віддав свої сили, а можливо, й життя. Не вбивай його!

Арен говорив розгнівано і владно. Він був занадто приголомшений і наляканий, просто-таки переповнений страхом, але цей жах було вже несила терпіти, юнак більше не хотів нікого боятися. Його дратував дракон, такий сильний, такий неймовірно великий і несправедливо могутній. Арен уже бачив смерть; він знав, яка вона на смак, і тепер жодна загроза не мала над ним влади.

Старий дракон Калесин скоса поглянув на юнака своїм страхітливим і прекрасним золотавим оком. У глибині цих очей завмерли століття, сотні століть, а на самому дні зачаїлася пам'ять про світання цього світу. І хоч Арен драконові в очі не дивився, та все одно відчував на собі його мудрий і трохи насмішкуватий погляд.

— Арв собріост, — озвався Калесин, і з його припорошених іржею ніздрів замалим не шугонуло полум'я, що вирувало всередині могутніх грудей.

Арен підтримував Геда за плечі і раптом відчув, що чарівник повертає до нього голову, а тоді до вух юнака долинув його голос:

— Дракон каже: "Залазьте сюди".

На якусь мить Арен заціпенів. Це вже була цілковита маячня! Але перед ними й справді була величезна лапа — як драбина із чотирьох східців: пазуриста підошва, над нею — зігнутий ліктьовий суглоб, потім — маслакувате плече і могутні м'язи крила там, де воно з'єднувалося з лопаткою. А в западині на шиї між лопатками, перед низкою грубих сталевих шпичаків, що тяглися уздовж хребта, було досить місця для одного-двох "вершників". Звісно, якщо вони з Гедом вже геть з'їхали з глузду і втратили будь-яку надію на порятунок…

— Залазьте! — повторив Калесин мовою Створення.

Арен підвівся, допоміг стати на ноги Гедові, і чарівник, спираючись на плече юнака, почав поволі спинатися вгору неймовірною "драбиною". Зрештою вони обидва вмостилися на лускатому зашийку дракона — Гед попереду, Арен — позаду, щоби підтримувати мага. У надрах могутнього драконового тіла вирував вогонь життя, і, притиснувшись до луски, вони враз відчули, як їх проймає життєдайне тепло.

Тимчасом Арен зауважив, що вони забули прихопити з собою тисову патерицю Архімага. Палиця лежала на березі, присипана піском, і море тихцем скрадалося до неї, ніби збираючись її поцупити. Юнак уже зібрався побігти за патерицею, але Гед зупинив його.

— Облиш, Лебанене! Всю мою магічну силу висмоктало оте пересохле річище... Тепер я більше не чарівник.

Дракон обернувся і скоса поглянув на них; у його вузьких очах жеврів древній сміх. Ніхто не міг визначити стать Калесина, і так само неможливо було дізнатися, про що думає ця древня істота. Калесин повагом підняв велетенські крила. Вони були не золотавими, як в Орм-Ембара, а червоними, багряними, наче кров або тонкі шовки Лорбанері. Обережно, щоб не поскидати на землю своїх змарнілих "вершників", дракон напружив свої величезні лапи і легко, наче кіт, відштовхнувся від землі, відтак змахнув крильми і почав здійматися над туманом, що клубочився над Селідором.

Розправивши пурпурові крила у сутінковому небі, Калесин зробив коло над безмежними просторами Відкритого моря і впевнено повернув на схід.

* * *

Серед літа мешканці острова Уллі бачили, як понад самим морем низько пролітав величезний дракон. Потім його зауважили на островах Усідеро і над північною околицею Онтуеґо. І хоча мешканці Західних

широт страшенно бояться драконів, позаяк надто добре знають, на що здатні ці бестії, та все ж після того, як цей дракон спокійно пролетів собі мимо, люди вибралися зі своїх криївок і, проводжаючи ящера поглядом, говорили: "Ти ба, а ми думали, що дракони вже вимерли! Хтозна, може, й маги ще не скрізь перевелися? Але ж і гарно він летів, цей дракон! Може, це сам Найдревніший?"

А от, де саме Калесин зупинявся на нічліг, не бачив ніхто. Втім, у Західних широтах не бракує безлюдних островів, вкритих лісами та дикими горами, — там може непомітно приземлитися навіть ціла зграя драконів!

Зате коли дракон з'явився у небі над архіпелагом Дев'яносто островів, тамтешні мешканці мало не збожеволіли від жаху. Чоловіки щосили налягали на весла, маневруючи поміж крихітними острівцями і репетуючи: "Ховайтеся! Ховайтеся! Пендорський дракон порушив своє слово! Архімаг загинув, і дракон летить сюди, щоб пожерти нас, наче мух!"

Не приземляючись і навіть не дивлячись униз, величезний сталевий змій пролетів над островами, над містечками та хуторами, не змарнувавши навіть жарини свого полум'яного подиху для настрашки цих жалюгідних людців. Так само Калесин промчав над Ґеатом і Сердом, перетнув простори Внутрішнього моря, і врешті перед очима змучених мандрівців із туману виринув острів Роук.

Ще ніколи в історії людства жоден із драконів не наважувався штурмувати всі видимі та незримі перепони, які надійно захищали цей острів. Натомість Калесин, анітрохи не вагаючись, неквапно полетів над західним узбережжям острова Мудреців, над його деревами і полями, прямуючи до зеленого чарівного пагорба, що височіє над містом Твіль. І там він нарешті м'яко опустився на землю, склав червоні крила за спиною, а тоді звично згорбився, зіщулився й завмер.

З Обителі Мудреців до пагорба мерщій кинулися школярі. У цю мить їх ніщо не могло би зупинити. І все ж досвідчені Майстри зуміли випередити прудконогу молодь — чаклуни опинилися на вершині пагорба раніше за своїх учнів. Сяяло на сонці біляве волосся Майстра-Формотворця — при такій оказії навіть він вийшов зі свого Саду. Біля нього стояв Перетворець, який повернувся на Роук лише позаминулої ночі — перетворившись на чайку, чаклун ледве долетів додому, поранивши крило і вкрай знесилившись. До того ж він надто довго перебував у полоні власного закляття і не відразу зміг повернути собі людську подобу; лише тієї ночі, коли Гед відновив порушену Рівновагу, Перетворець знову став людиною. Навіть немічний Майстер-Приворотник, котрий лише вчора підвівся з ліжка, також зумів перенестися на пагорб раніше від своїх учнів. Поруч із ним стояв Воротар. Інші Майстер теж були тут.

Вони стояли і дивилися, як Арен із Гедом, підтримуючи один одного, злазять зі спини дракона. Калесин, як із каменю витесаний, непорушно лежав на землі, чекаючи, доки "вершники" сповзуть із його спини і стануть поряд. Архімаг звернувся до дракона, і той, ледь нахиливши голову, щось коротко йому відповів. Ті, хто це бачив, помітили, що в жовтих очах ящера тихо жевріє холодна жарина сміху. А ті, хто розумів Істинну Мову, почули слова Калесина:

— Я приніс молодого Короля у його королівство, а старого чаклуна — додому.

— Мені потрібно трохи далі, Калесине, — заперечив Гед. — Я ще не добрався додому. — Він окинув поглядом залиті сонцем дахи та вежі Обителі Мудреців і ледь помітно усміхнувся. Тоді обернувся до Арена, котрий стояв поряд із ним, високий і стрункий, у пошарпаному вбранні, ще не зовсім твердо тримаючись на ногах від утоми після виснажливої мандрівки. Всі бачили, як Гед став перед ним навколішки і схилив свою сиву голову.

Відтак підвівся, поцілував юнака і сказав:

— Мій повелителю і любий товаришу, коли ти посядеш свій трон у Хавнорі, нехай твоє правління буде довгим і справедливим!

Він ще раз поглянув на Майстрів і молодих чаклунів, на юних учнів і простих міщан, що зібралися на схилах і біля підніжжя Пагорба. Обличчя його було спокійним, а в очах танцював пломінець усмішки, схожої на ту, що ховалася в очах Калесина. Відтак він знову, схопившись за плече дракона, видерся йому на спину і вмостився між велетенськими крилами. З оглушливим гуркотом розпростерлися червоні крила, і Калесин злетів у небо. З драконової паші війнуло полум'ям і димом, а від помаху велетенських крил у морі знялася висока хвиля. Дракон облетів навколо пагорба і подався на північний захід, туди, де над морем височить гористий острів Ґонт.

— Він зробив усе, що мав зробити. І тепер повертається додому, — посміхаючись, промовив Воротар.

Люди довго дивилися услід драконові, що летів між небом і морем, аж поки той остаточно не розчинився у далекому мареві.

* * *

У "Гедових подвигах" сказано, що колишній Архімаг прибув на коронацію Короля Земномор'я, яка відбулася в увінчаній мечем Ерет-Акбе хавнорській Вежі, у самому серці світу. Там також сказано, що коли церемонію було вже завершено і розпочалося веселе свято, Гед непомітно залишив своє товариство і сам-один спустився у порт. Там на чаклуна чекав його побитий штормами і роками човен. Вітрило було згорнуте, і всередині не було нікого, але Гед гукнув: "Світозоре!", і вірний човен — без вітру, без вітрил і без весел — тихо відплив від берега, вийшов із гавані і рушив на захід, оминаючи десятки крихітних острівців. І відтоді не було більше жодної звістки про великого чарівника на ім'я Гед...

А от на острові Ґонт цю історію розповідають інакше. Мовляв, молодий король Лебанен сам подався на пошуки Геда, щоби запросити його на свою коронацію, але не зміг знайти чарівника ні в порту, ані в Ре-Альбі. Ніхто не міг сказати, куди подівся Гед; знали тільки, що він, як завжди, подався у гірські ліси. Подейкували, що він блукає там уже не один місяць, але жодна душа не знала, якими стежками провадить старого його самота. Дехто зголосився вирушити на пошуки Геда, проте майбутній король заборонив їм це робити, зауваживши: "Він править набагато більшим королівством, ніж моє!" А відтак Лебанен покинув Ґонт і повернувся у Хавнор, де й невдовзі прийняв корону істинного Короля Земномор'я.

notes

Примітки

1

Суягна — те саме, що кітна.

2

Міазми — отруйні випари, гази, що утворюються від гниття.

3

Риштак — жолоб, канава для стікання води.

4

Бургомістр — голова міської управи.

5

Кочет — пристосування на човні для прикріплення весла.

6

Планшир — захисний обвід із дерев'яних брусів або сталевих палиць на борту човна.

7

Коновка — те саме, що відро.

8

Тигель — посудина з вогнетривких металів для плавлення, нагрівання або сплавляння різних речовин.

9

Терпуг — сталевий брусок із насічкою, вид напилка.

10

Видма — піщане місце, з якого у вітряну погоду зноситься пісок.

11

Кармазин — старовинне дороге темно-червоне сукно.

12

Обрус — скатертина.

13

Плавник — дерева, уламки розбитих суден і т. ін., які плавають у воді або викинуті водою на берег.